

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

DOKTORA TEZİ

**FİBROMİYALJİ SENDROMUNDA DUYUMSALLIĞIN
PROJEKTİF TESTLERLE DEĞERLENDİRİLMESİ**

**Kübra KOÇ
2502160545**

**TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ A. Elif YAVUZ SEVER**

İSTANBUL - 2022

ÖZ

FİBROMİYALJİ SENDROMUNDA DUYUMSALLIĞIN PROJEKTİF TESTLERLE DEĞERLENDİRİLMESİ

KÜBRA KOÇ

Bu araştırmanın amacı, nedenleri tam olarak bilinmeyen ve psikolojik faktörlerle yakından ilişkili olan, birincil kronik yaygın kas iskelet sistemi ağrısı ve yorgunluk belirtileri olan Fibromiyalji Sendromu (FMS) tanısı almış hastaların ruhsal işleyişlerinin ele alınıp projektif testler olan Rorschach Testi ve Tematik Algı Testi (TAT) ile birlikte psikanalitik açıdan incelemektir. Fibromiyalji hastalarında bu hastalığın öznel deneyiminin nasıl ifade edildiğini anlamaya çalışmaktır. Bununla birlikte, psikanalitik psikopatolojiye özgü bir yaklaşıma göre ruhsal açıdan tanımlamak, formüle edilen hipotezleri test etmek ve incelenen vakalar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkların belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma, ağrı polikliniğindeki fibromiyalji hastalarının klinik gözlemine dayanmaktadır.

Tıbbi planda ortaya çıkış nedenleri belli olmayan fibromiyalji sendromunda, projektif testler ve klinik görüşmelerdeki hasta söylemleri aracılığı ile hastaların ruhsal dünyalarındaki duyumsal unsurların araştırılması hedeflenmektedir. Hastalığa ilişkin ruhsal işleyişteki benzer noktaların tespit edilmesi tedavi tekniklerine katkı sunacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, çalışmaya katılmayı kabul eden ve bilgilendirilmiş onayı alınan Fibromiyalji tanısı almış ve yaşları 26 ile 55 arasında değişen toplam 22 yetişkin gönüllü hasta ile yüz yüze görüşülerek yarı yapılandırılmış klinik öngörüşme ve projektif testler uygulanmıştır. Test protokolleri Fransız Okulu'na özgü içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş ve psikanalitik kuram açısından yorumlanmıştır.

Araştırmanın hipotezi, Fibromiyalji Sendromu tanısı almış hastaların duyumsal unsurların ön plana çıkacağı şeklindedir. Bu çalışma fibromiyalji sendromunda ilk kez çalışmış olan duyumsallığa yeni bir bakış açısı getirme yönünde fayda sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar sözcükler: Fibromiyalji Sendromu, Duyumsallık, Projektif Testler

ABSTRACT

INVESTIGATION OF SENSORIALITY IN FIBROMYALGIA SYNDROME WITH PROJECTIVE TESTS

KÜBRA KOÇ

This study aims to investigate the psychic functioning of patients diagnosed with Fibromyalgia Syndrome (FMS), the causes of which are not fully known and are closely related to psychological factors, with primary chronic widespread musculoskeletal pain and fatigue symptoms, and to analyze them psychoanalytically with the Rorschach Test and Thematic Perception Test (TAT), which are projective tests. The aim of the study is to try to understand how the subjective experience of this disease is expressed in fibromyalgia patients. In addition, it is aimed to define psychologically according to an approach specific to psychoanalytic psychopathology, to test the formulated hypotheses, and to determine the similarities and differences between the cases examined. This is a study based on clinical observation of fibromyalgia patients in the algology clinic.

In fibromyalgia syndrome, the causes of which are unknown in the medical plan, it is aimed to investigate the sensorial elements in the psychic world of the patients through projective tests and patient discourses in clinical interviews. It is thought that detecting similar points in the psychic functioning of the disease will contribute to the treatment techniques.

In this study, a face-to-face interview was conducted with a total of 22 adult volunteer patients, aged between 26 and 55, diagnosed with Fibromyalgia, who accepted to participate in the study and gave informed consent, and projective tests were applied. The test protocols are analyzed with content analysis method peculiar to the French School and interpreted in compliance with the theoretical framework of psychoanalysis.

The hypothesis of the study is that the sensorial elements of patients diagnosed with Fibromyalgia Syndrome will come to the fore. This study aims to

provide benefits in bringing a new perspective to sensorial that has worked for the first time in fibromyalgia syndrome.

Keywords: Fibromyalgia Syndrome, Sensoriality, Projective Tests

ÖNSÖZ

Akademik hayatım boyunca İstanbul Üniversitesi'ndeki ailenin bir parçası olmaktan dolayı her zaman şanslı olduğumu hissettiren ve onlarla çalışma fırsatı bulmam dolayısıyla bana çok şey öğreten hem akademik hem kişisel olarak bana katkılarından dolayı emeği geçen sevgili hocalarıma ayrı ayrı teşekkür etmek isterim.

Tüm sıcakkanlı desteğiyle yanımda olan, psikosomatik alandaki bilgi ve tecrübeleriyle bana her zaman bana yol gösteren, yüksek lisans ve doktora çalışmamın her aşamasında önemli katkılar sağlayarak kendisinden pek çok şey öğrendiğim, her heyecanımı benimle paylaşan, beni destekleyen ve yanımda olan, beraber çalışmaktan büyük keyif aldığım, ilk doktora öğrencisi olmaktan dolayı onur duyduğum, hocalığı ile örnek aldığım, sevgisini hissettiğim ve içtenlikle sevdiğim değerli tez danışmanım, sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi A. Elif Yavuz Sever'e çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans ve doktora eğitimim boyunca eşsiz bilgi ve deneyimlerini bana aktararak hem akademik alana hem hayata dair kendisinden çok şey öğrendiğim, psikanalitik psikosomatik alana ilgi duymamı sağlayarak her zaman bende merak uyandıran ve bu alanda gelişmem için katkı sağlayarak beni bilgi ve tecrübesiyle heyecanlandıran, her ihtiyaç duyduğumda kolaylıkla desteğini gösteren ve güzel yollar açan, öğrencisi olduğum için kendimi şanslı hissettiğim, kendisine çok içten sevgi duyduğum kıymetli hocam Prof. Dr. Tefrika İkiz'e çok teşekkür ederim.

Projektif testleri kendisinden öğrendiğim, bilgisiyle her zaman psikanalize dair heyecan uyandıran, öğretme ve aktarma konusunda her zaman kendisini örnek aldığım ve desteğini hissettiğim hocam Dr. Öğr. Üyesi Bengi Pirim Düşgör'e, birlikte keyifle çalıştığım, kendisinden pek çok şey öğrendiğim hocam Doç. Dr. İrem Erdem Atak'a, doktora tezimin başından itibaren tez jürim olarak değerli katkılarını sunan Dr. Öğr. Üyesi Neslihan Zabcı'ya çok teşekkür ederim.

İstanbul Tıp Fakültesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı'nda yüksek lisans ve doktora tezimde fibromiyalji hastalarına ulaşmamda çok önemli

destekleri olan ve bana alan açan değerli Prof.Dr. Ayşegül Ketenci'ye çok teşekkür ederim.

Doktora çalışmamın bir kısmını Paris 13- Sorbonne Paris Nord Üniversitesi'nde yürütmemi sağlayan ve beni bir yıl boyunca misafir araştırmacı olarak kabul eden, hayatımda önemli bir tecrübe kazanmamda destek oldukları için minnettar olduğum Marie Christine Pheulpin ve Florian Houssier'e çok teşekkür ederim.

Benim için önemli bir yeri olan Fransa sürecimde manevi destekleriyle yanımda olan, her ihtiyaç duyduğumda yardımını esirgemeyen başta Ayşe Yıldız olmak üzere Paris'teki tüm arkadaşlarıma katkıları için çok teşekkür ederim.

Doktora sürecimin tüm keyifli ve zorlu zamanlarını birlikte paylaştığım, tüm bu süreçte beraber yol aldığımızı hissettiren, birbirimize destek olduğumuz doktora arkadaşlarım Aslıhan Topyay Özfıdan ve Özgün Taktakoğlu'na çok teşekkür ederim.

Dostluklarıyla her zaman yanımda olan Neval Sipahi'ye, Beyza Naz Deniz'e, ve Zehra Gülnihal'e, ayrıca her zaman desteğini hissettiğim İstanbul Üniversitesi'ndeki çalışma arkadaşlarım Sinem Hayali Emir'e, Zeynep Coşar Yılmaz'a, Jülide Ceren Yıldırım'a, Bilge Göz Çengelli'ye ve Esin Temeloğlu Şen'e çok teşekkür ederim.

Bu tezin yürütülebilmesi için gönüllü olarak çalışmama destek olan tüm katılımcılara teşekkür ederim.

En büyük teşekkürü hayatım boyunca beni her zaman destekleyen aileme borçluyum. Sevgileriyle ve her türlü destekleriyle yanımda olan, bana gönülden inanan, her heyecanıma ortak olup bu sürecin bitmesini de heyecanla bekleyen, emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim, bana kattıkları her şey için minnettar olduğum canım anneme ve sevgili babama, biricik kardeşlerime ve teyze olma duygusunu tattıran güzel yeğenim Elif'e çok içten sevgilerimle teşekkür ederim.

KÜBRA KOÇ
İstanbul- 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FİBROMİYALJİ SENDROMUNDA DUYUMSALLIĞIN PROJEKTİF TESTLERLE DEĞERLENDİRİLMESİ

1.1. Psikanalitik Kuramda Bedenselleştirme	8
1.1.1. Sigmund Freud'un Bedenselleştirme Üzerine Görüşleri	8
1.1.2. Psikanalitik Psikosomatik Yaklaşımlar	9
1.1.2.1. Paris Psikosomatik Okulu	9
1.2. Fibromiyalji Sendromunun Ele Alınması	18
1.2.1. Fibromiyalji Sendromuna Tarihsel Bakış ve Sınıflandırma.....	18
1.2.2. Fibromiyalji Sendromuna İlişkin Yapılan Çalışmalar	19
1.2.3. Psikosomatik Kuramda Fibromiyalji Sendromu	23
1.3. Psikanalitik Kuramda Duyu, Duyum, Duyumsallık ve Duygulanım Kavramlarının Açıklanması	36
1.3.1. Freud'un Çalışmalarında Duyumsallığın Yeri	37
1.3.2. Freud Sonrası Kuramcılar Tarafından Duyumsallık Kavramının Ele Alınışı.....	47
1.3.3. Nesne İlişkileri Açısından Duyumsallık	50
1.3.4. Bion'a Göre Duyumsallık	56
1.3.5. Didier Anzieu'ye Göre Duyumsallık	57
1.3.6. Frances Tustin'e Göre Duyumsallık	58

1.3.7. Thomas H. Ogden'e Göre Duyumsallık.....	64
1.3.8. Otoduyusal Haz Kavramı.....	66
1.3.9. Duyumsal Soy Zinciri.....	68
1.3.10. Duygulanım.....	70
1.3.11. Duygulanımsal Uyum.....	72
1.3.12. Ergenlik Döneminden Duyumsallığa Bakış.....	73
1.3.13. İhmal ve Duyumsallık.....	75
1.4. Psikanalitik Kuramda Öznelleştirme, Nesnesizleştirme, Simgeleştirme Ve Médium Malléable Kavramlarının Değerlendirilmesi.....	76
1.4.1. Öznelleştirme (Subjectivation).....	76
1.4.2. Nesnesizleştirme.....	79
1.4.3. Simgeleştirme.....	80
1.4.4. Şekil Verilebilir Nesne (Médium Malléable).....	81
1.5. Projektif Testlerle Yapılan Çalışmalarda Duyumsallık.....	86
1.5.1. Rorschach Testi'nin Duyumsal Boyutu.....	92
1.5.2. Renk yanıtları (C, C', Clob).....	94
1.5.3. Renklerin dürtüsel anlamları.....	95
1.5.4. Gölgeleme yanıtları (E).....	96
1.6. Edebiyatta Duyumsallık.....	99
1.7. Araştırmanın Hipotezleri.....	106
1.7.1. Araştırmanın Kuramsal Hipotezleri.....	106
1.7.2. Araştırmanın İşlemsel Hipotezleri.....	108

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Katılımcılar.....	110
2.2. Veri Toplama Araçları.....	111
2.2.1. Demografik Bilgi ve Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	111
2.2.2. Yarı Yapılandırılmış Psikanalitik Yönelimli Öngörüşme.....	111
2.2.3. Rorschach Testi.....	112
2.2.4. Tematik Algı Testi (T.A.T).....	113
2.2.5. Veri Toplama Süreci ve Analizi.....	114

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİBROMİYALJİ SENDROMUNDA DUYUMSALLIĞIN PROJEKTİF TESTLERLE DEĞERLENDİREN ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.1. Sosyo-Demografik Bulgular	115
3.2. Psikanalitik Yönelimli Görüşmelerden Elde Edilen Bulguların Rorschach ve TAT Test Verileri ile Birlikte Değerlendirilmesi.....	115
3.2.1 Sembolizasyon Süreçlerindeki Yetersizlik Sonucu Duyumsallığa Aşırı Yatırımın Psikanalitik İncelemesi	115
3.2.2. Duyumsallığın Ortaya Çıkışına Bağlı Olarak Hastaların Dayanak Alma Biçimlerinin Değerlendirilmesi.....	131
TARTIŞMA	146
SONUÇ.....	185
KAYNAKÇA	197
EKLER.....	218
ÖZGEÇMİŞ.....	228

GRAFİKLER LİSTESİ

- Grafik 1:** Hastalıkların Yıllara Göre Tanı Koyulma Süreleri 19
- Grafik 2:** Fibromiyaljinin İstihdam ve Ekonomik Harcama Üzerindeki Etkisi..... 20

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1:** R. Rousillion'un kelime ve şeyin temsiline dair çizimi. 84
- Şekil 2:** Sembolizasyonun Yolunu Özetleyen Şema. 85

KISALTMALAR LİSTESİ

ACR	:Amerikan Romatoloji Derneği
Akt.	: Aktaran
Ark.	: Arkadaşları
Çev.	: Çeviren
FMS.	: Fibromiyalji Sendromu
Ed.	: Editör
TAT	: Tematik Algı Testi
YAS.	: Yaygın Ağrı Skalası

GİRİŞ

Ruhsallık ile beden arasındaki ilişkiyi anlamak için yıllardır süregelen birçok çalışma olmuştur. Psikanaliz en başından itibaren bedensel hastalıklarla yakından ilgilenmiştir. Sonrasında özel bir alan olarak gelişen psikanalitik psikosomatik alanda bu ilişkiyi anlamak için çeşitli zengin fikirler ortaya konmuş ve konmaya devam etmektedir. Ruhsallık ve beden arasındaki bu ayrılmaz ilişki her zaman merak uyandırmaktadır. Kronik yaygın kas-iskelet sistmi ağrısı olan ve genellikle kadınlarda görülen Fibromiyalji Sendromu da bu ayrılmaz iki unsurun çok çarpıcı bir görünümünü sunmaktadır.

Antik Çağ'da Aristoteles için ruh, zorunlu olarak "potansiyel olarak yaşama sahip doğal bir bedenin biçimi olarak töz"dü ve duygulanımsız beden, bedensiz duygulanım yoktu. Yıllar boyunca beden ve ruh arasındaki ikilik birçok tartışmayı körüklemiş ve hala daha tartışmalı bir konu olarak kendisini göstermektedir (Zarka, 2014). Benzer şekilde, ağrı nesnel bir yapıya sahip değildir, ne kadar bedensel olursa olsun, öznel bir deneyimdir. Ağrı nesnelleştirilemez, ayırt edilemez ve anlaşılması güçtür. Ağrıyı gözlemlemenin imkansızlığı karşısında, onu görmezden gelmeye, hatta inkar etmeye çalışılmıştır (Joussellin, 2016, s. 19)

Ağrı yıllar boyu edebiyatçılar ve sanatçıların eserlerinde konu olmuştur. Fransız oyun yazarı Jean Racine tarafından 1667'de yazılmış beş perdelik trajedi olan *Andromaque*'de Racine, sessiz ağrının daha da ölümcül olduğundan söz etmiştir (Racine, 2015). Fransız antropolog ve sosyolog David Le Breton, *Acımın Antropolojisi*'nde ağrının kuşkusuz ölümlü en iyi paylaşılan insan deneyimi olduğunu paylaşmıştır (Breton, 2005). Ağrı, bölmeye eğilimli olduğumuz bir tarafta bedensel, diğer tarafta ruhsal bir alanı kaplar. Felsefe doktoru Charles Joussellin, "insanın bir beden ve bir ruhun birlikteliği olacağı" şeklinde dualist anlayış ortaya koymuştur (Joussellin, 2016). Doğum, yaşlılık, hastalık ve travma çoğu zaman ağrılıdır. Bu nedenle ağrı yönetimi bir semptomla mücadeleye indirgenemez. Klinik uygulama, felsefe ve edebiyatın birlikteliği, bir kişi ağrı çeker ve bundan şikayet

ederken, birbiriyle değiş tokuş halinde olan, kesifen ve birbirini etkileyen birçok fenomenin keşfedilmesini sağlar (Andr  ve Lou t, 2021).

Ağrının nedenleri henüz tam anlaşılamayıp fibromiyalji sendromunda tam anlamıyla bir tedavi biçimi bulunamamıştır. Tıbbi açıdan nedenleri belirsiz olan bu hastalık konusunda bir taraftan yetersiz bir yöntem olan çoğunlukla ilaç destekli tedavinin benimsenmesi ülkemizin toplum sağlığını ciddi olarak etkilemektedir. Ayrıca Fibromiyaljinin istihdam üzerindeki ekonomik etkisi de kayda değerdir. Hekimler tarafından tedavi konusunda yeterli olmayarak verilen çeşitli ilaçların uzun yıllar alınmasıyla hem hastaların şikayetleri bir türlü çözülemeyip hem de ülkelerin sağlık ekonomisi olumsuz yönde etkilenmektedir (Gouvinhas, 2017). Geçmiş yıllara göre fibromiyalji sendromu tanısının artış gösterdiği ve ülkemizde buna yönelik olarak “12 Mayıs Fibromiyalji Farkındalık Günü” ilan edilmesiyle birlikte tedavi konusunda yeterince karşılık bulması ve öneminin anlaşılması amaçlanmıştır. Bu araştırmasının neticesinde fibromiyalji hastalığında psikanalitik ve psikosomatik kuramın katkısı bağlamında projektif testler aracılığıyla duyumsallık ve psikosomatik işleyiş ile olan bağı kapsamlı olarak ele alınacaktır.

Bu alışmada Fibromiyalji Sendromu (FMS) psikanalitik psikosomatik açıdan projektif test olan Rorschach ve Tematik Alęı Testi (TAT) ile ele alınmıştır. Hastalığa ilişkin benzer ortak noktaların ele alınması tedavi tekniklerine katkı sunmasını sağlayacaktır. Özellikle kadınlarda görülen Fibromiyalji Sendromu psikanalitik açıdan ele alındığında erken dönemdeki ilişkileri düşünmeyi gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda duyumsallığın araştırıldığı bu çalışmada hastalar açısından benzer noktaların olduğu ön plana çıkmaktadır.

Çoğunlukla kadınlarda görülen Fibromiyalji Sendromu, herhangi bir organik bozukluk olmaksızın ortaya çıkan nedeni tam olarak bilinmeyen kronik yaygın kas-iskelet sistemi ağrısıdır (Wolfe, 2016). Fibromiyalji, iki yüzyıl boyunca birçok çalışmanın konusu olmuştur, ancak organik nedenler bulmanın zorluğu, bu hastalığı tanımlamayı çok zorlaştırmıştır. Gowers (1904), kas ağrıları ve kas romatizmalarının fibröz dokudaki enflamasyondan kaynaklandığını düşünerek “kronik kas romatizması” terimini kullanmıştır.

Wolfe F. ve arkadaşları (1990), kaslarda ve tendonlarda inflamatuvar, iltihaplı doku hasarına atıfta bulunarak “fibrozit” terimi ile karakterize ederken, (Ellman ve Shaw, 1950), psikojenik bir hastalık olarak sınıflandırmıştır. Farklı çalışmalar arasındaki uzlaşmaktan dolayı, hastalığın 1992 yılına kadar Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından resmi olarak tanınmamasına neden olmuştur.

Fibromiyalji, doğrudan hastalığın neden olduğu kas-tendon ağrısına atıfta bulunan Latince fibra (lif) ve Yunanca myo (kas) ve algos (ağrı) 'dan gelir (Yunus, 1981). “Fonksiyonel somatik sendromların” bir parçası olarak, hastalığın birçok semptomu vardır, ön plana çıkanlar yaygın ağrı ve şiddetli yorgunluktur (Wessely, Nimnuan ve Sharpe, 1999). Fibromiyalji sendromu kasları etkileyen, “miyalji” diye de tanımlanabilen, yaygın kas ağrıları ve vücudun birçok bölgesinde aşırı hassasiyetle seyreden kronik bir ağrı sendromudur. İsmi, “fibro-fibröz doku, bağ dokusu”, “myo-kas” ve “algia-ağrı” kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmektedir (Zadorozny, 1990).

Fibromiyalji adı sendromu karakterize edecek kadar yeni olmasına rağmen tıp tarihinde miitis, fibrozit, fibromiyozit, psikojenik romatizma gibi çeşitli isimler almıştır (Hench, 1976).

Fibromiyaljiye yönelik tanı kriterleri sürekli bir değişim içinde olmuştur. İlk tanı kriterleri, 1990 yılında Amerikan Romatoloji Derneği tarafından yayınlanmıştır. Bu kriterler en az 3 aydır devam eden yaygın vücut ağrısı ve 18 hassas noktanın en az 11’inde hassasiyet olmasından oluşmaktadır (Wolfe ve ark, 1990). Amerikan Romatoloji Derneği (ACR) son olarak 2016 yılında Yaygın Ağrı Skalası (YAS), Semptom Şiddet Skalası, Fibromiyalji Şiddet Skalası’nda yer alan tanı kriterlerini sunmuştur (Wolfe ve ark, 2016).

Fibromiyalji sendromu son güncel tanı kriterinde artık birincil kronik ağrı olarak tanımlanmaktadır. Fibromiyalji Sendromu en az 3 aydır devam eden, beş ağrılı beden bölgesinin dördünde ağrı olarak tanımlanan ve uyku bozuklukları, bilişsel işlev bozukluğu ve somatik semptomlarla ilişkili olan birincil kronik yaygın ağrı formudur (Nicholas ve ark., 2019).

Psikosomatik Kuramın kurucularından olan Pierre Marty 1967'de yorgunluğun psikosomatik yönlerinden bahsetmiştir. Yorgunluğu, zihinselleştirmenin özelliklerini merkeze alarak ele almıştır. Sonrasında 1976 ve 1980'de iki büyük kitabında yayımlanan yeni bir nosografi ile psikosomatik kuramsal bir model geliştirmesini sağlayacak psikosomatik kuram açısından bir dönüm noktası gerçekleşmiştir. Yorgunluk üzerine bu çalışma, bu nedenle, 1950'lerin işlevsel somatizasyon çalışmalarının teorik izindedir (Marty, 1976) Pierre Marty'nin yorgunluk tanımı oldukça kapsamlıdır. Hem biyolojik alana bağlıdır hem de yorgunluğu öznel bir duyum veya duyguyu ile açıklar. Nihayetinde ekonomik yönünden, yani özellikle üretim potansiyelinde bir azalma olduğu için onun için en belirgin kriter, tükenmeye kadar varabilen aşırı enerji harcanmasıdır. Bu enerji harcaması ya dış dünyaya doğru (örneğin işteki yorgunluk) ya da içsel olarak (iki karşıt gücün karşılaşmasından kaynaklanan yorgunluk) olabilir. Bu karşılaşma ya duyum-kas düzeyinde ya da ruhsal düzeyde gerçekleşir (Szwec, 2003).

Yavuz (2009) tarafından Türkiye'de fibromiyalji hastalarıyla yapılan ilk psikanalitik çalışmada, psikanalitik kuram açısından incelendiğinde özellikle anneden kıza yönelik iletimde ve bu ilişkide var olan çatışmanın varlığı gözlemlenmektedir. Marina Papageorgiou (2003), fibromiyalji hastalığı için "yakalamaya çalışmaya başladığınızdan itibaren dağılan kumdan görüntü" benzetmesini yapmıştır. (Papageorgiou, 2003). Ona göre fibromiyalji hastalığı, ilk nesnenin yakınlığına karşı kaslarda uyarılma yaratılmasıdır. Fibromiyalji Sendromunda negatif kavramı ve ölüm dürtüsü projektif yöntemler aracılığıyla psikanalitik açıdan araştırılmıştır. Erken dönem anne kız ilişkisinin kalitesinde ve bu iletimde var olan eksikliklerin yanısıra aktarılan yasların da olabileceği sonucuna varılmıştır. Bu durum, negatif kavramı ve ölüm dürtüsü açısından değerlendirilmiştir. Bu durumla beraber ortaya çıkan depresif duygulanımla başa çıkmak için hipomanik savunmalar kullanılmakta ve aşırı harekete dayalı faaliyetlere yatırım yapılmaktadır (Yavuz, 2009).

Fibromiyalji tanısı almış kadın hastalarda psikanalitik kuram açısından Rorschach Testiyle babalık işlevinin incelendiği çalışmada baba-kız ilişkisinde

ensestüyöz söylemlerin varlığı görülmüştür. Bu çalışmada babalık işlevi araştırılırken anneyle olan problemin çok canlı olduğu farkedilmiştir. Güçlü anne figürü karşısında onunla özdeşimde zorluklar olması nedeniyle otorite, sevgi, şefkat tek bir nesnede, babada toplandığı görülmüştür. Bu durum babayla olan ilişkideki sınırların kaybını ortaya çıkartarak baba-kız ilişkisinin enestüyöz bir söyleme doğru kaydığını göstermiştir. Test bulgularına ve söylemlere baktıldığında babalık işlevinin yasayı koyan ve otoriteyi sağlayan bir baba işlevi sunmayıp daha çok bu ilişkide babayla kızın arkadaş gibi olduğu görülmüştür (Koç, 2017).

Marianne Baudin ve Marie-Christine Pheulpin danışmanlığında gerçekşen Lélia Castro de Souza'nın doktora çalışmasında, fibromiyalji hastalığının kadınsılıkla ilgili bir problematik olduğundan bahsetmiştir. Fibromiyalji hastalarının ruhsal işleyişlerinde histerik konversiyon olduğu düşünülmüş ve bu hastalık histerinin modern bir göstergesi olarak ele alınıp, bu hastalar için histerik konversiyon modeli öngörülmüştür (Souza, 2014).

Elisabeth Dallaire, Rorschach Testini kullanarak üç fibromiyalji vakası üzerinde hem niceliksel olarak Exner yöntemini kullanarak hem de niteliksel açıdan protokolleri analiz ettiği çalışmasında bu hastalarda bilinçdışı kimlik bozukluklarının yanı sıra ötekiyle ilişki kurma biçimlerini araştırdığında bu hastalarda, kimlik inşasında, bireyleşme deneyimine müdahale ediyor gibi görünen ve fibromiyaljili kadınlarda sahte bir kendiliğin doğuşuna yol açan bir durumdan söz etmiştir (Dallaire, 2011).

Marilia Aisenstein, yorgunluğu kadınsı mazoşizm bağlamında ele almıştır. Rosenberg'in yaşamın koruyucusu ve yıkıcılıkla ilişkili olan orijinal mazoşizm teorisine göre, acı verici gerilim yatırımının kadınlarda daha "kolay" veya "yaygın" olduğu düşünülebileceğinden söz etmiştir. Bu anlamda yorgunluğu acı verici bir gerilim olarak düşünmek mümkündür. Dolayısıyla onu hemen boşaltmayı amaçlamadan yatırım yapma imkanı vardır (Aisenstein, 2020).

Somut ve organik bir nedensellik olmaksızın, fibromiyalji semptomları sağlık alanında hala gizemini ve anlaşılmazlığını sürdürmektedir. Doktorlar tarafından bu

hastalığın sınıflandırılması tartışmalara yol açmaya devam etmektedir. Psikiyatristler onu histerinin bir tezahürü olarak görmektedirler. Ağrılara ve yorgunluğa ek olarak diğer işlevsel, fizyolojik, genellikle birikerek artan ve tüm sistemi etkileyen semptomlar da eklenir. Nihayetinde sinirlilik, anksiyete, yaygın endişeler, odaklanma ve hatırlamada sorunlar, uykusuzluğa yol açma, genellikle çalışmada yetersizlik ve bir engellilik durumu varmış gibi gözükmektedir. Sakinleştirici ve antidepresif gibi terapötik ilaçlar bir gelişme sağlayamamaktadır. Hastalar ağrıları azaldığında daha iyi hissederler ancak diğer yandan yorgunluk devam eder ve daha fazla şikayet etme eğilimi gösterirler (Aisenstein, 2020).

Çalışmalar fibromiyaljili kadınların ağrı eşiklerinin azaldığını göstermektedir. Çevresel farkındalık- sadece kasları etkileyen değil aynı zamanda tendonları, bağları ve deriyi etkileyen- artar ve merkezi işlevsizlik ile genellendirilir. Bazı araştırmacılar ağrı ve yorgunluğun içi içe geçmesi olarak bilinen ve birinin diğerini kışkırtabildiği veya sonucu olabildiği epistomolojik bir zorluk olarak ön plana çıkarır. Bu ikisi arasındaki bağ bu hastalarda vurgulanan uyku bozuklukları ile ilgili olmaktadır (Aisenstein, 2020).

Bu araştırmanın amacı Fibromiyalji hastalarının Rorschach ve Tematik Algı Testi (TAT) test yanıtlarında ortaya çıkan duyumsal yanıt örneklerini incelemektir.

Görme, işitme, dokunma, tatma ve koku alma gibi duyum uyarıları, dikkat etsek de etmesek de günlük hayatımızın her anında yaşar. Doğumdan önce ve ölüme kadar hayatın her küçük parçası, bu yoğun algısal etkinliğin yerini oluşturmaktadır. Duyumsal deneyimler, hazcılık arayışının bir parçasıdır. Duyumsal alışverişler olan bu kural dışı iletişim, duyumsal hazla doludur.

Duyumsal algılar narsisist libido ile yüklüdür. Benlikle temas kurarlar ve benliği deneyimlemek için bir beden verirler. Yaşamın ilk günlerinden itibaren bu arayışın ve paylaşımın bir parçasıdırlar. Narsisistik amaçları takip etseler de kişilerarası alışverişin bir parçası olsalar da duyumlar haz ve hoşnutsuzluk ile ilgilidir ve farklı derecelerde narsisistik veya nesnel alana hizmet eder (Vandenbroucke,2007).

Düşünce, zihinsel temsillerin inşasına izin veren bedensel deneyimlerden oluşan bir tür alan sunan duyumsallığa dayanır. Bu nedenle, P. Aulagnier'in “doğmakta olan temsil etkinliği” olarak adlandırdığı şey yaşam boyunca devam eder ve sonraki narsisistik duyguların ortaya çıktığı “temsil zeminini” oluşturmaktadır (Jeammet, 2014).

Fibromiyalji Sendromuna ait bir laboratuvar testi, radyografik inceleme ve biyolojik belirteç saptanmamıştır (Dymon, 2015). Organik bir nedeni olmayan bu hastalığın teşhis kriterlerinde 1990'dan 2016'ya kadar sürekli bir değişim halinde olmaktadır (Ata ve Çetin, 2015).

Ülkemizde yapılan ve yaşam kalitesini değerlendiren çalışmalarda fibromiyaljinin hastaların yaşam kalitesini önemli ölçüde düşürdüğü gösterilmiştir (Çetin ve ark., 2009).

2016 tanı önerilerine rağmen, sağlık profesyonellerinden ve hastalardan hastalığın teşhis şekliyle ilgili şikayetler devam etmekte ve kriterleri karşılamayan hastaların önemli bir kısmı yine de ciddi şekilde ağrı ve yorgunluktan etkilenmektedir. (Galvez-Sánchez, 2020).

Şimdiye kadar yapılan çalışmalarda Fibromiyalji hastalığının kişiler üzerindeki olası etkileri yeteri kadar çalışılmamış olup, bu araştırmanın hedeflerinden biri de psikanalitik açıdan hastalığın kişiler üzerindeki olası etkilerini psikosomatik ekonomi kapsamında araştırıp yorumlayabilmektir. Bu yüzden fibromiyaljide görülen en yaygın semptomlar olan ağrı ve yorgunluğun altındaki ruhsal anlamları keşfetmeyi hedefleyen psikanalitik kurama dayalı kapsamlı bir araştırmaya büyük bir ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışma, hastalığın kişilerin ruhsallığındaki özel anlamını keşfetmek psikosomatik işleyişi yorumlayıp etkili terapötik müdahalelerin geliştirilebilmesi bağlamında çok önemli olacaktır.

Türkiye'de bu hastalık hakkında psikanalitik açıdan yapılan çalışmalar son derece kısıtlı olup, duyumsallığın ele alındığı bir çalışma ise hiç yapılmamıştır. Araştırma uluslararası literatüre önemli katkılar yaparak, etkili terapötik

müdahalelerin de geliştirilebilmesine katkı sağlayacaktır. Bu araştırmanın ileride Türkiye’deki bu alanda yapılacak çalışmalara öncülük edeceği düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİBROMİYALJİ SENDROMUNDA DUYUMSALLIĞIN PROJEKTİF TESTLERLE DEĞERLENDİRİLMESİ

1.1. Psikanalitik Kuramda Bedenselleştirme

Yaşamın başlangıçtan itibaren beden vardır. Doğumdan önce, iki beden bir aradayken yaşam bedensel duyularla başlar. Anne bebeği kucağına aldığı anda öteki var olur. Bebek bedeninden gelen duyuları algıya dönüştürüp sonrasında ruhsal temsillerini oluşturabilmek için yetersizdir ve ötekine ihtiyaç duyar (Limnili, 2015).

Bu çok erken dönemden itibaren bedene yatırım yapılır. Marty, içimizde meydana uyarılmaların boşalmadığında ya da dışarıya aktarılamadığında biriktiklerini, bir biçimde bedensel yollara kayacaklarını söylemiştir (Marty, 2012).

Pierre Marty’e göre insan biyolojik, ruhsal ve somatik işlevlerden oluşur. Çocuğun başta bunları düzenleyecek bir kapasitesi yoktur ve tümünü annenin işlevi ile kazanır. Anne, çocukta heyecana ve karşılaştığı uyaranlara karşı kalkan işlevi sağlar. Her çocuk bu uyarımlarla karşılaşır. Haz ve acıyı deneyimler ancak bunları bastırma ile azaltır (İkiz, 2012).

1.1.1.Sigmund Freud’un Bedenselleştirme Üzerine Görüşleri

Sigmund Freud’un psikanalitik kuramını geliştirirken histerik hastalarıyla çalışmıştır. Bu çalışmalarında bedensel semptomların ardındaki gizli anlamı keşfetme arzusunu duyarak ilk çalışmalarında bedenselleştirmelerin kaynağının araştırılması söz konusu olmuştur. Sigmund Freud, başlangıçtan itibaren histeri modeli ve güncel nevrozlar modeli olmak üzere iki tip model ile paralel olarak çalışmaktaydı. Freud, bedenlerinde acılardan yakınan kişileri önceden fark etmiş ve histeri ve güncel nevrozları birbirinden ayırmıştı. Psikanalizin yaşadığı en önemli

değişim 1920’de dürtü kuramının yeniden ele alınıp, 1920 öncesi güncel nevroz kuramı yerine travmatik nevroza bırakmış olmasıdır (Freud, 1920). Travma nevrozları tehlikeye hazır olamayan zayıf kalmış bir yapı olarak düşünölmeye başlanmıştır. Endişe travmatik nevrozlarda alarm verici sinyal olarak değil, yaygın olarak benliğı kapsadığı söz konusudur. Paris Psikosomatik Okulu buradan hareketle ruh-beden bütönlüğünü ve ruhsal süreçleri anlama yolunu açmıştır (Marty, 2012).

Fiziksel ve ruhsal acı arasındaki analogide Freud, İnhibisyon, semptom ve anksiyete’de, ağrı tarafından işletilen narsisistik yeniden odaklanma işlevinde ısrar eder, ağrı veren bölgenin libidinal yatırımın tüm miktarlarını tükettiğinden söz etmektedir (Freud, 1926).

1.1.2. Psikanalitik Psikosomatik Yaklaşımlar

1.1.2.1. Paris Psikosomatik Okulu

Groddeck, insanın ruhsal çatışması ne kadar çatışmalı ve derinse, sembolik olarak çatışmanın temsil ettikleri de hastalıkların da o kadar ciddi olacağını belirtmektedir. Ayrıca, hastalıklar ne kadar ciddiye, arzular ve bu arzulara karşı direnç de o kadar şiddetli olacaktır. Hastalık çatışmayı çözemezse veya onu bastıramazsa, altbenlik sert önlemlere başvuracaktır. Bunlar, odada kalmaya zorlayan ateş, zatürre veya onu yatağı düşüren kırık bacak, tüm duyumları ortadan kaldıran bayılma, kronik hastalık, felç, kanser ve son olarak ölüm olabilir. Çünkü ölmek isteyen ve hayatı katlanılmaz hale gelen kişi ruhsal düzeyde bir ölümle karşı karşıya gelmektedir (Groddeck, 1923).

Paris Psikosomatik Okulu’nun çalışmalarına bakıldığında hastalığın öznenin psikosomatik ekonomisindeki değeriyle anlamaya çalıştıkları ve hastalığı yalnızca biyolojik bir olay olarak ele almadıkları görülür. Psikanalitik modelden hareketle birçok psikosomatisyen psikosomatik modeller geliştirmişlerdir. S. Ferenczi, organik hastalıklardan yola çıkarak “Patanevroz” kavramı öne sürmüştür. Ferenczi, nevrotik, narsisistik ve psikotik açıdan, her kişilik yapısında rol oynayan hastalıkların sonucunda oluşan mazoşizm dürtüsü ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Groddeck, alt

benliğin tek başına somatik hastalıklarda sebep olduğunu söylemiştir. Ferenczi'nin öğrencisi olan Alexander dualistik yaklaşımını benimseyerek bir kuram oluşturmuştur. Ortaya koyulan organ nevrozu kavramını, Freud'un aktüel nevrozuna eşdeğer olarak düşünmüştür. Ona göre ruhsallıkta bastırılan duygulanımları otonom sinir yolları ile organların faaliyetlerini değiştirirler. Bunun sonucunda organik hastalığın kendisini gösterdiğinden söz eder. Alexander, biliçdışı kavramını kullanarak psikosomatik hastalıkları açıklar ancak bunun temel unsurunu cinsellikle değil duygulanımlarla açıklamaktadır. Valebrega ise herkeste konversiyonel bir çekirdek olduğunu düşünerek, bilinçöncesinde anı izlerinin yer aldığını ve buradan hareketle somatik semptomların bir anlam taşıdığından söz etmiştir (İkiz, 2005).

Freud'un dürtü kuramına bağlı kalarak, psikosomatiği konversiyondan ayrı gören yaklaşım olan Paris Psikosomatik Enstitüsü (IPSO)'dür. Bu yaklaşımın kurucu isimleri ise P. Marty, M. Fain, C. David, M. de M'Uzan'dır. Pierre Marty ve ekibinin psikosomatik alana katkılarından olan en önemli şeylerden biri, doktor olarak hastalarını tedavi ettikleri dönemde psikanalitik bakışı da çalışmalarına dahil etmeleri olmuştur (Aisenstein, 2010).

Psikanalitik kuram 1920'de dürtü kuramı açısından en önemli değişimini yaşamıştır. Bu nedenle dürtü kuramı yeniden ele alınıp, travma nevrozları tehlike karşısında azır olamayan bir yapı olarak tekrar ele alınmıştır. Paris Psikosomatik Okulu bu noktada ruh-beden bütünlüğü açısından ruhsal süreçleri farklı bir açıdan anlama yolunu açmıştır. Freud'un dürtü kuramı hakkındaki görüşlerini benimseyen ve Paris Psikosomatik Enstitüsü'nün (IPSO) kurucularından olan Pierre Marty'e göre hepimiz psikosomatik kişilerizdir. İnsanlar her tür uyarana karşı ruhsal ve bedensel yanıtlar vermektedirler. Herkesin kazanılan veya doğuştan getirdiği bir bedenselleştirme potansiyeli vardır. Hayatımız boyunca çeşitli hastalıklar yaşayabilme eğilimine sahibizdir. Hiç kimse rastgele bir hastalık geçirmemektedir. Bu nedenle psikosomatik bakış hastalığı ele alırken, hastalığı bir eksiklik yerine daha çok bir çeşit zenginlik olarak ele almaktadır (Marty, 2012).

Paris Psikosomatik Enstitüsü, kendisini ayrı bir disiplin olarak sunmuştur. P. Marty ve M. de M'Uzan 1962 tarihli Fransız Dili Psikanaliz Kongresi'nde "işlemsel

düşünce” görüşlerini paylaşarak psikosomatik okulunun gelişmesine ve ileride yapılacak çalışmaların yolunu açmışlardır. Onlar, işlevsel patolojiyi ruhsal patoloji ile aynı düzeyde ele alırken ve semptomları ruhsal yaşamını yöneten enerji ve dinamikler üzerinden tartışmayı benimsemişlerdir. Görüşlerinde Freud’un bilinç, önbilinç, bilinçdışı görüşlerine sadık kalarak bu sistemin ekonomik yönü etrafında görüşlerini ilerletmişlerdir. Hastalarıyla yaptıkları çalışmalar sonucunda son derece özgün ve zengin kuramsal karkılarda bulunmuşlardır (Parman, 2012: 13-32).

Marty, somatik hastalardan muzdarip kişileri genellikle bir talebi ya da ruhsal acıyı ifade etmekte zorlandıklarını ve bu hastaları terapist ve doktorların yönlendirdiklerini belirtmiştir. Bu hastalarda en dikkat çeken şeylerden biri duygulanımsal ifadenin eksikliği olmaktadır. Bu ifade güçlüğünün genellikle ruhsallıktan hareketle kendisini bedende de devam ettiren bir “düzensizleştirme” sürecinden kaynaklandığını belirtmiştir. Bu süreç bedensel hastalığın temel nedeni olabilmektedir. Hastaların hayatında, daha erken dönemdeki narsisistik yaralarını gündeme getiren bu düzensizleştirmeye yol açan iki temel unsurun varlığının altını çizmektedirler. Bununla hastanın öyküsünde, onun ruhsal işleyişinde travma dizisi oluşturan kırılmalığa neden bir travmadan söz edilir. Marty, bu bakış açısıyla travma dizilerin neden olduğu ruhsal hayatın sönümlenmesiyle ilişkisini değerlendirir. Travma, Marty’nin ortaya koyduğu “Temel depresyon” kavramına işaret ederek eksikliğe ve bir tür “otomatikleşme” ile nitelendirilebilecek bir depresyona neden olmaktadır. Düzensizleştirmeye yol açan ikinci bir temel unsur ise Marty’e göre zihinselleştirme değildir. Düzensizleştirmeye yol açan durumlar neticesinde bazı kişiler daha kırılmalı olabilirken bazıları bu türde yaşayamayabilir. Marty’e göre, zihinselleştirme ne kadar iyi çalışırsa bedensel düzensizleştirme riski o kadar azdır. Ön bilincin işleyişinin kalitesine dair çıkarımlarda bulunarak, önbilince “psikosomatik dengenin döner tablası” ismini vermiştir. Önbilincin kalitesi kişinin serbest çağrışımında bulunabilmesiyle, bu çağrışımın büyük bir kısmının kişinin anılarından hatıralarından oluşmasıyla, rüya etkinliğiyle, rüyalardaki tasarımların çağrışımları ortaya çıkartmasıyla ilgilidir. Önbilinç kelimeler ve şeylerle kendine bir haz alanı oluşturur ve düşünme alanı açıyorsa o ölçüde iyi işlediği anlamına gelmektedir. Bu doğrultuda kişi bedensel hastalığa daha az eğilimde bulunacaktır.

Dolayısıyla Marty önbilincin niteliği doğrultusunda ruhsallığın iyi işlemesi sonucunda kişinin ruhsallığında iyi bir psikosomatik dengenin kurulacağından söz etmektedir (Press, 2015).

C. Smadja, bedensel hastalığın ortaya çıkmasının, çözümlenemeyen ruhsal bir çatışmanın bedene yansması neticesinde ortaya çıkan ve hastalık ile çözüm elde edilmiş durumdan söz etmektedir (Smadja, 2010).

Pierre Marty'nin, "Psikosomatik hastalık nedir?" sorusu karşısında ruhsal faktör yerine ayırt edici ilişkisel bir şemayı ortaya koyduğu görülmektedir. Bu şema, hasta ve hastalık bağlamındaki bir çatışmadır. Bu ilişkinin niteliğine bağlı olarak, üç olgu düzeyi ayırt edilebilir. Bunlar; olağan ilişki, temel ve özgül olmayan ilişki, temel ve özgül ilişkidir. Olağan ilişki, ruhsallığın evrensel, çatışmalı durumunun bütün hastalıklar üzerindeki etkisidir. Bu düzeyde bu hastalıkların psikosomatik bir yönü vardır. Temel ve özgül olmayan ilişki, hastanın çatışmalı durumu ile hastalığı arasında belirli bir bağın olmasıdır. Marty için bu durumda psikosomatik bir hasta söz konusudur. Temel ve özgül ilişki ise yalnızca hastanın çatışmalı durumu ile hastalığı arasında değil, bu durumun niteliği ile hastalığın şekli arasında da belirli bir bağın olmasıdır. Bu durumda Marty için psikosomatik bir hastalık söz konusudur (Marty, M'Uzan, David; 2017).

Claude Smadja, hastalığın organlarının sessiz devamlılığında bir kesilme olduğunu belirtmiştir. Ona göre, yaşam öyküsüne hastalığın zorla dahil oluşu, özneyi kaçınılmaz ve hayati öneme sahip duygulanımsal bir deneyimle karşı karşıya bırakmaktadır. Kişi yaşamının kaygı, acı, işlevsel kısıtlılıklar, tasarımlarının kaybı ve ölüm üzerine tüm ruhsal ve organik boyutlarına direkt olarak bağlı duygulanımlarla mücadele etmek zorundadır. Bu kesilmede özne, bu büyük somato-ruhsal değişimle yalnız başına yüzleşmektedir. Hayatını koruma zorunluluğu, hasta kişi için, ulaşabileceği tüm kaynaklara yük getirmektedir. Bu durum biyolojik düzeyde olduğu kadar ruhsal düzeyde de gerçekleşir. Amaç, çöküş deneyiminden kaçınabilmektir. Bazı kişiler, hasta olarak kaybettiklerine ilişkin keskin bir farkındalığa sahipken, diğerleri tam aksine hastalığın ortaya çıkışını ruhsal bir kurtuluş olarak karşılamaktadırlar. Smadja'ya göre, bu psikosomatik paradoks yalnızca öznenin

ruhsal geçmişinin mesafesi ile ilişkili olarak incelendiğinde açıklanabilir olmaktadır. Bu kesilmeye erken dönem, ruhsal ve somatik değişimin sonraki dönemleri ve belki de bunların hepsinden de önemlisi, hastalıktan önceki zaman da dahildir (Smadja, 2004).

Bu paradoksal durum, bedenin patolojik durumları ile zihnin patolojik durumları arasındaki esrarengiz ilişkileri ifade edebilir. Bu paradoksal durumda travmatik nevroz ile fiziksel hastalık atağı arasında klinik ve ekonomik uyumsuzluğun bulunmasıyla birlikte benzer şekilde, somatik bir hastalık nevrotik bir durumun ortadan kalkmasına neden olabilir. Ruhsal durumlar ile somatik durumlar arasındaki bu ileri ve geri hareketler şeklinde görülen paradoksal bağlantılar, öznenin mazoşist organizasyonunun niteliğini içermektedir (Smadja,2005). Kişi bu paradokslarla yaşayabildiği sürece bir yaratım sürecine girebilir.

Bilim felsefesi üzerine çalışmaları olan Georges Canguilhem, sağlıklı öznenin hasta öznenin ayrılan özelliğinin hasta insanın normatif kapasitesini yitirmiş olduğu düşünülmektedir. Sağlığı yerinde olan özne, yaşamdaki iniş-çıkışlarla karşı karşıya kaldığında her dafasında yenilenen bir yaratıcılığı muhafaza ederken, hasta kişi kendini uyumlama kapasitesinin içerisinde kısıtlanmış bulur (Canguilhem, 2013). Bu anlayış, hasta kişilere ilişkin psikanalitik gözlemlere oldukça yakındır. Freud'un Narsisizm Üzerine Bir Giriş'te halihazırda vurgulamış olduğu gibi, hastalık durumunda nesne yatırımlarının geri çekilmesini, benliğe ve hasta bedene doğru gerilemesini vurgular (Freud, 1914). Smadja'nın aktardığına göre Kurt Goldstein için, hasta kişi etkili bir biçimde normatif kapasitesini yitirmişken, diğer yandan da kendini yaşamın yeni normlarına yerleştirmektedir. Hastalık durumu, onun için yaşamın yeni bir biçimidir ve normları olmayan bir yaşam asla değildir. Goldstein, hasta insanın kişiliğindeki değişimleri, Fransızca *état opératoire* [somut durum] olarak hatırlanacak, nesne yatırımlarının genel daralması açısından tanımlamıştır. Goldstein'in bahsettiği fikirler, hasta kişilerin psikanalitik tedavisinde sıklıkla gözlenen iki durumla örtüşmektedir. İlki travma, ikincisi ise benlik yapılanmasındaki bozulmalardır. Ferenczi'nin travmatizm üzerine son düşünceleri, bu meseleleri ve onların ilişkilerini aydınlatmaktadır (Smadja, 2004).

Freud, nevrastenik depresyon ve melankolik depresyon gibi iki depresyon modelinden bahsetmiştir. Bunları birbirinden ayıran, depresif olguların kavramsal yapısındaki farklılıklardır. Freud, nevrastenik depresyonu tanımladığı zaman, medikal psikosomatik olarak değerlendirilebilecek bir model geliştirmiştir. Bu metinde depresyon, libidonun yitimine bağlı bir yas duygulanımı olarak tanımlanmaktadır. Mekanik mantık ve somato-ruhsal gidişata göre, depresif olguların ve bunların semptomatik sonuçlarının esasına yol açan, genel bir somatik cinsel heyecanların azalması durumu söz konusudur. Bu ilk depresyon modeli, somatik ve ruhsal olan arasındaki cinsel tabiatın enerjik devamlılığının kavramsal şekillenişidir (Freud, 1950c).

Freud, *Yas ve Melankoli*'de (1915) melankolik depresyonu tanımladığında, bunu iki kat acı verici bir yas duygulanımı olarak açıklamaktaydı ve bu, benlik yitiminin melankolik durumunu belirlemekteydi. Oysa ki nevrastenik depresyonda somatik kökenli libidonun yitimi depresif olguların temelinde yatmaktadır. Melankolik depresyonda benlik yitimi, yapısının bütünlüğünü bozmayı hedef alan süreçlerin bir sonucu olmaktadır. Narsisistik gerileme, aşk ve nefret ambivalansındaki çatışma ve benlik-üstbenlik yarılmasında melankolik benliğin bozulmasına yol açan ruhsal işlemlerle tanımlanmıştır (Smadja, 2004).

Ciddi somatik davranışları olan hastalara ilişkin modern psikanalitik gözlemler, yeni bir depresyon biçiminin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Pierre Marty, Michel de M'Uzan ve Christian David'in 1963 yılında yayımladıkları psikosomatik araştırma adlı kitapta buna nesnesiz depresyon adını vermişlerdir. Üç yıl sonra, Pierre Marty temel depresyon olarak yeniden isimlendirmiştir. Psikosomatik depresyonun doğuşunda iki durum bulunmaktadır. Psikosomatik araştırma'nın yazarları nesnesiz depresyonu şu şekilde ifade etmişlerdir; "Gergin bir depresyon, büyük bir ihtimalle karışık bir depresif durumdur. Psikosomatik hastaların sıklıkla ortaya koyduğu nevrotik ya da psikotik depresif durumlardan farklıdır. Bu durumlar, özünde bitkinlik, saf bir depresyon duygusu, kimi zaman kaygı ve gelişimi baltalayan duygusal krizler ile karakterizedir. Bunlar nesnesiz depresyonlardır, değersizlik duygusu ve narsistik yaralanmada ne kendini suçlama ne bilinçli suçluluk

duygusu özellikle somatik alana yöneliktir. Burada öne sürülen ruhsal olgular kadar somatik olguların da işin içinde olduğu depresif olguların yapısıdır. Bu yapının merkezi kişinin narsisizmine olan saldırıyla, narsistik yaralanmayla tanımlanmıştır. Sürecin iki düzeni bu merkeze zıt figürler gibi yayılmaktadır. İlki benlik çalışmasının tutarsızlığına yol açan ruhsal tabiat, ikincisi ise somatizasyonun gelişimine yol açan somatik tabiatıdır. Kişinin narsisizmine saldırıyı temsil eden iki zıt süreç birleşmiştir. İlki ruhsal olumsuzluk, ikincisi somatik olumluluktur (Marty, M'Uzan, David; 2017).

Pierre Marty birkaç yıl sonra temel depresyonu tanımladığında, onu nesnesiz depresyona yeni bir isim vermeye yönelten nedenler anlaşılır olmuştur. “Temel” terimi iki farklı şekilde anlaşılabilirdi. İlki, temel in en derini içermesidir. Depresyonun en derini, dürtü baskısındaki bir damladır. Pierre Marty burada dürtü gücünden ziyade depresif ruhsal duygulanımın niteliğini vurgulamış ve depresif süreçlerin başlangıcını değil, bitişini temsil ettiğine inanmıştır. Bir sonraki ve en önemli neden, temel depresyonun ruhsal dezorganizasyonun başlangıç noktası değil, sonucu olduğunu anlaması çok önemli olmaktadır. Temel depresyon ile ortaya çıkan depresif olguları ruhsal dezorganizasyon ve somut düşünmeye (Fransızca'da *pensée opératoire* [işlemsel düşünce]) bağlayan ayrılmaz bağlar bu noktada önemli olmaktadır. Temel depresyonun semiyolojisi tamamen somut düşünme ve eşlik eden ruhsal dezorganizasyondadır. Depresyonu anlamadaki bu yeni yol, depresif olguların kökenlerini ruhsal işlev bozukluklarında konumlandıran klasik anlayışla taban tabana zıttır. Aynı anda André Green ve Jean-Luc Donnet beyaz psikoz çalışmalarını aynı istikamette ilerletmiş ve duygulanım bozuklukları ile düşünce bozukluklarını aynı yapı içinde birleştirmişlerdir (Smadja, 2004).

Smadja, temel depresyona sahip olan hastaların depresif deneyimlerini sözcüklere dökmekte başarısız olduklarına dikkat çekmektedir. Sözcükler ve duygulanımlar arasındaki ilişki ile ilgili ilk noktayı vurgulamaktadır. Bu durum yalnızca duygulanımların doğasıyla ilgili değil, aynı zamanda sözcüklerin temsilleriyle ilişkili olmaktadır. Pierre Marty somut yaşam içerisinde duygulanım ve düşünmeyi birbirinden ayırmamıştır. Onun için, bunlar tek ve aynı şeydi. Somut

düşünme, büyük bir ruhsal dezorganizasyon hareketi ya da ilkel bir düzensizlik durumundan kaynaklanmaktadır (Smadja, 2004).

Pierre Marty'nin anlayışına göre temel depresyon ile somut düşünme birbirinden ayrılamaz. Michel de M'Uzan ise, somut düşünmenin ekonomik olarak neye dayandığının, gerçekliğe aşırı yatırımın asıl nedenini belirlemektedir. Bu aşırı yatırım, ikili benlik savunmasının bir sonucu olarak anlaşılmaktadır. İlk etapta, psikotik düzenin bir savunması, travmatik gerçekliğin inkarı ya da reddedilmesi olduğu kabul edilmiştir. İkinci etapta, ikinci bir savunma oluşturulmuştur. Gerçekliğe aşırı yatırım benliği hallüsinatif bir geri dönüşten korumaktadır. Bu metapsikolojik açıklama, somut düşünmenin belli başlı niteliklerini açıklamayı hedeflemektedir. Diğer yandan, Pierre Marty'nin aksine, psikopatolojik temel depresyon ve somut düşünmeyi aynı yapının içinde bulundurmamaktadır. Smadja ise duygulanımların suskunluğunun ve somut düşünmeyi inşa eden aşırı-yatırım bakış açısının aynı bozulmuş benlik yapısı içerisinde anlaşılması gerektiğini düşünmektedir. Çoğunlukla, dürtü çatışmasından kaynaklanmaktadır. Klinik uygulamada, sessiz olgular, yani suskunluğun klinik tedavisi, negatifin kliniğin tedavisidir. Örneğin, Smadja'ya göre "hiçbir şey hissetmiyorum" ifadesi duygulanımın negatif halüsinasyonu olarak yorumlanabilir. Somut düşünmeye yol açan sürecin kaynağında, benliğin duygulanımsal ve bedensel olarak kendinden bir parça koparması, belirli ekonomik koşullara tepki olarak benlik bozulmalarının çeşitliliğini iyi bir şekilde yansıtmaktadır. Bu bozulma hareketine, benliğin bütünlüğünü parçaladığı kadarıyla, kaçınılmaz olarak ruhsal işlevlerdeki yatırım düzeyindeki genel bir azalma eşlik etmektedir. Kökenselliği ve temel depresyonun spesifikliğini oluşturan ekonomik koşuldur. Klinik suskunluğunun benliğin kendinden parça koparmasının ve yarattığı bozulmanın ve aynı zamanda ve en önemlisi ilişkilerde ve benliğin içindeki bağlanmalardaki yatırımlarının azalmasının sonucu olduğu izlenimi uyandırmaktadır. Smadja, "temel depresyon ve buna eşlik eden somut durum somatizasyondan önce mi gelmektedir, yoksa bunlar somatizasyonun sonuçları mıdır?" sorusu üzerine psikosomatik paradoksun, somatik bir hastalığın kendini evvelden beri sağlıklı olarak bilen bir hastada ortaya çıkışının depresif bir tepkiyi tetiklemekten ziyade önceden var olan kaygıyı ve belli öforinin rahatlatması

olduğunu düşünmektedir. Aksine, hasta, uzun ve acı verici bir tedavi sürecinden sonra doktorlarından iyileştiğini duyduğunda, buna depresif semptomlarla karşılık vermektedir. Bu gözlemler böylece somatizasyonun hasta için ikame olacak bir ruhsal nesne olmasının mümkün olabileceği bir olay olarak düşünülmektedir. Bu noktada Pierre Marty'nin temel depresyonda ve somut durumda somatik dezorganizasyon için hazırlık anları olduğu görüşüne katıldığını belirtmektedir (Smadja, 2004).

1.2. Fibromiyalji Sendromunun Ele Alınması

Çoğunlukla kadınlarda görülen Fibromiyalji Sendromu, herhangi bir organik bozukluk olmaksızın ortaya çıkan nedeni tam olarak bilinmeyen kronik yaygın kas-iskelet sistemi ağrısıdır (Wolfe, 2016).

Fibromiyalji Sendromunun nedenleri tam olarak bilinmemektedir. Dolayısıyla bu durum hastalığın ortaya çıkışına dair merakı arttırmakta ve nedenleri konusunda ruhsal faktörleri de düşündürmektedir. Hastalığın nedenlerine ilişkin bir fikir birliği olmaması, tedavi konusunda da yeni arayışlara yol açmaktadır.

1.2.1. Fibromiyalji Sendromuna Tarihsel Bakış ve Sınıflandırma

Fibromiyalji Sendromu merak uyandıran bir hastalık biçimi olmasıyla iki yüzyıl boyunca birçok çalışmanın konusu olmuştur. Bir yandan organik sebepler bulmanın zorluğu ile bu hastalığı açıklama noktasında çalışmalar yetersiz kalmıştır. Gowers (1904), kas ağrıları ve kas romatizmalarının fibröz dokudaki enflamasyon nedeniyle oluştuğunu düşünerek bu hastalık için “kronik kas romatizması” kavramını ileri sürmüştür.

Wolfe F. ve arkadaşları (1990), kaslarda ve tendonlarda inflamatuvar, iltihaplı doku hasarına atıfta bulunarak “fibrozit” terimi ile karakterize ederken, (Ellman ve Shaw, 1950), psikojenik bir hastalık olarak sınıflandırmıştır. Farklı çalışmalar arasındaki uzlaşmamadan dolayı, hastalığın 1992 yılına kadar Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından resmi olarak tanınmamasına neden olmuştur.

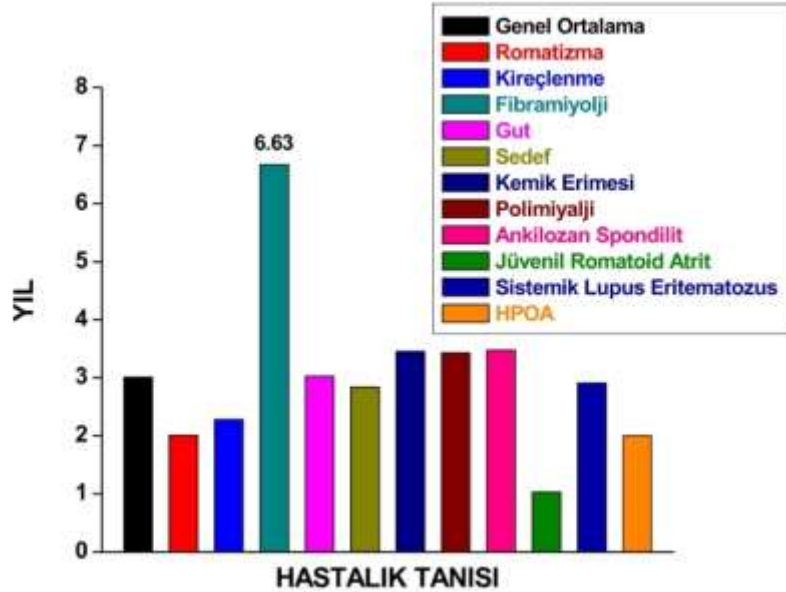
Fibromiyalji, doğrudan hastalığın neden olduğu kas-tendon ağrısına atıfta bulunan Latince fibra (lif) ve Yunanca myo (kas) ve algos (ağrı)’dan gelir (Yunus, 1981). “Fonksiyonel somatik sendromların” bir parçası olarak, hastalığın birçok semptomu vardır. Ön plana çıkanlar yaygın ağrı ve şiddetli yorgunluktur (Wessely, Nimnuan ve Sharpe, 1999). Fibromiyalji sendromu kasları etkileyen, “miyalji” diye de tanımlanabilen, yaygın kas ağrıları ve vücudun birçok bölgesinde aşırı hassasiyetle seyreden kronik bir ağrı sendromudur. İsmi, “fibro-fibröz doku, bağ

dokusu”, “myo-kas” ve “algia-ağrı” kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiştir (Zadorozny, 1990).

1.2.2. Fibromiyalji Sendromuna İlişkin Yapılan Çalışmalar

Özellikle 30-60 yaşları arasında sık görülen, iyi huylu ve enflamatuar olmayan bu hastalığın kadınlardaki görülme sıklığı, erkeklere göre çok daha fazladır. Yaşam kalitesini ve konforunu bozan fibromiyalji, kişiyi günlük hayattan alıkoyarak, iş gücü kaybına ve yüksek miktarlarda tıbbi harcamalara neden olmaktadır (Nazlıkul, 2014)

Grafik 1'de fibromiyaljinin de yer aldığı bazı somatik hastalıkların tanı alma süreleri belirtilmiştir. Bir hastaya fibromiyalji teşhisinin konulabilmesi yaklaşık 6 yılı bulmaktadır (Gotlieb, 2009).

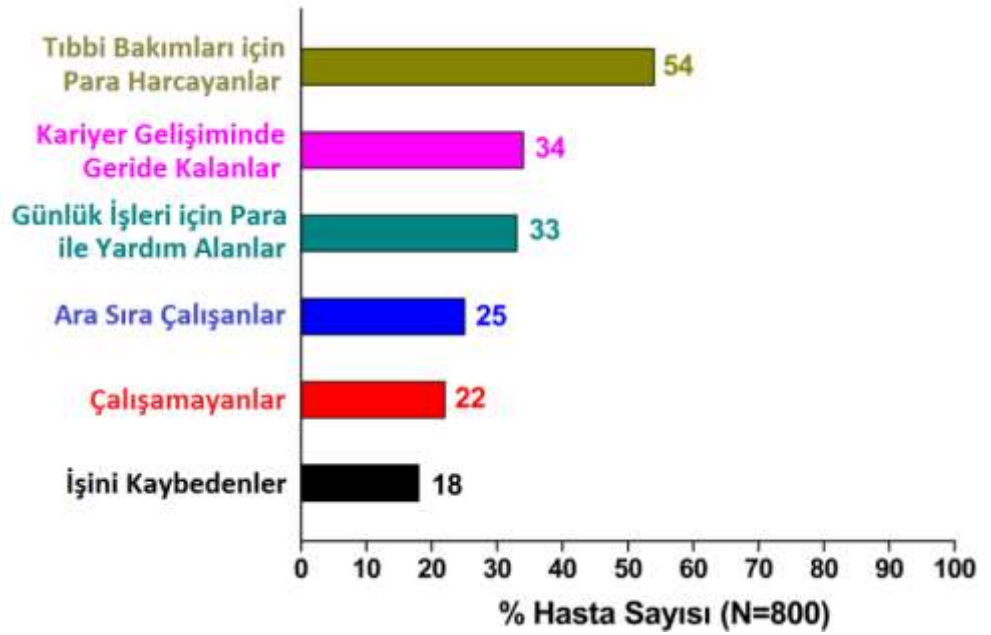

Kaynak: (<http://www.arthritis.co.za/fibromyalgia.html> adresinden düzenlenmiştir.)

Grafik 1: Hastalıkların Yıllara Göre Tanı Koyulma Süreleri

Fibromiyaljinin istihdam üzerindeki ekonomik etkisi de kayda değerdir. Hekimler tarafından tedavi konusunda yeterli olmayan çeşitli ilaçların uzun yıllar alınmasıyla hem hastaların şikayetleri bir türlü çözülemeyip hem ülkelerin sağlık ekonomisi olumsuz yönde etkilenmektedir (Gouvinhas, 2017). Bu nedenle

fibromiyalji sendromunun derinlemesine incelenmesi gereklidir. Diğer bir çalışmada Choy ve ark.'ına göre fibromiyalji sendromu nedeniyle neredeyse hastaların yarısı en az 2 hafta çalışmıyor, %25'i ara sıra çalışıyor ve %22'si hiç çalışmıyor şeklinde bir durumu araştırmalarında ortaya koymuşlardır (Choy, 2010). Fibromiyaljinin istihdam ve harcama üzerindeki etkisi incelenmiştir. **Grafik 2**'de belirtildiği gibi hastalardan fibromiyaljinin istihdam ve harcama üzerindeki doğrudan etkisini değerlendirmeleri istenmiştir. Araştırmadaki 800 hastadan %54'ü tıbbi bakımları için harcama yaptıkları, %34'ü kariyerlerinde geride kaldıklarını, %33'ü günlük aktivitelerde yardım için para harcadıklarını, %25'i bazen çalışabildiğini, %22'si çalışmadığını, %10'u hastalığı nedeniyle işini kaybettiğini belirtmiştir.

Grafik 2: Fibromiyaljinin İstihdam ve Ekonomik Harcama Üzerindeki Etkisi (Choy, 2010).

Bram ve arkadaşlarının CFS'li (Kronik ağrı sendromu) ve depresyonu olan kadınlarda içsel temsiller ve uyarlanabilir savunmaları incelemek amacıyla yapmış oldukları araştırmada CFS-LD'den (yüksek depresyon) CFS-HD'ye (düşük depresyon) göre daha sağlıklı duygusal düzenleme içerisinde olduğu görülmüştür. Psikanalitik somatizasyon teorilerine dayanarak, daha az bilişsel-duygusal depresif belirtileri bildiren CFS'li katılımcıların duygusal düzenlemede daha fazla bozulma göstereceği öngörülmüştür. Altta yatan nedenlerde, CFS-LD kadınların, duyguları içsel olarak temsil edip sözlü olarak yönlendirmek ve onları daha gelişmiş ruhsal

yollarla yönetmenin daha az mümkün olacağı belirtilmiştir. Tanım olarak, daha fazla depresif rahatsızlığı kabul eden CFS-HD grubunun, aslında duygulara daha bilinçli erişime ve daha az ilkel savunmalara bağlı olarak, göreceli ruhsal bir sağlamlığa sahip olacağını düşünmüşlerdir. Kesitsel ve korelasyonel tasarımları, CFS'li kadınlarda düşük depresyon ile daha iyi duygusal düzenleme (daha az aleksitimi, daha fazla adaptif savunma) arasında buldukları bir ilişki söz konusudur (Bram ve ark., 2018).

Çetin (2014), FMS hastarıyla yürütmüş olduğu uzmanlık tez çalışmasında uykululuk, öznel uyku değişkenleri, ağrı, anksiyete, depresyon, somatik belirtilerinin, proinflatuar sitokin seviyelerinin uykunun objektif değişkenleri ile birbirleri arasındaki ilişkilerini araştırmıştır. Bu araştırmada, katılımcılara uygulanan tedavi özellikle ruhsal değişkenler, ağrı ölçümleri ve uykunun öznel değerlerinde değişim yaparken, nesnel değişkenlerde değişim yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Çetin, 2014).

Hocaoğlu Uzunkaya'nın (2019) bir stres türü olarak kronik ağrı ve sağlık sonuçları arasındaki ilişkide ağrıyla başetme stratejilerinin aracı rolünü incelediği doktora tez çalışmasının sonucunda ağrıya bağlı engellilik düzeyi ile en güçlü ilişkiyi ağrı stresi ölçümlerinden çok boyutlu ağrı şiddeti gösterirken; aktivite düzeyi ile ağrı stresi ölçümleri içinde ağrı sıklığı x rahatsızlık düzeyi gösterdiği farkedilmiştir. Ağrıya bağlı engellilik düzeyindeki değişimi, çok boyutlu ağrı şiddeti ve pasif başetme açıklamaktadır. Ağrıya özgü özetkinlik hem doğrudan hem de pasif başetme aracılığıyla dolaylı olarak ağrıya bağlı engellilik düzeyini etkilediği sonucuna varılmıştır (Hocaoğlu Uzunkaya, 2019).

Fibromiyalji Sendromu (FMS), kronik yaygın ağrı olup, yorgunluk ve hassas noktaların varlığı ile karakterize bir klinik durumdur. Fibromiyalji, objektif tanı kriterleri olmayan patogenezi belirsiz bir sendromudur (Tertemiz ve Tepe, 2022). Aynı zamanda ağrı duyarlılığındaki artış ile görülmekte olan bir hastalıktır. Fibromiyalji Sendromunun nedeninde henüz fikir birliğine varılamamış olmasının yanı sıra, hastalığın ortaya çıkmasında genetik, çevresel ve immünolojik faktörler ile

periferik ve merkezi mekanizmaların rol oynadığı düşünülmektedir (Makul ve Baykal -Şahin, 2022)

Fibromiyalji Sendromu'nda yaşanan yaygın ve kronik ağrının fizyolojik ve psikolojik streslere maruz kalma durumuyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu hastalığın değişmekle birlikte prevalansının % 2-4 olduğu tahmin edilmekte ve kadınlarda erkeklerden daha sık yaşandığı görülmektedir (Siracusa ve ark, 2021). Fibromiyalji genellikle orta yaşlı kadınlarda görülmekle birlikte, çocuk, ergen ve yaşlıları da etkileyebilmektedir (Fitzcharles ve ark., 2012).

İlk kez 19. yüzyılda tarif edilen ve osteoartritten sonra en sık görülen romatizmal hastalık olan fibromiyaljinin tanı kriterleri 1990'dan 2016'ya kadar sürekli bir değişim göstermiştir (Ata ve Çetin, 2015).

Fibromiyalji tanısı klinik değerlendirme ile konulmaktadır. Hastalığa ait bir laboratuvar testi, radyografik inceleme ve biyolojik belirteç kullanılmamaktadır (Dymon, 2015).

Ülkemizde yapılan ve yaşam kalitesini değerlendiren çalışmalarda ise fibromiyaljinin hastaların yaşam kalitesini önemli ölçüde düşürdüğü gösterilmiştir (Çetin ve ark., 2009).

Fibromiyaljiye yönelik ilk tanı kriterleri, 1990 yılında Amerikan Romatoloji Derneği tarafından yayınlanmıştır. Bu kriterler en az 3 aydır devam eden yaygın vücut ağrısı ve 18 hassas noktanın en az 11'inde hassasiyet olmasından oluşmaktadır (Wolfe ve ark, 1990).

2010 yılında bu kriterler daha subjektif olan Yaygın Vücut Ağrısı Skalası (YAS) ve Semptom Şiddet Skalasını (ŞSS) ile güncellenmiştir. 2010 kriterleri 19 ağrılı nokta ve 41 somatik semptomu içermektedir (Kia ve Choy, 2017).

2011 yılında bu kriterler de güncellenerek birinci basamakta hassas nokta muayenesinin yeterince yapılmadığı endişesiyle hassas nokta incelemesi çıkartılıp semptomlara dayalı değerlendirmeye geçilmiştir (Wolfe ve ark., 2011).

2013 yılında bu kriterlere de alternatif kriterler geliştirilip; 28 ağırlı bölgeyi ve 10 maddeli semptom etkilenme değerlendirilmesini içeren, yeni bir kriterler grubu tanımlanmıştır (Bennett ve ark., 2014).

Amerikan Romatoloji Derneği (ACR) son olarak 2016 yılında Yaygın Ağrı Skalası (YAS), Semptom Şiddet Skalası, Fibromiyalji Şiddet Skalası'nda yer alan tanı kriterlerini sunmuştur (Wolfe ve ark. 2016). Bu kriterlerde en az 3 aydır yaygın vücut ağrısı bulunan ve yorgunluk, uyku bozukluğu, kognitif değişiklikler, duygudurum bozukluğu gibi semptomların olması beklenmektedir. (Evcik, Ketenci ve Sindel, 2019).

2016 tanı önerilerine rağmen, sağlık profesyonellerinden ve hastalardan hastalığın teşhis şekliyle ilgili şikayetler devam etmekte ve kriterleri karşılamayan hastaların önemli bir kısmı yine de ciddi şekilde etkilenmektedir. (Galvez-Sánchez, 2020).

Fibromiyalji tanısı, en az 3 aydır yaygın vücut ağrısının olmasıyla birlikte yorgunluk, uyku bozukluğu, kognitif değişiklikler, duygudurum bozukluğu gibi semptomları da karşılayan kişilerde ve bu semptomlara açıklayacak ek başka bir hastalık semptomunun da bulunmadığı durumlarda konulması önerilmektedir. Bu hastalarda tam fiziksel muayene yapılması ve hastanın yakınmalarını değerlendiren testler uygulanması önemli olmaktadır (Evcik, Ketenci ve Sindel, 2018).

Kronik ağrısı olan hastalarda fiziksel aktivitenin ağrı yollarını etkilediği gösterilmiştir. Bu nedenle kronik bir ağrı modeli olan fibromiyaljide egzersiz ve fiziksel aktiviteyi desteklemek önemlidir (Evcik, Ketenci ve Sindel, 2019).

Fibromiyalji sendromu son güncel tanı kriterinde artık birincil kronik ağrı olarak tanımlanmaktadır. Fibromiyalji Sendromu en az 3 aydır devam eden, beş ağırlı beden bölgesinin dördünde ağrı olarak tanımlanan ve uyku bozuklukları, bilişsel işlev bozukluğu ve somatik semptomlarla ilişkili olan birincil kronik yaygın ağrı formudur (Nicholas ve ark., 2019).

1.2.3. Psikosomatik Kuramda Fibromiyalji Sendromu

Fibromiyalji adı sendromu karakterize edecek kadar yeni olmasına rağmen tıp tarihinde miitis, fibrozit, fibromiyozit, psikojenik romatizma gibi çeşitli isimler almıştır (Hench, 1976).

Yavuz (2009) tarafından fibromiyalji hastalarıyla yapılan çalışmada, psikanalitik kuram açısından incelendiğinde özellikle anneden kıza yönelik iletimde ve bu ilişkide var olan çatışmanın varlığı gözlemlenmektedir. Marina Papageorgiou (2003), fibromiyalji hastalığı için “yakalamaya çalışmaya başladığınızdan itibaren dağılan kumdan görüntü” benzetmesini yapmıştır. (Papageorgiou, 2003). Ona göre fibromiyalji hastalığı, ilk nesnenin yakınlığına karşı kaslarda uyarılma yaratılmasıdır. Fibromiyalji Sendromunda negatif kavramı ve ölüm dürtüsü projektif yöntemler aracılığıyla psikanalitik açıdan araştırılmıştır. Erken dönem anne kız ilişkisinin kalitesinde ve bu iletimde var olan eksikliklerin yanısıra aktarılan yasların da olabileceği sonucuna varılmıştır. Bu durum, negatif kavramı ve ölüm dürtüsü açısından değerlendirilmiştir. Bu durumla beraber ortaya çıkan depresif duygulanımla başa çıkmak için hipomanik savunmalar kullanılmakta ve aşırı harekete dayalı faaliyetlere yatırım yapılmaktadır (Yavuz, 2009).

Fibromiyalji tanısı almış kadın hastalarda psikanalitik kuram açısından Rorschach Testiyle babalık işlevinin incelendiği araştırmada baba-kız ilişkisinde enestüyöz söylemlerin varlığı görülmüştür. Bu çalışmada babalık işlevi araştırılırken anneye olan problemin çok canlı olduğu farkedilmiştir. Güçlü anne figürü karşısında onunla özdeşim noktasında zorluklar olması nedeniyle otorite, sevgi, şefkat tek bir nesnede, babada toplandığı görülmüştür. Bu durum babayla olan ilişkideki sınırların kaybını ortaya çıkartarak baba-kız ilişkisinin enestüyöz bir söyleme doğru kaydığını göstermiştir. Test bulgularına ve söylemlere baktığında babalık işlevinin yasayı koyan ve otoriteyi sağlayan bir baba işlevi sunmayıp daha çok bu ilişkide babayla kızın arkadaş gibi olduğu görülmüştür (Koç, 2017).

Annenin bu eksikliğinden dolayı babanın da, sağlıklı bir şekilde anne-kız ilişkisinde üçüncü olarak yer alamaması babalık işlevini yetersiz kılan bir durum

olarak kendisini gösterdiği ortaya koyulmuştur. Buradaki annesel bir eksiklikten hareketle baba- kız ilişkisine bakıldığında ilk nesneden alınamayan sevgi ve şefkatin, baba ile yakın olunarak telafi edilmeye çalışıldığı görülmüştür ancak bu da sınırları karıştıran ve ensestüyöz bir ilişkiye kayan bir izlenim yansıtmaktadır (Koç, Yavuz-Sever, 2018).

Marianne Baudin ve Marie-Christine Pheulpin danışmanlığında gerçekleşen Lélia Castro de Souza'nın doktora çalışmasında Souza, fibromiyalji hastalığının kadınsılıkla ilgili bir problematik olduğundan bahsetmiştir. Fibromiyalji hastalarının ruhsal işleyişlerinde histerik konversiyon olduğu düşünülmüş ve bu hastalık histerinin modern bir göstergesi olarak ele alınıp, bu hastalar için histerik konversiyon modeli öngörülmüştür (Souza, 2014).

Elisabeth Dallaire, Rorschach Testini kullanarak üç fibromiyalji vakası üzerinde hem niceliksel olarak Exner yöntemini kullanarak hem de niteliksel açıdan protokolleri analiz ettiği çalışmasında bu hastalarda bilinçdışı kimlik bozukluklarının yanı sıra ötekiyle ilişki kurma biçimlerini araştırmıştır. Dallaire, bu hastalarda, kimlik inşasında, bireyleşme deneyimine müdahale ediyor gibi görünen ve fibromiyaljili kadınlarda sahte bir kendiliğin doğuşuna yol açan bir duruma işaret etmektedir (Dallaire, 2011). Sonuçlarının analizinde diğerine yönelik olan ile kendine ait olan arasındaki farklılaşmaya ilişkin bir karışıklığının varlığına işaret edilmektedir. Ayrıca belirli bir kırılma ile yansıtılan bir kendilik imajı gösterilmektedir. Aynı zamanda, ötekine bağımlılıkla karakterize edilen bir nesne ilişkisi, kişinin kendisiyle başkaları arasındaki ilişkisel alanı kontrol etme ihtiyacı ve aynı zamanda annelik imgesiyle bağlantılı olarak kötü arkaik deneyimleri uyandıran bir gerileme hareketi görülmektedir. Elisabeth Dallaire, fibromiyaljisi olan kadınların muhtemelen kendilerini başkalarıyla gerçek bir ilişkiden korumalarına imkan sağlayacak sahte bir kendilik etrafında oluşturulmuş bir benliğe sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca bu hastalarda benliğin temsilinde bir çarpıklığın ve özne ile öteki arasında sınırların muğlak olduğu ve bireyselleşme sürecindeki bir zorluğa işaret eden unsurların altını çizmektedir. Bunlara ek olarak düşük bir benlik saygısı, içselleştirilmiş cinsel kimlikleri ve kadınsı ile ilgili olan ilişkileri düzeyinde bir

çatışma sunmaktadırlar. Ayrıca sahte kendiliğin kökeninde birincil bir ilişkiden kaynaklı çatışmaların olduğu sonucuna varılmaktadır (Dallaire, 2011).

Ağrı, nesnel olarak ölçülebilen ya da görülebilen bir hastalık olmaması nedeniyle ancak hastaların söylemlerinden hareketle ve gözlemlerden yola çıkılarak anlaşılabilir hale gelmektedir (Yücel, 2000).

Fibromiyalji Sendromunda ağrı, yorgunlukla da karakterize olarak kendisini ortaya koymaktadır. Marilia Aisenstein yorgunluğu kadınsı mazoşizm bağlamında ele almıştır. Rosenberg'in yaşamın koruyucusu ve yıkıcılıkla ilişkili olan orijinal mazoşizm teorisine göre, ağırlı gerilim yatırımının kadınlarda daha “kolay” veya “yaygın” olduğu düşünülebileceğinden söz etmiştir. Bu anlamda yorgunluğu acı verici bir gerilim olarak düşünmek mümkündür, dolayısıyla onu hemen boşaltmayı amaçlamadan yatırım yapma imkanı vardır (Aisenstein, 2020).

Somut ve organik bir nedensellik olmaksızın, fibromiyalji semptomları sağlık alanında hala gizemini ve anlaşılmazlığını sürdürmektedir. Doktorlar tarafından bu hastalığın sınıflandırılması tartışmalara yol açmaya devam etmektedir. Psikiyatristler onu histerinin bir tezahürü olarak görmektedirler. Ağrılara ve yorgunluğa ek olarak diğer işlevsel, fizyolojik, genellikle birikerek artan ve tüm sistemi etkileyen semptomlar da eklenir. Nihayetinde sinirlilik, anksiyete, yaygın endişeler, odaklanma ve hatırlamada sorunlar, uykusuzluğa yol açma, genellikle çalışmada yetersizlik ve bir engellilik durumu varmış gibi gözükmektedir. Sakinleştirici ve antidepresif gibi terapötik ilaçlar bir gelişme sağlayamamaktadır. Hastalar ağrıları azaldığında daha iyi hissederler ancak diğer yandan yorgunlukları devam eder ve daha fazla şikayet etme eğilimi gösterirler (Aisenstein, 2020).

Fibromiyalji bu nedenle ağrıyı engelleyen sistemlerin işlevsel bozukluğundan kaynaklanan ayrı bir varlıkmiş gibi kabul edilir. Çalışmalar fibromiyaljili kadınların ağrı eşiklerinin azaldığını göstermektedir. Çevresel farkındalık- sadece kasları etkileyen değil aynı zamanda tendonları, bağları ve deriyi etkileyen- artar ve merkezi işlevsizlik ile genellendirilir. Bazı araştırmacılar ağrı ve yorgunluğun içi içe geçmesi olarak bilinen ve birinin diğerini kısırtabildiği veya sonucu olabildiği epistomolojik

bir zorluk olarak ön plana çıkarır. Bu ikisi arasındaki bağ bu hastalarda vurgulanan uyku bozuklukları ile ilgili olmaktadır (Aisenstein, 2020).

Fibromiyalji hastalarının görüşmelerinde özellikle iki durum vurgulanır. Ağrılar, hayatlarında bir değişimi işaret eden travmatik bir olay sonucu olarak meydana gelir. Genellikle bir yaşla ilgilidir. Özellikle bu annesel yaş, duygusal bir çöküş veya duygusal ya da profesyonel bir başarısızlıktır. Krizlerin genel olarak libidinal ve özdeşimsel yendien yapılandırma yolunu ifade edebilen, kadınlarda görülen biyolojik değişiklikler tarafından vurgulanan orta yaştan sonra meydana geldiği görülmektedir. İkinci özellik genellikle bu hiperaktif kadınların ayrıcalıklı davranış savunmaları ve özellikle becerilerinin kullanımı gerçeğine dayanır. Bu kasların aşırı ve istemsiz kasılması onların bağlayıcı ve aşırı yatırım yaptıkları profesyonel hayatlarında, vahşi ve tatminsiz ideal benliğin taleplerini yerine getiren bir pratik yapılmasıyla ilgilidir. Günlük hayattaki görevleri çetin bir sınav hatta bir yarışma olarak tanımlanır (Aisenstein, 2020).

Bu kadınlar, sanki her zaman daha fazlasını yapmaları gereken içsel bir emirle karşı karşıya kalmış gibi kendilerini tüketmektedirler. Narsisistik güvence ve değerini artırma arayışında olarak sürekli bir sonuç yükümlülüğünü ifade ederler. Michel Fain, Claude Smadja, Gerard Szwec, bu hipertoniyi kendi savunma mekanizmalarının içinde sıkışıp kalan öznenin, kendini sakinleştirme süreçlerinde kendisini yatıştırmayı eylemde bulunarak ve heyecan arayarak yaptığını belirtmişlerdir (Aisenstein, 2020).

Bu hastalarla çalışmış olan Marina Papageorgiou, özellikle fibromiyalji kadınlarının hikayelerinde merkezi bir yapılandırmada bulunmuştur. Çocukluk döneminde anneleri için çocuk terapist görevini üstlenmişlerdir ve anne-kız bağında belirli bir bozulma olduğu görülmektedir. Bir şekilde bu hastalar ruhsal olarak acı çeken bazen fiziksel olarak hasta veya engelli bir anneye bakmaya yönlendirildiler. Bu, fiziksel olarak bağımlı olan ancak evin içinde ve dışında cesur, asi ve hiperaktif olarak tanımlanan- bazen sınırlı duygusal motor becerilerine rağmen- talepkar ve mükemmeliyetçi bir annedir. Annesel karakterde hakim olan şey, aşırı fiziksel mevcudiyet ve kontrol arzudur. Her durumda kadınlar, çocuklukları boyunca

kendilerini annelerinin psikolojik ve fiziksel bütünlüğünden ahlaki ve fiziksel olarak sorumlu hissetmişlerdir (Papageorgiou, 2003).

Pierre Marty'e göre nesne ilişkileri annenin tepkilerine, çocuğun somatopsişik dürtüsel bütünleşmesini sağlama ve uyarımların düşlemsel açıdan yönlendirmesini destekleme kapasitesine göre duyusal-motor olarak yerleşen yatırımlarla şekillenerek erken dönemde gelişir. Bazen anne, düşlemeleme kapasitesinin yetersizliği nedeniyle bebeğin bedenini bırakamaz, bu durumda kaygısı veya narsisizmi, örneğin oyunlarda ve düşlemlerde çocuğun gelişimini engeller. Fibromiyaljili kadınların dinlendirici olmayan uyku ve aşırı kas duyarlılığını, beden bekçisi olan uykunun gerçekleşebilmesi için Fain'in annenin çocuğa yatırım yapma ve yatırımı çekme ihtiyacı üzerine olan teorisi bir araya getirilebilir. Annenin bu niteliği "sevgilin sansürüyle" bağlantılıdır (Braunschweig ve Fain, 1975). Bu da, sevgiliyle erotik yakınlığı yeniden kazanmak için bebeğinden yatırımı geri çeken aşık annenin annesel libido ve kadınsı libido arasındaki süreksizliğini devreye sokmasıdır. Her şey yolunda gittiğinde sevgilin sansürü, Marty'nin tanımladığı annesel işlevinin narsisistik amaçlarını güçlendirir. Bu hastalarda yorucu uykunun yanı sıra rüya etkinliği azalır ve günlük aktivitelerle ilgili rüyalar kendisini gösterir. Bunlar, hiçbir haz ya da doyum getirmezler (Aisenstein, 2020).

Hastalık, kadınlardaki dayanıklılığa izin veren ve özdeşimsel olarak tersine çevirmeyi engelleyen biseksüelitenin kötüye kullanımının habercisi olmaktadır. Bu kötüye kullanım açıkça her iki cinsten de dinlenmenin imkansızlığını yaratan gerileme zorluğu, tüm pasivitenin coşkulu karşı yatırımı gibi klasik fenomenlerle birleştirilmiştir.

Fibromiyalji hastaları bedensel olarak gergin haldeyken bir yandan da ulaşılamaz bir arayış içinde kendilerini tüketirler. Fazlasıyla erkeksi ve aynı zamanda durmaksızın zarar görmüş ve onarmaya mecbur hissettikleri bir annenin ideal kızı olma yolunda performans gösterirler (Aisenstein, 2020).

Kronik fiziksel ağrıdan şikayetçi hastalarla karşılaşıldığında, ağırlı bir fiziksel deneyimle bağlantılı olan şikayetin aşırı yatırımı söz konusudur. Bu deneyim,

öznenin gerçek yaşamını olduğu kadar tüm ruhsal yaşamını da kapsamaktadır. Duygulanımsal renkleri ne olursa olsun, ruhsal deneyimlerle ilgili haz veya hoşnutsuzluk, üzüntü, ıstırap, öfke, aşk, nefret, şevk, kıskançlık gibi ifadeler çok azdır veya hiç yoktur.

Zorlayıcı şikayetin hafifletilmesi veya değiştirilmesi imkansız, sürdürülemez ve doktorlar için kafa karıştırıcı olan bu boyut, belirli ağrı yatırımının yaratılmasının kökenini oluşturmaktadır. Kronik patolojik biçimde ağrının tıbbi bakış açısından biyolojik bir işlevi yoktur. Aksine kronik ağrısı olan hasta, ailesi ve toplumu üzerinde ciddi duygusal, fiziksel, ekonomik ve sosyolojik stresler dayatan kötü bir güç olduğu düşünülerek sindirilmek istenir (Papageorgiou, 2006).

Papageorgiou (2006), kronik ağrıyı araştırırken, her zaman bir yas, gerçek bir kayıp, bazen duygusal kırılmalar, başarısızlıklar ve ideallerin veya narsistik olarak yatırım yapılan olayların başarısızlığına bağlı hayal kırıklıklarının varlığına rastlamıştır. Kayıp yaşanamaz, yani Winnicottyan anlamda ruhsal olarak deneyimlenemez bir durumdadır. Hastaların söyleminde duygusal yükünün reddidildiği bir olay olarak bahsedilir.

Bir yandan da bu hastaların yaşadığı yas depresif çöküşle karşı karşıya kalan özneyi koruyor gibi görünmekte ve aynı zamanda melankolik yoldan kaçınmasına izin vermektedir. Bu, benliğin yapısal bir değişikliği pahasına nesnenin korunmasını ve hepsinden öte, nefret dolu bir nesneyle libidinal alışveriş anlamına gelmektedir.

Doyum ve rahatlama getiremeyen yetersiz bir anne nesnesine yönelik ağırlı şikayetin tekrarı, öznedeki bir çaresizlik ve değersizlik hissini yansıtır. Melankolinin benlik değerinin kaybıyla bağlantılı olarak ağrı tarafından, kendini suçlama gibi olağan davranışsal savunmalarını etkisiz hale getiren motor ve zihinsel hareketsizliğe hapsedilir. Bununla birlikte, melankoliden farklı olarak, kronik olarak ağrıyı ortaya çıkartan suçluluk duygusu ister bir hatayla, ister bir tabunun ihlaliyle bağlantılı olsun, isterse nesneye yönelik saldırgan sadist dürtülerle bağlantılı olsun, bir suçluluk duygusu yaşamaz. Öte yandan, kendisine ideal ve narsistik temel olarak hizmet eden bir uyarılmayı, hatta bir kimliğini bile kaybettiğinden şikayet edebilir. Ayrıca

bu uyarılma P. Marty'nin gösterdiği gibi, kökenlerini çocuksu narsisistik tüm güçlü bir ideal-benliğe eklenmesi nedeniyle sürdürülmelidir. Ağırlı bedene saldırı, bu nedenle, her şeyden önce narsisistik bir saldırıdır. Öznenin zulmettiği kadar idealize edilmiş bir birincil nesnenin taleplerine uymasını engeller. Başka bir deyişle, kronik ağrı çeken kişinin şikayet ettiği fiziksel yetersizlik, nesnenin idealine uyma zorunluluklarında maruz kaldığı bir zararın algılanmasıyla bağlantılıdır ve bu, motor boşalmları destekleyen bir savunmacı organizasyon anlamına gelir (Papageorgiou, 2006).

Bir uyarılma düzeyini korumak veya yeniden kurmak, P. Denis'in tanımladığı gibi, ruhsal alanlar yerine ağırlı, algojenik beden bölgelerine uygulanan doyum yatırımlarının aksine, kontrol sistemine daha yakın olabilir (Denis, 2002). Ayrıca, erken dönemdeki acı verici, ağırlı deneyimlerin ruhsallık ile bedensel deneyimler arasında belirli bir belirsizliğe yol açtığını da düşünebilir. “Doyum içinde” doğan, yani annenin bedeniyle çocuğun bedenini birleştiren ilkel temsillerin aksine, temsillerin oluşturulmasının yerini alan yalnızca ortak haz olmadan toplanan izlerin ve görüntülerin yatırımına dayanan ruhsal bedenler vardır. Düzensizleştiriciliğe karşı savaşmak için özne, kendine yatırım yaparak kendini düzenler ve böylece onu bir nesneye inşa eder (Denis, 2002). Hem depresyondan hem de yastan kaçmak için bedensel ağrı bir çözümü bu nedenle ikinci tür yatırımla karşılaştırılabilir. Ancak Papageorgiou’u göre (2006) bu yol P. Denis tarafından “anınin fetişleştirilmesine karşı savaşmak, aynı zamanda eksiklik algısını inkar etmek ve gizlemek” olarak tanımlanan nostaljik çözümden farklı görünmektedir.

Bedensel ağrı gerçekten de bir kendilik algısı yaratan travmatik yarılmanın fetişleşmesi görünümüne sahip olabilir, ancak “nesnenin parlaklığına” yatırım yapmaktan yoksundur, çünkü kendi gölgesine yatırım yapamamaktadır. Duygulanımı cezbeden ve yakalayan geçmişle ve kayıpla bağlantılı bir zamansallık olarak anı yatırımı boyutundan yoksundur. Ağrı, duygulanımsal sapkınlıkta olanın tersine, duyumsal ve motor etkiyi yeniden kazanmaya çalışır. Duygulanımın algının yerini aldığı bir yatırım, kronik ağrı yaratma olasılığını sunar ve sadece şimdi boyutuna yatırım yapılacağı yeni bir zamansallığı başlatır.

Hem “yabancı hem de tanıdık” bir misafir olarak hareket eden ağrının sonuçları, üzüntü, depresyon ve endişe duygularına yol açabilir. Bu duygu asla ruhsal bir kayıp olarak tanımlanmayarak her zaman ağrılı veya uyuşma-karınalanma gibi duyular, yanma veya soğukluk duyuları, gerginlik, karınalanma ve kramplar, “bıçak kesiği” vb. ile bağlantılı olarak tarif edilmektedir. Ağrı şikayetinde göze çarpan şey, genel olarak yüceltici faaliyetler ve aynı zamanda bir şeyin imkansızlığıdır. Bunun yanı sıra, aşk bağları, cinsellik, iş, arkadaşlıklar, boş zaman gibi bir kez deneyimlenen doyumların veya kayıp üzüntülerin tadını yeniden keşfetme yeteneği olarak nostaljik duygulanımın yokluğu söz konusudur. Genel olarak yüceltici faaliyetler, düşmanca ve tatmin edici olmayan bir nesneye karşı hoşnutsuzluk veya saldırganlık, hatta öfke veya nefret duygularını deneyimlemenin imkansızlığı görülmektedir. Bu hastalar kendilerini sevdikleriyle ve terapistlerle karşılıklı bir hayal kırıklığı ve yanlış anlama sistemi içinde sıkışmış olarak tanımlasalar da, burada eksik olan şey ruhsal çatışmaların yapısıdır (Papageorgiou, 2006).

Duygulanımların niteliksel olarak ayırt edilmemesi, operasyonel düşünceyle birlikte somatizasyon yatağını oluşturan temel depresyonun olumsuzluğunu uyandırır. Papageorgiou, bu yapının tanımını kısaca iki “temel” şekilde hatırlatır. Birincisi, Marty için, “depresyonun temelinde”, depresif ruhsal duygulanımın kalitesinden ziyade dürtü baskısındaki bir düşüşü vurgulayarak, depresif sürecin kökeninden ziyade tamamlanmasını temsil etmektedir. O halde, C. Smadja'nın hatırlattığı gibi (2004), ruhsal bir düzensizliğin ürünü olarak, tersine çevrilmiş iki sürecin yayıldığı bir narsisistik yaralanmadır. Birisi ruhsal niteliktedir, benliğin çalışmasının belirsizliğine yol açmakta, diğeri ise bir somatizasyona yol açmaktadır.

Papageorgiou (2006), kronik ağrıyla ilgili klinik deneyiminde, ağrılı şikayetin “gürültüsü”nün, “doyumdan daha açık ve daha güçlü bir şekilde duygulanım modeline atıfta bulunan” bu kalıcı iç salgılamının doğasında var olan hareketsizliğe rağmen melankolik kargaşadan farklı olduğunu düşündürmektedir. Aynı zamanda bu, ölüm dürtüsünün ve nesnesizleştirme sürecinin sinsice çalıştığı temel depresyonun “sessizliğinden” farklıdır. Düzensizleştirme sürecinin yatağını yapan ve sıklıkla ciddi bir

somatizasyonun patlak vermesinden önce gelen temel depresyonun sessizliğinin aksine, kronik ağrı hastalarının genellikle bu tür somatizasyonlardan korunduğu açıktır. Sanki, ona sıklıkla eşlik eden diğer iyi huylu somatizasyonların yanı sıra, ağrının başlangıcı, yas sırasında açılan tehlikeli gerileme yolunu başka yöne çeviren veya daha doğrusu askıya alan, neredeyse dolaysız bir saplanma düzeyi oluşturabilir. Bu, nostaljik bir nesnenin kurulmasına yol açmadığı için özneyi bir çaresizlik ile karşı karşıya bırakabilir.

Bu anlamda, kronik ağrı, sevilen birinin ölümünden bir süre sonra tetiklenen, ölen kişiyle “doğrudan, dolaysız” bir özdeşleşmeye benzeyen, öznenin bazen kendisini aynı hastalıkla bulması gibi, diğer düzensizleştirici gerileme yoluna, ciddi bir somatizasyonun karşısına koyulabilir. Bu nedenle, ağrılı bir beden yatırımı, örneğin duyumsal-motor hiperaktivite gibi, genellikle önceki bir uyarım yerine bir uyarımı sürdürerek, narsisistik yatırımın ve nesneyle bağlantının odağını korumayı amaçlar. Bu nedenle, bu hastaları depresif kılan veya maskeli depresif görüntü sunan, temelde üzüntü duygularını tarif edememelerinden kaynaklanmaktadır. Uyarım bariyerinde kopukluklar meydana geldiği yerdeki bu yatırım, iyileşmemiş bir yaranın kalıntısı olarak, “canlı”, “yanan” olarak hissedilir, ancak aynı zamanda “ölü”, “donmuş” bir beden parçası olarak da tanımlanır. Bu yatırım, şikayetin aşırı yatırımıyla hem benliğe hem de nesneye yönelik sürekli bir dürtü uyarımının sürdürülmesinden dolayı, yaratıcı bir temsil potansiyeli ve yeni bağlantılarla donanmış görünmektedir. Bir bakıma erken dönemdeki nesnenin oluşumu sırasında meydana gelenlerin tersi yönündedir.

Bedensel ağrı söz konusu olduğunda, ağrılı beden yerinin narsisistik olarak tanımlanması gereken ve benliği hedef alma eğiliminde olan sürekli bir yatırım söz konusudur. Bilinç tarafından temsil edilmeyen organlara veya beden iç kısımlarına ilişkin ağrılar, temsillerin nesnesi olmaktadır (Papageorgiou, 2006).

M. Aisenstein'a göre, acıya dayanma kapasitesi, annenin boşalımı, anlık dürtüsel doyumunu erteleme kapasitesiyle bağlantılıdır, böylece çocuğun beklentiye yatırım yapmasına, arzusunun halüsinasyonla yerine getirilmesi ile hayal kırıklığının hoşnutsuzluğu arasındaki boşluğa katlanmasına izin verir (Aisenstein, 2000).

Annenin üstbenliğiyle bağlantılı mazoşizmin niteliğinden ya da narsisizminin ve oto-erotizmlerin kurulmasına, babaya ait bir üstbenliği anne tarafından içselleştirilmesi ve iletilme yöntemlerine bağlıdır. Aksine, yıkıcı narsisizmle bağlantılı patolojik mazoşizm, cinsellikten uzak, nesnesizleştirilenin hizmetine sunulacak ve olumsuz terapötik tepkinin yatağını oluşturacaktır (Papageorgiou, 2006).

Gerçek bir bedensel saldırı -kaza, yaralanma, hastalık, cerrahi müdahale, iyi huylu bir lezyona neden olan endojen ağırlı uyarım- ve acı verici deneyime ikincil olarak aşırı yatırım yapılan travmatik bir deneyim arasında bir bağlantı oluşturan bir olayın ardından ortaya çıkar. Gérard Szvec'e göre tahammül edilebilir yorgunluk hali, "iş başarısı"nın ardından bazen hoş bir his olarak tanımlanan ve "hak edilen" bir dinlenmeyi gerektiren yorgunluktan ayırt edilir. En azından ifade edilen eylem gücünün sınırlandırılmasında yorgunluk acı bir şekilde algılanarak aranabilir.

Szvec, yorgunluk sinyallerinin tanınmamasında, dinlenerek tersine çevrilebilen yorgunlukların neden duyulmadığı üzerine fikirlerini paylaşmıştır. "Neden ağır göz kapakları, ağrı verici hisleri, organizmaları için tahammül edilemez hale gelme yolunda bir tüketme konusunda onları uyaran ve güçlerini geri kazanmaları konusunda dinlenmeye teşvik etmek için onlara gönderilen uyarı sinyalleri almıyorlar?" sorusu karşısında yorgunluğun tükenmeye doğru gitmesi nedeniyle organizmanın savunma rolünü oynayamaması ve artık bedenin bilgeliğine katılmamasından kaynaklandığından bahsetmiştir (Szvec, 2021).

Castro de Souza, Baudin ve Pheulpin'in çalışmalarında fibromiyalji hastalarında melankolik görünen bir beden olduğundan söz edilmektedir. Zaman içinde bu saldırı hareketi, simgeleştirme ve bastırmayı mümkün kılacak süreçlerin verimliliğini tehlikeye atmaktadır. Dış dünyadan gelen derin, yoğun dürtüleri ve uyarımları düzenleyen mekanizmaların tükenmesini takiben yorgunluk ortaya çıktığında, tükenmişlik, bitkinlik Winnicott'yan anlamda bir çöküşe yol açabilir ve bu çöküş, Pierre Marty'nin (1980) temel depresyonunu çağrıştıran güçlerin boşaltılmasıyla sonuçlanacaktır. Bu harekette fibromiyaljinin öznesi savunma içinde sıkışıp kalmış gibi görünmektedir. Temel depresyondan

bahsedildiğinde (Smadja, 2010), Marty'nin ikincil olarak tükenmeye ve temel depresyonu anımsatan bir depresyon biçimine yol açabilecek bir sürecin perspektifinden bakmaktadırlar. Bu noktayı vurgulamak önemli görünmektedir çünkü ruhsal çalışmanın bu fibromiyaljili kadınların temsil potansiyelini canlandırabileceği fikri desteklenmektedir. Bu potansiyel kesinlikle saldırıya uğramıştır ancak yine de harekete geçirilebilir. Güçlü bir destek oluşturabilecek ruhsallığın hâlâ yaşayan bir libidinal parçası vardır (Castro de Souza, Baudin ve Pheulpin, 2017).

Lorriot, fibromiyalji bir kadın hastasının yaşadığı ağrıların aslında gizli bir aile kaybıyla özdeşleşme ile kadınsılığın arasında var olmanın acısıyla yankılandığı bir görünüm olduğunu ve ağrının anne-kız bağı iletimdeki yerine ışık tuttuğu klinik deneyimlerini paylaşmıştır (Lorriot, 2022).

Joanne André et Estelle Louët'nin, bir fibromiyalji hastasının “canımın yandığı yerde acı çekmem” söyleminden hareketle uyarımın ruhsal tedavisine karşı çıkan bir savunma yöntemi olduğuna işaret ederler. Ruhsal sahnede oynanan anlamında deneyim, tedavi edilmediğinde fiziksel bir acıya dönüşmektedir. Ruhsallık tarafından tedavi edilemeyen şey bedende ifade bulur ve boşalım beden tarafından gerçekleşir. Bu savunma biçimleri düşlemsel yaşama karşı bir siper oluşturmaktadır. Ruhsallık onu canlandırabilecek şeylerden boşaltılır. Bu noktada çoğu şey algıya geri döner (André ve Louët, 2021). Bu noktada Winnicott'un (1967), “eğer annenin yüzü tepki vermiyorsa, ayna bakabileceğiniz ama bakmak zorunda olmadığınız bir şey haline gelir” sözü kendini düşünmenin güç olduğunu hatırlatmaktadır (Winnicott, 1967). Fantezi yaşamına erişim engellenir, duyumsal-motor aktivitenin yoğunluğu ruhsallığı zorlar, bedensel duyular ruhsal çalışmayı durdurma noktasına getirir. Zaman sonsuz bir şimdide donar. Bu savunma yöntemleri, algılanan tehlikeye ve melankolik boyutu sorgulanabilecek depresif bir çöküş tehlikesine bağlı olabilmektedir (André ve Louët, 2021).

Fibromiyaljide ağrı ve duyumsal yatırımı temsil eden somatik kaynaklara dönüş, bedensel sınırlar aracılığıyla sınırları hissetmenin bir yolu olarak da görülebilir. Bu gerileyici ancak savunmacı süreç, pahalıya mal olan bir iyileşme

girişimi olarak görülebilir. Duyumsalın önemi aynı zamanda bir gerileme biçimi ve duygulanımın olumsuz bir kaderini belirleyecektir. Fakat Freud'un "İnhibisyon, Semptom ve Anksiyete" (1926) makalesindeki gerileme fikrine atıfta bulunulursa ve benzer şekilde Alain Fine (1992) gibi, "daha önce travma karşısında yeniden işlenmiş deneyimlerin izlerini kabul etme gibi pasivite kapasitesi ruhsallık için düzenleyici bir rol oynayabilir. O zaman terapötik bir ortam çerçevesinde duygulanım sürecinin yeniden canlandırılması olasılığı düşünülebilir. Bedensel kaynaklara başvurulması ilginç bir yol gibi görünmektedir çünkü öznenin beden deneyimi yoluyla bir düşlemsel hayata erişmesine yardımcı olması muhtemel olabilmektedir. Psikoterapötik yaklaşım bedenın duygusal deneyimini dile dahil ederek gevşemenin bedensel aracılığı yoluyla, bir öznelleştirme sürecini başlatmayı mümkün kılabilir. Ancak burada en anlamlı sonuç "Uygarlığın Huzursuzluğu'nda" sunan yine Freud'dur: "sonunda, tüm ıstırap yalnızca duyumdur, yalnızca onu deneyimlediğimiz sürece vardır; ve bunu sadece bedenimizin belirli eğilimleri sayesinde deneyimlemekteyiz" (Freud, 1930).

Şimdiye kadar yapılan çalışmalarda hastalığın kişiler üzerindeki olası etkileri yeteri kadar çalışılmamış olup, bu araştırmanın hedeflerinden biri de psikanalitik açıdan hastalığın kişiler üzerindeki olası etkilerini psikosomatik ekonomi kapsamında araştırıp yorumlayabilmektir. Bu yüzden fibromiyaljide görülen en yaygın semptomlar olan ağrı ve yorgunluğun altındaki ruhsal anlamları keşfetmeyi hedefleyen psikanalitik kurama dayalı kapsamlı bir araştırmaya büyük bir ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaca yönelik olan bu çalışma hastalığın kişilerin ruhsallığındaki öznel anlamını keşfetmek psikosomatik işleyişi yorumlayıp etkili terapötik müdahalelerin geliştirilebilmesi bağlamında çok önemli olmaktadır. Türkiye'de fibromiyalji sendromu hakkında psikanalitik açıdan yapılan çalışmalar son derece kısıtlı olup, duyumsallığın ele alındığı bir çalışma ise yapılmamıştır. Araştırma uluslararası literatüre önemli katkılar yaparak, etkili terapötik müdahalelerin de geliştirilebilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca duyumsallığa dair kavramların Türkçe literatüre eklenmesi noktasında önemli yarar sağlamaktadır. Bu araştırma, ileride Türkiye'deki bu alanda yapılacak çalışmalara öncülük etmesi düşünülmektedir.

1.3. Psikanalitik Kuramda Duyu, Duyum, Duyumsallık ve Duygulanım Kavramlarının Açıklanması

Bu araştırmanın amacı Fibromiyalji hastalarının test yanıtlarında karşımıza çıkan duyumsal (sensorielle), duyumsallık (sensorialite) ve duyum (sensation) yanıt örneklerini incelemektir. Duyumsallığı araştırırken Türkçe literatürde duyumsallığa dair kaynakların kısıtlı olması nedeniyle Fransızca kaynaklar incelenmiştir. Duyumsallık kavramı incelenirken Fransızca literatürde duyumsal (sensorielle), duyumsallık (sensorialité) ve duyum (sensation) gibi pek çok kavramla karşı karşıya gelinmiştir. Dolayısıyla duyu, duyum, duyumsal, duyumsallık ve duygulanım kavramlarının ilk olarak Fransızca “Atilf (Trésor de la langue française)” sözlüğündeki Fransızca anlamlarının detaylı olarak sunulması amaçlanmıştır. Daha sonrasında bu çalışmada psikanalitik açıdan yapılmış çalışmalarda söz konusu kavramların açıklanması takip etmiştir.

Psikanalitik araştırmanın metapsikolojide detaylandırılmasında karşılaştığı birtakım zorluklar vardır. Tıpkı Freud da, duyumsallığın (ya da duyumsal algının) durumunu, her şeyden önce, içsel ve dışsal uyarımlarla temas halinde olan, ruhsal çalışmadan kaçma eğiliminde olan bilincimizin basit bir fenomeni olarak kavradığı durumu merak ettiği durumlarla benzer şekilde karşılaşmıştır (Schmid- Kitsikis, 2020).

Sözü edilen kavramların detaylı olarak Atilf Fransızca sözlüğüne göre anlamları incelendiğinde öncelikle “sens”, isim olarak beş duyu anlamına geldiği görülmektedir.

“Sensation” kavramı ise duyular aracılığıyla elde edilen izlenimlerin oluşturduğu durum, duyum anlamında kullanılmaktadır.

“Sensorialité”, duyumsallık anlamına gelen ve isim olarak kullanılan bir kavramdır. Psikofizyolojik duyarlık olarak duyusal sistemin bir dizi işlevini oluşturmaktadır.

“Sensoriel” ve “sensorielle”, hem duyu hem de duyum için sıfatlaşmış bir kavramdır. Duyusal, duyu ile ilgili olan anlamında olduğu gibi duyumsal, duyum ile ilgili olan olarak ortaya çıkmaktadır.

“Sensoriellement”, zarf görevi görerek duyumsal bir biçimde veya duyusal bir biçimde anlamına gelmektedir.

“Sensualité” ise, bu kavramlardan biraz daha farklı olarak duyusal haz anlamına denk gelen bir isimdir.

“Sensuel”, yine duyusal haz gibi anlamları ifade eden bir sıfattır.

“Sensuellement”, duyusal haz anlamında kullanılan bir zarftır.

Bu kavramların psikanalitik kuramdaki kullanım şekilleri aşağıda detaylı olarak incelenecektir.

1.3.1. Freud’un Çalışmalarında Duyumsallığın Yeri

Freud'un iki büyük keşfi bilinçdışı ve çocuksu cinselliğidir. Çocuksu cinsellik söz konusu olduğunda akla “en başta duylarda olmayan hiçbir şeyin ruhta yeri yoktur” olarak çevrilen skolastik atasözü gelmektedir ve bu Aristoteles’in kurduğu Peripatetik okula kadar uzanır. Bu özdeyiş, aslında, ruhun ve duyların bedende kök saldığı anlamına gelir (Aristoteles, 2001). René Descartes'ın (2015) hipotezine göre beden ve ruhu birbirine iki yabancı olarak ayırmak isteyen katı bir ikiciliğe karşı çıkar. Görünüşe göre, skolastiklerin öne sürdüğü gibi “duylar”, üreme organları çok daha önce mevcut olsa bile, geleneksel olarak ergenlikle ilişkilendirilen cinsel bedenden bağımsızdır (Descartes, 2015). Bu nedenle Freud'dan önce çocuğun cinsel organlarına olan ilgisi ve bu hassas bölgelerin uyarılmasında bulabileceği haz arayışı bilinmiyordu. Freud'un keşfi, bir nesneye yönelik duylar hazla, dinamik bir süreçte birbirine bağlanmaktadır. Haz ya da hoşnutsuzluk ile ilişkilendirilmeyen hiçbir duyumsal algı yoktur (Freud, 1905d). Bu perspektifte duyusal haz ve cinsellik aynı dinamik sürecin üç yönünü ortaya çıkmaktadır. Her biri basit bir önermeyle tanımlanırsa (Golse, 2016);

– Duyumsallık (sensorialité), duysal veya duygusal çağrışım olmaksızın, içsel bir okuma olmaksızın, duyu organlarının algısal dünya üzerinde ürettiği etkidir (Winnicott, 2017, 146).

– Duyusal haz (sensualité), hayatta kalma kaynağı haline gelen nesneyle ilişkide duysal (sensorielles) algıların libidinalizasyonudur.

– Cinsellik çekiciliği, gerilimi, hazzı ve ardından gevşemeyi birleştiren aşk nesnesiyle bütünleşme modudur.

Fransızcada iki farklı gösterilen için aynı anlama sahip iki şey vardır. Duyumsallık (les sens) ve anlamlandırma (le sens); duyuma erişimin temelde duyarlılık ve duysumsallığa nasıl bağlı olduğunu göstermektedir (Golse, 2016).

Freud, ilk uyarılanın, duysal yüzeyler (deri ve duyu organları) olduğunu açıklamaktadır. Uyarım, (dışsal) uyarılmanın yoğunluğuna bağlıdır. Ancak Freud, içsel süreçlerin büyük bir kısmında cinsel uyarımın bir yan etki gibi açığa çıktığı noktada ısrarcıdır. Dürtüler doğrudan bu içsel kaynaklardan türerler, bu kaynaklardan ve erojen bölgelerden yola çıkarak birleşir ve bir araya gelirler. Freud'a göre organizmada olup biten her şey, cinsel dürtünün uyarılmasındaki katkıda iki boyutuyla ele alınmalıdır. Bunlar, yetişkin tarafından uyarılan çocuğun duyumlarındaki, izin tarafındaki edilgenlik boyutu, hâkimiyetin tarafındaki etkinlik boyutudur. Her iki durumda da duyum ve haz içeride deneyimlenmektedir fakat etkinliğe kıyasla edilgenlik, özne üzerindeki edimi ile ötekinin mevcudiyetini daha fazla gerektirmektedir. Edilgenliğin her zaman ve yalnızca hareketsizliğin eşanlamlısı olmadığı eklenmelidir (Chabert, 2022).

Duyum, Freud'un Cinsellik Üzerine Üç Deneme'de (1905d), *Bemächtigungssapparat* (duyu organlarının taşıdığı uyarımlar karşısındaki hakimiyeti sağlayan ruhsal aygıt) ile ortaya koyduğu kontrol aygıtı yakaladığı veya aldığı şeyden kaynaklanır. Duyu organları, deri, işitme, dokunma, koklama, tat alma duyuları, ister dış dünyayla temastan, ister içsel bir bedensel fenomenden kaynaklansın, bu kontrol aygıtının alıcı kısmını oluşturur. Farklı duyum kayıtları ayırt edebilir. Bazıları, uygun uyarımdan bir haz deneyimi sağlayabilen bölgelerde,

Freud tarafından tanımlanan erojen bölgelere bağılı olarak cinsel kaydı uyandırabilir ama aynı zamanda, bu bölgelerin uyarılmasının, bir tür ekonomik rekabet olarak adlandırılan cinsel uyarılmayı da uygun şekilde etkisiz hale getirebileceğine dikkat edilmelidir. Ekonomik bakış açısını hesaba katmak gerekir, çünkü Freud'un “Cinsellik Üzerine Üç Deneme”de belirttiğı gibi mekanik ve kassal uyarımlar, aşırı uyarım, çok yoğun hale gelen, yatırımı zorlayan ve nihayetinde cinsel kayıtle rekabet eden ağrıya yol açar. Didier Anzieu'nun ifadesine göre herhangi bir alan ağrıya yol açan “algojenik” hale gelebilir. (Anzieu, 1985). Bunları duyumlar sıralamasında, duyumların üç kaydını erojen kayıt, kontrol aygıtının iki çalışma modu ve özel olmayan algojenik kayıt olarak ele alınabilir. Michel Fain'in bu bağlamda libidinal birlikte uyarılma dediğı şey, cinsel olmayan uyarıların cinsel uyarılmaya koşullu bir katkısını çağrıştırır ancak tüm uyarılmalar libidinaldır. Bu nedenle “travmatik birlikte uyarılma”dan söz edilmelidir (Fain, 1966).

Duyumlar, bir haz deneyimiyle olan bağlantılarına göre anlamlarını kazanırlar. Denis'in önerdiği modelde (2016), biri nesneyi “kontrol eden” ve nesneden gelen yatırımların arasında özel bir birleşim yaratan dürtünün oluşumundaki haz deneyimidir. Diğeri ise boşalmadan ziyade deneyime yatırım yapan doyumdur. Bu deneyim aynı zamanda dürtüsel bir yol açar ve içsel bir nesneyi, yani bir temsili, libidinal uyarım yeniden yükseldiğinde yeniden canlanan nesnenin canlı bir görüntüsünü oluşturur. Dürtü ve temsilin yaratılışı, bu nedenle bağlantılıdır. Dürtü ve temsil, benliğı ve ruhsal yaşamı tam olarak sözde ortaya çıkaran aynı fenomenin sonucudur. Bu noktada duyumların yazgısı, temsil edilen bu ruhsal nesne ile ilişkilendirmelerinde anlam kazanmaktır (Denis, 2016).

Freud'a göre (1915) hareketlerin duyumları ve duyu organlarından gelen duyumlar yakından bağlantılıdır. Ruhsal yaşamın ilk duygusal belirtileri, bebeğın ihtiyaçları noktasında karşılaştığı hayal kırıklığı ya da tatmin ile ilgili durumlar, rahatsızlıklar ya da duyumsal izlenimlerdir. Bebeğın izlenimleri, şu ya da bu anlam kategorisine ait olma ayrımını yapmaksızın, oral bölgenin ayrıcalıklı dürtü yatırımına rağmen kendisi tarafından algılanan bir duyumlar banyosuna tabi tutulduğı varsayılabilir. Başlangıçta dürtüsel bir karmaşa söz konusuysa, haz ve hoşnutsuzluk

arasında başlayan ayırım, öznenin hissettiklerinin niteliğini netleştirmeye ve değerlendirmeye yönelik bir hareketi gösterir. Bu nedenle César ve Sará Botella (1995), tatmine yönelik eğilimler kendi içinde anlamlıdır çünkü o, bağlantıların genel öncüllerinin varlığına, tatmin arayışlarının izlerini taşıyan uçsuz bucaksız dürtüsel ilişkilere tekabül eder.

Piera Castoriadis Aulagnier, erojen uyarımların eşzamanlı ve yaşamın başlangıcında mevcut olan ama aynı zamanda herhangi bir algının ruhsal sürecin kaynağına gelişinden itibaren mevcut olan orijinal bir duyumsallığın varlığının altını çizer. Görünen, işitilen, tadılan, dokunulan dile erişim sağlar sağlanmaz kendilerini, “bilgilenen ve bilgi veren sesin” beklediği ve aldığı duygulanımsal mesajı belirleyecek bir açıklamada bulacaklarını belirtmektedir (Castoriadis -Aulagnier, 1975).

Ruhsal aygıtın canlandırılması sırasında duyumsallığın oynadığı rolü ve uyarıcı bölgelere yayılan ve tüm duyumsal bölgeleri harekete geçiren güce sahip bir duyumsal deneyimin kaynağını oluşturan önemi vurgulanmaktadır. Ruhsallık, duyumsal bedenle ilgili deneyimini, bu sayede kendi haz veya yoksunluk deneyimini bulacağı unsurlardan ödünç alacaktır. Böylece açıkça görülüyor ki, duyumsal heyecan, Freud'un altını çizdiği gibi, önbilincin doğrudan müdahalesi olmaksızın kendini gösteren, ancak onun yaşamsal bağlantıları aracılığıyla ona bağlı olan ruhsallaşma sürecinde bedenin bir ifadesi olarak en ilkel somatik yönü oluşturmaktadır (Schmid-Kitsikis, 2016).

Freud “Haz İlkesinin Ötesinde” makalesinde, duyumsallığın ruhsal durumu konusunda çok fazla açıklamaya yer vermiştir. Bu makalede *Bi* (Bilinç) sisteminden bahsederek bu sistemde uyarı sürecinin biliçli olduğunu ama hiçbir kalıcı iz bırakmadığını belirtir. Ancak uyarı daha içerdeki sistemlere aktarıldığında buralarda birtakım izler bırakacağından söylemiştir (Freud, 1920: 38).

Eğer bu doğrudan mümkün olsaydı, Bi sistemi hızla doyum haline ulaşırdı. Bilinçdışı temsil için öncelikle onu CS'ye taşımak için önce bağlantı halkaları oluşturulmalıdır ancak doğrudan aktarılan duyular için durum böyle

gözükmemektedir. Freud'un ele aldığı duyuların (ya da duyumsal algıların) bıraktığı ya da bırakmadığı izler meselesi ve *A-Bi* (Algı- bilinç) sisteminin doyum tehlikesi hakkında tartışarak buna verdiği olumsuz yanıt, muhtemelen metapsikolojik analiz olduğu sürece geçerliliğini korumaktadır. Bu metapsikolojik analiz Winnicott'un altını çizdiği gibi, temsile karşı olmakla birlikte dürtüyle, nesne ve arzuya olan bağlantılarında temsile ruhsal olarak hizmet eden öznenin deneyimini hesaba katmaz. İkincisi, dolaysızlığı nedeniyle duyumla eş anlamlı hale gelebilirken, ruhsal kaderi çok daha karmaşıktır. Duyumla ve algılayan bir özne olarak çevreyi kavramak, ona yalnızca bir sanrısız güç, hafıza gücü ve bilgi gücü değil, duyuma bir temsil gücü vermektedir (Schmid-Kitsikis, 2020).

Süreç duyuları temsillerle zorunlu olarak bağlantılı olmayan ruhsal bir dinamiğin varlığını göstermektedir. Freud öncelikle haz-hoşnutsuzluk duyularıyla ilgilenir ancak başka birçok duyumun olduğunu belirtir. Haz ve hoşnutsuzluk duyuları, travmatik olanla temas halindeki uyarılma miktarıyla mücadele içinde olan ruhsal etkinliği bilgilendirir. Son olarak Freud, içsel algıların, onları içeride algılama eksikliğiyle bağlantılı olarak, ruhsallığın dışına olası yansımaları tekrarlayıcı şekilde belirtir. Ruhsal duyuların bu dinamikte rol oynadığı düşünülebilir. Bu aynı zamanda ruhsal alanın ve özellikle narsisizmin oluşumundaki rollerini de düşünmeyi mümkün kılar. Onlar “ötesi” tarafından ortaya atılan sorulara yönlendirilirse, bunlar aşağı yukarı haz ilkesine göre düzenlenmiş bir ruhsal alanı, yani oto-erotik alanı niteleyen bir gösterge olarak kendilerini ortaya koyabilirler (Chervet, 2016). Bu nedenle, duyuların iç-algılaması sorunsalı Freud'da dikkat ve algı-bilinç sorunu içinde yer almaktadır. Bu iç algılama konusu Freud'un psikanalitik kuramını şekillendirmeye başladığı zamanlara, 1895 tarihine kadar uzanır (Freud, 1895a). Freud'un kuramında dış dünyayı merkeze alan bir algı (sistem ϕ) fikriyle karşılaşılır ve aynı zamanda bilinç (sistem ω), dünyanın bir iç algı organı olarak tanımlanır. Bu anlamda algı, dış gerçekliğe erişim izni verir ancak dışarıya yatırım yalnızca içsel uyarılardan yapılır. Beden ve dolayısıyla bedensel iç algı en başından itibaren varlıklarını gösterir (Stathopoulos, 2016). Bedenin iç-algısına ilişkin varsayımda algı bir kez deneyimlendikten sonra, ruhsal bir ayrıntılandırmanın oluşturulması ve yolculuğuna başlayabilmesi, alışılmış ve güven verici olarak

deneyimlenen bedensel iç-algılar sayesinde gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle M. Fain (1990), örneğin hipokondrinin bedenin olağan sessizliğinde bir kırılma oluşturduğunu ve hipokondriyak duyumun “güven verici algılar içindeki bir hatanın algılanmasına bir tepki” olduğunu savunmaktadır. Uyarılmanın ruhsallaştırılması, algısal yoldan geçmektedir ve potansiyel olarak ruhsal temsilin kalitesine ulaşmayı amaçlamaktadır (Stathopoulos, 2016).

Duyumların rolüne ilişkin Freud, *Düşlerin Yorumu* (1900), *Günlük Yaşamın Psikopatolojisi* (1901) ve *Espriler ve Biliçdışı* (1905c) gibi pek çok makalesinde yer vermiştir. Freud, özellikle kişinin sıklıkla bilinçte ortaya çıkan düşüncelerini edebi üslubu aracılığıyla kişiselleştirdiği söylemlerinde, düşüncesinin gelişiminin yanı sıra düşüncenin gelişimini yönlendiren, destekleyen ve açıklayan duyumlara işaret eder.

Duyumlar, bastırma veya latans süreçlerini algılanabilir kılmaktadır. Metapsikolojinin getirdiği ikinci farklılaşmaya göre, “Benlik ve Altbenlik” makalesinde (Freud, 1923), algılanabilir kılınan hareketler, şeylerin imgelerinin kelimelerinkiyle bağlantısının örüldüğü ve yeniden oluşturulduğu önbilinç sınırında harekete geçirilen hareketlerdir. Freud, metapsikoloji’de yapılan ilk önermesinde, o zamanlar bilinçdışı temsiller olarak adlandırılan bilinçdışı içerikleri, bellek ve duygulanımın izlerinden oluştuğunu belirtmekteydi (Freud, 1923). Hafıza izlerine kalıcı olarak yatırım yapılır, ancak bu haliyle bilince erişemeyen duygulanımlar boşalım arayan bu yatırımın dürtüsel boyutunu gösterir. İkincisi, orada uygun bir ikame bulabilirse bilince çıkar. Freud’un yazılarında, içsel duyumlar, enerjik ve hareketli doğaya katıldıkları ancak yeterli yatırımın olmaması veya bir ikameyle yeterince güçlü bir bağın olmaması nedeniyle gelişmeyen duygulanım taslakları olarak düşünülebilir (Chervet, 2016).

Freud, “Benlik ve Altbenlik”te, içsel algının benlikle olan ilişkisini anlayabilmek için özel bir araştırma yapılması gerektiğinden söz eder. Sonrasında içsel algının, en alt ve farklı katmanlardan süreç duyumları sağladığını söyler. Daha sonra bu bilinmeyen kaydın bir modeli olarak haz-hoşnutsuzluk duyumlarının rolünü tanımlamaya çalışmakla kendisini sınırladığını söylemektedir (Freud, 1923).

Hoşnutsuzluk tarafındaki süreç duyumları, temsil yollarını ortaya çıkartan bir süreçselliğin organizasyonuna ilişkin eksiklik duyumları olacaktır. Özellikle de hoşnutsuzluk, travmatik ortaya çıkışın yakınlığının bir göstergesi olacaktır. Tersine, işlevsel bir konu tarafından düzenlenen ruhsal bir işleyişin, arka planda Oidipus kompleksinin çözümlenmesinden kaynaklanan duyumların görece istikrarlı mevcudiyeti varsayılır. Bu duyumlar, içsel alanın görece bir güvenliğini tesis eden haz ilkesinin egemenliğini ortaya koyacak ve şeylerin temsilleriyle temas halinde olan ruhsal çatışma süreçlerinin varlığına işaret edecektir. Ancak bu çatışmanın yalnızca duyum ve duygulanım arasında modüle edilen benlik algısı nedeniyle, haz ve hoşnutsuzluk, doyum ve ahlaki acıyı ilişkilendiren karmaşık duyumlar olabilir (Chervet, 2016). Green'e göre (1972) birincil ve ikincil işlevler arasında bir geçiş süreci olarak üçüncül süreçler, temsili oyunun akışkanlığına dair "ruhsal normallik" belirtileri gösterir ve aynı zamanda süreç duyumlarını da tehlikeye attığı düşünülebilir.

Freud, Uygarlığın Huzursuzluğu'nda alt benlikte kendisini gösteren okyanusal duyum kavramından söz eder. Bu kavram, narsisizmin kökeninde ve benlik idealinde vurgulanmaktadır (Mijola, 2002).

Dikkat, dış dünyadan veri alma işlevinde merkezi bir konumdadır. Freud 1920'de "Haz İlkesinin Ötesinde"de, duyu organlarının dış uyaranların yalnızca çok küçük miktarlarını işleme özelliğine sahip olduklarından bahseder (Freud, 1920). Régine Prat (2016), alınan bu küçük miktarın tüm dış uyaranlar için ortak bir payda olarak hizmet edeceği hipotezini önermektedir. Ritim, ona göre, bir duyusal yöntemden diğerine "iletici" olarak hareket edebilen bu paydadır. Zaman algısı, Freud'un öngördüğü gibi, ilk deneyimlerde verilen temel bir şey gibi görünmektedir. Ona göre duyum için belirleyici faktör, zamanla azalma veya artma düzeyidir. Freud, "Mazoşizmin Ekonomik Sorunu"nda, haz/höşnutsuzluk değişiminde gerilimin artması ve azalmasındaki önemli bir niteliksel faktörü ortaya koyar. Ona göre ritim, uyaranın miktarındaki değişimlerin, artışların ve azalışların zamansal akışıdır (Freud, 1924).

Duyum konusu ele alınırken, duyum, algı ve temsil arasındaki ilişkiyi düşünmek gereklidir. Algı, Freud'un kuramsal yönünden ele alındığında özellikle "algı-bilinç sistemi" tanımında gerçek bir yere sahipse, Freud duyuma daha az yer verir ve algıyla ilgili olarak duyumu açıkça belirtmez. Algı-bilinç sistemini bilinçdışı-önbilinç sisteminden ayıran şeye odaklanarak, çoğu zaman duyumla algıyı birbirine karıştırma eğilimindedir (Denis, 2016).

Freud, bilince erişimin, her şeyden önce duyumsal organlarımızın dış dünyadan aldığı algılarla bağlantılı olduğundan söz eder. (Freud, 1940a [1938] : 24). Algı, ruhsal bir eylemi ima etmeyecek duyularımızın dış dünya ile temasına bağlı dolaysız bir veri olmaktadır. Bununla birlikte nöroloji, duyum ve algıyı birbirinden ayırır. Duyum, sinir yollarıyla ruhsallığa taşınan temel veya evrensel bir deneyimdir. Algı, entelektüel düzeyde, ruhsal bir eylemin deneyimlenen temel duyumdan oluştuğunu ifade eder. Algı, bir duyumun yorumlanmasıdır. Bu görüşü Freud açıkça geliştirmemiş olsa bile aslında örtük olarak var olduğu düşünülmektedir. Algı, bilinç ve önbilinç arasındaki bağlantıdır. Algı, duyumlar ve temsiller arasındaki bağlantıdan doğar.

Duyum, herhangi bir ruhsal çalışmayı içermez. Dış dünyadan veya bedenden gelen uyarıdan hareketle ruhsallığın dışında oluşan bir deneyimdir. Beden, ister sindirim sisteminden ister başka bir yerden gelsin, kendiliğinden farklı türden duyumlar üretir ancak aynı zamanda, dış dünyanın beden üzerindeki hareketlerinin neden olduğu acı, soğuk, sıcak, gürültü, ışık vb. duyumların habercisidir. Çeşitli fiziksel ajanların üzerindeki etkilerini toplar ve ham verileri algı oluşturulması için yorumlayacak olan ruhsallığa iletir. Bunun yanı sıra aynı zamanda ruhsallık yoluyla tetiklenen duyumlar da vardır, bunlar örneğin cinsel arzunun uyandırdığı duyumlardır. Genellikle duyular bazı uyarımlar tarafından değil de doğrudan temsiller tarafından ortaya çıkartılırlar ya da farklı duygulara eşlik ederler. Temsil oyunu, bu tür duyumların ortaya çıkmasında en büyük role sahiptir.

Olumsuz halüsinasyon, algıyı etkileyecek bir tür bastırma işlevi görmektedir. Bu, birincil bastırmanın öncesinde olur. Freud'a göre, dürtü soma ile dünya arasındaki karşılaşma ve travmatik şoktan doğar. Daha sonra tüm diğer bastırmalar

için çarpıcı bir unsur olmaktadır (Freud, 1926). Bastırmada temsil, hafıza izinin yatırımından gelir. Oysa olumsuz halüsinasyonda duyumsal izde bir karşı-yatırım hakimdir ve temsil eksik olacaktır. Özne, nesnenin olmadığı yeredir, çünkü artık iki kişilik bir beden yoktur. Duyum söz konusu olduğunda geri çekilmeyi ve dolayısıyla rüyanın ortaya çıkmasını ve onun bir dizi temsil üzerindeki bağlantı çalışmasına izin veren uykuyu düşünebiliriz. Olumsuz halüsinasyon olumsuzun çalışmasına izin verir, eksiklik kategorisini oluşturan bağların bir çözülme çalışmasıdır. Özne artık meme değildir, nesne dışarıda kalır. Annenin bedeni ötekidir, ama nesneyle olan ilişkisi bir iz, çerçeve ve ayna olarak işlenir (Denis, 2016).

Freud, psikanalitik kuramını geliştirirken klinik çalışmalarına histerik hastalarla yaptığı çalışmalarla başlamıştır ve bu hastalar kuramını geliştirmesinde öncülük etmiştir. Bununla ilgili çalışmalarına “Histeri Üzerine Çalışmalar” (1895d) eserinde yer vermiştir. Bu makalede yer alan hastalardan biri olan Bayan Lucy R. vakasının analizinden Freud, olaya travmatik karakterini verenin duygulanımların çatışması olduğu sonucuna varmaktadır. Freud bu hastanın burnuna yanık puding kokusunun gelmesi semptomlarını hastanın hayatındaki olaylara ve duygulara bağlayarak çarpıcı bir biçimde açıklamıştır. Çatışmalara eklenen koku alma duyumunu, “travmanın bir simgesi olarak” ele almıştır. Bu, duygulanımsal çatışmanın yalnızca ruhsal bir yatırımın varlığı anlamına gelebileceği andan itibaren bir anı izinin varlığını düşündürmektedir. Ancak Fliess'e yazdığı 75. mektupta bunu bastırma ile bağlantısını kurarak açıklamaktadır (Schmid- Kitsikis, 2020). Mektubunda şu şekilde bahseder; *“Daha açık söylemek gerekirse, bellek artık güncel bir nesneyle aynı kokuyu yaymaktadır. Kokuşmuş nesnelere öğrenerek duyumsal organlarımızla (baş ve burun) çevirdiğimiz gibi, önbilincimiz ve bilincimiz de bu anıdan uzaklaşır. Bu da bastırma denilen şeydir.”* (Freud, 1895a).

Freud'un (1905d) fetiş seçiminde bastırma nedeniyle koprofili hazzında kaybedilen koku almanın öneminin altını çizdiği bir metin olan Cinsellik Üzerine Üç Deneme'de “ayak ve saç, keskin bir koku yayan ve artık nahışlaşan koku duyumunu terk ettikten sonra fetiş mertebesine yükselen nesnelere” diyerek fetiş nesneleredeki duyumun yerine işaret etmektedir (Schmid- Kitsikis, 2020).

Freud, Fare Adam olgusunda, koku alma kapasitesi diğerlerinde “nevrotiklerde, obsesiflerde ve histeriklerde” benzerleriyle bulunanlarla ilişkilendirecek ve nevrozların oluşumunda çocukluktan beri yok olan bir koku alma hazzının çağrısını hesaba katmayı öğreneceğini söylemektedir. Fare Adam olgusundaki hasta için şu yorumlarına yer vermiştir; “*Hastamız, bir köpek gibi, çocukluğunda herkesi kokusundan tanıyan ve bir yetişkin olarak koku alma duyularının diğerlerinden daha ön planda olduğu bir koku uzmanıydı.*” (Freud, 1909d).

Freud (1925), “olumsuzlama” makalesinde, nitelik yargısının varoluş yargısından önce geldiğini, yani çocuğun nesnelere tanımadan veya basitçe bilmeden öznel bir deneyime sahip olduğunu düşünür. Bütün bir yaşam dönemi boyunca, nesnelere kimliği, çocuğun duyumsal nitelikleriyle ilgili edindiği deneyimlenenlerle ortaya çıkar. Duyular, çocuğa dış dünyadaki nesnelere varlığı ve çevresiyle arasındaki devamlılık hissini sağlar. Paylaşılan duyusal deneyimler, çocuğun ilk özdeşleşme biçimlerini oluşturmasına izin veren bir bağ oluşturmaktadır.

Bu bağlamda Freud'un bastırma sürecine yaptığı göndermeler genel kalmaktadır. Onun ilgisi her şeyden önce duyu organları ile işlevler arasındaki, göz ile görme arasındaki bağlantıda, duyumsal algıya kendilerini ödünç vermek yerine bir “genital organ” gibi davranan duyu organının sapkınlığında yatar. Freud'un her şeyden önce, özneyi reddetme veya reddetme tutumlarını seçmeye iten, mide bulandırıcı bir kokunun verdiği hoşnutsuzluk karşısında bir kaçınma tutumundan bahsetmesiyle, bunun sadece bir bastırma durumu mu ya da kokuların kısmi nesnelere ilişkisini fetişleştirmek mi, düşünülmesi gereken bir konu olarak kendisini göstermektedir. Onun önbilinçten söz ettiği doğrudur ancak analizi özgüllükten yoksun olmaktadır. (Schmid- Kitsikis, 2020).

Görülen ve duyulan arasındaki ruhsal çağrışımın öncüsü ve cinsel sahneyle bağlantısı orijinal bir fantaziyle özdeşleşmeye yol açar. Burada Freud'un Totem ve Tabu'da (1913) önerdiği, süreklilik ve çağrışım arasındaki benzerlik yoluyla ayrımları bulunmaktadır. O, mesafeler tanımayan düşüncenin, boşluk ve zamandaki en uzak şeyleri aynı bilinç olayında kolayca bir araya getirmesiyle, “büyülü

dünyanın” statüsünü merak etmektedir. Bu büyülü dünya, düşünce dünyasının aksine, Freud'a göre, iç dünyanın yansıttığı dünya imajının, bildiğimize inandığımız dünyanın diğer imajını görünür kılması gerektiğidir (Schmid- Kitsikis, 2020).

1.3.2. Freud Sonrası Kuramcılar Tarafından Duyumsallık Kavramının Ele Alınışı

Bedensel duymulardan duyusallığa, tüm bu terimlerin ayrıştırılması ve belirleyicilerini saptamak her zaman kolay olmayabilir.

M. Despinoy ve M. Pinol Douriez'in belirttiği gibi, duyum kelimesinin karmaşıklığı kavramsal alanların çok anlamlılığında kaynaklanır. Bununla birlikte bir neolojizm olarak duyumsallık terimi psikanalitik sözlüğe P. Aulagnier sayesinde girer ve onun kullanımını sınırlandırır (Despinoy ve Pinol-Douriez, 2002).

Bedensel deneyimlerin ruhsal bütünleşme ve içe yansıtma süreçlerinin merkezinde duyumsallığın ne ölçüde yer aldığını ve özellikle de duyumsal işlevlerin “doğmakta olan yeni temsil etkinliği”nin “temsilin başlangıç süreci”nde oynadığı rolün önceliğini destekler. Düşünce, zihinsel temsillerin inşasına izin veren bedensel deneyimlerden oluşan bir tür alan sunan duyumsallığa dayanır. Bu nedenle, P. Aulagnier'in “doğmakta olan temsil etkinliği” olarak adlandırdığı şey yaşam boyunca devam eder ve sonraki narsistik duyguların ortaya çıktığı “temsil zeminini” oluşturmaktadır. Piktogramın (temsil eden sembol) biçimlendirilmesi “duyumsal işlev modeli üzerine” kurulmuştur (Castoriadis-Aulagnier, 1975). Bu nedenle, herhangi bir haz deneyimi, duyu organı tarafından algılanan fenomen arasındaki birleşmeyi yeniden üretir. Herhangi bir hoşnutsuzluk deneyimi, organın kendi kendini yaralama arzusunu ve karşılık gelen uyarım nesnelere yok edilmesini gerektirir (Jeammet, 2014).

Psikanaliz uzun zamandır, bir ruhsal yatırım nesnesi anlamında bebeğin ilk nesnesinin meme olduğunu düşünmüştür. Meme gerçekten de annenin bedeninin bir parçasıdır ve daha sonra meme yavaş yavaş anne imgesi için bir metafor statüsünü alır. Bununla birlikte, annenin bedeninin bir parçası olsa bile memenin gerçekten

bebeğin ilk nesnesi olduğu kesin değildir. Doğum anı ile ilk beslenme veya ilk biberon anı arasında, çocuk aslında ilk nefesle birlikte ağızını dolduran hava ile karşılaşacaktır, oysa o zamana kadar amniyotik sıvı ile dolu olduğunu akılda tutmak gerekir (Golse, 2016).

İlk hava evresi kavramını öneren Françoise Dolto, bu perspektiften bakıldığında havanın bebeğin ilk nesnesi olduğunu belirtmektedir. Onun düşünceleriyle fetal duyunun gelişimi üzerine yeni bilgilerle, artık nesnenin doğum öncesi olduğu düşünülmektedir (Dolto, 1984).

Anne karnındaki duyusallık, önce üç yakın ve sonra iki uzak duyusallığın kurulmasıyla, dokunma, koku alma, tat alma, işitme ve görmenin sıralı bir olgunlaşması ile gebelik boyunca programlanmış bir şekilde gelişir. Rahim içinde fetüs, özellikle dışarıdan gelen sesler annenin bedeni aracılığıyla fetüse de ulaştığında, dışarıdan mı yoksa içeriden mi olduğunu algılaması muhtemelen zor olan belirli sayıda sesi algılar.

İçerideki düzenli olan annenin kalp sesleri, damar sesleri veya düzensiz olan sindirim sesleri olabilirken, dışarıdaki sesler çoğunlukla düzensiz ve tahmin edilemez olabilir. Bu dış ortamdan gelen sesler, yetişkin sesleri özellikle anneden gelen sesler olabilmektedir. Her hâlükârda, fetüs muhtemelen içerideki sesler ile dışarıdaki sesler arasında gerçek bir sınıflandırma yapamasa da yalnızca annenin sesi fetüs için hem annenin bedeninden gelen tüm dokularını geçerek ona ulaşan içeriden gelen hem de dışarıdan gelen bir sesi temsil eder (Golse, 2016).

Donald Meltzer tarafından “maksimum karşılıklı çekim” evresi olarak beslenme bu süreci iyi bir şekilde açıklamaktadır. Ona göre, aslında emzirme sırasında bebek, annesinden gelen farklı duyuşsal algıların (kokuşu, görsel görüntüsü, sütünün tadı, sıcaklığı, dokunsal kalitesi) birbirinden bağımsız olmadığı, yani duyusallığının farklı kişisel hatlarına göre bölünmediğı veya parçalanmadığı hissine sahip olacaktır. Bu koşullar altında, bebek o zaman, kendisinin dışındaki bir başkasının, tam da çok duyuşsal olduğu için birincil öznelarasılık zamanının

varlığına işaret eden gerçek bir ön-nesnenin var olduğu kısacık deneyime erişebilmektedir (Meltzer, 1980).

Görme, işitme, dokunma, tatma ve koku alma gibi duyum uyarıları, dikkat etsek de etmesek de günlük hayatımızın her anında varlığını gösterir. Doğumdan önce ve ölüme kadar hayatın her küçük parçasında, bu yoğun algısal etkinliğin yeri görülmektedir. Duyumsal deneyimler, haz arayışının bir parçasıdır. Duyumsal alışveriş olan bu kural dışı iletişim, duyusal hazla doludur. İster otoerotizm veya duygusal ister cinsel paylaşım olsun, bu boyut asla eksik değildir. Arzu yolunu açar ve bu yolu arar. Duyumsal algılar narsisistik libido ile yüklüdür. Benlikle temas kurarlar ve benliği deneyimlemek için bir beden verirler. Yaşamın ilk günlerinden itibaren bu arayışın ve paylaşımın bir parçasıdır. Narsisistik amaçları takip etseler de kişilerarası alışverişin bir parçası olsalar da duyumlar haz ve hoşnutsuzluk ile ilgilidir ve farklı derecelerde narsisistik veya nesnel alana hizmet eder (Vandenbroucke, 2007).

Elsa Schmid-Kitsikis, duyusal haz nesnesi için bedensel bir kap ve haz arayışında bir hareket gerektiren duyusal bir nesne olduğunu belirtir (Schmid-Kitsiki, 2020). Duyusal haz hareketi, arzu doyumunun halüsinatuar yatırımından başlayarak, uyarımın yoğunlaşmasının ve arzuların ruhsal şekillenebilirlik yolunda depolanması olarak düşünülebilir. Bu hareket, bedensel benliğin doyumunu arar ve duyumsallığın oto-erotizminin başlangıcı olarak bedene kaydedilmesini sağlar. Duyusal haz, çocuksu cinselliğin fantezi sürecine erişim sağlayan duyumsal bir etkinlikten yararlanır. Böylece duyumsallık ve duyusal haz, çocuksu cinselliğin iki mayasını oluşturur.

Elsa Schmid- Kitsikis'in tüm çalışmaları, duyumsal haz oluşumundaki çeşitli başarısızlıkların neden olabileceği sapmaları gösteren çok sayıda canlı ve klinik öykülerle desteklenmektedir. Algısal süreçler uyarımlar tarafından dolup taşarsa, bu, duyusal haz deneyimi için bir engel haline gelebilir. Bu durum duyumsal ve duyusal haz arasında bir bölünmeye neden olabilir.

Yaşamın ilk aylarında annenin bedeniyle olan duyuşal haz deneyimdeki eksiklik veya aşırılık, gizil deneyime erişimi tehlikeye atabilir, hatta örneğın, histerik hasta tarafından sıcak tutku, sapkın tarafında soğuk tutku gibi hazzın içe yansıtmasına saplanabilir. Elsa Schmid-Kitsikis, fetişizmde yer alan mekanizmalar üzerine hipotezler geliştirmekte, ardından ergenlik döneminde karşılaşılan sorunların karmaşıklığı üzerine bir yansımasını ortaya koymaktadır. Ona göre, D. Anzieu tarafından geliştirilen şekliyle “biçimsel gösterenler”, duyuşal arzunun ruhsal deneyiminin biçimselleştirilmesinin parametrelerini temsil etmektedir.

Duyuşal haz, haz-hoşnutsuzluk kaydındaki doruk noktası ve onun varyasyonları, duyuşsallıktan gelişen bir süreçten ileri gelir. Travmatik bir durumda, enerji sisteminde bir değışikliğe neden olan duyuşsal bir duygu beklenmedik bir şekilde ortaya çıktığında, duygulanımlar ve şeylerin ve kelimelerin temsilleri arasındaki belirli bağlantılar aniden değışir ve bir zamanlar yaşanmış anıların yeniden canlanması başka bir deyişle geçmişin yeniden yaşanması söz konusu olabilir (Schmid Kitsiki, 2020).

1.3.3. Nesne İlişkileri Açısından Duyuşsallık

Winnicott, çöküş gibi yaşanan ancak hissedilmeyen deneyimlerden bahsetmiştir. Bu durumlarda öznel duyuşlar yaratılmaz, bölünmüş olarak ayrı kalırlar ve benliğin bir parçası olarak hissedilmezler (Winnicott, 1989). Ogden'in önerdiği gibi (1994), duyuşlar dış gerçeklik olaylarının varlığına tanıklık ederler, ancak aynı zamanda içsel gerçekliğe de tanıklık ederler ve böylece var olmanın süreklilik hissini desteklerler. Duyuşlar, ruhsallıkta bu deneyimlerin sahiplenilmesini, öznelleştirilmesini mümkün kılan veya engelleyen noktada kendisini gösterir.

Winnicott, bebekteki oto-erotizmin parmak emmeyle sınırlı olmadığını, buna sıklıkla başka bir etkinliğin eklendiğini gözlemlemiştir. Bebek bir eliyle bir kumaş parçası, battaniye veya peluş bir hayvanı tutarken, ilk aylardan itibaren yün topaklarını yolmaya ve bu oto-erotizm etkinliğinin okşama kısmı için kullanmaya başlar (Winnicott, 1971, s.22). Bu bağlamda, İngilizce'de “wool-gathering” (yün

toplamak) kelimesinin hayallere dalmak anlamına geldiği karşımıza çıkmaktadır. Bu kavram bir yanıyla geçiş deneyiminin üstlendiği ara boyutu açık bir şekilde göstermektedir. Winnicott, bu deneyimin duyumsal yanından daha çok gelişimsel yönü üzerinde ısrar ediyorsa da “wool-gathering” (yün toplama/ hayallere dalma) ifadesi, Mathilde Saïet’e göre, küçük yün parçasıyla küçük dokunsal etkinlikle ilgili kendinden geçirici ve erotik boyutu da ortaya çıkarabilir. Küçük yün parçası çocuğu uykuya götürmeden önce, nazikçe ayda veya bulutların üstünde alacakaranlık durumuna taşıyor gibi görünmektedir (Saïet, 2016).

Mathilde Saïet’in (2016) geçiş nesnelere ile duyumsallık arasındaki bağlantıyı araştırdığı çalışmasında, bazı yetişkinlerin, uzun süredir parmaklarını emmemiş olsalar da yine de her gece uykuya dalmaları için kesinlikle gerekli olduğundan küçük bir kumaş parçasını sakladıklarını ortaya koymuştur. Sadece bir nesne olarak değil, tam da sağlayabileceği duyular için gereklilikleri ortaya çıkmaktadır. Bu durum çoğunlukla kendinden geçirici olarak tanımlanan, mutlak bir iyilik, ikinci bir benzersiz ve tarif edilmez yatıştırıcı bir huzur sağlar. İster yastık kılıfı, buruşuk bir mendil, saten kurdele, bir parça çarşaf, ister eskimiş bir eşarp olsun, parmakları kumaşın üzerinde gezdirerek onu ovalar, okşar ve ovuşturur. İpeksi veya pamuklu malzemelerde kayan parmaklar uykuya dalana kadar “hayallere daldıran” ve kendinden geçiren duyular varlığını gösterir. Tekrarlayan jestler, söz konusu materyalin parmaklarla ritmik iç içe geçmesi aynı zamanda bir huzur, sakinlik ve hatta belirli bir izolasyona neden olan dünyanın dışında olma hissine, bütün bir duyumsallık, bir doyum alınan dünyaya götürür (Saïet, 2016). Yetişkin battaniyesi tıpkı çocuğunki gibi, bizi uykuya eşlik eden duyuların kaydını keşfetmeye davet eder. Küçük bir kumaş parçası basit bir temasla elde edilen ve “mutlak bir iyilik” durumuna yol açan bu tarif edilemez düzenin geriletici duyumunu tekrar çağırma mümkün kılar. Yetişkinin erken çocukluktan itibaren aynı şekilde korunan battaniyesi, Winnicott tarafından tanımlanan geçiş nesnesinin duyumsal doğasını incelemeyi, ilk ruhsal zamanlardan beri her akşam yinelenen bir deneyim gibi görünen ilkel karakterini tanımlamayı mümkün kılar.

Freud 1923 tarihli makalesinde, duyumların çok az bilindiğini, daha ilkel, dışarıdan gelenlerden daha temel ve rahatsızlık veren bilinç durumlarında ortaya çıkabileceğinden bahsetmiştir (Freud, 1923). Battaniye, arkaik bir duyumsallığın unutulmuş alanlarını yeniden anımsamayı, Freud'un çağrıştırdığı gibi “ruhsal aygıtın en derin katmanlarını” dolduran duyumsallığı güncel tutmayı mümkün kılar.

Yetişkinin battaniyesi, çocuğun battaniyesi gibi okşanır, yoğrulur, ama aynı zamanda koklanır. Koku, deneyime tam olarak katılır ve asla yıkanmaz. Bu oyuncak “gece kokusunu” muhafaza edebilmeli, kişinin bedeni ve derisiyle temas eden koku izlerini yoğunlaştırabilmelidir. Bu nedenle, battaniye genellikle üst dudak alanı ve iki burun deliğini ayıran bölme dahil olmak üzere "filtrum" olarak bilinen alana yerleştirilir ve ovulur. Bu özel alan, bebeğin başını çevreleyen ve ona orantısız bir şekilde kendini gösteren memenin ezilme yerini tasvir ediyor gibi görünmektedir. Böylece battaniye, memeyi taklit etme ya da daha doğrusu onun temasını yeniden üretme izlenimi verir (Saïet, 2016).

Battaniyeye eklenen tüm duyumsallık, daha kesin olarak René Spitz (1955) tarafından tarif edilen “ilkel ağız boşluğunu” çağrıştıır ve bir şekilde genişletilmiş ağız, eli ve deriyi bir araya getiren sözlü deneyimi temsil eder. Spitz tarafından geliştirilen bu hipotez, tüm algıların bu boşlukta başladığı üzerinedir. Uzağı algılayamayan yeni doğan ancak ağızdaki boşluğa temas yoluyla algılayabilir. Bu nedenle, ağız boşluğu algının ve bu algıların değiştirilmemiş anımsatıcı izlerinin beşiğini oluşturuyorsa, bu tekrarlanan deneyimin başlangıçtan itibaren bir iz, bebeğin zihinde bir kayıt bıraktığını varsaymak mümkündür (Spitz, 1955).

Battaniye ağız boşluğuna bağlı ikincil organları içinde yoğunlaştırmakta ve herhangi bir birleşme ifadesini bir kenara bırakarak yalnızca onları koruyor gibi görünmektedir. Bu battaniye çok nadiren emilir. Bu nedenle daha çok duyumsal bir memenin deneyimini taklit etmeyi, bir yatıştırılma durumunu elde etmek ve uykuyu yenmek için dokunsal ve koku alma niteliklerini yeniden üretmek ve bu nedenle emzirmenin ardından annenin memesinde hem tokluk hem de uyuşukluk deneyimini uyandırır. Böylece battaniyedeki duyumsallık, kendinden geçirici duyumsal

özellikleri sayesinde özneyi “ikinci duruma” daldırarak uykuya daldığı bu ara alana hazırlıyor ve eşlik ediyor gibi görünmektedir (Saiet, 2016).

Isakower, uykuya dalma evresi sırasında hissedilen duyuları tanımlayan hastaların söylemlerine dayanarak, uykuya dalma fenomenini Spitz tarafından tanımlanan algısal ağız boşluğunu içeren duyumsal deneyimlerle ilişkilendirir. Söz konusu asıl alanlar aslında ağız, deri ve eldir. Ağız ve deri gibi bedenin farklı bölgeleri arasında çok net farklılıklar vardır. Isakower'e göre, bu zihinsel imgeler, gerçekte, yalnızca bebeğin uyuduğu, doyduğu anne memesini emmeyi çağrıştırır. Bu kayıp nesnelere halüsinatuar yoluyla yeniden yaşanmasına, uykuya dalma sırasında benliğin tamamen gerilemesi aracılık edecektir. Ayrıca uykuya dalma sırasında tanımlanan duyular şeklinde ortaya çıkacak olan benliğin ontogenetik olarak ilkel davranışlarını yeniden üretecektir. Bu tanımlamalarda anne karnındaki dünyaya atıfta bulunan unsurlar yer alsa bile, uykuya dalma sırasında anlatılan fenomen, çocuğun memedeki görüntüsünü güçlü bir şekilde çağrıştırır. Battaniyenin duyumsal kullanımında uykuya dalarken memenin duyumsal görüntüsünün bu şekilde yeniden ortaya çıkmasının nedeni Isakower'a göre süreçteki uyku bozukluklarından dolayı meydana gelmektedir. Meme, bir anlamda duyumsal canlanmada ya halüsinatuar ruhsal anılar biçiminde ya da dışsal ve cansız bir nesnenin somut biçiminde endişeyi azaltıyor gibi görünen yapay bir çözümü olarak görünür. Bu anlaşılması zor yarı uyku, her halükarda, “kayıp dünyalara” ayrıcalıklı bir erişim yolu olarak görünmektedir (Isakower, 1938).

Rüya anısı gibi, battaniye de “uyku halinin narsisizmine” ulaşmayı ve okyanusvari bir uykuyu desteklemeyi mümkün kılan bir duyumsal yansıtma yüzeyi oluşturuyor gibi görünmektedir. Battaniye, güncellenen ilkel bir duyumsallıkla zenginleştirildiği için uykuya götüren kral yolu ya da gerileme sayesinde ilkel duyuları yeniden yaşamayı mümkün kılacak bir tür “etkinliği arttıran” işlevi üstlendiği düşünülmektedir (Saiet, 2016). Böylece okyanusvari, sınırsız, algılanabilir sınırlar olmadan bir anne-evreni temsil edildiğinde (McDougall, 1973) nesnenin farklılaşmasından ve oluşumundan önce bir “ilk” durumu yeniden kurma eğiliminde olacaktır. Bu nedenle, belirli koşullarda, örneğin duyum kaydı yoluyla bir gerileme

sayesinde, herhangi bir başkalaşımdan arınmış ve bu okyanusvari izlenimde yeniden üretilmiş sınırsız, mutlak bir narsisizmi restore etme olasılığı var olacaktır. Freud'a göre, bu duygu, ilkel duyuların arşivlendiği gibi, canlı kalma yeteneğinden kaynaklanır ve içerikleri tam olarak sınırların yokluğu olarak kalır.

Didier Anzieu duyumsalın yansıtıcı boyutunda ve özellikle dokunsal duyum hakkında görüşlerini ortaya koymuştur. Ona göre diğer duyumsal temsillerin, sonra da düşüncenin oluşumunun bu dokunsal model üzerinden kurulacağını öne sürmüştür. Böylece, bedeninin kısımlarına dokunan çocuk, dokunan bir deri parçası olmanın ve aynı zamanda dokunulan bir deri parçası olmanın iki tamamlayıcı duyumunu deneyimleyecektir. Özne ile nesne arasındaki herhangi bir fark bu nedenle ten tene temasta kaybolma eğilimindedir ve aynı farklılaşmamış bütünü nesnelerin ve kaynakların karmaşası ile sağlar.

Battaniye, ona geçici ve minimal bir biçim verebilen, parmak hareketleriyle yapılan tüm değişikliklere uygun, istendiğinde dönüştürülebilir, şekilsiz bir kütle olarak görünür. Boubli'nin ifade ettiği üzere bir "geçici heykeltıraş" gibi (Boubli, 2002), her öznenin kendi "tekniki" vardır. İki parmak arasında geçişle, başparmağın hareketleriyle kullanmaya başladığından beri yıpranmış veya yırtılmış küçük bir kumaş parçasına dönüşen bu battaniye yine de orijinal niteliklerini korur. Yalnızca orijinal battaniye ile tamamen aynı duyumsal niteliklere (doku ve hacim) sahip bir ikame bulduğunda (geçici veya kalıcı olarak) çok nadir durumlarda değiştirilecektir.

M. Klein'in düşlem tanımı, Freud'unkinden çok daha geniştir çünkü Klein'a göre bilinçdışı düşlem, bilinçdışının kaynağını, özgün ve temel içeriğini oluşturmaktadır. Bilinçdışı düşlem çok erken, ilkel, bazen çocuksu düşünce formlarının yanı sıra daha sonraki ve karmaşık düşünce formlarını içerir (Klein, 1946). Susan Isaacs, bilinçdışı düşlemi "dürtünün ruhsal temsilcisi, zihinsel sonuç" olarak tanımlamıştır. İlk düşlemler söz öncesi, erken duyumsal deneyimlere ve hislere dayanır ve Freud'a göre birincil sürecin karakteristiği olan niteliklere sahiptirler (Isaacs, 1952). Kristeva (1998), düşlem kavramının kullanımını "somutlaştırılmış bir metafor" olarak görür. Bu kavramsallaştırma, ne kadar somut ve ilkel olursa olsun ruhsal bir temsille bağlantılı olmayan bir endişe durumu fikrini

desteklemeyi imkansız kılacaktır. O halde, simgeleştirme kapasitesinin varlığı ve yokluğu yerine farklı sembolik işleyiş biçimleri ve düzeyleri hakkında düşünmek daha uygun olacaktır.

Fenichel, nesne ilişkisinin ilk işaretlerinin açlık duyumu ortaya çıktığı durumlarda ortaya çıktığından söz eder (Fenichel, 1953). Nesnenin ilk biçimleri basit duyumlardan oluşur. İhtiyaçlar yenidoğan bebeği uykusundan uyandırır ve bebek bu duyumları ancak acıktığında kavrayabilir. Duyumların canlılığı ihtiyaçların kendisini göstermesinin bir işlevidir. İhtiyaç karşılanır ve sonrasında duyumlar ortadan kaybolur. Haz, duyumları dolayısıyla nesneyi ortadan kaldırmıştır. Bu bakış açısı, yaşamın ilk günlerinde libidonun sadece oralite ile ilgili değil, aynı zamanda sindirim sistemi ile de ilgili olduğu Simmel, tarafından ortaya koyulmuştur (Simmel, 1944). Fenichel'in de belirttiği gibi, ilkel duyumlar, motor tepkilere karşı “bitişiklik” ile karakterize edilir. M. Ribble (1939) ve R. Spitz'in (1951) belirttiği gibi, ihtiyaçlar ilk etkinlikleri belirleyecektir. İlk etkinlikler, bedenin içinde, bütün bir dinamizmin yalnızca dışa uzantısı olacaktır. Nesneyi oluşturan bu duyumlar, öznenin motor etkinliğinin düzenleneceği, yoğunlaşma noktası, güç alanı olacaktır.

Nesnenin emilmesini gerektiren yeme ihtiyacı, nesneyi öznenin duyum alanında algılanabilir kılmaktadır. Doyum algıyı ortadan kaldırır, hayal kırıklığı ise onu kötü yönde şiddetlendirir. Bir içsel etkinliğin uzantısı olan motor etkinlik, ona daha iyi ulaşmak ve onu özümsemek için nesneye doğru yaklaşarak gelişir.

Ayrıca, nesne tarafından duyumların doyumları sağlanabilir. Hareket eden nesnenin pasif, hoş ve dolaysız birleşimlerinden kaynaklanırlar. Halüsinatuar doyumlarını beslemek için kullanılabilirler. Bu birleşimler, halüsinatuar süreç olan ilkel savunmanın inşasına katkıda bulunacaktır. Bu türden doyumların varlığı, temel ihtiyaçların yeterince karşılandığını göstermektedir. İhtiyaçtan kaynaklanan zulmedici duyumsal algının, duyumsal doyumları sunan hareketli nesnenin algısına hakim olmaması gerekir (Marty ve Fain, 1955).

Pierre Marty ve Michel Fain, “nesne ilişkisinde motor becerilerin rolünün önemi” makalesinde en klasik somatik duygulanımlarda çok göreceli olsa da her

zaman iki temel unsuru vurguladıklarından bahsederler. Bunlar bir yanda normal ya da patolojik motor beceri ve duyumsallık, diğer yanda ruhsal etkinliğin normal ya da patolojik çeşitli biçimleridir (Marty ve Fain, 1955).

1.3.4. Bion'a Göre Duyumsallık

Bion, Beta öğelerinin, ham duyusal deneyimlerin Alfa öğelerine dönüşümü, annenin ruhsal işlevine (alfa işlevi, düşünme, düşünme aygıtı) dayalı bir dönüşüm teorisiyle ortaya koymaktadır. Onun tarafından seans, terapötik sürecin merkezinde duygusal bir deneyim olarak kabul edilir. Dönüşümler teorisi ve gelişimi, psikanalitik gözlem pratiğinden doğmaktadır (Bion, 1982). Psikanalistin alanı, öznenin duyumsal izlenimler aldığı nokta ile gerçekleştirdiği dönüşümü ifade ettiği nokta arasındadır.

Christopher Bollas'ın Winnicott'un düşüncesiyle Bion'un düşüncesinin kesiştiği noktada yaptığı çalışma, Bion'un fikirlerinden hareketle ortaya çıkmaktadır. Ona göre anne, bebeğin "öteki" benliği olarak, bebeğin iç ve dış çevresini sürekli olarak dönüştürmektedir. Yaşam boyunca bir süreç olarak canlı kalan dönüşümsel bir nesne olduğundan söz eder. Nesne arayışının belirli biçimlerinde kalan bu özellik, bir dönüşüm işlevi için yetişkinlikte de aranmaya devam eder (Bollas, 1989).

Bion'un çalışmaları hem Klein hem de Klein sonrası teorisyenlerin yanı sıra diğer düşünce okullarına mensup diğer birçok psikanalist üzerinde büyük etkiye sahip olmuştur. Bion'un düşünme kapasitesini geliştirme, deneyimlerden öğrenme ve Aşk (A), Nefret (H) ve Bilgi (C) arasındaki etkileşim üzerine yaptığı çalışmaların derin sonuçları vardır. Bion, duyusal izlenimleri rüya düşüncelerine dönüştüren alfa işlevi yeteneğinin gelişimini ortaya çıkaran bir etkileşim olan erken anne-bebek etkileşiminin rolünü araştırmıştır. Duygusal deneyimden (beta öğeler) kaynaklanan ham duyusal izlenimler, rüya düşünceleri olarak kullanılabilme için alfa unsurlara dönüştürülmelidir. Rüyanın düşüncelerine uygun sembolik bir temsile dönüştürülmeyen duygusal deneyim tahliye edilecektir. Bu durumda psikosomatik bozukluklar olası bir kaçış yoludur. Beta elementlerin tahliyesine yol açan süreç, Marty'nin tanımladığı bir zihinselleştirme kapasitesi eksikliğinden oldukça farklıdır.

Bu tahliye, annenin kontrol altına alma kapasitesinin başarısızlığına bağlı olsa bile, ruhsal aygıtın pasif bir şekilde parçalanma değil aktif bir ruhsal süreci içerir (Bronstein, 2012).

Başından itibaren birçok çalışma duyum, duygulanım ve sembolizasyonun kurulmasında önem teşkil eden annesel ruhsal çalışma ile etkileşim içindeki karşılıklı ilişkiyi vurgulamaktadır. Bion, annesel ruhsal çalışmanın, düş kapasitesinin, çocuk için nasıl hissettiğini, algıların, bedensel duyumların ruhsallığa nasıl dönüştüğünü göstermiştir. Bu düşünce çalışmaları ruhsal kaliteyi etkiler ve duygulanım ile temsil arasındaki değişimin beslediği bir içsel dönüşüm sürecinin kurulmasını güçlendirir (Godfrind, 1993, s. 111).

1.3.5. Didier Anzieu'ye Göre Duyumsallık

Ruhsal bütünleşme süreçleri için temel desteği oluşturan bir beden önermesi, çok erken bir tarihte Freud tarafından Bilimsel Psikolojinin Taslağı'nda bahsedilmiştir ve daha sonra "erojen bölge" kavramını ortaya atmıştır. Beden, içsel ruhsal sahnede olup biteni görünür kılan çatışmaların yansıtılması için bir yüzey olarak kabul edilmektedir. Beden, beden yüzeyindeki yoğunlaşma mekanizmasının bir parçası olduğu düşünülen histerik dönüşüm semptomları yansıttığı gibi, rüyalardakine benzer şekilde aynı zamanda bastırmanın işaret ettiği şeyi maskeleyemeye de hizmet eder (Freud, 1950c). Başlangıçtan itibaren bedensel zarfa ve onun doğasında bulunan duyumlara büyük önem verilmiştir. Freud "Benlik ve Altbenlik"de (1923), ruhsallığın kaynağının bedensel duyumlardan, beden yüzeyinde olanlardan türediğini ifade etmektedir. Beden, ruhsal aygıtın temsilcisi olarak kabul edilmenin yanı sıra, beden yüzeyi de ruhsallığın yansıtılması olarak düşünülebilir (Matha, 2014). Freud'un bu düşüncelerinden D. Anzieu, derinin, ruhsal aygıtta benliğin kurucu temsillerini ve onun ana işlevlerini sağladığı sonucuna varır. İki terim arasında bağlantı kurar ve "deri benlik" kavramını önerir. Anzieu, deri ben ile, çocuğun benliğinin gelişim evreleri sırasında, beden yüzeyiyle ilgili deneyimine dayalı olarak ruhsal içerikleri içeren bir benlik olarak kendisini temsil etmesini kastetmektedir. Bu deri-benlik, ruhsal aygıt için güvence veren narsisistik bir zarf ihtiyacına yanıt vermektedir (Anzieu, 1985).

Didier Anzieu (1985), Deri-benlik'te, düşüncenin, duyusallığın özellikle bunlardan önce gelen derinin düşünümselliğine dayandığından bahsetmiştir. Dokunduğumuz anda, dokunduğumuz şey bize dokunmaktadır. Aktif konum (dokunma) ve pasif konum (dokunulma) arasındaki bu ilişki, diğer duyumsallıkların (kendini görme/bakma, kendini duyma/işitme, hissetme/koku alma, tatmak/tat alma) düzeyinde organize edilecektir. Dolayısıyla duyudan duyuya, öznelleştirme süreçlerinin tam kalbinde yer alan ruhsal düşümselliğinin inşasına açılan bütün bir yol vardır.

Anzieu için deri, öncelikle ilkel deneyimlerin tüm “iyi”lerini içeren ve muhafaza eden bir “zarf”tır. Daha sonra dış ve iç arasındaki sınırı belirleyen bir arayüzdür, dış saldırılardan koruyan ve filtreleyen bir bariyerdir. Son olarak deri, tıpkı ağız gibi, başkalarıyla bir iletişim yeridir ve aynı zamanda “bıraktıkları izlerin yazılacağı bir yüzeydir”. Bu noktada düşünce gibi temel bir işlev ortaya çıkar. D. Anzieu için deri benliğinin oluşumu, birincil narsisizmden ikincil narsisizme geçişin koşuludur. Ona göre deri benliğin pek çok işlevi vardır. Maternal “tutmanın” içselleştirilmesine karşılık gelen ruhun “bakımını” sağlar. Aynı zamanda ruhsal aygıtı da sarar ve bir bakıma onun “kabuğunu” oluşturur. Ruhsallık için heyecan verici bir bariyer işlevi oluşturur. Deri benliğin iç ve dış arasındaki ara yüz konumu nedeniyle uyarılmalarını düzenleme işlevini, dahası, bireyleşme sürecini de sağlar. Aynı zamanda, cinsel uyarılmalar için, erojen bölgelerin bulunmasına yardımcı olan bir yüzeydir. Deri benlik, enerji geriliminin ruhsal işleyişi, bakımı ve dağıtımını için libidinal yeniden şarj işlevinin garantörüdür. Son olarak, çevreden gelen dokusal duyusal izlerin kaydedilmesini mümkün kılar (Durozard, 2015).

1.3.6. Frances Tustin’e Göre Duyumsallık

Didier Anzieu gibi, Frances Tustin ilk yazılarında (1977), bebeğin ilkel varoluş duygusunu oluşturan şeyin kaynağını besleyen iki farklı unsur tanımlamıştır. Bunlar; canlı ve duyarlı olarak deneyimlenen ötekinin bedenine yönelik duyumsal haz ve diğeri, öznenin kendi bedeninin bileşenlerini veya hatta bir nesnenin bedeninin parçalarını, öznenin kendi bedeninin yapısının parçalarıymış gibi ele alan oto duyusal hazdır.

Bick'in tanımladığı gibi, bütünleşmemiş çocuksu durumda kapsayıcı bir nesneye duyulan ihtiyaç -dikkati çekebilecek, örneğin bir ışık, bir ses, bir koku ya da başka herhangi bir duyumsal haz nesnesi- kişiliğin parçalarını bir arada tutan en azından anlık olarak deneyimlenebilmek için çılgınca aramak gibidir (Bick, 1998, 136).

Tustin (1977), düşme, sıvılaşma ve çözülen duyuları gibi erken bedensel deneyimlerle ilgili ilkel kaygıları tanımlamıştır. Bazı hastalar bu tür düşünülemez duygulardan kaçınmak için ölümü aramayı tercih etmektedir ve sadece bazı vakalar dramatik intihar girişimlerinden sağ çıkmayı başarır. Lombardi (2018), klinik deneyiminden paylaştığı üzere, bir analizanının otistik bir durumdan çıktıktan sonra, bağırma, hakaret etme ve çeşitli duygusal istismar biçimleriyle analiste yıllarca saldırdığı şiddetli paranoyak durumlar gözlemlemiştir. Bu tür saldırıların, analisti bu dönüştürülemez duyumsal ıstırap durumuna somut olarak katılmaya zorlayarak düşünülemez duyuların etkisini sınırlama girişimiyle ilgili olabildiğini belirtmiştir. Analist, patlayan bir yanardağdan gelen lav akışına benzer bir duyusal bombardımana dayanabildiği ölçüde ancak analizan kendi duyusal dünyasının, farklılaşmamış ve onunla birlikte gelen kaygıların etkisine dayanmaya güven duyabilir. Lombardi'nin, farklılaşmamış duyum (sensoriels) fenomenlerin etkisi ile kişinin bununla ilişkili duygusal şiddetle yüzleşmesi, Bion'un ön-duyguları işleyebilen bir alfa işlevi fikrini yeniden gözden geçirmesine neden olmuştur (Lombardi, 2018).

Tustin (1986), bedenin duyumu ile beden imgesi arasındaki ayrımı yapmıştır. Ona göre, çocuğun bedeni, çocuk tarafından gaz halindeki bir durumla ve koordine olmayan duyuların erken akışıyla ilişkilendirilir ve bir lav akışı olarak hissedilir. Tustin, çaresiz kalınmış panikle, kontrol edilemez bir şelale gibi akan sıvılarla şişerek yaşandığını belirtmiştir. Niemi ve Lombardi'ye göre bazı hastaların, rüyalarında çığların veya devasa dalgaların aceleyle gelişiyse bu tür ilkel kaygıları temsil etmeye çok yaklaştıklarını belirtmişlerdir (Niemi ve Lombardi, 2008). Ancak daha sonra, ilkel beden imgesi bebeğin farklılaşmamış dünyasından ortaya çıkmaya başladığında, bir boru hattı sistemindeki su gibi sınırlar içinde akan bir sıvı ile

ilişkilendirilebilir (Tustin, 1986). Bu, Esther Bick'in derinin kapsayıcı işleviyle ilgili olarak tarif ettiğinden daha da ilkel bir görüntü sunmaktadır.

Bu kanallar sistemine benzetilen beden imgesi, iç ve dış durumların farkındalığını ve onlarla özdeşleşmeyi ima eder. Farklılaşmamış otizmden “benlik” ve “benlik-olmayan”ın geçiş farkındalığına doğru bir harekettir (Tustin, 1986: 216). Tustin, “iç”i “dış”tan ayırmaya götüren devrim niteliğindeki bu yolun çok önemli bir şekilde altını çizmektedir. Böylece Tustin, beden imgesinin ve benlik duygusunun gelişiminde ilkel duyum durumların büyük önem taşıdığını göstermiştir. Örneğin, bir bebek kendini aynada veya bir fotoğrafta tanıdığındaki gibi, bedeninin ilkel görüntüsü gerçek bedene daha çok benzediğinde, kendi kimliğini önemli ölçüde bütünlendirmeye, güçlendirmeye doğru ilerlemektedir.

Duyumların ruhsal işlevleri, otizm tipi semptomların oluşumuyla bağlantılı olarak Frances Tustin tarafından özellikle vurgulanmıştır. Bu rahatsızlıklardan muzdarip olan çocuk, kendi bedensel duyuları tarafından sarılmış hissetmeye çalışır. Bunlar ona korunma ve varlığını sürdürme hissi verir. Tustin, çocuğun bu duyuları, acı verici deneyimlerden ve özellikle de dağılma gibi annenin bedeninden erken ayrılmalardan kaynaklanan deneyimlerden kaçınmak için kendisinin ürettiğini düşünmektedir (Tustin, 1990).

Tustin (1990), esas olarak iki duyum biçimini saptar. Çocuğun kendi bedeninin bir parçası olarak deneyimlediği sert nesnelere tarafından sağlanan özellikle de konturlar, kenarlar ve yüzeyler tarafından üretilen nesne-duyumları ve diğeri rahatlatıcı ve yatıştırıcı deneyimler ortaya çıkaran dokunsal duyular olan şekil-duyumlarıdır. Bunlar eğer bir güvenlik duygusu getiriyorsa, bu duyular öznel gelişimi ve başkalarıyla iletişimi de engellemektedir.

Tustin, otistik belirtileri olan çocuğun, saran ve koruyucu bir kabuk hissi yaratmak için duyuların işlevini saptırdığına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Alberto Konicheckis (2016) şu soruları gündeme getirmektedir; “duyumların saptırılmamış işlevleri ne olabilir?”, “otistik olmayan türde başka nesne ve biçim duyum kanalları olabilir mi?” ve hatta, “otistik semptomun duyularında kendini bir

engel olarak gösteren şey, ruhsal yaşamın geleceği için gerekli veya en azından faydalı olduğu nasıl kanıtlanabilir?”

Tustin'in belirttiği otistik çocukların algıladığı duyuların belirli özelliklerini bebeklerde de bulunduğunu belirtmektedir. Erken dönemde bebek aynı zamanda bir duyular dünyasında yaşar. Hissettiklerini kelimelerle ifade edemez. Bu durumda Koniceckis (2016), “eğer bir bebek resim yapabilseydi ne yapardı?” sorusunu sormaktadır. Figüratif temsillerin izini sürmeden, çeşitli tonlarda bir tuval üzerine renk lekeleri bulaştırabilirdi. Figüratif bir temsilin çağrılması, örneğin jestin hareketi ve ritmini kendisi için sağlayabileceği gibi, tam anlamıyla duyuusal deneyimi engelleme riskini de taşımaktadır (Tustin, 1990).

Çok erken dönem bebekte duyuusal ve duyular bu nedenle temsillerden önce gelir. Tustin'in (1990) otistik bozukluğu olan çocuklarla ilgili olarak belirttiği gibi çocuktaki nesne başlangıçta kaynağını duyuulardan alarak oluşur. Nesne duyuusu, çevreleyen dünyanın nesnelere karşışlaşması sırasında bebeğin öznelliğinde yaratılanı farkederek. Duyular ve algıları, kaynaklandıkları nesnelere varlığından daha fazla hisseder.

Guinot ve Golse, otistik çocuklar üzerinde yaptıkları araştırmada farklı duyuusalıklar tanımlamışlardır. Yalnızca nesneyle (dokunma, koku alma ve tat alma) temas halinde oynanabilen yakın duyuusalığı ve işlevi nesnenin mesafesini aşmak olan uzak duyuusalığı (dokunma ve işitme) birbirinden ayırt etmişlerdir (Guinot ve Golse, 2018).

Tustin'in (1990, s. 136) otistik bozukluk göstermeyen çocuklara işaret ettiği gibi, duyular, orada olmayan kişiyi beklemeyi mümkün kılar. Meme ucunun ağızdaki duyuusunun anımsanması çevresindeki duyuuların embriyosunu içerir ve bundan hareketle çocuğun iç dünyasındaki sembolizasyonlar oluşur (Koniceckis, 2012). Otistik çocuklarda olanın aksine -ki bu kesinlikle otistik bozukluğu olan bir çocuğa benzetilmemelidir- bebeklerde saptırılmayan duyular açılır ve dışsal olana karşı geçirgen hale gelir. Böylece, duyuların kendilerine gelmeyen şeylerle, duyularla ilgili olmayanlarla çağrışımına katılırlar (Koniceckis, 2016).

Tustin (1990) tarafından ifade edilen nesne-duyumunda duyum, kendisini oluşturan şeyi yeniden yaratmayı başaramadan kendi içinde kilitli kalmaya devam eder. Duyumlar, olaya çok fazla gerçeklik, belirsizlik kadar derinlik getiren kesinlikten uzak bir düşsel atmosfer, ışık gölgesi yaratır.

Gölge ve ışık, sesler ve yankılar, bütünleşmeler ve bölünmeler, duyumlar, ruhsallık-beden bağlantılarının kurulmasına ve bedensel benliğin oluşumuna dahil olur (Haag, 2000). Freud'a göre benlik her şeyden önce bedensel benliktir. Sadece yüzeysel bir yer değil, kendisi de bir yüzeyin yansımasıdır (Freud, 1923). Duyumlar, iç gerçekliğin ve dış gerçekliğin bulunduğu bu yüzeyin son derece büyük bir parçasıdır. Aynı anda uyarılmaların, kuvvetlerin ve biçimlerin boşalmasını şekillendirirler ve bunlar, katartik boşalmayla karıştırılmadan sembolize edici bir bedensel deneyim haline gelir. Böylece bedensel benliği oluşturan, ruhsal deneyimleri alma, bütünleştirme ve öznelendirme yeteneğine sahip ruhsallık-beden bağlantılarını sürdürürler (Konicheckis, 2016).

Duyumların önceden kanıtlanmış bir sembolik anlamı olmasa bile, yeni sembolizasyonları mümkün kılan bir arka plan oluştururlar. Esneklikleriyle, yeni ruhsal deneyimlerin desteklenmesine izin veren ön görüntüleri içerirler. Ancak bu sembolizasyonların arkasında kaybolmazlar. Aksine var olmaya devam ederler ve hatta bir tür düşlemsel matrisi oluştururlar. Yetişkin hastalarla yapılan belirli seans dizileri, duyumları bir engel olarak değil, yeni ruhsal süreçlere bir giriş, açılım olarak düşünmeyi mümkün kılmaktadır. Geçirgen hale gelerek esnekliklerini ortaya çıkarabilir, süreçsel ve dönüşümsel potansiyellerini gerçekleştirebilirler (Konicheckis, 2016).

Başlangıçta, çocuğun nesnesi duyumlardan oluşur. Tustin (1990), çevreleyen dünyadaki nesnelere karşılaşması sırasında bebeğin öznelinde yaratılanları açıklamak için duyum nesnesi terimini önerir. Duyumsal nesnelere çoklu olduğu bilinmektedir. Örneğin bunlar, annenin sesinin tonundan, müzikalitesinden, sallanmasının doğasından, kollarının tonundan, başka bir çocuğa hamile olan annenin içsel duyumlarının dokusundan kendi duyumsal-motor deneyimlerinden, müzik ve sallanma arasında var olan ya da olmayan ritmik uyumdan, annenin

yanagından süzülen gözyaşlarının ıslaklığından, annesiyle yakın ve çeşitli değişimlerin yoğunlaştığı şarkı, dans ve duyumlar deneyimi gibi pek çok şeyden oluşabilir. Bu karmaşık duyuşsal deneyim, önceki nesillerden gelen gizemli unsurlardan da oluşur. Nesiller arası erken dönem iletim biçimleri dikkate alınmalıdır (Konicheckis, 2009).

Bion okuyucusu Meltzer'e göre, rahim içi de dahil olmak üzere erken evrelerde, yetişkinin fantezi dünyası ile duyuşsal deneyimi arasında çocuk için gizemli bir karşılaşma gerçekleşir. Ruhsallıkta belirginleşen heterojen unsurlar arasındaki bu karşılaşma, ruhsal ve zihinsel yaşamdan kopuk oluşumlara yol açma riskini taşır (Meltzer, 1980). Meltzer için, bu nedenle erken bölünme riski taşıyan bu erken-zihinsel oluşum, grup düşüncesinin bireysel bileşenlerinin yanı sıra içsel gruplaşmanın temellerini de oluşturur (Konicheckis, 2009).

Bebek, ruhsal deneyimlerin niteliksel yönlerinden çok niceliksel yönlerine karşı daha duyarlıdır. Bununla birlikte, bir yanda bebeğin bu erken, belirsiz, hayal ürünü duyuşsal deneyimleri ve diğer yanda, kendilerini diskalifiye edilmiş ruhsal deneyimler biçiminde de gösteren, yeterince detaylandırılmamış ve temsillerden kopuk nesiller arası varoluş biçiminde kendilerini gösterebilirler. Erken bağlar alanında, incelikli, biçimsiz, geçici ve az sembolize edilmiş bu ruhsal varlıklar, çocuk odasındaki hayaletlere karşılık gelir (Fraiberg ve ark., 1975).

Konicheckis, erken ve düşük nitelikli duyuşsal deneyimlerin doğası ile nicel düzeyde kendini gösteren nesiller arası varoluş arasındaki benzerliklerin, karşılıklı birbirlerini etkileyen süreçleri teşvik ettiğini varsaymaktadır (Konicheckis, 2008). Birincil yansıtımalı özdeşleşimler biçiminde, çocuktaki şimdinin deneyimi, çevresinin geçmişine yaklaşır ve bir hayalet biçiminde ilk temsilini bulur. Önceki nesiller için gizemli olayların kalıntılarıyla daha sonra kendi kişiliğinin gizemleri birleşir. Ayrıca Konicheckis, küçük çocuğun öznelliğinin, deneyimlerin değişen derecelerde başarı ile iç içe geçtiği bir ağ olarak oluştuğunu varsaymaktadır. Bunlar somatik, duyuşsal, duyuşsal, temsili, kişisel, nesiller arası, geçmiş, bugün gibi şeylerdir. Çocuğun öznelliğini oluşturan bu iç içe geçen ağlar, J. Bleger tarafından kümelenmiş çekirdek

kavramıyla ele alınan senkretik –birleşen-bir benlik olarak düşünülebilir (Bleger, 1967).

1.3.7. Thomas H. Ogden’e Göre Duyumsallık

Duyumların işlevleri değiştirme ve maskeleye eğiliminde olsalar bile, her zaman mevcut kalırlar. Tıpkı duygulanımlar, duygular, temsiller veya fanteziler gibi, duyumlar da seansların çağrışımlarına katılan heterojen unsurların bir parçasıdır. Thomas H. Ogden, duyumları psikanalitik konumun doğal bir parçası olarak gören birkaç psikanalisten birisidir. Otistik-bitişiklik konum dediği şeyde duyumların önemini tanımlar (Ogden, 1994). Tustin'in ve aynı zamanda Esther Bick ve Donald Meltzer'in katkılarından ilham alan Ogden, bu konumun varlığını paranoid-şizoid ve depresif konumlarla tamamlayarak ele almaktadır. Ogden, “var olmanın temel süreklilik hissini destekleyen duyuşal bitişiklik hisleri” tarafından yönetileceğini belirtmektedir (Ogden, 1994). Ogden'e göre, tıpkı nesne-duyumlarında veya Tustin tarafından saptanan biçim-duyumlarında olduğu gibi, otistik-bitişik konumda, nesnelere olduğu gibi değil, oluşturdukları duyumlarla deneyimlenir. Ogden, onu her şeyden önce tüm ruhsal deneyimlerin duyumsal zemini olarak algılar. Bu nedenle, kişisel ruhsallığın kurucu ve yaratıcısıdır. Benlik, nesnelere temasın bu duyusal yüzeyinden oluşmaktadır.

Ogden (1994), seanslarda duyumları aktarım-karşıaktarım ilişkisi içinde bütünleştirir. Duyumlar, ruhsallığın birincil katmanlarına atıfta bulunur. Ancak seanstaki görünüşleri gerileyen bir an olarak değil, tam tersine tedavinin hareketinden ayrılmaz bir destek olarak düşünülmektedir. Sertlik, boğulma, hapsedilme ve nefes almanın serbest bırakılması hisleri, analistin psikosomatik deneyiminin barındırdığı sembolizasyon öncesi biçimlere sahiptir. Analist ile analizan arasında yaratılan ve Ogden'in analitik üçüncü olarak adlandırdığı bu özel oluşumda, analist hastanın her zaman deneyimleyemediği duyumları deneyimler. Yansıtımlı özdeşleşmenin tanımı, kişi tarafından yaşanması zor olanı diğerine hissettirmek olabilir. Ogden tarafından ortaya koyulan duyumlara dair görüşler seansda olduğu gibi, duyumlar karmaşık durumlarda değerli bir gösterge haline gelebilir.

Bu duyular, hastanın kişisel anıları veya fantezileri ile ilişkilendirilmeyi mümkün kılmaktadır. Bedensel veya temsili deneyimlere yaklaşmayı sağlar. Ayrıca dışarı ile içeri, beden ile ruhsallık, kişi ile ötekiler, şimdi ile geçmiş arasındaki gidiş ve gelişleri destekler. Böylece onların esnekliklerinin önemine tanıklık edilmektedir. Duyum nesnelere ve biçim duyularının yanı sıra süreç duyuları da düşünülebilir. Bunlar simgeleştirmelerin ortaya çıkabileceği çekirdekleri oluştururlar. Mutlaka temsile veya hemen kelimelere çevrilmeleri amaçlanmaz. Sembolize edilebilirler ve yeni duyulara dönüştürülebilirler (Konicheckis, 2016).

Otistik semptomda, bu esneklik artık mümkün olmadığına duyular saptırılır. Kendilerini hapsederler ve ancak zorunlu olarak yeni simgeleştirmeler için destek oluşturabilirler. Bedenin ayrılmaz parçaları olarak kalırlar ve ruhsallıkla ilişki kuramazlar. Ayrıca, otistik nesne-duyuları ve biçim-duyuları, herhangi bir süreçliliğin akışkanlığını engeller ve diğerleriyle olan bağı açmak yerine kapatırlar. Örneğin Vertigo hastalığı, başka bir şeyin ortaya çıkmasını engeller. Ortaya çıkardığından daha fazlasını bastırır. Sahte duyguların farklı biçimlerini oluşturmak için dış algıyı içsel algıdan ayıran bir tür ayrışma meydana gelir. Bu koşullarda oluşacak temsiller, süreç duyularının ortaya çıkmasını engelleme riskini taşımaktadır (Konicheckis, 2016).

Duyular özellikle gerçekliğin ilkesi ve testidir. Gerçekleşmiş bir olayın ipucunu ve canlı kalıntısını oluştururlar. Ruhsallığın deneyimlerine tanıklık eder, kaydeder ve etkileşim içinde bulunurlar. Gölge ve yankının, kendilerini ortaya çıkartan olay dışında kendilerine ait bir varlıkları yoktur. Dolayısıyla bu deneyimlerin izlenimi, yalnızca temsili değil, aynı zamanda duyguyu da ima eder. Dış gerçekliğin varoluş hissini sunsalar bile, duyular doğruluğunun reddedilemez kanıtlarını oluşturamazlar. Örneğin, “*içimde hissediyorum...*” ifadesinde, kanıtlanmamış olanın şüphesini ve belirsizlik duygusunun varlığını sürdürür. Duyular, önsezi ile kesinlik arasında bulunur. Bir olayın varlığını doğrularlarsa, silinmesine dair izleri de içerirler. Duyular kanıtlar olarak yankılanarak, geçmiş olayın yapısını bozar ve daha sonra onun farklı şekilde yeniden kurulmasına izin verir (Konicheckis, 2016).

1.3.8. Otoduyusal Haz Kavramı

Tustin'e göre, duyumlar, sonraki ruhsal gelişmelerin üzerine kurulan ilk zemindir. Nesnenin bedeni asıl bedeninin bir parçası olarak deneyimlendiği sürece, normal gelişim bir duyuusal haz gelgitinden oluşur. Bu birincil bir duyuusal arzudur. Kendine yönelik duyuusal haz süreçleri, çocuğu anneden ayıran boşluğu kapatmak için duyuulara tutunma olarak tanımlanabilir. Beden salınımları tarafından deneyimlenen kasların kasılması veya bedensel ritimler, annenin bedeniyle kaynaşma veya kafa karışıklığı yaratan otoduyusal haz süreçlerin (autosensuels) örnekleridir. Dış dünya o zaman bir olumsuzlama ve duyuularla karışıklık nesnesi haline gelir. Sıvılarıyla, gazlarıyla (ses gaz), tüm şeylerin yayılmasıyla beden ilk temas yeridir (Tustin, 1986).

Otoduyusal haz alanına bağlanmak, bedendeki ısı hissine tutunmak zorunda kalmak, bedeninde kalmak, bedeninden uzaklaşmamak için korkutucu ve çaresiz bir mücadele vermek anlamına gelebilir (Givre, 2014).

İnsan öznesinin dengesi iki farklı yolla, ancak birbirleriyle yakın ilişki içinde sağlandığı düşünülebilir. Bu bir yanda, hayvanlardakine çok yakın, temel bir duyuusal düzenlemedir. İlk düzenleme, nörotransmitterlerin kimyasal temellerine dayanır ve kişinin mizacının genetik bileşenleriyle bağlantılıdır. Bu düzenleme, öznenin doğumundan itibaren çevreyle yaşadığı deneyimleri, kendisine empoze edilen ve ne doğasını ne de yoğunluğunu seçmediği deneyimleri ve karşılaşmaları tarafından düzenlenir. İkinci düzenleme ise, kendi gözünde ve başkalarının gözünde değerinin hissedilmesini sağlayan temsillerin etkileşimi yoluyla elde edilir. Bu iki yol birleşir ve birbirini güçlü bir şekilde etkiler. İki olasılık birbirini güçlendirebilir veya zayıflatabilir. Dolayısıyla bu iki yol, yalnızca çevreyle sürekli değiş tokuş halinde bulunur. Yavaş yavaş belleğe kazınan, yansıtıcı bilincin bir sürekliliği, öznenin ve kimliğin matrisinin ve içeriğinin- dışarının farklılaştığı hissine izin verecektir. Farklılaşmanın kırılğan, tehdit altında ve içerisi ile dışarısı arasında sürekli bir etkileşimle desteklenmesi gerekmektedir. Bu, kimlik ve telafi edici halüsinasyon faaliyetleri üzerindeki düzensizleştirici etkileri bilinen duyuusal etkileşimi ve aynı zamanda, temsillerin etkileşimi ve ruhsal etkileşim yoluyla olabilir (Jeammet, 2014).

Bebeğin, duygusal ve duyumsal hislerinin dışavurumunu ötekinde görmesi, tanınması ve uygun hale getirmesi gerekir. Bu, içselleştirme kapasitesi ve yeterli temsille ilgilidir (Gergely, 1998). Bozulmalar ise, kişiliğin ve iç dünyanın temsilinin derin çarpıtmaları olacaktır. Bu, sözde “hareketsiz yüz” deneyimi, annenin görünümüne ifadesiz bir tepki ile yanıt verdiğinde bebekteki düzensizliği göstermesi gibidir. Bebeğin ötekinin zihinsel durumlarının aracısı olması gerekir. Bebeğin sadece kendini pasif bir ebeveyn aynasında görmesi gerekmez, diğerinin duygusal hislerinin aktörü olması ve hissettiklerinin bir kısmı duyusal reseptörleri etkilediğinde amodal bir modda (sadece bir kısmı duyusal alıcıları etkilediğinde fiziksel bir yapının bütünü algıladığı) benzer duyuları tetiklemesi gerekir. Bu sadece bir taklit, basit bir ayna değildir ancak diğer duyumsal modalitelere bir aktarım, bir yankılanma ve bir dönüşümdür (Prat, 2016).

Koku ve tat, bakım ve günlük bedensel temas yoluyla erken anne-çocuk bağıyla ilişkiliyse ve ruhsal bir işlev kazanıyorsa, yine de böyle bir birliktelik, bedene ve temsili ayrılığa engel olan dürtüye yakınlığı nedeniyle görülen ve işitilenlerin birlikteliği için geçerli olmayan bitişiklik ayrıcalıklarına tabi olarak kalarak varlığını sürdürür (Schmid-Kitsikis, 2016).

Aslında hem koku hem de tat, geçici yapıları nedeniyle haz ve hoşnutsuzluk deneyimleriyle sınırlıdır. Ogden, kahvenin aromasını ve çikolatanın tadını söyleyemeyeceğimizi veya yazamayacağımızı belirtmiştir (Ogden, 2012). Bu noktada bu deneyimlenen duyudan bir şeyler aktarabilecek metaforlar ararız. Kokunun ruhsal bir kimlik kazanması için, keşifsel hareketliliği dış dünya bilgisine katkıda bulunarak dokunma ile ilişkilendirilmesi gerekir. Gerçek şu ki, sadece görülen ve duyulanan birlikteliği ile ilk sahnedeki kaynaklanan bir fantezi etkinliğinin ortaya çıkması için bir yer ve zaman sunulur (Schmid-Kitsikis, 2016).

Anzieu, sözcüklerin ürettiği duyuma, neden oldukları duyguya, saldıkları anlama ve tetikledikleri düşünce sürecine ulaşmaya çalışarak ruhsal bozukluklara ilişkin anlayışını aktarır. Anzieu; Bacon, Beckett ve Bion'a “duyum şoku” ve “ağrı algısı” dediği şeyle atıfta bulunur. Algı ikincil olacaktır ve temsili ifade edecektir. Duyumların şoku, nesnenin kendisini dolaysızlığında sunduğu bir “kuvvet

darbesidir”. Duyum bir dalgalanma, bozulma, nüfuz etmedir (Anzieu, 1991). Schmid-Kitsikis bu görüşlerden hareketle, temsil nesnesi algılanmadan, tanınmadan önce bile duyumlar tarafından kavranıldığını söylemektedir. Çünkü duyum uyarılır ve bir kez algılandığında (deneyimlendiğinde), varlık/yokluk değişimi sayesinde, nesnenin mesafesi ortaya koyulur (Schmid-Kitsikis, 2016).

Duyumsallık konusu ele alındığında onu az sayıda psikanalitik eser, duysal haz konusuyla karşılaştırılmasıyla ilgilenir (Schmid -Kitsikis, 2012). Bu eksikliğe Thompson, tarafından da işaret edilmektedir. Thompson, duyum ve duysal haz sınırında yer alan “gıdıklanma” örneğine dayanarak nesnenin statüsüyle ilgili soruyu gündeme getirmektedir. Hazzın başlangıcına, nerede ifade edildiğine, kiminle veya neyle deneyimlendiğine, onu neyin baştan çıkarttığına dair karmaşık soruyu ve aynı zamanda, hazzın kendi başına oto-erotizmin işgal ettiği yerle ilgili daha doğrudan soruları ele almaktadır (Thompson, 2002).

Freud, psikanaliz için esas olan şeyin, doğuştan değil, bir nesneyle olan ilişkinin olduğunun altını çizerek Freud'un nesneyle olan ilişkiye verdiği önem, duysal haz deneyiminin birincil oto-erotizmin ortaya çıkışı sırasında şekilleneceği söylemesi, Schmid-Kitsikis'in kendi hipotezini öne sürmeye yönlendirmiştir. Bu erken deneyimin yokluğu, eksikliği veya aşırı yatırımı, çocuğu heyecanla doymuş bir beklenti veya aşırı eksiksizlik biçiminde, bir felaket içine sürdürebilir. Birincil oto-erotizm, arzuyla bütünleşecek, böylece dönüştürme ve uyarmanın şekillendirilmesi yoluyla ikincil oto-erotizmin kurulmasını hazırlayacaktır (Schmid-Kitsikis, 2016).

1.3.9. Duyumsal Soy Zinciri

Alberto Konicheckis, duyumsal soylar ve özneleşme süreci makalesinde çok küçük çocuklarda evlatlık bağlarının nasıl kurulduğu üzerine görüşlerini bildirirken ilk ruhsal deneyimler sırasında bunu duyumsallığın önemi ile karakterize etmektedir. Nesiller arası aktarımlar çocuğun öznel deneyiminde bunları nasıl karşıladığını belirlemektedir. Çocuk daha sonra ebeveyn figürlerinin nasıl erken dönemde şekillendiğini ve çevresiyle paylaşılan bu ilk ruhsal deneyimlerden çocuğun kendi öznelliğini nasıl üstlendiğini göstermektedir. Bebekte, yakın bağların çevresindeki

nesnelerle duyumsal deneyimlerden geliştiğini ileri sürmektedir. Bunlara yalnızca semboller aracılık etmeyecek aynı zamanda hem biyolojik hem de kültürel deneyimler de eşlik edecektir (Konicheckis, 2009). Soy bağlarının belirlenmesi hakkında beden, diğerleri arasında ayrıcalıklı olma yolu değil, ayrıcalıklı bir “soydaşığa girme” yolu olduğundan söz etmektedir. Bu bedensel deneyim seviyesinde duyumsal soyları tanımlayabiliriz. Ruhsal bir bakış açısından, duyumsal soylar, düşlemsel soylarının oluşumundan hareketle devreye girmektedir. Ancak aynı zamanda onlardan ayırt edilmelidirler. Düşlemsel soy ilişkisi nesne ilişkisinden doğar, duyumsal soylar ise bağdan ziyade nitel değil nicel bir doğadan oluşur. Bağ özne için daha somut ve dışsal olacaktır, oysa nesne ilişkisinde özne içsel bir ruhsal temsil içerir. Bebek içsel nesnelere oluşturmaya ve duyumsal deneyimlerden öznelliğini üstlenmeye çalışır (Konicheckis, 2009).

Düşlemsel soy ilişkisinde ebeveyn figürleri ödipal problemden, cinsel kuramlardan ve aile romanından oluşurken bebekte ruhsal nesnelere tam olarak oluşmamıştır. Bağ kavramı, kendisini nesne ilişkisinden farklılaştırarak, bebeğin çevresindeki nesne-öznelerle olan ilişkisinin doğasını karakterize etmek için daha uygun görünmektedir. Bağ ayrıca nesnenin gerçek varlığını varsayan birincil duyumsallık deneyimleri belirtir. Düşlemsel deneyimlerinde, sembolik temsiller ve oluşumlar aracılık eder (Konicheckis, 2009).

Ayrıca, duyumsal soy zinciri süreklilik içinde kurulurken, düşlemsel soy bağları daha çok süreksizlik içinde kurulur. Çok küçük bir çocukta asıl mesele süreklilik içinde bir var olma duygusunu deneyimlemektir. Bu noktada erken bağların hayati olduğu ortaya çıkmaktadır. Ruhsal bağların kopukluğunun, süreksizliğinin çok küçük çocuklarda büyük bir ıstıraba neden olması muhtemeldir. Dolayısıyla duyumsal soy zinciri bir yanda kuşaklar arası, diğer yanda ise özel ve öznel bir varoluş duygusu arasındaki kavşak noktasındadır (Konicheckis, 2009).

Myriam David, koruyucu ailede yaşayan çocukların biyolojik kökenli ebeveynleriyle ilgili olarak evlatlık duygusunun devam ettiğini vurgulamıştır. Çocuğun biyolojik annesiyle olan ilişkisinde, ona ebeveyn konumunda olacak diğer yetişkinler arasında fark yaratan bir şey olur. Duyumsal soy bağı, kültürün bedenler

arasında paylaşılan ilk deneyimlerin izlerini tamamen silemeyeceğini hatırlatmaktadır (David, 1989).

1.3.10. Duygulanım

Bu çalışmada duyumla bağlantılı olarak tezin bu kısmında duygulanımın belirli noktalarından söz edilecektir. Freud, Psikanaliz'e Giriş Konferanslarının 25. bölümünde, "Kaygı" kısmında, duygulanım hakkında şu şekilde yer vermiştir: *"Dinamik anlamda duygulanım nedir? Her durumda son derece bileşik bir kavramdır. İlk etapta bir duygulanım, motor sinir sisteminde bir dağılmayı ya da boşalmayı ifade eder. İkinci olarak, belirli duyguları içerir. İkincisi iki türde görülür. Bu duygular motor hareketlerin sonucunda oluşan algılar, haz ve hoşnutsuzluk hisleridir. Bahsettiğimiz gibi duygulanıma esas özelliğini verirler. ...Bütün öğeleri ile duygulanımı bir arada tutan çekirdeğin belli ve önemli bir yaşantının yenilenişi olduğunu görüyoruz. İlgili yaşantı, bireyin değil ırkın geçmiş yaşantısına yerleştirilmesi gereken bir yaşantı olabilir."* (Freud, 1917).

Duygulanım öncelikle belirli motor sinir bağlanması ve sinir boşalmalarını, ikincil olarak da belirli duyguları içermektedir. Duygular, gerçekleşmiş olan motor eylemlerin ve dolaysız haz ve hoşnutsuzluk duygularının iki türde algısıdır. Bunlar, duygulanımın temelini oluşturmaktadır. Freud, bedensel ve ruhsal olguları ayırmıştır. Smadja, bedensel olgulara niceliksel (boşalmalar) ve ruhsal olgulara niteliksel (algılar) bir değer atfedildiğine dikkat çekmektedir. Son olarak, Freud, duygulanımın tanımına bedensel olgular ve ruhsal olgular arasındaki hiyerarşinin oluşumunu eklemiştir: "Öncelikle, belirli motor sinir bağlanması ya da sinir boşalmaları ve ikincil olarak belirli duygular". Dolayısıyla, Freudyen anlayışta bedensel-ruhsal bir duygulanım yapısı bulunduğu akılda tutulabilir. Freud, 15 yıl sonra verdiği 33. giriş dersindeki görüşlerinde kaygı kuramını yeniden gözden geçirdiğinde, travmatik unsuru duygulanım gelişiminin kalbine yerleştirmiştir. Bir etkiyi travmatik bir ana dönüştüren heyecanın toplamının büyüklüğüdür, haz prensibinin işlevini engeller ve tehlike durumuna anlamını verir. Sonuç olarak Freud, benlik yapısının niteliği ile yakın bir ilişkide olan iki nitelikte kaygıyı birbirinden ayırmıştır: ilki, travmatik etkenin direkt etkisidir, ikincisi ise böyle bir etkenin yeniden ortaya çıkışını haber

veren sinyal işaretlerdir. Burada, zihnin iki modalitesi, gerçek nevroz ve savunmacı psiko-nevroz arasındaki ayrımı görülmektedir. Ruhsal işleyişin dinamik ve ekonomik ayrışması açısından bakıldığında, afektif durumların bedensel-ruhsal yapısı gerçekten anlamlı hale gelmektedir. Ruhsal olayların çoğunlukla haz prensibinin yönetiminden kaçtıklarını ve duygulanımsal durumun bedensel semptomlara yayıldığını, oysa ki nevrotik işleyişte ruhsal olayların haz prensibi tarafından yönetildiğini ve duygulanımların bir ruhsal farklılaşma değeri kazandığı görülmektedir. Freud'un özellikle bedensel-ruhsal ilişkisi ve ruhsal işleyişin niteliği ile ilişkisi bağlamında kaygı duygulanımı ile ilgili olarak geliştirdiği duygulanımın yapısı, Smadja'ya göre tüm duygulanımlara uygulanabilmekte ve somatik hastalardaki depresyonun psikanalitik incelemesi esnasında akılda tutulması gereken model olmaktadır (Smadja, 2004).

Laplanche ve Pontalis (1973), duygulanım kelimesinin hoşnutsuzluk ya da haz verici, belirsiz ya da iyi tanımlanmış, büyük bir boşalımı ya da genel bir ruh halini betimler. Freud'un dürtüyü parçalara ayırmasına gönderme yaparak, dürtünün bir bileşeni, dürtüsel enerji miktarının ve bu miktardaki dalgalanmaların niceliksel ifadesi olarak tanımlarlar.

Green, temsil ile duygulanımın ilişkisi üzerine görüşlerini belirterek iki tür duygulanım arasında farkı ortaya koyarak, temsil ile duygulanım arasındaki karşıtlık ve birliktelik sorunsalına çözüm öne sürer (Green, 1977). Ona göre, duygulanımın temsillere bağlanarak benlikte var olan bir türü ve temsille ifade edilemeyen, benliğin yapıcı ve bütünleştirici faaliyetlerini felce uğratan duygulanım türü olduğunu ifade eder. Temsile bağlanamayan bu ikinci tür duygulanımların günümüz kliniğinde önemli bir yer teşkil ettiğini, somatik ve sınır patolojiler ekseninde açıklar. (Green, 1999).

Parat, farklı duygulanım biçimlerini tanımlamayı önermektedir. Bunlar; bedensel sevgiye (affection) en yakın duyum, bir dalgalanma olarak yaşanan tutku, daha ikincil bir biçim olan duygu, duyarlılıktır. Böylece duyum, dönüşüm sürecinden ve renk temsillerinden kaçan bir kalıntı olarak tanımlanabilir. Şunu da belirtmek gerekir ki, duygulanımın içeriği, öznelarası karşılaşmanın koşullarına ve bir nesne-

öteki-özne ile duygulanımsal uyumlanma süreçlerine yakından bağlıdır. Metabolize olabilmek için duygulanımın paylaşılması gerekir (Parat, 1995).

1.3.11. Duygulanımsal Uyum

Daniel Stern'ün tanımladığı şekliyle duygulanımsal uyum kavramı, paylaşılan bir duygulanımsal durumun duygusal özelliğini, içsel durumun tam ifade edici davranışını taklit etmeden ifade eden davranışların performansıdır. Anne bebeğinin mesajlarına bebeğinkinden farklı ifade biçimleri kullanan bir tutum, jestler, sözler, duygulanımsal eşleşmelerle yanıt verir. Bu saf bir taklit değildir, cevabın genişletilmesi veya küçük farklılıkların ortaya konmasıdır (Stern, 1999). Anne-bebek duygulanımsal uyumu çok yönlüdür. Margaret Mahler, Heinz Kohut ve Jacques Lacan'ın ardından Daniel Stern, bu ayna tepkisinin önemini vurgulamıştır. Bu, onun duygulanımına ilişkin bilgisini geliştirmesine ve bir benlik duygusunu pekiştirmesine izin verir (Vandenbroucke, 2007).

Transmodalite sayesinde, taklit değil, aynı zamanda diğerine benzerliğin pekiştirilmesi ve temel keşfi sunan bu aynalanmış yanıt gerçekleştirilebilir. Bu çok sayıda küçük deneyimler sayesinde her geçen gün inşa edilir. Transmodalite, bilgiyi bir duyumsal moddan diğerine aktarma yeteneğidir. Duyumlar birbirine bağlıdır. Görmek kolaydır çünkü karışık renkler, kokular ve tatlarla ilişkili sesler, dokunarak şekil verir ve görünür bir taslak temsil edilebilir. İlgili serebral alanların anatomik yakınlığı, duyu organlarının ortak embriyonik kökeni ve deri bu transmodal veya intermodal alışverişleri etkili kılar. Didier Anzieu (1985), duyu organları arasındaki yakınlığın yerinin deri olduğunu göstermeye çalışmıştır. Deri, dokunarak hissetmek, benliği oluşturmak ve düşünmek için bir organdır. Bir duyusal modalitenin uyarılması başka bir modalitede algılanabilir. Örneğin, ses bir renk olarak algılanır, kelimeler bir lezzet hissini tetikler, tat dokunsal bir his ile ilişkilendirilir. “Hissetmek” fiilinin “duyularla veya zekayla algılamak” anlamına geldiği belirtilmektedir. Dolayısıyla, “hissetmek” fiili, “duyular veya duyarlılıkla bilgilendirilmek” ve “sezgi yoluyla bilmek veya tanımak” anlamına gelmektedir. Bu durum “koklayarak algılamak” ama aynı zamanda “dokunarak ve hatta sesle algılamak” için de kullanılmaktadır. Kelimeler üzerindeki bu değişimlerin, farklı

duyumların farklılaşmadığı arkaik bir dönemi ifade ettiği varsayılabilir (Vandenbroucke,2007).

Bebeklerin ve çok küçük çocukların gözlemleriyle, yürümeye başlayan çocuğunkinden farklı olmadığını, tam tersine, duyumsal mesajları ayırt edebilmektedirler. Birkaç saatlik, birkaç günlük yeni doğan, annesinin sütünün kokusunu, sesini ve yüzünü tanıyabilir. Bu, yeni yürümeye başlayan çocuğun çok erken yaşlarda duyusal uyarıları algılara dönüştürdüğü anlamına gelmektedir. Aldığını ayırt eder, yorumlar ve seçer. Bu etkinlik, deneyim ve benlik duygusundaki süreksizlikleri ortaya çıkarır. Büyüyen çocuk, duyumsal algıları ayırt ederken, yorumlarken ve seçerken, algılarının kapsamını daraltır. Görme geliştikçe koku alma duyusu zayıflar. Duyusal uyarandan kişiselleştirilmiş algıya geçiş, ayrımcılığı ve dolayısıyla süreksizliği getiriyorsa, bu çok daha önemli bir kırılma olan algıdan temsile geçişi oluşturmaktadır. Bu, simgeleştirme için ödenecek bir bedel olan duyusal uyarılmadan feragat etmeyi gerektirir (Vandenbroucke,2007).

1.3.12. Ergenlik Döneminden Duyumsallığa Bakış

Ergenlik döneminde, anlam arayışındaki ergenin çocuksu ruhsal örgütlenmelerin altüst olması ve cinselliğin baskınlığıyla birincil duyumsal öğeleri gündeme gelmektedir. Erken dönem ilişkiler ve ergenlik ilişkileri, kimlik sürekliliğinin inşasının temelleri olan birincil süreçlere dayanır ve ergenlerdeki kriz, önceki kuşakların tepkilerinin etkisi dikkate alınmadan anlaşılamayan öznel zamansallıklara açılır. Algısal öğelerin sembolik öğelere dönüştürülmesi için yeterince sabit, tutarlı bir iç nesnenin oluşturulmasını ve içselleştirilmesini gerektirir. Ergen var olmak için ötekinde bir duyum yaratması gerekir. Bunu yaparken, gece ve gündüz arasındaki zorunlu farkı vurgular, içeriği ve dışarıyı, benlik ve ötekini sınırlar. Tarihselleştirici bir zamansallık inşa eder (Boisseuil, 2014).

Ergenlik döneminde, erken deneyimler farklı düzenleyiciler tarafından ele alınır. Ergenlikte öznelleştirme, erken duyumsal bağların entegrasyonunu yeniden harekete geçirir ve ergenliğin başlamasıyla dayatılan yapıbozum, yeterince detaylandırılmamış unsurlardan oluşan bir ruhsal çalışmayı zorunlu kılar. Dışarıda

yaşananlar ile içeride algılananlar arasındaki boşluk, kuşak farklılığının gerektirdiği boşluk olarak da anlaşılabilir. Ergenliğin başlamasıyla ergenin çevresininkileri yeniden harekete geçirmesi, mevcut ve geçmiş duyuları bütünleştirmenin gerekliliği ortaya çıkabilmektedir (Boisseuil, 2014).

Ergenlik döneminde, duyum ve temsil arasındaki çelişkili ve karmaşık bağlantılar yeniden işlenir. Ruhsallıkta parça parça olan şeyler yalıtılmış duyumsallıklarla ifade edilir. Bunlar ergenin ruhsallığında, çocukluk döneminden oldukça farklı yankılanmaktadırlar. Arkaik izlerin beden dilinin sözel olmayan diğer biçimlerinin yankılanması artık oldukça farklıdır (Boisseuil, 2014).

Ergen için kendine dokunabileceği, benliğini deneyimleyebileceği, duyarlı olabileceği ilk duyumsal-duygusal yurdun doğum yeri olan çocuklar gibi bedene ve ruha sahip olabilmesi nostaljik bir durumu yaratır. Bebeğin kendi bedenini keşfetmesi, Freud'a göre ilk baştan çıkarıcı, duyumsal ve duygusal olarak ilk nesne olan anne tarafından başlatılır. Tutma, kapsama, duyumsal deneyimler, kendine dokunma olgusuyla ilgili olanlar, ruhsallığın doğuşuyla eş anlamlıdır. Çocuk tarafından bütünlüğünün ve sürekliliğinin tanınmasının yanı sıra bedensel ve ruhsal bireleşme-öznelleşmenin inşasına katkıda bulunur. Her şeyden önce, her duyumsal etkileşimin duygusal bir etkileşim olduğunu ve çoklu model kaynak olan anne, duyumsal ve duygusal bilginin yankı ve yansıması olan ilk kaynağıdır. Anne, duyumsal-motor ve duygusal etkileşimleri yoluyla bebeğin deneyimlemesine ve ardından dünyanın başlangıcını hayal etmesine izin verdiği ölçüde ana-dünyadır. Bebeğin dünyayı algılaması, öncelikle bilişsel bir meseleden çok duyumsal ve duygusal bir meseledir. Bu süreç, ergenlikte buna ek olarak ergenin arzu ve hassasiyetleri genital masturbasyon etkinliği ile tekrarlanır. Bu süreçte, hormonal-duygusal fırtınalar tarafından bozulan duyarlıktan kaynaklanan çılgınca anlam arayışı, öznenin yerleşmesine ve şimdiki zamana, geçmişine ve gelecekteki beklentilerine izin veren şeydir. Aynı zamanda, ergenleri yaralayan, onlarda çok büyük koku yayan, ebeveynlerin yeni duyumsal algısının gerekli yeni yönetimi, sanki çatışmalı ve duyumsal olmayan boş alanın ortadan kalkmış gibi olmasıdır (Corcos, 2014).

1.3.13. İhmal ve Duyumsallık

Beden, ruhsallığın bir ifade yeri olarak kendini göstermektedir. Pitici ve arkadaşlarının evsizler hakkında duyular üzerine yaptıkları araştırmada evsizlerin kendilerini aşırı olumsuz koşullara maruz bırakmakta olduklarını, bariz bir şekilde kendilerini ihmal durumlarına soktuklarını ve herkesin gözünün önünde kendilerine yönelik bakımdaki başarısızlığı ortaya koyduklarını ifade etmektedirler. Bedenleri ıstırabın, acının ifade biçimidir. Bu ifade nesneyle olan bağı düşünmeden açılanması mümkün olmamaktadır. Örneğin bakıcılar ve sağlık çalışanları bedensel durumları karşısında paniğe kapılabilirler ve bu da bazen onları yardım prosedürlerini uygulamaya yönlendirir. Ayrıca yoldan geçenler, endişelenerek acil durumlara karşı uyarılırlar. Beden, temsilin dışında bir ruhsallığın ifade yeri haline gelir. Kısacası eğer söz kendisini ifade etmiyorsa, beden ifade yeri olarak kendisini gösterir (Pitici ve ark, 2010).

Bu durumlarda duyumun özelliği, diğerinde bir nüfus etme izlenimi yaratmaktır. Muhattap kişi, evsizin kıyafetlerine nüfus eden kokular tarafından şiddetle saldırıya uğrar. Freud “Uygarlığın Huzursuzluğu”nda (1930), her türlü “kirliliğin” kültürle uyumsuz görüldüğüne ve aslında başkalarının kokusunun ortaya çıkmasının bir saldırı olarak yaşandığına işaret etmiştir. Göçebe ve ortalıkta gezinen bu saldırılar duyumsal havayı, alanı istila etmektedir. Bunun karşısında sıradan tutum ise muhatabın kendisini acilen ve yoğun bir şekilde uzaklaştırmasıdır çünkü bu kötü bir his uyandırmaktadır. Belki de bu bebeğin çevresinden hissettiği reddedilmeyi temsil eden iğrenmeyi uyandırmaktadır. Ötekine kokuyla nüfus etme, öznenin korkusunun bir temsilidir. Sonuç olarak, duyumsallık her şeyden önce bir sığınak işlevi görür. Kokular ve maddeler en iyi ihtimalle güven verici bir zarf oluşturur (Anzieu, 1985). Bu duyumsal yansıtımaların amacı, öznenin nesneye özgü algıyı hissederek kendisini algılayabilmesidir. Görülmek artık yeterli değilse, duyumsallığa dayanmak, reddedilemeyecek bağlantılar yaratmayı mümkün kılmaktadır. Duyular aslında kendilerini, tanınmayan, tanımlanamayan gömülü bir ruhsal yaşamın kalıntıları olarak sunarlar. Hatta bu yolla “birincil duyumsal bağın” başarısızlıklarının ifade edilmesi, aktarılması bile mümkündür. (Pitici ve ark, 2010).

Aynı zamanda, duygulanımsal gerileme şöyle dursun, eyleme geçirilemeyen bedensel gerileme için bu bir fırsattır. Temizlenen çocuğa gelince, en ufak bir duygu ya da sıkıntıda kendini tekrar kirletir. Sözcüklerin, artık teselli değeri ya da simgeleştirme potansiyelleri yoktur. Beden, öznenin bir şeyler ifade etme görevini üstlenir. Duyumsallık, bedensel ifadeler aracılığıyla ilerleyen, öznenin bilgisi olmadan da kendini ifade eden bir dil işlevi görür. (Pitici ve ark, 2010). Üçüncü nesnenin içine, bedenine ve ötekinin ruhsallığına nüfuz etme “duygulanımların paylaşılması” meselesi değil de daha çok duyumsal paylaşım ve muhtemelen, sahiplenilmemiş, tanımlanmamış ham unsurların diğerine yansıtılması meselesidir (Parat, 1995). Bedensel tezahürler bir ilişki oluşturur. Bu, özne için geleneksel olarak göçebe, gezgin olarak tanımlanan bir mevcudiyet durumu ve bağ kurma şeklidir (Charreton ve ark, 2003).

1.4. Psikanalitik Kuramda Öznelleştirme, Nesnesizleştirme, Simgeleştirme Ve Médium Malléable Kavramlarının Değerlendirilmesi

1.4.1. Öznelleştirme (Subjectivation)

Nesiller arası aktarımların ne şekilde sembolize edildiği ve ruhsallıkta soy bağının kurulması muhtemel ebeveyn figürlerin tanımlanması ve oluşturulması söz konusu olduğunda bebek, belli bir noktaya kadar bunların kaynaklandığı nesnelere varlığından ziyade duyuları ve algıları deneyimlemektedirler (Konicheckis, 2009).

Freud, olumsuzlama hakkındaki metninde, nitelik yargısının varoluş yargısından önce geldiğini, yani çocuğun nesnelere tanımadan veya basitçe bilmeden öznel bir deneyime sahip olduğunu düşünür (Freud, 1925). Nesnelere kimliği, çocuğun duyumsal nitelikleriyle ilgili deneyimleriyle ortaya çıkar. Daha sonra ebeveyn figürü, önceki deneyimlerin duyum izlerinin yeniden canlanmasıyla etkin ebeveyn nesnelere ve güncel deneyim arasındaki karşılaşma ile oluşur. Bebeğin kendi ebeveynlerine erken dönem bağları sırasında geliştirdiği gerçek bir aktarım süreci vardır. Bu bakış açısından düşünüldüğünde aktarım, nesne ilişkisinden önce

gelir ve bu süreçte çocuk, duyuşsal soy zincirinin ilk biçimlerini yaratır (Konicheckis, 2009).

Çocuktaki ilk sembolize etme olanakları, kendi bedensel deneyimlerini talep etmesini sağlar. Bebekte öznellik, beden ve ruhsallık arasındaki bağların temelinde oluşur. Bedenin işleyişi, ruhsallığa belirli bir var olma niteliğini kazandırır ve ona şekil verir. Tıpkı dışarıdan bir ebeveynin dans benzeri ritmik motor etkinlikleri aracılığıyla yapacağı gibi, çocuğun bedensel sembolizasyonları onun farklı kişisel deneyimlerini birbirine bağlar. Bu duyuşsal-motor faaliyetler, uyarılmanın dolaysızlığına aracılık eder ve onu nitelendirir.

Çocuk, sallanma gibi duyuşsal-motor deneyimler yoluyla soy nesnelereyle bağlantıyı deneyimler. Sallanmanın bir bebeği neden rahatlattığı gerçekten merak edilebilir. A. Tardos ve M. David'in Pikler-Lóczy Enstitüsü'nde yaptıkları çalışmalarından, çocuğun motor etkinliğine verdikleri önem ortaya çıkmaktadır. Çocuğun motor etkinliği aracılığıyla kendi deneyimlerini düzenlediği ve değıştirdiğini, ayrıca psikotonik ve psikomotor deneyimlerin çocuğun varlığı için temel olan varoluş duygusunun sürekliliğini sağladığı düşünülmektedir. Duyuşsal-motor becerilerin, çocuğun çevresindeki yetişkinler ile karşılaşmasında yaratılan formları benimsediğı bu düzenin deneyimlerinden, duyuşsal soy zincirinin kurulduğu belirtilmektedir (Tardos ve David, 1991).

G. Haag'ın çalışmalarında, örneğin çocuğun bir elinin parmağını diğer eliyle tutması veya başparmağını ağzına getirmeyi başarması gibi, bedeninin en az iki parçası arasındaki bağlantı fark edilir. Bu ilk bedensel bağlantı deneyimleri, çocuğun dış dünyadaki nesnelere kurduğu bağları sembolize eder. Bebek sadece şarkı söyleme ve dans etme olanaklarını değil, aynı zamanda teatralleştirme kapasitesini de göstermektedir. Bu erken dönem bedensel temsiller, duyuşsallık ile ebeveyn figürlerinin daha karmaşık düşlemsel oluşumlarındaki temsil arasındaki ara süreçleri oluşturur (Haag, 2000).

Duyusamlık, çocuğun dış dünyanın nesnesinin ona hissettirdiğı ve üzerinde bıraktığı şeyin bir başlangıç durumunu ima eder. Onu heyecanlandırır, libidinalize ve

histerize eder. Onu kişisel bir ruhsal etkinlik geliştirmeye teşvik eder. Dış nesneyle paylaşılan duyum deneyimi, az ya da çok mutluluk ya da şiddetle, daha sonraki nesnelere ve ruhsal temsillerin yaratılacağı izleri bırakır.

Bu duyumsal çekirdekler, sayısız potansiyelin tohumlarını taşıyan duyum embriyolarını oluşturur. Tıpkı travmatik deneyimler gibi, çocukta meydana gelen duyumsal çekirdek de tekrarı ve yeniden üretimi gerçekleştirir. Duyumların embriyoları daha sonra üretici matrisler gibi yeni yaratımların kaynakları olarak düşünülebilir. İlk duyumsal deneyimlerden itibaren ruhsallığın nasıl hayata geçtiğini, canlılığını geliştirdiğini ve üretken hale geldiğini anlamamızı sağlarlar. Ruhsal yaşamın üretkenliğindeki duyumlar, yani duyu embriyoları çocuk için ruhsal bir hayat sundukları için bir ebeveyn olarak kabul edilebilirler.

Ayrıca duyum embriyolarının ışığında, duyumsallığın çok küçük bir çocuk tarafından ne özümsemiştiği ne de hemen anlaşıldığı düşünülebilir. Bir duyumsallık birikimi oluşturan çekirdekler gibi kalırlar. İçsel bir hazine gibi ruhsallığa yeni anlamlar getirerek daha sonra gelişecek veya gelişmeyeceklerdir. Bu çekirdekler kendi içlerine kapandıklarında, tam tersine patolojik bozuklukların ortaya çıkması riskini taşıyabilirler (Konicheckis, 2009).

Bedenden düşünceye, temsile ve simgeleştirmeye giden bütün bir yol vardır ancak bu süreç, başlangıçta annenin dönüştürme kapasitesini gerektirir. Bu ilk temsil zenginliği, yaşamın başlangıcında duyumlar yoluyla yeni oluşan nesneyle bağın kurulmasını açıklar. Anne aynı zamanda duyumları imgeler ve hareketlendirir. Bu bileşenler arasında kurulan bağlar erken dönemde gelişmiştir ve temsillerin oluşumunda yer almaktadır. Ancak bebeğin annenin ruhsal aygıtı tarafından desteklenmesi gerekir. Yani bebeğin annesiyle olan bağı, duyumsallığın da bir parçası olduğu bir dizi unsurdan oluşur. Bebeğin ruhsallığı, anneninki sayesinde bu unsurları birbirine bağlayacaktır. Bu, içselleştirmenin, temsilin ve simgeleştirmenin başlangıcıdır (Durmanova, 2010).

R. Roussillon, Winnicott'un nesneyi kullanımından ilham alarak, nesnenin aynı zamanda simgeleştirilecek bir nesne olduğunu hatırlatır (Roussillon, 1999).

Daha birincil düzeyde, duyumsallığın anneyle olan bağı temel bileşenlerinden biri olduğunu ve bu nedenle aynı zamanda bir simgeleştirme durumunu sağladığı düşünülmektedir (Durmanova, 2010). Bu birleştirme, bir araya getirme işlemlerinin başarısızlığı, dağılma veya parçalanma deneyimlerine yol açabilmektedir (Meltzer, 1975b).

1.4.2. Nesnesizleştirme

Nesnesizleştirme işlevi bazen formları, görüntüleri ve sözlü temsilleri bekleyen duyumsal verilerin imkansız dönüşümü karşısında ölüm dürtüsünün zaferine işaret edebilir. Semptom maskesi altında ve aktarım deneyiminde karşılaşılan yaratıcı bir potansiyeli destekleyebilecek beden etkileriyle baş başa kalınabilir. Burada dile getirilemeyen bedeni olarak tanımlanan şeye yakın, olası bir biçimlendirilebilirlik çalışmasının sorgulaması önerilebilir. Psikosomatik uyumun veya yerleşmenin, ergenlik sürecinin kusurlarını yeniden canlandırmasının ve dolayısıyla var olmanın sürekliliği duygusundaki bir kopuşun izlerinin takip edilmesinde duyumsallığın düşünülmesi gündeme gelmektedir. O halde duyumsallık, kendinde bir eksiklik değil de bir benlik eksikliğinin olması ölçüsünde değerlendirilebilir. Var olma duygusundaki eksikliğin, asimile olmamış duyumsal izlenimler etrafında yapılan bir çalışmadan ötekine bağlanması bakımından, duyumsallık ayrıcalıklı bir yol olarak düşünülebilir (Barouh-Cohen, 2014).

Mesele bir beden dilini deşifre etmeye çalışmak ve bedenin ruhsallıktan başka bir dil konuştuğunu düşünmek değil, ruhsal olarak zayıf bir şekilde dönüşmüş bir beden hakkında bedenin ne konuştuğunu ve ne söylediğini duymaktır. Çünkü beden ruhsallıkla ilişkilidir, sadece beden değildir. Ruhsallıkla ilişkili değilse gerçektir, ettir ve somadır. Bu ruhsal beden, öznellemeye işaret eden ve aynı zamanda var olmanın sürekliliğine olan inancın işareti olan “entegrasyon” ve “psikosomatik yerleştirmeye” dayanmaktadır. Kimlik ve özdeşleşme kararsızlıkları nedeniyle narsisistik ve ödipal yeniden tasarımlarla bağlantılı olarak ergenlik, bu sürecin her şeyden önce duyumsal olan bu inancın önündeki engelleri ortaya çıkarır. Bu ilerlemenin kapsamını kavramak için, ruhsal ve somatik olanın boşluklarındaki ruhsal yaşamın kökenlerine geri dönmeli ve bir haz kaynağından doğan bu ilişkisel

beden olan “duyumsal-erojen beden”e odaklanılmalıdır. Ruhsal etkinlik, kaynağını somatikte bulur ve ruhsal yaşamın doğuşu – duyumsallık ile ötekinin kavşağında – bedeni işaretleyen bir bilinçdışını ortaya çıkarır ve bunun tersi de geçerli olabilmektedir. Aslında, beden de bilinçdışını işaretler ve bu, birincil simgeleştirmeler bedensel ve duyumsal-algısal anılardan bilinçdışındaki temsillere, şeylere geçişi sağlar. Özellikle annenin çocuğuyla konuşması, duygularını adlandırması ve aynı zamanda anne yeni doğan çocuğun ruhsallığının karşılaştığı nesnelere libidinal olarak dünyayı konuşma şekli bunu sağlar. “İki yüz arası”nın temelinde yer alan “iki beden arası” dil ve adlandırma yoluyla, “deneyimlenmek” gerçeği üzerinden bir düşünce çalışmasını destekler. P. Aulagnier (1975) kuramsallaştırmasında annenin duygusunu, çocuğun bedeninde ona duyduğu sevginin yerleşmesiyle duyum ile ayrıcalıklı bir bağda duygulanımın ortaya çıkan bir parçası olduğunu öne sürmektedir. P. Aulagnier, annelik duygusunun bu somatik bileşenle bedenden bedene aktarıldığını, duygusal bir bedenle temasıyla çocuğunkine dokunduğunu, haz almadan dokunan bir elle, hazzı deneyimleyen bir elin çocukta aynı hissi yaratmadığını söyler. Bu şekilde, duyumsal tepkinin ve onun ruhsal deneyim üzerindeki etkisinin değiştirilmesiyle, ruhsal olarak metabolize edilebilir nesneden ruhsal olarak var olan nesneye doğru bir geçiş vardır. Böylece annenin duygusu duyumsal-erojen beden düzeyinde kaydedilir ve bebeğin ruhsallığı kendisine yöneltilen söylemle ilişkilendirilir. Böylece duyumsal beden ile ruhsallığın ve var olma duygusunun ortaya çıktığı ilişkisel beden arasındaki karşılaşmayı sağlar (Barouh-Cohen, 2014).

1.4.3. Simgeleştirme

Anne Brun danışmanlığında sürdürülen Claire Durozard’ın “Çocuk Şiddetinin Oyunları ve Zorlukları adlı doktora tez çalışmasında sembolize edilecek nesnenin bedeni fikrini önermiştir (Durozard, 2015). Bu sembolize edilecek nesne S. Freud’da meme ile narsisistik özdeşleşmeden bahsederken zaten mevcuttur. Bu birincil özdeşleşme biçiminde, benlik nesneyi birleştirir ve S. Freud’un şu formülle özetlediği gibi: “ben memeyim” durumu ortaya çıkmaktadır. Dahası, düşüncelerin tümgüçlülüğünün olduğu narsisizmi çağrıştırdığı ilkel zamanlarla çocuğun işleyişi

arasında bir paralellik kurarak, aynı zamanda çocuğun iç dünyasını temsil etmeye ve onu sembolize etmeye başlamak için çevreye dayanarak işlev gördüğünü öne sürer. Bu durum, M. Klein'da (1946) yansıtımlı özdeşleşimle ve W.R. Bion'da (1962) annenin “alfa işlevini” ve annenin bütünleşmesindeki rolünü çağrıştırmaktadır. 1950'lerde Winnicott, annenin bebeğini nasıl uyumlu bir şekilde geliştirmesi gerektiğine odaklanmıştır. Ona göre, yeterince iyi “tutma” dediği şey, bebeğin deneyimlerini bütünleştirmesine ve sürekli bir var olma duygusu geliştirmesine izin veren durumdur. Anne bakımı bedensel boyutuyla benliği destekler. Onun “sürdürme aşaması” dediği şey sırasında, benlik entegre olmayan bir durumdan bir bütünleşmeye gider, bu dönem birincil narsisizmi düzenleyen birincil özdeşleşmeye karşılık gelir. Nesne ve iyi bir “tutma” aracılığıyla, ruhsallığa daha sonra bebeği bir özne yapmaya yardımcı olacak bir süreç olan bedene yerleşebilir. Winnicott'un teorik önermelerine dayanarak, E. Bick “deri deneyimi”nin öneminden bahseder. Bu deneyimlerin ilk pasif kabını temsil eden ve dışarıyla bir sınır görevi gören deridir ancak nesnenin ilkel deneyimleri içeren böyle bir deneyimin oluşturulmasına izin verme kapasitesine bağlıdır. Bir iç alan bir konteynırın önceden içe atılması koşuluyla organize edilebilir. E. Bick, bebeği çok erken bir zamanda bu ihtiyacı karşılayabilecek bir nesne aramaya yönlendirecek olan, kapsayıcı bir nesneye ihtiyaç olduğunu söylemektedir. Bu nedenle, ışık, ses veya kokunun bu işlevi yerine getirmesi muhtemeldir, ancak en uygun nesne, annenin tuttuğu, konuştuğu ve tanıdık kokuları yaymasıyla ilişkili ağızdaki meme başı olmaktadır (Bick, 1998).

1.4.4. Şekil Verilebilir Nesne (Médium Malléable)

R. Roussillon'un nesnenin simgeleştirme işlevini vurgulayan önermesi, ruhsallığın bedensel temelleri hakkında düşünmeyi gerekli kılmaktadır. Roussillon'a göre, simgeleştirme işlevi iki şekilde oluşur. İlki nesne temel ötekiliği içinde “simgeleştirilecek” bir nesnedir ve aynı zamanda birincil simgeleştirmenin gerekliliklerine hizmet eden “simgeselleştirilecek” bir nesnedir. Sembolize edilecek nesnenin, bebeğin dürtüsünü tatmin etmek için bedenini, ruhsal mevcudiyetini özneye açık hale getirendir. Aynı zamanda, yeterince farklılaşmış olmakla birlikte, bebeğin gelişimi için gerekli olan ayna işlevine hizmet etmek için kendi öznelliğini

geçici olarak askıya alma ihtimali olan bir nesnedir. Daha sonra, çocuk büyüdüğünde ve giderek artan hayal kırıklığına katlanabildiğinde, ilerleyen uyumsuzluğunun yerine ikame etmeyi sembolize etmek için tekrar nesneye geri dönecektir. Bu durum, çocuğun bu şekilde yaratılan eksikliği sembolize etmesi için başka nesnelere kullanmasına izin vermesini olanaklı kılar. Bu temel deneyim, bebeğin daha sonra oyun oynama ve bir şekilde nesnenin yokluğunun kullanımını kendi başına elde etme yeteneğinin gelişimine dayanır. Sembolize edilecek nesne, animizm mantığına göre, çocuğun gelişiminde karşılaştığı ilk médium malléable nesnesidir. Bu nesne, şekillendirilebilir aracı nesnedir. Geçiş ve ara alanda şekillendirilebilir, nasıl şekil verilirse öyle kalacak bir oyun hamuruna benzetilmektedir. Çocuk tarafından uygun olması için, temsili faaliyetin kendisine somut, algılanabilir temsilciler verebilmesi gerekir. İlk günlerin acımasız aşkına kendini sunan anne bedeni, bu nedenle çocuğun onu bir projeksiyon “perde”, bir yüzey olarak kullanabilmesi için gerekli nitelikleri sunmalıdır. Winnicott tarafından tanımlanan nesnenin özellikleri, R. Roussillon tarafından hatırlanan (2001) médium malléable nesnesinin niteliklerine karşılık gelir ki bunlar yıkılmazlık, aşırı duyarlılık, belirsiz dönüşüm, koşulsuz kullanılabilirlik ve şekil verilebilirliktir. Bu şekil verilebilir nesnenin kullanılmasıyla mümkün kılınan duyuşal ve duyuşal-motor maddeleştirme, çocuğun ilişki alanı dışında şekillendirilebilir bir ortamı kullanma yeteneğinin daha sonra bağlı olacağı, anneyle beden bedene ilk deneyimine dayanır (Roussillon, 2001).

Nesnenin yukarıda bahsedilen bu özellikleri, her bakımdan geçiş nesnesine tekabül eder. Winnicott, “Onu değiştiren çocuğun kendisi olmadığı sürece, nesne asla değişmemelidir. Aştan, nefretten ve saf saldırganlıktan kurtulmalıdır. Bununla birlikte, çocuk için nesne belirli bir sıcaklık iletmeli, hareket edebilmelidir, belirli bir tutarlılığa sahip olmalı ve kendi canlılığına veya gerçekliğine tanıklık eden bir şey yapmalıdır” (Winnicott, 1971). Böylece, oyuncak, Marion Milner'ın tanımladığı gibi, kendisine yoğrulabilir bir ortam olarak oluşturmak için gereken “izlenimlerin duyuşlara iletildiği, kullanılabilirlik, yok edilemezlik, aşırı duyarlılık, ortamın kendisi kalırken, süresiz olarak dönüştürülebilir olması” gibi tüm niteliklere sahiptir (Milner, 1990)

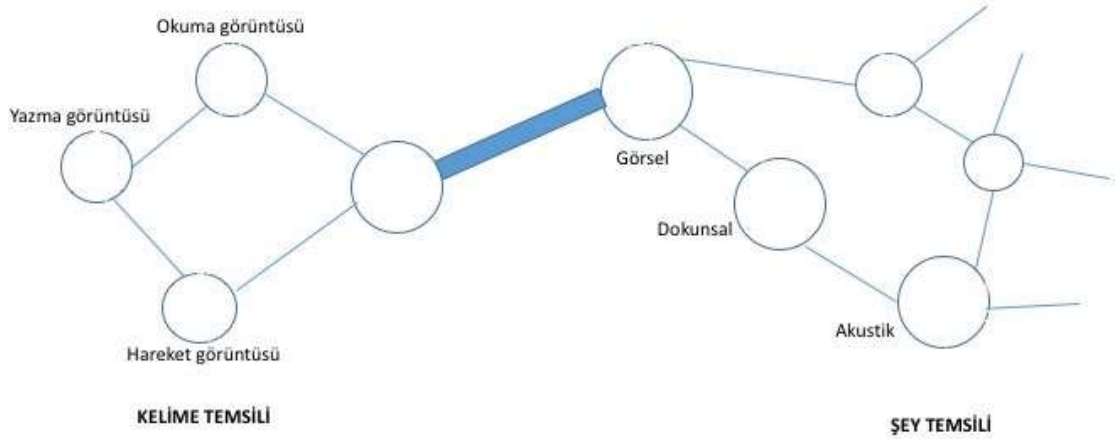
Bu yoğrulabilir ortamın özelliği, öznenin izini bırakarak, geçici olarak sınırların kaybolmasına yol açan nesneyle tam bir kaynaşma yanılışına, ardından serbest bırakılır bırakılmaz ayrışmada bir rahatlamaya sahip olabilmesidir. Böylece nesnenin kendini yenileme kapasitesi ile birlikte misilleme korkusu veya ona zarar verme korkusu olmadan onu değiştirebilir ve yoğurabilir. Bu nedenle, nesnenin duyumsal kullanımı, dış dünyayla ilişkinin iki kaydı arasında bu salınım içinde bir ayrışma moduna geri dönme olasılığı ile birlikte bir süre için nesne ve dış dünya ile kaynaşma yanılışmasını sürdürmeyi mümkün kılacaktır (Saïet, 2016).

Roussillon'a göre, yoğrulabilir ortam, oynanabilir, şekil verilebilir nesne, temsil sürecinin geçiş nesnesidir (Roussillon, 1991). Kendini özneye ayrılabilir ve esnek bir nesne olarak sunduğu için "yeterince iyi" bir nesne olarak da anlaşılabilir ve ayrıca füzyon ve ayrışma deneyimlerinin birbirini takip etmesi yoluyla nesne ilişkisinin kademeli olarak kurulmasını destekleyecektir. Bu, birincil yaratıcılığın (füzyon) "öznel olarak tasarlanan"dan "nesnel olarak algılanan"a (defüzyon) geçişi sağlayan geçiş fenomenlerine karşılık gelmektedir. Geçiş fenomenleri, bir süreklilik sunarak iç ve dış dünya arasında bir köprü kurar ancak aynı zamanda dünya ve nesneyle olan ilişkinin iki kaydı arasında değişim olanağı da sunar. Böylece Winnicott, yanılışma alanını zıt yönlerden gelen iki düz doğru örneğiyle tanımlar. Ona göre, eğer örtüşürlerse, bir yanılışma anı gerçekleşir. Bu yanılışma anı, çocuğun ya halüsinasyon olarak ya da dış gerçekliğe ait bir şey olarak alabileceği bir deneyim parçasıdır (Winnicott, 1945). Böylece potansiyel alan, halüsinasyon ve keşif arasında "öznel olarak tasarlanmış" modu ve birincil yaratıcılığa geri dönme olanağı sunan tarafsız bir çakışma deneyimi alanı oluşturur.

Çocuk uykuya geçerken, algılanan bir dünyadan kendi yarattığı bir dünyaya atlar (Winnicott, 1950). Uykuyu oluşturan "bütünleşmemiş duruma" (Winnicott, 1961) dönüş, "öznel olarak tasarlanmış" çocuksu tümgüçlü alanı canlandırmayı mümkün kılacaktır. Kendini yoğrulabilir, esnetilebilir bir nesne olarak sunan battaniye, böylece ilkel dokunsal ve koku duyumlarının sözlü bir doğaya ait yaratılacağı ve istendiğinde yeniden yaratılacağı bir halüsinatuar moduna başvurmak için ideal geçiş ortamını oluşturacaktır. Dış dünyayla olan değişimleri savunmacı bir

şekilde kapatan bir anti-nesne aygıtı, aynı anda hem izole eden hem de başka bir boyuta geçen bu deneyim biçimi, algılanabilir dünyanın belirsizliğinde, Donald Meltzer (1980) tarafından tarif edilen ve duyuların birleşmesine karşı çıkacak olan “parçalanma” ile görülebilir.

Ruhsal aygıtta öznel deneyim, Freud'un defalarca birincil ruhsal içerikler olarak adlandırdığı biçimde yer almaktadır. Bu, 6 Aralık 1896 tarihli meşhur mektubunda “algısal bellek izi” olarak adlandırdığı hafıza ve hatırlamanın ruhsal sürecini belirttiği ilk izlenimdir. Bu mektubu izleyen metinler, simgeleştirme sürecinin işleme gereken bu ilk izin doğasının açıklamasını mümkün kılar (Freud, 1896). Freud'un 1891'de ilk tanımlarını verdiği taslaktaki afazi üzerine çalışmasında çok yönlü olduğu görülmektedir ancak aynı zamanda öznenin deneyimi ve yatırımı da zorunlu olarak çok duyumsal ve dürtüseldir (Freud, 1891). Öznenin ve nesnesinin ara yüzünde yer alan, birinin diğeriyle buluşmasından doğan, zorunlu olarak benlik ve nesneyi, özneyi ve nesnesini, diğer-özne ile karıştırır. Bu nedenle çok karmaşıktır (Rousillion, 2020)

Şekil 1: R. Rousillion'un kelime ve şeyin temsiline dair çizimi (Rousillion, 2020).

Algısal-duyumsal kayıtlar hakkındaki mevcut bilgimize uygun olarak temsiller üretmek ruhsal işleyişin temelini özüdür. Algı aslında “algısal temsil” olarak adlandırılmalıdır. Bu nedenle, sözü edilen ruhsal biçimini basitçe “temsil”

konferansları'nda ruhsal süreçlerin bilinçli oluşunun, bunların “dönüştürülebilir hale gelmesinin” kelimelerin temsilleri ve sözel dil aygıtları ile olan bağlantıya bağlı olduğunu vurgulamıştır. Freud'a göre ruhsal ilk malzeme, öznelliğe entegre olmak için bir refleksif simgeleştirme süreci tarafından metabolize edilmeli ve dönüştürülmelidir (Rousillion, 2020).

1.5. Projektif Testlerle Yapılan Çalışmalarda Duyumsalık

Çok erken dönemlerde, sözden önceki evrede hayat duyum aracılığı ile tanınır ve algılanır. Bu araştırmayla duyumsallığın çalışılmasına iten motivasyon fibromiyalji sendromu tanısı alan bu kişilerin bedenlerinin özel bir alan teşkil etmesinden kaynaklanmaktadır. Doğumdan itibaren bedeninin ayrıcalıklı bir konumda olmasından ötürü, duyumsallığa çok erken dönemlerden itibaren aşırı yatırım yapılır (Souza, 2014). Tüm bunlardan hareketle araştırmada yer alan ağrı hastası kişilerin çok erken dönemlerden itibaren duyumsallığa aşırı yatırım yaptıkları düşünülmektedir.

Sembolizasyon süreci iki zamanlıdır. R. Rousillion'a göre birincil sembolizasyonda şeylerin tasarımının duyuusal deneyimlerden hareketle oluşturulması söz konusudur. Bu eylem bilinçdışıdır. İkincil sembolizasyon ise kelimelerin tasarımlarıdır. Bunlar da bilinç düzeyindedir. Projektif testler her iki boyutun da açıklanması için önem taşımaktadır. Hasta ilk olarak testte gördüğü malzemeyi algılamaktadır. Bu bilinçli bir süreçtir. Sonrasında algıladığı malzemeyi düşlem dünyası eşliğinde yorumlamaya başlar. Bu da tamamen bilinçdışıdan gelen uyarıların hayata geçirilmesiyle olur (İkiz, 2017). Bu nedenle projektif testler bu kişilerin yetişkinlik hayatlarında görülen duyumsallığa aşırı yatırım yapmalarını ölçmede önemli bir araç olmaktadır.

C. Chabert duyum sistemini farklı patolojiler içinde ele alarak narsisistik ve sınır işleyişlerdeki Rorschach testindeki görünümünden bahsetmiştir. Ona göre narsisistik işleyişlerdeki duyumsal sistem çok karakteristik görünür. Rorschach'da akromatik kartlara (renklerden bağımsız olan bir optik sistemi ifade eden) ve her şeyden önce beyaz renge (muhtemelen gri ve siyaha da) spesifik bir hassasiyet

gösterirler. Bazı yanıtlar ilk önce duyumsal, görsel veya dokunsal anlamda bir “çevresel” duyarlılığı keşfeder. Bu, “derin” bilinçdışı temsillerin ortaya çıkmasına karşı savunma olarak kullanılan duyumun aşırı yatırımı vurgular. Bu yanıtlar erken dönem ilişkiler ve dolayısıyla bebeklerin temel depresyonu ile ilgilidir. Annesel sembolizmi olan kartlardaki görünüşleri ve soğuk, temel eksiklik temalarıyla ilişkileri, erken dönem ilişkilerin güvensiz doğasını ortaya çıkarır. Narsisistik aşırı yatırım daha sonra tam anlamını alır, çünkü öteki ile olan ilişkisinin güvenilirliği eksikliğiyle ve başarısızlığı belirlenir. Son olarak, bu tür yanıtlar dürtüsel hareketleri nötralize etmek ve soğutmak, dürtünün iç kaynağının reddini Rorschach'da dönüştürmek için çaba göstermektedir (Chabert, 2018: 540).

Sınır işleyişlerde ise, duyum sistemi genellikle güçlü bir şekilde temsil edilir, ancak renk yanıtlarının fazlalaşması nevrozlardaki gibi bir içerikle benzerlik göstermez çünkü bunlar hiçbir şekilde bastırılmış temsillerin bir işaretini oluşturmaz. Bu yanıtlar boşalmaya ve harekete geçme eğilimine çok daha yakındır. Duygulanımların anlamı nevroza kıyasla çok farklı bir şekilde ortaya çıkacaktır, çünkü bastırmanın etkisinin olacağı bir uzlaşmanın sonucu olmak yerine, duyumsal tepkiler bastırmanın eksikliği ve heyecan verici uyarılara doğrudan duyarlılık yönünde tersine eğilimlidir. Sınır işleyiş protokollerinde renk bir uyarım kalkanı olarak kullanılmaz, o zaten bir uyarıdır. Özellikle Rorschach'nın kırmızı renkteki kartlarına, geçiş olsa bile, birincil süreçlerin dürtüsel olarak ortaya çıkmasını teşvik eder ve düzensizliğin etkileri açıktır. Dürtüsel hareketlerin bağlantısına izin veren uzlaşma, bastırma mekanizmalarının yetersizliği nedeniyle yapılamaz. İmgelerden radikal olarak ayrılan bu bölünmeler dürtüsel ortaya çıkışları temsil edilmelerine izin verecektir (Chabert, 2018: 541).

Michelle Emmanuelli, Marie-Christine Pheulpin ve Pascale Bruguière'in (2005) çalışmalarında Rorschach ve TAT'de temsillerin ve duygulanımların incelenmesi için, her ikisi ile bağlantılı savunmalar incelenmiştir. Rorschach'da olduğu gibi TAT'de de birçok sözlü duyum ifadesi ortaya çıkmıştır. Bunlar, TAT'de olduğu gibi Rorschach'da sözlü olarak ifade edilebilir. Freud için, duygulanımın beden ve ruh arasında yer almaktadır. Bedensel bir taraf, özellikle dürtüsel ve ruhsal

bir taraf arasında, bedensel hareketlerin algısını, haz ve hoşnutsuzluk hissini içerir. Freud duygulanımı, soma ve ruh arasında yer aldığını işaret etmektedir. Bedensel bir taraf, özellikle dürtüsel ve bedensel hareketlerin algılanmasını ve haz ve hoşnutsuzluk hissini içeren psişik bir taraf arasında bölünmüştür. Duyum, duygulanım ve temsil çalışması arasındaki bağlantıda aranabilir (Freud, 1915e).

Emmanuelli, Pheulpin, ve Bruguière depresyonda duyumun, duygulanımın yerini alabileceğini varsaymaktadırlar. Sözlü duyum yanıtlarının farklı yöntemlerini duyuşsal, sinestezik (birleşik duyu), kinestetik, temsili veya temsili olmayan bedensel deneyimlerini ayırt etmeyi amaçlamaktadırlar. Ayrıca, araştırmalarında duygulanımların beden düzeyinde ifade biçimlerine (örneğin beden duruşu) ve aynı zamanda Rorschach'ın 5. Kartındaki "*Korkan bir kuş, kanatları biraz katlanmışlar, düşüyorlar*" gibi bir yanıtta hareketle duygulanımın bedensel olarak yansıtılmasına odaklanmaktadırlar. Duygulanımın bastırılması, Rorschach'da kinestetik cevapların çok az olması veya hiç olmaması ve herhangi bir cinsel veya agresif sembolizmin varlığını gösteren renk yanıtlarının yokluğu ile sonuçlanabilir. Uyarım heyecanını işleyememe ve bunun eksikliği sembolizasyon süreçlerinin zorluğunu ifade edebilir (Souza, 2014: 156).

Fischer ve Cleveland tarafından Rorschach'daki beden imgesinin özelliklerine atıfta bulunan iki endeks oluşturulmuştur. Bu, beden zarflarının kalitesini içeren yanıtların sayısına karşılık gelen "bariyer" endeksidir. Bunlar; sağlamlık, sertlik, iyi tanımlanmış limitler, aynı zamanda örtme işlevidir. Penetrasyon endeksi, sınırların tahrip edilmesine atıfta bulunan veya delikli, kötü tanımlanmış veya şeffaf sınırlarla ilgili olan cevapların sayısından hesaplanır (Fischer ve Cleveland, 1958).

Sözelleştirmeler aynı zamanda duygulanımların dinamiklerin ve kalitesinin anlaşılmasını sağlar. Dış gerçeklik (CF), tablolalaştırma (CN-3) duyumsallığa aşırı yatırım (CN-4) karakterlere atfedilen bedensel tutum, bir duygulanımın eşdeğeri olarak görülebilir (CN-4: duygulanımları anlamlandıran duruş). Bunlara ek olarak öznenin duygulanımları temsillerle ilişkilendirme yeteneğini açıklayabilir. Örneğin, 3BM'de, duygulanımların (depresyon, üzüntü) bir temsile yokluk, ölüm, bu nedenle bir nesnenin kaybı etrafında bağlanması söz konusudur. Bedenin temsillerine ilişkin

olarak, TAT'deki karakterlere tahsis edilen fiziksel özellikler bu duruma atıfta bulunur. Örneğin, kart 2'de, erkek karakter “sağlıklı ve kaslı” olarak algılanabilir, 13MF'de, çok hasta bir kadını tedavi eden doktor teması ortaya çıkabilir, 3BM'de karakter kambur olarak algılanabilir. Kart 10'da, kendini temsil eden narsisistik temellerin kırılmasını ifade eden bu tipte temsiller gelebilir. Bahsedilen bu narsisistik ayrıntılar, Rorschach'nın “deri” yanıtlarına eşdeğerdir. Bu yanıtlar, beden zarflarını güçlendirme girişimini yansıtmaktadır. Aynıısı, uyarım kalkanları olarak hareket eden duyum ve alan sınırlarını vurgulayan yanıtlar için de geçerlidir (Souza, 2014: 157).

Duyumlar, karakterler arasında oynanan sıcak bir ödipal çatışmayı aşar. Souza'nın çalışmasında kart 2 için verilen “Güzel bir ikinci rengi. Sıcak. İşte hava iyi, sıcak, ılık.” yanıtı sıcaklık duyuları ve duyumsal haz bu oyundaki enest doğanın libidinal dürtüsünü açıklamaktadır. Ayrıca solmaya karşı hassasiyeti ve depresif hareketleri uyandıran alacakaranlığın gösterimi de dikkat çekicidir. Sözlü ifadeler (nefes almak, kısa sessizlikler gibi) ödipal çatışması ile yüzleşmenin neden olduğu geçici düzensizliği açıklar (Souza, 2014: 201).

TAT'nin 13B kartında “yalın ayak” yanıtı sadece benliği ya da bedeni temsil etmenin kırılmasına ve ayrıntıya odaklanmaya değil, aynı zamanda duyumsal öğelerin çağrışımıyla da ilgilidir. Ebeveyn çifti tarafından terk edilen çocuğun yaşadığı sıkıntı ve yalnızlık duygularını inkar etmek için tümgüçlü duyularının ortaya çıkışını, aynı zamanda nesneye bağımlılığı gözlemlenmektedir. Sıcaklık ve güneş, özneyi terk edilme endişesinden koruyan duyumsal bir zarf oluşturur. Bu duyumsal zarfın, endişeyi sınırlayan ruhsal bir zarf gibi kavrandığı görülmektedir. Düzenleme, temizlik ve çevreye büyük önem verme gibi unsurlar sınırlarla ilgili endişeleri uyandırmaktadır. Beden zarflarını güçlendirme girişimleri, uyarım kalkanları olarak hareket eden duyumsal ve alan sınırlarını vurgulayan yanıtlara neden olmaktadır. Sonuç olarak Souza'nın çalışmasında görüldüğü üzere 13B'de kendilik imgesinin hassaslığının ve bunun sonucu olarak beden imgesi üzerindeki yansımaları dikkat çekilmektedir. Bu kartta çok sık olarak duyumsal unsurlara,

karakterin ve çevresinin bedensel hassaslığı üzerine, ruhsal sınırların ve beden imgesinin kırılmasına tanıklık edilmektedir (Souza, 2014, s:235).

Rorschach'da renk doğrudan duyumsallıkla ilişkili olarak karşımıza çıkmaktadır ve genellikle “deri” içeriği adı altında verilir. Pastel kartlara olan duyarlılık kinestetik kutbun üstünlüğü ile tezat oluşturmaktadır. Bu durum çevresel talepler karşısında büyük heyecan uyandırır ve uyarım kalkanları problematiğini ifade etmektedir. Burada renkler daha temel tepkileri kamufüle etmek için kullanılıyor gibi görünmektedir. Bu örneğin, duygusal deneyimi gösterememesi veya hatta olmaması nedeniyle dikkat çekicidir. Kinestezi ve estompaj yanıtlarının olmaması gibi düşünülebilir. Bununla birlikte, yutma düşlemlerini taşıyan agresif tepkilerin ortaya çıkmasıyla kısmen başarısız olur.

Duyumsallığa yapılan yatırım, gerileme ve ruhsal düzeyde duygulanımlardan sorumlu olan bir çatışmanın vurgulanmasına neden olabilir. Bu da duygulanımlar ve temsiller arasındaki bağlantı sürecini engeller. Duyusmallığa yatırım, Michelle Emmanuelli, Marie-Christine Pheulpin ve Pascale Bruguière'nin (2005) bazı depresif kişilerde duyumun özellikle depresif duygulanımın yerini alabileceğini söylediklerini hatırlatmaktadır.

Bastırmaya özellikle dürtüyü dondurmak için başvurulabilir. Dış gerçekliğe aşırı yatırım (CF), tablolaştırma (CN-3) ve / veya duyumlara aşırı yatırım (CN-4: duruş belirten duygulanım) gibi karakterlere atfedilen bedensel tutum, bir duygulanımın eşdeğeri olarak yatırım yapmak anlamına gelebilir. Ayrıca, öznenin duygulanımları temsillerle ilişkilendirme yeteneğini açıklayabilir. Örneğin, 3BM'deki duygulanımların (depresyon, üzüntü) yokluğun, ölümün ve dolayısıyla bir nesnenin kaybının temsiline bağlamakla ilgilidir (Souza, 2014: 264). Bu duyumsal unsurlar TAT'nin 2 ve 19. kartlarında da mevcuttur. Bu eğilim, özellikle saldırgan duygulanımları ifade etmeyi hedefleyen durumlarda görülür. Temsillerin bastırılması hizmetinde olabilecek duygulanımlar üzerindeki belirli bir vurgunun olması, protokollerde engellenmiş ve katı bir karakter veren, nedeni belirli olmayan çatışmalarla azaltılmaktadır. Bu durum, anonim karakterler sunma eğilimi ve tablolaştırma kullanımı ile güçlendirilebilir. Duygulanımlar zıtlık belirten bir

durum ifade eder. Yani, saldırgan duygulanımlar söz konusu olduğunda, TAT'nin 4. ve 5. kartlarındaki gibi, bir annelik değeri olan biri de dahil olduğunda, bu kadın karakterlerin saldırganlığının yokluğuna vurgu yapma eğilimi vardır. Souza'nın çalışmasında verilen TAT yanıtları şu şekildedir; kart 4: "O kadında saldırganlık yok"; kart 5: "saldırganlık yok, korku yok". Bu yanıt örneklerinden hareketle ve bununla bağlantılı olarak 13 BM'de "Toprağın durumunu görüyorum! Kendinize zarar verecek bir şey" yanıt örneğinden yola çıkarak dolaylı olarak, burada kendine karşı saldırganlığın tersine çevrilmesi anlamına gelen zeminin durumunun dikkate alındığı duyumsal unsurlar kullanıldığı dikkat çekici olmaktadır (Souza, 2014: 266).

Duyulanımlar ve hikayeler, kişisel yaşama göndermede bulunarak düşünsel bir boşluğu doldurmak için savunma dinamiğine başvurmaktadır. Protokollerde düşlemsel ayrıtılardırma sürecinin bariz eksikliği, duyumsal ve bazen bedensel olarak sahnelemesi, duygulanımsal hareketleri hızlandırıyor gibi görünmektedir. Bununla birlikte TAT, değışken tipte işleyiş gösterirken, Rorschach temsillerinin zıt bir kutbu olarak karşımıza çıkmaktadır. Belki de bu durumun böylesine bir karşıtlık vermesi TAT testinin figüratif olması ve ona duygulanımların ifadesinin daha eklemlenebilir olmasından kaynaklanabilir (Souza, 2014: 270). Kart 16'da duyumsal unsurlar görünümünde depresif hareketler vurgulanabilir. Souza'nın çalışmasında hastanın gülmesi gibi manik bir savunmanın ardından katı prosedürlere (entelektüelleşme, kesin rakamlar, açıklama) başvurma ve inhibisyondan sonra ironiyle bağlanan agresif bir hareket izlemektedir. "Çok fazla görmüyorum" yanıtından sonra "Güneş olsaydı göz kamaştırıcı olurdu" gibi duyumun aşırı yatırımıyla sona erdiği görülmektedir.

Sonuç olarak Souza'nın çalışmasında bazı hastaların duygulanımların öncelikle beden ve davranışlarıyla ifade edildiği görülmektedir. Bununla birlikte, bir hastasının klinik görüşme sırasındaki gözyaşları sembolize edilmemiş çığ duygulanımlar halinde görülürken başka bir hastada duygulanımların fakirleştiği görülmektedir. Bazen bu hastalar daha duygulanımsal kelimeler kullanırlar ancak bunlar içsel bir duygusallık anlamlarından sıyrılmış gibi görülebilirler. Bu "yaşamsal

kelimelerin harap edilmiş kullanımı” da duygulanımların baskılanma girişimine tanıklık etmeyi sağlar (Souza, 2014: 292).

Fibromiyalji hastalığının, bedenın sınırlarını işe sokan ve böylece iyileşme girişimi oluşturan hem gerileyen hem de savunmacı bir süreç sergilediği gözlemlenmektedir. Gerçekten de, ağrı yatırımı bedenın sınırlarını “hissetmenin” ve böylece herhangi bir önemli nesne için minimum var olmanın bir yolu olarak görülebilir. Bu sınırlar sorunu, bedeni dikkate alan terapötik yaklaşımlara açılabilir. Böylece bedensel teknikler, öznenin bedenın deneyimi yoluyla bir düşlem hayatına erişmesine izin verebilir. Psikoterapötik yaklaşım bedenın duyumsal deneyimini dile dökerek, gevşemenin bedensel aracılığı yoluyla, bir öznelleşme (subjektivasyon) sürecinin başlatılmasına izin verebilir.

1.5.1. Rorschach Testi'nin Duyumsal Boyutu

Rorschach kartları kromatik kalitelerine, renk skalasına göre ayrıştırılabilir. Bunlar, dört tane gri-siyah veya kontrast siyah-beyaz kart (1, 4, 5, 6), gri kart (7), siyah-beyaz-kırmızı kart (2, 3) ve üç tane pastel kartlardan (8, 9, 10) oluşmaktadır. Sıklıkla kompakt ve koyu gri-siyah-beyaz kartlar, öznelerin duyarlılığıyla karşılaştıklarında, diğer şeylerin yanı sıra kültürel bir açıdan açıklanabilecek üzüntü, endişe veya ıstırabın tezahürlerine yol açabilir. Çünkü siyah ve gri, klasik olarak hüznün ve yas renkleri olarak kabul edilir. Bu yorumun gerekçesi, kişi Rorschach'nın daha koyu kartlarında özellikle öforik ve endişesiz olduğunda, klinisyenin inkar ve manik savunmalar olarak düşünebileceği noktaya kadar gerçekliğin bir parçası olan sosyal açıdan bir uyumun parçası olabilmektedir (Chabert ve ark, 2020).

7. kart uzamsal açıdan hem simetrik düzende hem de içi boş ve açık olmasıyla diğerlerinden farklıdır. Gizil açıdan ikili karakteristiğe sahiptir. Aynı zamanda renk tonalitesi açısından açık gri gölgelerin olması ve beyazın geniş yayılımı sonucu oluşan kontrastın konturu zayıflatması, kartın kendisini ve çevresini, iç ve dışın ilginç bir iç içe geçmesi sonucu sınırlaması açısından özeldir.

Kırmızı kartlar (2, 3), kırmızı, siyah, beyaz renklerin kontrastı ile dikkat çekicidir. Burada yine yapısal organizasyon ikili kartlar tarafından desteklenir.

Kırmızının varlığı, “çiğ duygulanımların”, bütünleşmiş veya entegre olmayan dürtüsel hareketlerin yeniden etkinleştirilmesinde ve cinsel veya saldırgan senaryoların belirleyicisi olmaktadır. Yine, kırmızıyı ve dolayısıyla cinselliği ve saldırganlığı çağrıştırebilmeleri gibi, birtakım duygular (“utanmayı”, “zevkten ya da utançtan kızarmayı”) arasında kurulan kültürel bir durumu çağrıştıracaktır. Ayrıca, her ikisi de simetrik düzende organize olduklarından, kırmızı kartlar özellikle ilişkilerin temsillerini uyandırmaktadır (Chabert ve ark, 2020).

Pastel kartlar, daha çok gerileyici duygulanımları ve temsilleri uyandıran soluk tonlar içerir. Ancak yapısal düzenleri onları açıkça farklı kılar. Kart 8, dört gri/siyah karttan sonra renklerin ortaya çıkmasıyla birlikte test malzemesindeki değişiklikten kaynaklanan nispeten net ve açık bir yapının neden olduğu değişikliği dengeler.

Kart 9 ise, merkezde oldukça yeşil/mavimsi renklerin beyazın varlığıyla daha da vurgulanan iç içe geçebilirlik izlenimi veren, birbirine geçen renk tonlarının karışımında ender bir karmaşıklığa ulaşır. Aynı zamanda, hem kapalı, hem açık (merkezi beyaza ayrılması nedeniyle) bütün bir yaklaşımı kolaylaştıran ve simetrik (üst kısmında) yer alan yapısal özellikleriyle muğlaklığa sahiptir.

Kart X daha açık renklidir ancak aynı zamanda renklerin çokluğu ve yapısal açıdan sınıflandırmayı zorlaştıran mürekkep lekelerin dağılması nedeniyle farklılaşmaktadır.

Rorschach testi'nden yalnızca nesnel ve tanımlayıcı terimlerle bahsetmenin ne kadar zor olduğunu bir kez daha görülmektedir. Ortaya çıkardığı dışavurumlar, malzemenin gizil içeriklerine yönelik argümanlar olarak hizmet eden unsurları zengin bir şekilde içermektedir. (Chabert ve ark, 2020).

Duyumsal belirleyiciler, öznenin algılamasını malzemenin renklerle ilgili olan kromatik özellikleriyle ifade bulur. Malzemin renklerine verilen tepkiler, içsel gerçeklik ile dış gerçekliği karıştırmamak yine de önemli olsa da, bir öznenin çevresiyle olan ilişki tarzları açısından önemlidir. Bir renk yanıtının yokluğu

sistematik olarak duyumsal taleplere kayıtsızlık, içsel deneyimlere ve dışsal uyarmalara kapanma gibi bir anlama gelmemektedir.

Aslında, özne rengi yanıtına entegre etmeyebilir, ancak yine de örneğin katı bir işlevde olması buna daha çok duyarlı olduğunu gösterebilir. Kinestetik veya form yanıtlarındaki artış, yorumların artması gibi diğer faktörleri hesaba katmak da duygulanımsal duyarlılığın vurgulanmasına katkıda bulunur. Öznenin biçimi kontrol etmesiyle ilişkili olarak renklerle ilgili uyaranların karakteristiği “FC”, “EF”, “Clob” gibi duyumsal yanıt içerikleriyle ölçülebilir. Böylece, kişinin ruhsal işleyişinin analizi, temsiller ve duygulanımlar arasındaki bağlantıları, bunların altında yatan dürtülerin gelişim biçimleri, haz ya da hoşnutsuzlukları incelenebilir (Chabert ve ark, 2020).

1.5.2. Renk yanıtları (C, C', Clob)

Renk yanıtlarının algısal-duyumsal boyutu ele alındığında bazı “C” yanıtları basit bir algısal gözleme atıfta bulunmaktadır. Renkler nesnel bir gerçeklik olarak bulunmaktadır ve yanıt içeriğinin belirlenmesinde onları dikkate almak, bu nedenle öncelikle dış gerçekliğin özelliklerini dikkate almayı gerektirmektedir. Bu gerçekliğin ilk başta öznedeki belirli bir algısal-duyumsal uyarılmaya yol açabileceği düşünülürse, o zaman renklerle ilgili kromatik uyaranların yoğunluğunun kişiye göre değişebilen heyecan verici bir işlevi olacaktır (Chabert ve ark, 2020).

Chabert'in örnek olarak yer verdiği kart8'e verilen aşağıdaki iki çok farklı yanıt, bunun bir örneğini sağlamaktadır. Biri betimleyici, diğeri ise rengi bir haz ifadesiyle ilişkilendiren libidinal bir senaryoya entegre eden orijinal bir sahne sunmaktadır;

“Yeşil, yeşillik, gri, taş, pembe, çiçekler”

“Bir çiçeğin gövdesi eşit derecede pembe ama aynı zamanda biraz turuncu olan çiçeğin taç kısmına ayağıyla dayanan iki pembe bukalemun. Çiçeğin taç kısmını açmak için ona basıyorlar gibi görünüyor, eğlenceli.”

Ancak renkler, insan bedeninin iç kısmına yönelik olumsuz içerikteki yanıtlara da eklenebilirler. Bu, dış uyaranların içsel kırılmalıklarla karşılaştığında iç ve dış arasındaki sınırların dağılabileceğini gösterebilir. Bu aşağıdaki örnek olarak verilen yanıtta, hem farklılaşmanın ve bağlanmanın zorluklarını hem de uyarım bariyerinin hassasiyetini göstermektedir;

“İnsan bedeninin bir bölümü, soluk borusu ve iki gri akciğer, kan hücreleri, iki böbrek ve kasıklar”(kart 10); “yayılmış bir kan” (kart 8, 9, 10).

Bir protokolün “C” yanıtları, diğer faktörler tarafından özellikle “F” yanıtlarının incelenmesini gerektirir. Bu form yanıtları eğer iyi kalitede iseler, yeterince sağlam bir zarfın, öznenin dış dünyadan farklı bir içsel ruhsal alanın inşasını açıklayabilir (Chabert ve ark, 2020).

Bazen yüzeysel içerik, bazen kişisel deneyimleri vurgulayan ve bastırma yoluyla rahatsız edici temsillerin ortaya çıkmasını önlemeyi amaçlayan renklerin savunmacı bir kullanımını da gösterebilir. Örneğin; *“Burada, renkler zaten daha neşeli. Ortada modern bir tasarım, lekeler var. Hayır, bilmiyorum, başka bir şey değil, bana özellikle renkler biraz soluk geldi, özellikle üsttekiler” (kart 8).*

1.5.3. Renklerin dürtüsel anlamları

Diğer renk yanıtları, ister saldırgan ister cinsel ister yıkıcı olsun, eylemi gösterdiğini açıkça ifade eder. Bu nedenle, rengin ifade ve bütünleştirme yöntemlerine büyük önem verilmesi gereklidir (Chabert ve ark, 2020). Örneğin;

“Başlarında kırmızı bir şapka gibi iki fil, bunun neyle ilgisi olduğunu tam olarak anlamıyorum... biraz hayali bir sirk sahnesi izlenimi veriyor. Ama sandıklarını kaldırıyorlar gibi görünüyor. Emin değilim ama sanıyorum ki böyle çekiştirilmiş sandık, daha çok rakibe meydan okumak için olmalı, değil mi?” (kart 2).

“Burada iki siyah köpeğin dövüştüğünü, tüm pençelerini çıkardığını açıkça görebiliyoruz ve bunlar fişkırın kanlar. Kürklerinde ve patilerinde bile kan var,

hatta aşağısı çok kanyor” (II). “Bilmiyorum... İki karakter... Uzaylı filmdeki gibi iki kadın... Canavarın ortaya çıkması yüzünden göğüsleri patlamış, kan dolu ve ortada da bir kaç tane daha var... Daha çok bitlere ya da kalplere benziyorlar... Ölseler de yaşamak için birleşen kadınların kalpleri olabilir, kanayan kalpler.” (kart 3).

Ayrıca, pastel kartlarda renk kullanımını ayırt etmek ve uyandırdıklarını karşılaştırmak önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle, öznenin renkleri, agresif ve libidinal, libidinal ve kırılğan, dinamik ve regresif olarak ele alma kapasitesi değerlendirildiğinde, kırmızı ve pastel kartlarda farklı yanıtlarla sonuçlandığı ortaya çıkmaktadır. Detaylar ve çeşitlilik üzerinde ne kadar fazla farkılaşma söz konusuysa o kadar düzenlenir bir biçimde ve dengeli olmaktadır (Chabert ve ark, 2020).

1.5.4. Gölgeleme yanıtları (E)

Gölgeleme (estompaj) yanıtları renk geçişlerinde ve gölgelerde, özellikle griye duyarlılık tarafından belirlenen yanıtları içerir. Duyumsallığın bu özelliği, çağrışımların kalitesine göre çeşitli anlamlar kazanan belirli bir algısallığı açıklayabilir. Gölgeleme yanıtları içeriklerine göre üç kategoride incelenebilir. Bunlar, difüzyon içeren, perspektif içeren ve dokunmaya ilişkin E yanıtlarıdır (Chabert ve ark, 2020).

Difüzyon İçeren E Yanıtları

Difüzyon gölgelemeleri, “duman”, “bulut” gibi kenar ve köşeleri belirgin olmayan yanıt türlerinden oluşur. Renklerin tonlamaları önem kazanarak ton farklılıklarına işaret edilir. Diğerlerinden daha az homojendirler ve savunmatik anlamlarını yansıtmalı etkilerinden ayırt etmek gerekir (İkiz, 2017)

Difüzyon içeren E yanıtlarının kullanımları, düşlemsel ortaya çıkışlarla ilgili olarak perde rolü oynayan ve böylece bastırma mekanizmalarına katılan belirsiz yanıtları vurgulamada savunmatik bir değer kazanır. Örneğin, kart 6’da: “Hayır, hiç göremiyorum, ne olabileceğini bilmiyorum... duman belki de yoğun bir duman... Hiçbir şey göremiyoruz... Gerçekten tepe beni rahatsız ediyor... Gerçekten

anlamıyorum...” yanıtı cinsel çağrışımın reddedilmesi ilk olarak inkarda ortaya çıkarak, bastırılmış temsili daha da maskeleyen belirsiz yanıtla pekiştirilir ve sonunda duygulanım güçlükle ortaya çıkmaktadır. Muğlaklık ve belirsizlik arka planda asıl kaynaklanan sorunu gizlemenin bir yolu olarak kendisini göstermektedir (Chabert ve ark, 2020).

Perspektif İçeren E Yanıtları

Perspektif gölgelendirmeleri tonların geçişlerine göre yapılandırılmaktadır. Örneğin, kart IV’da *“ağaçlarla çevrili bir yol ve arka planda görünen bir kale”, “kurak bir araziye geçen bir uçurum.”* yanıtları bu türde yanıtlar olabilmektedir. Grinin tonlamalarından hareketle perspektif, derinlik ve mesafe yaratarak özne, farklı sorunları ifade eder. Bu yanıtlar genellikle endişenin entelektüalize edilmesi girişimlerini içermektedir. Protokolün psikogramında çok fazla “FE” varsa öznenin duygulanımsal ihtiyaçlarına fazlasıyla bağımlı ve endişeli olduğunu düşündürebilir (Chabert ve ark, 2020).

Örneğin kart I’de, *“Yoluna çıkan her şeyi yutan, girdap tarafından çevrelenen bir kara delik”* yanıtında da görüldüğü gibi bazen perspektifin gölgelenmesinde duyarlılığın harekete geçirdiği temsil daha ön planda olabilir.

Böylece, gölgelemenin üç boyutlu olarak kullanılmasının, narsisistik kırılğanlıklar açısından endişeleri ortaya koyarken, onları giderme çabasının önemini vurguladığı görülmektedir. Algısal-duyumsal eklemleme, boşluğa duyarlılığı ve onu telafi etme girişimlerini yoğunlaştırır. Dolayısıyla gölgelemeler, başvurdukları duyumsallıkla, temas yüzeylerinin yatırımı veya ortaya çıkardıkları erojen bölgeler yoluyla bireyselliğin inşasında güçlü bir şekilde yer alırlar. Ancak öte yandan, olası yeniden düzenlemelere izin verecek bir gerileme dinamiğine başvurarak, narsisistik ya da nesnel yetersizlikleriyle başa çıkma girişimini kendi içlerinde oluştururlar.

Dokunmaya İlişkin E Yanıtları

Dokunsal duyarlılık ile karakterizedirler. Dokunma duygusu, çok erken dönemdeki bir duyarlılığın yeniden etkinleştirilmesini, anneyle bebeğin ilk temasına

göndermede bulunur. Bebeğin dünyayla ilk teması deri yoluyla olmaktadır. D. Anzieu'nun deri-benlik üzerine (1985) çalışmasından hareketle, bir yanda beden zarfının oluşturulmasında, diğer yanda nesne ilişkilerinin desteklenmesinde duyumsal temasların önemi kendisini göstermektedir. Erken dönemden itibaren, libidinal gelişimin gidişatını izleyen, oral, anal, hatta bazen genital kutuplara göre ifade edilen bir duyumsallık gelişir (Chabert ve ark, 2020). Bu ilk dönemdeki eksiklikler veya duyarlılıklar Rorschach testindeki “deri” yanıtlarıyla ortaya konmaktadır (İkiz, 2017). Örneğin, “tozlu”, “kirli”, (kart 6), “doldurulmuş yastıklar” (kart 7), “hayvan derisi” (kart 6) gibi yanıtlar bunlara örnek verilebilir.

Başka bir taraftan, dokunmaya ilişki E yanıtları, yardımcı ve sınırlandırma çabasını ifade edebilir. Derecelendirmeler, yumuşak ve pamuklu tonlar olarak kullanılır: Örneğin, “yumuşak bir battaniye”, “yünlü bir palto”, “kabarık bir kürk”.

Ancak bazı gölgeleme yanıtları daha ziyade eksikliği ifade eder: Örneğin, “soğuk çamur”, “tutkal”, “güvelenmiş deri”, “hurdalıkta eski bir araba gibi paslı parçalar”, “çürümüş veya parçalanmış yosun”.

Sonuç olarak, genel bir değerlendirme ve farklı duyumsal faktörler arasındaki etkileşimler, temsiller ve duygular arasındaki olası bağlantılara bir yaklaşım sağlar.

Uyaranın renklerle ilgili kromatik karakteri hakkında herhangi bir açıklama yapılmadığında ve renk yanıtlarının yokluğunda bile kırmızı ve pastel kartlara karşı hassasiyete yönelik yapılan çalışma önemlidir.

Daha sonra, öznenin malzemedeki niteliksel değişikliklere nasıl tepki verdiğini inceleme olanağına sahip olunur. Bunlar, form yanıtlarının artması, harekete başvurma, ketlenmeler, endişe veya aşırı uyarılmanın dışavurumları, hızlı konuşma, duygusal uyaranlara başvurma ve bunların entegrasyon yöntemleri olabilir. Duygulanımlar ve temsiller yalıtılabilir.

Bazen temsil ve duygulanım arasındaki uyum, bir bağlantıyı kavramayı mümkün kılar. Diğer bir taraftan, aşırı duygulanımsal bir hassasiyeti ve bu kadar çok sayıda duyguyu gerektirmeyen temsili bir içeriği de olabilir. Yalnızca analiz ve

yorumlama çalışması, ruhsal dinamiği kavramayı, örneğin duygulanımın çağrışımsal bir bölümünden başka bir bölümündeki temsilden uzağa aktarılması veya duygulanımın kendi karşısına çevrilmesi gibi bir değerlendirmeyi de mümkün kılabilir.

Duygularınımlar üzerindeki çalışma ve temsiller-duygulanımlar sistemine işaret ederek hareket ve renk yanıtlarının ortak analizi, böylece temsilciler-temsiller ve temsilciler-duygulanımlar arasındaki bağlantıları daha keskin bir şekilde kavrayarak değerli anlayış perspektifleri açmaktadır (Chabert ve ark, 2020).

1.6. Edebiyatta Duyumsallık

Duyum, duygulanım ve temsil arasındaki bağlantıyı, örneğin anıların ortaya çıkışını TAT'deki yanıt örneklerindeki gibi duyumsal deneyime dayandıran bazı romancılar tarafından da farklı biçimlerde tanımlanmıştır.

Örneğin Maupassant'taki “Nehirde İntihar”da geçen kokuya şu şekilde yer vermiştir; *“Otuz yıldır aynı yerde duran mobilyalarımın değişmez ifadesi, dairemin kokusu (zamanla her evin kendine has bir kokusu olur), her gece, bu ve başka şeyler midemi bulandırdı ve yaşamdan bıktırdı. Her şey durmaksızın kendini tekrar ediyor.”* (Maupassant, 2022).

Marcel Proust'un “Kayıp Zamanın İzinde Swann’ların Tarafı” (Proust, 2021) eserinde çayın içine batırılmış Madlen tadıyla aniden çok yerleşik, unutulmayan anılarda duyumların kendisini göstermesiyle karşılaşabilir; *“...İçinde kek kırıntıları bulunan çay damağıma değdiği anda irkilerek, içimde olup biten olağanüstü şeye dikkat kesildim”*.

Bu metinlerin her ikisi de, duyumun nasıl bir etki yarattığını açıkça göstermektedir, bu da konuyu bir düşünce çalışması alanına iter ve bazı anıları ortaya çıkarır.

“Kayıp Zamanın İzinde Swann’ların Tarafı”nda şöyle devam eder; *“Sonra ansızın o hatıra karşında beliriverdi. Bu tat, Combray’de Pazar sabahları, Léonie*

Hala'mın günaydın demeye odasına gittiğimde, çayına ya da ıhlamuruna batırıp bana verdiği bir parça madlenin tadıydı. Madlenin görüntüsünü tatmadan önce bana hiç bir şey hatırlatmamıştır, belki o zamandan beri pastane raflarında sık sık madlenler görüp yemediğimden, görüntüsü Combray günlerinden ayrılıp daha yakın geçmişteki günlere bağlandığı için; belki de bunca zaman hafızanın dışında terk edilmiş olan hatıralardan geriye hiçbir şey kalmadığı, her şey dağıldığı için, şekiller-ağırbaşlı, sofu kıvrımlarının altında müthiş bir şehvet gizleyen küçük pastane midyesinin şekli de- ortadan kalkmış, ya da uyuşukluktan, bilince ulaşmalarını sağlayacak genişleme gücünü bulamamışlardı. Ne var ki, uzak bir geçmişten geriye hiçbir şey kalmadığında, insanlar öldükten, nesnelere yok olduktan sonra, bir tek, onlardan daha kırılğan, ama daha uzun ömürlü, daha maddeden yoksun daha sürekli daha sadık olan koku ve tat, daha çok uzun bir süre ruhlar gibi diğer her şeyin yıkıntısı üzerinde hatırlamaya, beklemeye, ummaya, neredeyse elle tutulamayan damlacıklarının üstünde, bükülmeden hatıranın devasa yapısını taşımaya devam ederler. Halamın ıhlamura batırıp bana verdiği bir parça madlenin tadını tanır tanımaz, Léonie Hala'mın odasının bulunduğu, sokağa bakan eski gri ev, bir tiyatro dekoru gibi gelip anneler için yapılmış olan, arkadaki bahçeye bakan küçük eve eklendi. Evle birlikte, sabahdan akşama, her mevsimde kent, öğle yemeğinden önce beni gönderdikleri Meydan, alışveriş yaptığım sokaklar ve hava güzel olduğunda yürüdüğümüz yollar da görüntüde yerlerini aldılar.”

Proust'un (2021) eserinde çok erken dönemlerden beri duyuların önemli bir şekilde yer aldığı ve geçmiş anılardan hareketle sonraki anılarda belirleyici ve hatırlatıcı bir rol üstlendiği görülmektedir.

Şensoy (2022), Proust'un eserine metapsikolojik bir yerden bakarak, geriplanda duyumsal bir zeminden ele alındığında ilk olarak kronik üşümenin gündeme geldiğinden bahsetmektedir. Bu sürekli üşüme ve ısınamama hali dürtüsel ekonomide bir aksamayı veya annesel özdeşime, özellikle de temel bedensel ihtiyaçların bir öteki tarafından karşılanmasına dair temel bir yoksunluğu düşündürdüğünden söz etmektedir. Benlik işlevleri saldırgan uyaranlar karşısında doğal sınırlarına ulaşır. O zaman da benliğin tekrar anneye ve/veya annesele dönüp

yenilenme arzusu kendisini göstermektedir. Eserde Madleni tattıktan sonra çağrışımlarında Leonie Hala ve hem sığağı sağlayan hem de sıaktan koruyan, soğuk anneye karşı yaz tatili çağrışımı söz konusu olmaktadır. Ayrıca, anne lezzet aracılığıyla hatırlandığı için tat duyumu bu noktada önemli bir rol üstlenmektedir. Ruhsallıktaki tat duyumuna dair izler, genel olarak içsel nesnenin içeriğine dair, onun yarattığı tatmin ile mahrumiyet arasındaki ilişkideki sorgulamalara yönlendirir (Şensoy, 2022).

Henri Michaux, Ekvador'da *Je suis né troué (Bir delikle doğdum)* şiirinde duyumlarla ilgili çarpıcı dizileriyle kendisini göstermektedir (Michaux, 1929);

“J'ai sept ou huit sens. Un d'eux : celui du manque...”

“Yedi ya da sekiz duyum var. Bunlardan birisi eksiklik...”

...

S'il disparaît, ce vide, je me cherche, je m'affole et c'est encore pis.

Je me suis bâti sur une colonne absente.

Kaybolursa bu boşluk, kendimi arar ve paniğe kapılırım, ki bu bir felaket olur.

Kendimi eksik bir sütun üstüne kurdum.

...

“Il souffle un vent terrible.

Ce n'est qu'un petit trou dans ma poitrine,

Mais il y souffle un vent terrible”

Korkunç bir rüzgar esiyor.

Göğsümde küçük bir delik

Ama orada korkunç bir rüzgardır esen.

...

Et ce n'est qu'un vent, un vide.

Malédiction sur toute la terre, sur toute la civilisation, sur tous les êtres à la surface de toutes les planètes, à cause de ce vide !

Ve bu sadece bir rüzgar, bir boşluk

Bu boşluktan dolayı tüm dünyaya, tüm uygarlıklara, tüm gezegenlerin yüzeyindeki varlıklara lanet olsun!

...

“J'ai besoin de regarder par le carreau de la fenêtre,

Qui est vide comme moi, qui ne prend rien du tout.

“J'ai dit pleurer : non, c'est un forage à froid, qui fore, fore inlassablement,”

"Pencereden dışarı bakmam gerekiyor,

Benim gibi boş olan, hiçbir şey almayan.

Ağlayarak dedim ki, hayır, bu durmaksızın soğuk delip geçen”

Sylvia Plath'ın eserlerinde de duyumsallığa dair örnekler görülebilir;

“Kinimi, çirkin ve keskin, üzgün bir deniz kestanesi kucaklayarak, yasak hapisaneye doğru karşıya sürükledim. Bir yıldızdan, soğuk ve ayık bir şekilde, her şeyin ayrıldığını gördüm. Tenimin duvarını hissettim; Ben benim. Bu taş bir taştır. Bu dünyaya ait şeylerle güzel kaynaşmam sona erdi.” (Plath, 2012).

Ayrı olmanın birliği ve bu farkındalığa eşlik eden endişe, bazen çocuğun hala gelişmekte olan ruhsallığında, aşırı belirgin ve katı bir kişilik yapısının atan kalbi haline gelen otoduyusal hazza iki kat daha fazla güvenerek etkisiz hale getirilebilir. Bedensel düzeyde aşırı sapkın oto-bağımlılık biçimlerine tam bir güvenin hüküm sürdüğü bir kişilik “kinini öpmek” ve “üzgün bir deniz kestanesi” olmanın dayanılmaz gerçekliğini bir kenara bırakmanın bir yolu olabilir (Mitrani, 2018).

Erken evredeki ayrılma sürecindeki bebekler neredeyse şair Pablo Neruda'nın “Eğer beni unutursan” şiirinde (1995) çok basit ve etkileyici bir şekilde görünen bir senaryoyu canlandırıyor gibidir;

Si soudain tu m'oublies,

Ne me cherche pas,

Puisque je t'aurai aussitôt oubliée.

Eğer birden beni unutursan,

*Arama beni,
Çünkü seni çoktan unutmuş olurum*

Ayrılma ve çökmeye karşı savunmalar bozulduğunda, unutulma algısı bebeğin doğal birincil duygusu olan “var olmanın sürekliliği” için bir tehdit oluşturabilir (Winnicott, 1992). Bu da reddedilme ve karşılığında diğerini reddetme duygularının kısır döngüsüyle son bulabilir. Bedensel ayrılık duygularını ve benliklerini yeniden inşa ettikleri bu hassas dönemde, bebekler annelerinin unutulma duygularına tepki olarak kendilerini korumak için misilleme yasasını uygulayabilmektedirler (Mitrani, 2018).

Bion (1984), hasta tarafından uzun bir süre boyunca sürekli olarak deneyimlenmesi gereken analistin “kapsayan işlevinden” söz etmiştir. Kapsayıcı analistin, hastanın ham duyumsal deneyimini alma, işleme ve anlamlandırma yoluyla aşamalı içe yansıtması, en iyi şekilde, hastanın deneyimlendiği şekliyle aktarımın doğrudan, dolaysız ve net bir yorumuyla elde edilebilir. Bu şekilde elde edilen temas, hastaya duygusal ve ruhsal olarak uygun bir mevcudiyet ve içe yansıtmalı özdeşim yapabilen fakat katı olmayan bir kimlik ile bağlı olma duygusu vermektedir (Mitrani, 2018). Bu “bağlı olma” duygusu, Bick'in (1998) “ruhsal deri” dediği kavrama yaklaşır ve Steiner'in (1993) “analist merkezli yorumlama” dediği şeye karşılık gelen bir çalışma biçimini gerektirir.

Gençlerin genellikle kullandığı şiir türü olan slam, dokunsal veya akustik olduğu kadar artikülasyonun duyumsal açıdan derinleştiği, metaforların karakterini bilinçdışı şekilde etkilediği açıktır. Böylece simgeleştirme etkinliği, manzara anlatımı ile şiirsel yazının karşılıklı etkileşimi ya da temsillerin kendilerini bilince dayatma ve duygulanımlarla birleşme eğilimiyle somutlaştırılır çünkü bu yaratıcı deneyim duygulanımın özgür oyunu için elverişlidir. Özellikle ses ve belirli bir ifade aracılığıyla arkaik duyumsal deneyimleri yeniden etkinleştirir. Hissedilen duygu, bedenin dürtü boşalımından haz alan bir parçasıdır. Ses, bedenin ve bakışın sahne performansındaki önemi, izleyiciyi, sanatçıların kendileri gibi, çok arkaik kısmi dürtüleri tatmin etme deneyimlerini yeniden yaşatan duyumsal bir banyoya sokar (Mazars, 2014).

Italo Calvino'nun “Bir Kış Gecesi Eğer bir Yolcu” romanında bu arkaik hisleri uyandırdığını da belirtmek gerekir. Calvino, erken dönem anne bebek arasındaki duyumsal geçisi çağrıştıran duruma dair şu kısım örnek verilebilir. *“Bayan Miyagi'nin memesinde beni heyecanlandıran hatırı sayılır genişlikteki kahverengi bölümün yüzeyine dağılmış ve kenarlarda daha sık ama meme ucuna kadar devam eden irili ufaklı kabarcıklarla kaplı kabarık halkaydı. Olasılıkla bu kabarcıklar Bayan Miyagi'nin algısında az çok keskin duyumların her birine ayrı ayrı kumanda ediyordu...Onun duyarlılığıyla benimki arasında belli bir alışveriş ortaya çıkmıştı.”* (Calvino, 2021: 200)

Charles Baudelaire, “Paris Sıkıntısı” eserinin bir bölümündeki “Ayın İyilikleri”nde (Baudelaire, 2006 :116) duyumsallık ve haz bağlantılarına dair yazdığı öyküsünde bu çarpıcı şekilde sunduğu bağı çağrıştıran ilişkiye şu şekilde yer verir; *“Kendisi de tutku olan Ay, sen beşiğinde uyurken pencereden bakıp “bu çocuk hoşuma gidiyor” demiş. Ve usul usul inip bulut merdiveninden, gürültüsüzce camlardan geçmiş, bir annenin yumuşak şefkatiyle uzanmış üstüne, renklerin yüzüne koymuş. Gözbebeklerin bu yüzden yeşil, yanakların aşın solgun kaldı. Gözlerin bu konuğa baka baka böyle garip bir biçimde büyüdü; seni boynundan tutup göğsüne şefkatle sıkıca bastığı için hep ağlamak arzusu duydun.”*

Dino Buzzati'nin “Tatar Çölü” eserinde ise çocukken sonsuz gibi görünen uzun hayat yolunu, bütünleşmek istediği nesneye duyduğu arzuyu, hayal kırıklıklarını duyumsal öğelerle anlattığı şu kısma yer verilebilir; *“Daha çok yol var mıdır? Yoo, şu ilerideki nehri geçmek, şu yeşil tepeleri aşmak yeterlidir... Şu ağaçlar, kırlar, şu beyaz ev belki de bizim aradığımız şeylerdir... Sonra, kulağımıza ileride daha iyisinin olduğu çalınır ve tasasız bir biçimde yeniden yola koyuluruz... Günler uzun ve sakindir, Güneş yukarıda gökyüzünde parlamakta ve akşam bastığında üzümlere yok olmaya yüz tutmaktadır. Ama bir noktada, belki de içgüdüsel olarak, insan geri döner ve arkasındaki bir kapının kapanarak dönüşü olanaksız kıldığını fark eder. İşte o zaman, bir şeylerin değişmiş olduğunun ayırına varırız, güneş eskisi gibi kıpırtısız değildir, hızla hareket etmektedir.”* (Buzzati, 2020: 49)

Bir dizi duyumla bir dizi temsil arasında ilişki kuran algı, son derece önemlidir. Ruhsallığa ulaşan duyumların temsiller dünyası tarafından yorumlanması, onları tek bir dile çevirmek zorunda değildir, farklı çeviriler bir arada bulunabilir. Bu duyumlar herhangi bir sistemde yorumlanamazsa, temsiller dünyasını hayata geçiremezlerse, rahatsız edici bir yabancılık hissi ortaya çıkabilir, endişe artar ve bir depersonalizasyon deneyimine yol açabilir.

“Korkunç bir ateşim var, ya da daha doğrusu, ruhuma bedenim kadar ıstırap çektiren gergin bir ateşim var. Sürekli bir tehdit edici tehlikenin bu korkunç hissini, yaklaşan bir felaketin ya da ölüm bu korkusunu, kanda ve bedende filizlenen henüz bilinmeyen bir kötülüğün saldırısı olan bu endişeyi sürekli yaşıyorum” (Maupassant, 2015). Maupassant’ın “Le Horla” öyküncesindenki karakterin deneyimlediği şey, aslında Maupassant’ın kendisi, önceki deneyimlerin izleriyle ilişkilendirmesi imkansız olan bir dizi yorumlanamaz duyumdur. Depersonalizasyon deneyimlerine genellikle bedensel duyumlar, bedensel değişim izlenimleri eşlik eder. Duyumlar temsiller düzeyinde ifade bulamazlarsa, izlerini anılara dönüştüremezlerse organize olmamış şekilde travmatik deneyimler olarak kalabilirler (Denis, 2016).

Füruzan’ın “Gecenin Öteki Yüzü” eserinde duyumların erken dönemdeki özel yerine atıfta bulunarak eserinde şu şekilde yer verir; *“Çocuklar, o üstün algılama güçleriyle, söze çeviremedikleri her şeyi sonra adlandırmak için belleklerinde biriktiriyorlar.”* (Füruzan, 2009: 204). Koku duyumlarının bebeğin ruhsallığındaki izlerinin nasıl kaydedildiğine ise şu sözleriyle yer verir; *“...annesinin solukları o akşam sert ve garip kokuluydu.”* (Füruzan, 2009: 136)

Türk Edebiyatında önemli bir yeri olan Ayfer Tunç’un “Suzan Defter” romanında ev metaforuna bir yanı sıra ruhsallığa dair sık sık yer verdiği duyumsal unsurlar bulunmaktadır. Örneğin; *“Altı lamba gibiydik, altı ayrı yerinden aydınlatan odayı. Medeniyet icabı iyi geceler denip odalara dağıldıktan sonra, şimdi hiç birini hatırlamadığım kelimelerle tarif ederdim defterime, kendini aydınlatmaktan aciz altı lambanın yarattığı umutsuz karanlığı.”* (Tunç, 2011: 66).

1.7. Araştırmanın Hipotezleri

1.7.1. Araştırmanın Kuramsal Hipotezleri

1. Hipotez: Fibromiyalji hastaları sembolizasyon süreçlerindeki yetersizlik sonucu duyumsallığa aşırı yatırım yapacaklardır.

Jean Laplanche, küçük çocuğun sıkıntı anındaki durumundan bahsetmiş olup, bu birincil pasivite karşısındaki acıya işaret etmiştir (Souza,2014). Küçük çocuk çok yoğun olan uyarımı tek başına ele alamadığı zaman anne gittiğinde ve gözden kaybolduğunda, küçük çocuğun hissettiği yoğun uyarımı ele alamadığındaki acıyı düşünebiliriz. Fibromiyaljideki durum da buna benzetilebilir.

Fibromiyalji hastalarının temel birincil nesnelere çok az iz bırakması, sanki serbest bir etki bırakarak nesnenin çökmesine, dağılmasına neden olduğu düşünülmektedir. Alain Gibeault ve Roussillon'un belirttiği gibi birincil nesnenin eksikliği ve bıraktığı izlerin az olması nedeniyle, özdeşim kurulamayıp, benliğin inşası ve sembolizasyonun oluşumu esnasında boşluklar, delikler meydana getirdiği düşünülebilir (Gibeault, 2010). Nesneyle yeterince özdeşim kurulamadığı ve dolayısıyla o nesnenin yeterince ayrışmanın olmadığı görülebilir. Bu sebeple kişi olgunlaşma esnasında, kaybını organize ettiği dönemde, eksik olan bağları ruhsal aygıtının yardımıyla birleştirme gayretinde olacaktır.

Ayrılmadan farklı olarak, farklılaşmada zorluklar söz konusu olabilir. Burada kastedilen anneden farklı olarak farklı bir kimlik inşa ederek kendi kimliğini oluşturmasıdır. Bu nesnenin arkaik ve persekütif özellikte olduğu varsayılarak bu ilişkide farklılaşamama, özne ve nesne arasında bir yapışma, kolaj gibi iç içe geçme gibi bir durum olduğu düşünülebilir. Bu durum sembolizasyon süreçleri üzerinde hayati bir etki yapar. Sembolizasyon süreçlerinin bir bütün olarak iyi işleyememesi üzerinde kötü bir etki yaratarak bu süreçlerin işlenmesi engellenir. Nesne tamamen kaybedilmeyip, nesne ve özne arasında hiç ayrışma yaşamayıp bir iç içe geçme durumu olduğu için, sembolizasyona imkan verecek bir ara alan oluşması mümkün olamayacağı düşünülmektedir.

Birçok çalışma duyum, duygulanım ve sembolizasyonun kurulmasında önem teşkil eden anne ile etkileşim içindeki karşılıklı ilişkiyi vurgulamaktadır. Bion, annesel ruhsal çalışmanın, düş kapasitesinin, çocuk için nasıl hissettiğini, algıların, bedensel duyuların ruhsallığa nasıl dönüştüğünü göstermiştir (Bion, 2014). Ayrılmadan farklı olarak, farklılaşmada zorluklar söz konusu olabilir. Burada kastedilen anneden farklı olarak farklı bir kimlik inşa ederek kendi kimliğini oluşturmasıdır. Bu nesnenin yani annenin arkaik ve persekütif özellikte olduğu varsayılarak bu ilişkide farklılaşamama, özne ve nesne arasında bir yapışma, kolaj gibi iç içe geçme durumu olduğu düşünülebilir. Bu durum kötü bir etki yaratarak sembolizasyon süreçlerinin bir bütün olarak iyi işleyememesine neden olur.

2. Hipotez: Fibromiyalji hastaları duyuumsal unsurlarla birlikte negatif narsisizm türünde bir dayanak alacaklardır.

Temel depresyon, nesnesiz depresyondur. Kişi depresif duygulanımını algılamadığı gibi, yorgunluk ve eski ilgilerini yitirmenin haricinde hiçbir şeyden şikayetçi değildir. Davranışsal olarak uyumu söz konusu olmasının yanı sıra zihinsel ve düşlemsel yaşamı fakirleşmiş haldedir. Mekanik ve işlevsel tavırlar gözlenir, yaşam tonusu düşmüştür ve cinsellik tüm söylemlerden uzak tutulur. Bilinçdışı ile kesilen yaşamsal bağlarından dolayı kişi geçmişinden ve öyküsünden kopar hale gelir. Bu durum süreklilik kazandığında kişide işlemsel yaşam biçiminin eşlik ettiği nesnesiz depresyon görülür (Parman, 2012).

Kronik yorgunluk, fibromiyalji'den önce var olan gizil, maskeli bir depresyonun göstergesi gibi olduğu düşünülmektedir. Ağrılar ve acılar depresyonun melankolik biçimini oluştururlar. Manik defanslar yetersiz kaldığında ortaya çıkan depresyon çoğunlukla kas tonusundaki bir düşüşle kendisini gösterebilir. Bu durumu, kadınsı melankolinin düşlemsel bir bileşeni olarak da ele alınabilir. Yorgunluk, depresyonun bir biçimidir, kendini suçlamanın görülmediği bu depresyon türünü Marty, depresyonun özünü tarif etmek üzere temel depresyon olarak isimlendirmiştir. Yorgunluk semptomu, ağrıya ilişkin melankolik bir bileşeni de gösterebilir (Marty, 2012).

Tüm depresyonlarda bir kayıp vardır ve bununla yüzleşilir. Burada bir kayıp sorunsalı ne şekilde ele alındığı sorgulanabilir. Sembolizasyon süreçlerinin iyi işlememesi sonucu eksiğin deneyimlenmesinde bir sıkıntı yaşanır. Alain de Mijola ve Salem Shentoub'un belirttiği yasin çalışılmadığına yönelik bir başarısızlık ortaya çıkar (Mijola ve Shentoub, 1973). Bu durum da melankolik bir modeli öngörmeyi düşündürmektedir.

1.7.2. Araştırmanın İşlemsel Hipotezleri

1. Hipotez

Sembolizasyonun işleyememesine bağlı olarak duyumsal yanıtların nasıl bir içerikte olduğu ayrıntılı olarak ele alınmaya çalışılacaktır. Aşırı duyumsal yanıtlar akla bu hastaların hastalığını nasıl duyumsadığını, onunla nasıl bir ilişki kurduğuna dair soruları beraberinde getirmektedir. Bu yüzden duyumların sembolizasyona nasıl etki ettiği araştırmanın temel sorularından birisidir. Hipotezin akla getirdiği temel sorular şu şekildedir:

- Hastalar projektif testlerde bu duyumsal yanıtları ayrıştırabiliyorlar mı yoksa yapıştırıyorlar mı?
- İç içe geçen türde yanıt içerikleri söz konusu mu?
- Duyumsal yanıtların sınırlar konusunda nasıl etkileri vardır?

Bu kuramsal hipotez araştırmanın araçlarından olan projektif testlerden TAT'nin belli kartlarıyla incelenecektir. TAT testi hastaya verilirken her kart için bir hikaye oluşturup anlatması istenir. TAT testindeki her kartın görünür ve gizil içerikleri vardır. Görünür içeriği kartta yer alan siyah beyaz renklerden oluşan resimler içerir. Gizil içeriği ise hastanın anlatacağı hikayede onun sembolizasyona yeteneklerine, nesne ilişkilerine, savunma düzeneklerine göndermelerde bulunur. Testör yani araştırmacı bunu hastanın anlattığı öyküden hareketle bu sorunsalları inceleyebilir. Bu hipotezde yer alan duyumların ön plana çıkmasıyla sembolizasyona

süreçlerine etkisinin incelenmesi için TAT'nin özellikle 11, 12BG, 13B ve 19. kart yanıt örneklerine bakılacaktır.

Bu hipotez bağlamında ayrıışmış ve farklılaşmış nesne ilişkilerinin incelenmesi açısından Rorschach Testi'nin 2. Ve 3. Kartlarına bakılacaktır.

Birincil nesneden ayrışamama problemiği duyum yanıtlarıyla ortaya çıkacağı düşünölmektedir. Bunun yanı sıra sembolizasyon eksikliğinin telafisi gibi görönmektedir. Sembolize edilse de ona duygulanıma eklemleme sorunsalı karşımıza çıkacağı düşünölmektedir.

2. Hipotez

Yorgunluk, depresyonun bir biçimidir, kendini nesnesiz depresyon olarak gösterebilir. Yorgunluk vasıtasıyla ağrıda melankolik bir bileşeni de görebiliriz. Bu depresyonun nesnesi olmadığı için daha narsisistik, daha arkaik bir şeye dayandığını düşöndürebilir. Narsisistik bir kimliğe bağlanma, nesnenin libidinal yatırımına karşıdır.

Bu hipotezle ilişkili olarak Rorschach testindeki 5 ve 8. kart yanıt örnekleri ile TAT testinin 3BM ve 10. kartları ele alınacaktır.

TAT Testinin 3BM kartında, beden formu üzerinden yanıtların geleceği beklenmektedir. Bununla ilişkili olarak 5. kartta, manik hareketlerin eşlik etmesinin yanı sıra, acı verici belirtiler ve yorgunluk, düşme, çökme hareketlerinin, iyileşme yetersizliğine dair yanıtların gelmesi beklenmektedir.

Yanıtlarda iç ve dış sınırları karıştıırıp karakterin bedeninde bulurak, hayati tonun düşüşü olarak, benliğin temsilini ve bedenin imgesini acı verecek şekilde dönüştüreceği beklenmektedir.

TAT Testinin 3BM kartında, beden formu üzerinden negatif narsisizm yanıtlarının geleceği beklenmektedir. Hastalar duygulanımı ifade edemediği için, yorgunluk depresif duygulanımın yerine geçiyor gibi gözökmektedir. 3BM kartında

hastaların “beden duruşlarına” ve “yaslanma” gibi cevaplarından hareketle algıdan destek aldıkları düşünülmektedir.

Rorschach Testinin 5. Kartında ise duyumsallığın ön planda olmasına bağlı olarak manik hareketlerin eşlik etmesi beklenmektedir. Bu yanıtlarda hayati tonun düşüşü olarak, benliğin temsilini ve beden imgesini acı verecek şekilde dönüştürmesi beklenmektedir. Bunun sonucunda iç ve dış sınırlar karıştırılarak hasta kendi bedenine dair imgesini testteki karakterin bedeninde bulabilir.

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Bu araştırma İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Bölümü, Anesteziyoloji Anabilim Dalı, Algoloji Bilim Dalı-Ağrı Polikliniğine başvurmuş, yaşları 30 ile 61 arasında olan Fibromiyalji tanısı almış, çalışmaya katılmaya gönüllü olan 22 kadın hastayla yüz yüze görüşülerek yürütülmüştür. Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon uzmanı hekim tarafından Fibromiyalji tanısı konulan hastalara yapılacak çalışma hakkında bilgi verip onayları alınarak çalışmaya başlanmıştır. Hastaların kişisel kimlikleri saklı tutularak, herhangi başka bir araştırma dışında kullanılmamıştır.

Katılımcıların Araştırmaya Alınma Kriterleri:

- Amerikan Romatoloji Birliği tarafından belirlenmiş 2016 Fibromiyalji tanı kriterlerini karşılamak
- 30-61 yaş arasında olmak
- Herhangi başka bir fiziksel ve organik hastalığı bulunmaması
- DSM V'in tanı kriterlerine göre herhangi bir psikiyatrik rahatsızlığı olmaması,

- En az ilkokul mezunu olmaları,
- Verilen testi anlamalarına yetecek zihinsel kapasiteye sahip olmaları,
- Gönüllü olmaları

2.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul etmiş fibromiyalji tanısı konmuş hastalarla öncelikle, yüz yüze psikanalitik yönelimli yarı yapılandırılmış, ayrıntılı bir ön görüşme yapılmıştır. Sonrasında hastalarla ilgili çeşitli demografik bilgilerin bulunduğu “Demografik Bilgi ve Bilgilendirilmiş Onay Formu”, “Rorschach Testi” ve “Tematik Algı Test (T.AT) uygulanmıştır. Daha sonra gönüllü olan 6 hasta ile görüşmeler haftada 1 kez olmak üzere 2 yıl devam etmiştir.

2.2.1. Demografik Bilgi ve Bilgilendirilmiş Onam Formu

Yarı yapılandırılmış ön görüşmede, katılımcıların yaş, eğitim, gelir, meslek, medeni durum, ailevi özellikleri, hastalığa ilişkin klinik geçmişleri, menopoz durumları, diğer bedensel, ruhsal hastalıkları ve daha önce aldıkları tedavileri tespit edebilmek için kısa bir demografik bilgi formu ile bu bilgileri alınmıştır. Katılımcıların araştırma konusunda bilgilendirilmeleri açısından araştırmayı açıklayan ve izin yazısını içeren çalışmaya katılmayı kabul ettiğine dair bilgilendirilmiş onam formu da sunulup imzalamaları istenmiştir.

2.2.2. Yarı Yapılandırılmış Psikanalitik Yönelimli Öngörüşme

Psikanalitik yönelimli ön görüşme hastalara projektif testler verilmeden önce yapılmıştır. Görüşme aracılığıyla hastanın kişisel tarihi, hastalık öyküsü ve hastalığa ilişkin söylemleri, aile, evlilik, ebeveynleri ile olan ilişkisi, üst kuşakların öyküsü, ruhsal çatışmaları, ruhsal yatırımlarının neler olduğu, rüyaları, anne ve baba ile olan çocukluk anıları hakkında detaylı bilgiler alınarak hastanın ruhsal işleyişi hakkında bilgi sahibi olmak amaçlanmıştır. Psikanalitik ön görüşmeyle alınan bu bilgiler projektif testlerin yorumlanmasında yardımcı olmuştur. Görüşme esnasında hastanın

serbest çağrışım yoluyla aklına geleni söylemesine izin verilerek, hastalar kesintiye uğratılmadan dinlenerek görüşmeler yapılmıştır.

2.2.3. Rorschach Testi

Kişilik yapısını değerlendirmek amacıyla kullanılan projektif bir test olan Rorschach Testi, 1921 yılında İsviçreli psikiyatr Hermann Rorschach tarafından geliştirilmiştir. Testin Türkçe'ye çevrilip uyarlanması Yani Anastasiadis tarafından gerçekleştirilmiştir. H. Rorschach, psikiyatri çalışmalarını Bleuler'in Zürih'teki kliniğinde geliştirerek, 1910 yılında birçok psikanalitik çalışma yürütmüştür. 1911'de mürekkep lekeleri ile ilgilenmiş ve 1921'de "Psikodiagnostik" adlı yapıtını yayınlamıştır. H. Rorschach'nın bu testi geliştirirken ilk hedefi öncelikle algısal süreçleri lekeler aracılığıyla ne içerikte ifade etmelerine yönelikti (Tunaboğlu-İkiz, 2017).

Rorschach Testi'nin yüzüncü yılında testin hala canlılığını koruduğunu ve bilimsel çalışmalarda sürekli uygulanan önemli bir projektif test olduğu görülmektedir. Testin uygulama ve değerlendirmesi, dünyada geçerli olan Amerikan Okulu ve Fransız Okulu olmak üzere iki farklı okula göre yapılmaktadır. Amerikan Okulu, John Exner'in oluşturduğu "Bütünleştirici Sistem" temeline dayanmaktadır. Buradaki hedef problem çözme olup, cevap süresi algısal ve bilişsel terimlerle açıklanmaktadır. Standardize edilmiş bir yönergeyle sunulan test, herhangi bir kişilik kuramına oturtulmaz. Fransız Okulu ise Klopfer, Piotrowski ve Beck'in yorumlamaları üzerine kurulmuştur. 1966 yılında C. Beizmann'ın form yanıtlarının puanlanması üzerine yayınladığı kitap ile çalışmalar istatistiksel verilere oturtulmuştur. Fransa'da 1960-1970 tarihleri arasında Didier Anzieu, Nina Rausch de Trautenberg ve Vica Shentoub'un psikanaliz ve psikanalitik psikopatoloji üzerinden oluşturulan model ile Rorschach çalışmaları geliştirilmiştir. Fransız Okulu'nda önemli olan testin sadece içeriği değil, söylemin nasıl yapıldığı, devamlılığı ve yorum büyük bir önem taşımaktadır. Rüya gibi, bu testte de gizli ve görünürdeki içerik beraber ele alınarak, ruhsal yapılanma anlaşılmasına çalışılmaktadır. Fransa'da ön plana çıkan önemli isimlerden birisi olan, Rorschach testi hakkında önemli çalışmaları olan, Paris 5 Üniversitesi profesörlerinden

Catherine Chabert, uzun yıllar projektif testler ile ilgili eğitim programı çalışmalarını yürütmüştür.

Türkiye’de ise Yani Anastasiadis’in “100 denek üzerinde Rorschach, Bernreuter ve Kent-Rosanoff serbest çağrışım testlerinin kıyaslanması” isimli doktora tezi bulunmaktadır. Yani Anastasiadis’in çalışmalarını takip eden yıllarda üniversite hastanelerinde Rorschach ile ilgili klinik çalışmalar çeşitli psikologlarca sürdürülmüş ve ulusal kongrelerde sunulmuştur. Anastasiadis’in çabalarıyla 1937-1996 yılları arasında en az 100 Rorschach makalesi ülkemizde yayınlanarak, ülkemizde pek çok tez araştırmasında ve klinikte Rorschach testi zengin bir projektif test olarak kullanılmaya devam etmektedir (Tunaboşlu-İkiz, 2017).

Rorschach Testi evrensel bir kişilik değerlendirme yöntemi olup mürekkep lekelerine verilen yanıtlarla kişilerin ruhsal dinamiklerini yansıtmaktadır. Test kişilerin sadece nasıl yanıtlar verdiğine değil, yanıtları neden verdiklerine de ayrı bir değer atfetmektedir.

Test, arabulucu bir görevinde olup testör ile hasta arasında bir geçiş alanı işlevi üstlenmektedir. Testörün sunduğu bir alanda kişinin temsil dünyasını, içsel yaşantılarını bu test malzemesinden hareketle sunmasını kolaylaştırmaktadır. Kişi, hayal kurma kapasitesini ortaya koyarak ruhsallığını kartlar aracılığı ile yansıtmaktadır. Rorschach testi kişiyi bütün şekilde ele alıp açıklama yoluyla, yapısal bir yaklaşıma sahip olduğu görülmektedir (Tunaboşlu-İkiz, 2017).

2.2.4. Tematik Algı Testi (T.A.T)

Psikanalitik yönelimli projektif testlerden olan TAT testi 1935’te Murray tarafından geliştirilmiştir. Bu test daha çok kişinin ihtiyaçlarına, motivasyon duygusuna yönelik bir uygulama olarak görülür. Bu testin psikanalitik açıdan ele alınması ise ilk kez 1953 yılında Fransa’da Vica Shentoub tarafından gerçekleştirilmiştir. Shentoub, TAT testinin ruhsal süreçleri anlamada gizil içerik ve görünür içerik terimlerini kullanmıştır. Roschach testinde olduğu gibi Roy Schaeffer’in kuramsal katkıları bu testte de görülmektedir. Psikanalistin analizini dinlediği türden bir yaklaşımın söz konusu olduğu ortaya çıkmaktadır.

1970'lerde Rosine Debray'ın katkılarıyla kodlama kağıdı üzerinde süren çalışmalar TAT testinde serilerin gelişmesini ve süreçlerin daha net ifade edilmesini sağlamıştır. Fransız Okulunun kodlama kağıdı ile ruhsal işleyiş biçimleri yorumlanmaktadır. TAT'de sunulan hikeyeler psikanalitik bir yaklaşım ile değerlendirilmektedir. TAT'deki gizil ve görünür içerikler nesne ilişkilerine gönderme yaparak, her kart ödipal sorunsal ve narsisistik eksende ele alınmaktadır. Ayrıca kişilerin anlattığı hikayelerin sunuş tarzları, işlenme biçimleri, bu kişilerin psikopatolojik örgütlenmesine ait savunma düzeneklerine ve kişilik işleyişlerine dair bir bilgi vermektedir (İkiz, 2021).

2.2.5. Veri Toplama Süreci ve Analizi

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, Anesteziyoloji Anabilim Dalı, Algoloji Bilim Dalı-Ağrı Polikliniğine ağrı şikayeti ile başvurarak Fibromiyalji tanısı almış, çalışma kriterlerini karşılayan 22 hasta ile onayları alınarak çalışılmıştır. Hastaların öncelikle demografik bilgileri alınarak daha sonra psikanalitik yönelimli ön görüşme yapılmıştır. Sonrasında Rorschach Testi ve Tematik Algı Testi (TAT) uygulanmıştır. Testin uygulanışından sonra, bir sonraki görüşmede test sonucu hakkında hastalar bilgilendirilmiş ve çalışmaya istekli olan hastalar ile görüşmeler yaklaşık 2 yıl devam etmiştir.

Çalışmada katılımcılara uygulanan projektif testlerin analizinde, Fransız Okuluna özgü içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış ön görüşmelerden elde edilen bilgiler ise, psikanalitik ve psikosomatik kuram temel alınarak yorumlanmıştır.

Çalışmanın etik izni İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı tarafından alınarak, 17.10.2019-213583 sayılı yazısı 2019/157 dosya numarası ile etik yönden uygun bulunduğu bildirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİBROMİYALJİ SENDROMUNDA DUYUMSALLIĞIN PROJEKTİF TESTLERLE DEĞERLENDİREN ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.1. Sosyo-Demografik Bulgular

Katılımcıların yaşları 30 ve 61 arasında değişmektedir. Katılımcıların tümü kadın hastalardan oluşup yaş ortalaması 48'dir

Eğitim durumlarının dağılımının; ilkokul mezunu; 9, lise mezunu; 7, üniversite mezunu; 6 şeklinde olduğu görülmektedir.

Aktif olarak iş hayatında çalışan 5 katılımcı bulunmaktadır.

3.2. Psikanalitik Yönelimli Görüşmelerden Elde Edilen Bulguların Rorschach ve TAT Test Verileri ile Birlikte Değerlendirilmesi

Fibromiyalji tanısı alan 22 hastanın yarı yapılandırılmış psikanalitik görüşmelerden elde edilen verileri Rorschach ve TAT Testi incelenmiştir.

3.2.1 Sembolizasyon Süreçlerindeki Yetersizlik Sonucu Duyumsallığa Aşırı Yatırımın Psikanalitik İncelemesi

Bu hastaların aşırı duyumsal yanıt örneklerinin olduğu göze çarpmaktadır. Bu sensöriyel yanıtların nasıl bir içerikte olduğunu ayrıntılı olarak ele almaya çalışılmıştır. Hastalar projektif testlerde bu duyumsal yanıtları ayrıştırabiliyorlar mı yoksa yapıştırıyorlar mı? İç içe geçen türde içerikler söz konusu mu? Duyumsal yanıtların sınırlar konusunda nasıl etkileri var? soruları ele alınmıştır. Diğer bir taraftan bu aşırı duyumsal yanıtlar akla bu hastaların hastalığını nasıl duyumsadığını,

onunla nasıl bir ilişki kurduğuna dair soruları beraberinde getirmektedir. Bu yüzden duyumların sembolizasyona nasıl etki ettiği araştırmanın temel sorularından birisidir.

Hastaların TAT testindeki 19, 12BG, 13B ve 11. kartlarında duyumsala dair verilen cevapların, depresif duygulanımın yerini aldığı düşünülmektedir. Duyumsalın kullanımının önemi, duygulanım ve temsil arasındaki mücadelede ortaya çıktığı görülmektedir. Duyumun kullanımı, depresif durumdan kaçınmak için bir müdahale olabilmektedir. Bu hastalarda, temsil ve duygulanımların söz konusu olduğu noktada duyumsal bir görüntüye yol açan regresif bir hareketin var olduğu düşünülebilir. Somatik kaynaklara geri dönüş, çok arkaik süreçlerden gelmektedir. Beden, birincil nesnelere çok erken ilişkilerde aranarak, Smadja'nın belirttiği gibi 0-1 yaş, söz öncesi dönemden hareketle ele alınmalıdır.

Bu hastalarda gerileme, nevrotik savunma mekanizmalarının yerine geçiyor gibi görünmektedir. Bu görünüm ölüm dürtüsünün tezahürü olabilir. Böylece ruhsallık, bastırmanın çalışmasına izin verecek temsillerle olan bağlantılarından yoksun kalmaktadır. Bununla birlikte bu gerileme, kimi hastalar için öznenin ruhsal ve somatik ekonomisi için tehlikeli olup, ilerleyici düzensizlik riskini de barındırabilir. Bu bilgiler ışığında 19. kart yanıt örneklerine bakıldığında aşağıdaki yanıt örnekleriyle karşılaşılmıştır:

Şengül: “Bunlar gittikçe karma karışık oluyor. **Rüzgarlı, soğuk, fırtınalı bir hava.** Önce aklıma kutuplara yakın yerler geldi. Köyde tek göz odalı dağda bayırda bir yer. **Kar kaplamış her yeri.** Kocaman soba borusu. Köy evi. Kimsenin dışarı çıkamayacağı soğuk bir hava. Baca tütmüyor. Sabahın ilk saatleri. Daha sobayı yakmamışlar. Kar kış her yer.”

Sultan: “Ev camları olan bacası olan önü **karlarla** kapatılmış bir ev. Ev mi dağ mı arkadakiler. Ressamların çizdiği gibi. Evin etrafında bela musibetler var. **Gri-siyahlar. Kış var.** Felaket var. **Siyah bulut fırtına. Şiddetli bir rüzgar** var. Ev oval, tuhaf bir ev. Deniz kabuğuna benziyor.”

Ayşe: “Bir ev görüyorum. İki camı var. Arkada küçük küçük evler var. Cam, çatıları ve sobanın bacası kapanmış. Arkada kulübe gibi bir ev. Çam ağacı. **Evin**

ışıkları yanıyor. Avize sallanıyor gibi. Camın önünde saksı. **Hava açık. Karlı bir hava.** Havada mı yerde mi çok belli değil **şu siyah** şey. Ağaç da değil. Bir **anlamsız karartı** o şey sanki.”

Berrin: “**Karlar** içinde bir kulübe. Ama **ev ışıklı ve sıcak. Duman tütüyor.** Etraftaki evlerde de **ışık yanıyor ve sıcak.** Perdeleri süslü küçük bir ev. Çok **karlı, soğuk dışarı ve rüzgarlı. Fırtına varmış** gibi.”

Ulviye: “**Karların** içinde küçük bir ev. Evin üstünde kedi. Bir şey daha var ama net değil. Anlayamadım. Sobası var. Perdeleri var. **Soba yanıyor.** Çok güzel. Eski evler hep böyleydi. **Karlı hava. Kara gömülmüş** bir ev.”

Hüsniye: “**Bacası tüten** küçük dağ evi. Bacasının tüttüğü yerden yolda geçiyor. **Kış** mevsimi sanki. **Kar yağmış. Sisli, tipi bir hava** var. Tam kış havası.”

Gülhan: “Küçük kulübe, ev. Kapısı var. Camı var. **Kar yağmış. Kara bulutlar** var dışarıda. Sakinlik, huzur var. İçerde birileri var ama dışarı çıkmıyorlar. Jandarmalar onlara bakıyor farklı yerlerden. İçerdekiler dışarı çıkmıyor. Çevrede onları korkutan bir şeyler var.”

Aysel: “Kar yağmış. Ev **karlar altında** kalmış. Şuradan baca çıkmış. Pencereleri açmışlar dışarıyı görmek için. İçerde **ışık yanıyor.** Şunlar da başka yerler. **Akşam üzeri. Işık yandığı için, beş-altı saatleri** olduğu için. **Kar ve rüzgarlı** bir hava var.”

Meryem: “Küçük bina. Bacaları mı bu? Üsteki baca mı? Hayvanın gözleri var gibi. **Bulanık dumanlı hava. Sonbahar havası** gibi.”

Nilgün: “**Kar yağmış.** Küçük ev ya da arka arkaya evler. Camlarından içerisi görünüyor. Alçak evler. Sıkıntı var sanki bu evlerde. Özellikle öndeki evde. Arkadaki evin camı da çok cam gibi durmuyor. **Soğuk. Rüzgar var. Bacası yanmıyor.**”

Nesrin: “Bu ne ya? **Karlar altında kalmış** bir ev. Bacası var. İki penceresi var. Sanki üstünde **hayalet** varmış gibi. Hava çok kötü ama. İçerde **ışık yanıyor.**

Aydınlık ama soba yanmıyor. Üşüdüklerini göremiyorum ama içerisi neşeli görünüyor. **Hava karanlık. Simsiyah bulutlar** var. Evin yarısı karlar içinde.”

Hatice: “Bunu eve benzetiyorum. Ev karışık. **Aydınlık olmayan bir yerdeki ev.** Bacası var. Bu evde mutsuz olacaktıymış gibi. Sahipsiz bir ev. İçindeki insanlar mutsuz gibi. **Aydınlık değil.** Karışık.”

Birgül: “Toprakta evler olur ya. Her tarafını **kar kaplamış.** İçeride ışık yanıyor. Ama rüzgar var. **Kar var. Rüzgar karı savurmuş.** İçerde bir muhabbet var. **Dışarı da rüzgar var. İçerisi sıcak. Yani soğuk bir hava var dışarı da.”**

Hilal: “**Karlı bir gün. Ev bacası tütüyor.** Evlerin olduğu bir yer. **Karlı her taraf.** Kar kaplı Bir köy. İçerde **sıcak bir ortam. Şuralar bulut. Hava soğuk.** İnsanlar içerde. Eğlence var içerde. Parti yapıyorlar.”

Birsen: “Ev gördüm. **Şirin küçük masallardaki ev.** Uzun bacası var. **Taş ev devrinden çizgi filmlerdeki gibi pencereleri var.** Figürler var pencerelerde ama tam arkada bir tane daha ev var. **Işıkları yanıyor. Siyah bulut var. Arkada yağmur bulutu gibi.** Taş evler var. Siyah bulut var bunun üstünde.”

Berna: “İlk bakışta karanlık bir fotoğraf **şirinlerin evi gibi. Mantar gibi.** İçeride mutlu bir aile var. Ama dışarıda kar kıyamet kış. **Cam buğu yapmış.”**

Havva: “Burada bir ev var. Etrafında **kar kış fırtına.** Fakat o evin içinde **ışığını yanık tutup hani eski tabirle ocağını tütürmek** o şekilde bütün etrafındaki olumsuz şartlara rağmen dayanmaya çalışıyor.”

Zehra: “Çizgi filmlerde olur ya evler. Sanki **çizgi film kahramanının evi** gibi. o sahneden bir yer gibi. Zannediyorum kış. En dikkat çeken şey ev. **Hayal ürünü bir ev.** Gerçek olan bir ev değil.”

Ferice: “Bir ev var. Penceresi var. **Karabulutlar geziyor** evin üstünde. Yavaş yavaş dağılıyor. **Dışarı buz gibi. Sert bir esinti var. Karlar var.”**

Filiz: “Şirinlerin kasabasına benzettim. Küçük evler. **Casper’ın kasabasına** daha çok benziyor. **Hayaletlerin** dolaştığı **fırtınalı** bir hava gibi ama şu evin içi sıcak gözüküyor. Bacası tütmüyor ama aydınlık gözüküyor ama önünde bir sürü olumsuz hava var.”

Güler: “Sanki burada **kar bastırmiş. Kardan görünmeyen ev.** Küçük pencereler var. Soba yanıyor. **Dumanların** çıktığını görüyorum. Sanki **sarkan buz parçaları** görüyorum. Kış süreci görüyorum.”

Nermin: “Burası **karlarla kaplı şehir.** Ev var bacası var. Perdeleri. İki penceresi var. Güzel gözüküyor keyifli. Evin çevresi biraz **karanlık.**”

19. kartta genellikle duyumsal bağlarla ve sınırlarla ilgili yanıtlarla karşılaşmıştır. Persekütif unsurlar, iç ve dış arasındaki zıtlığı sürdürerek duyumsallığın desteklemeye çalıştığı sınırları sarsmaktadır. İç-dış arasındaki yarılma tarafından desteklenen bir kabı temsil etmeye davet eden bu kart, yıkıcı fantezilerin projeksiyonuna yol açmaktadır.

Bu figüratif olmayan kart karşısında, paylaşılamayan sembolizasyonlar, kimliksel işaretlerinin kaybolmasına, boşlukların karışıklığına ve çok yoğun bir şekilde duyumsallığa tanıklık edilmektedir.

Tek başına kalma kapasitesi ve kayıplarla ilişkili olan 12BG kartında yer alan duyumsal yanıtlar aşağıda incelenmiştir.

12BG

Şengül: “Çok **soluk** çıkmış ama. **Sonbahar mı?** Değil. **Sararmış** değil çiçekli gibi. Sanki huzurlu ortam. Şurada göl var. Sessiz. O kadar. Belgrad ormanlarında gölet var orası gibi.”

Sultan: “**Kış** aylarındaki en güzel manzara. Alttaki kayak sanırım. Şuralarda göl gibi. ağaçlar cansız. Kar taşıyorlar. Güzel manzara ama **soğuk** bir görüntü.”

Ayşe: “Çok güzel bir resim. **İlkbahar** gelmiş. Çiçekler açmış. Sandal var. Akarsu var. Kar mı yağmış. Vazgeçtim. **Kar** tutmuş. Yeşil değil. Nostaljik. Sandal var içi boş. Bu **soğuk havada** kimse olmaz. **Işığı sonradan keşfedebildim.**”

Berrin: “Eşimin en istediği ev mekanı. **Sessiz**. Kimsenin olmadığı yeşillikler. Sandalla açılıp her zaman balık tutabileceği bir mekan. Baharda çiçek açmış kocaman bir ağaç. **Baharı** andırıyor çevre.”

Hüsniye: “Çok bir sonbahar resmi gibi. Hayır ilkbahar. Çiçekler yeni açmış. **Siyah beyaz oluşundan sonbahar sandım.**”

Gülhan: “Güzel bir kasabanın güzel bir göl kenarı. Bir aile var ve bir tekneleri var. Yaşanılacak bir yer gibi. **Sessiz sakin.**”

Aysel: “Bir tane kayık var. **Her taraf yeşil**. Ağaçlar çiçek açıyor. **Güneşli bir hava. Rüzgar yok. Sakin.**”

Meryem: “**Kar yağmış**. Ağacın yaprakları dökülmüş. Ağacın altındaki tekne mi? Büyük bir şey altında kalmış.”

Nilgün: “**Bahar. İlkbahar** gelmiş. Çok güzel bir ağaç. Çiçeklenmiş. Ağacın alt kısmı. Çok yıllık değil. Kısa gövde, cılız bir ağaç. Ama üst kısmı dallar çiçekler şaşırtıyor. Cılız olan bir ağaçtan bu kadar dallar çıkabilir mi? Derenin kenarında kayık var. Su var.”

Nesrin: “**Bu kar mı?** Çiçek mi? Ben kar gibi gördüm. Kırsal kesim. Güzel. Ağaçlar var. **Kış** olduğu için tabiat kendiyle baş başa kalmış. Huzurlu bir yer. **Karlar bembeyaz çiçekler gibi olmuş.**”

Hatice: “Bu da sanki hafif bir **sonbahar**. Yapraklar dökülmüş. Hafif bir sonbaharın ilk **karı yağmış** gibi. Sandal var. Güzel bir nostalji yaratmış gibi. Burada da oturup sağa sola bakmak isterdim.”

Birgül: “**Kış**. Terkedilmiş bir sandal var. Ağacın altında bir dere var. Issız şekilde duruyor. Kuşlar var sandalın içinde. Güzel bir manzara. Başka bir şey yok. Küçükken bahçemizi izlerdik. Öyle güzel bir şey.”

Hilal: “Çok güzel bir gölette ağacın altında bir sandal çok güzel. **Güzel bir ilkbahar. Çiçekler açmış. Güneşli bir gün.**”

Birsen: “Güzel sevdiğim bir doğa. Sandal var. Göl var ağacın altında. **İlkbahar çiçekleri de olabilir. Kış çiçekleri de olabilir.** Doğa resmi. Güzel. Suyla dağ birleşince benim en sevdiğim yerler.”

Berna: “**Fotoğraf siyah beyaz ama ben bahar gördüm.** Ağaçlar çiçek açmış. Sandalla gölde gezme zamanı gelmiş. Göle çıkmak için doğru zamanı bekliyorlar. İçinde insanlar var çünkü. Bir aile var. Saçı az bir adam. Bir anne ve bir küçük bebeği var. Mutlu biter. **Bahar var burada.**”

Havva: “Huzur. **Yeşillik nehir ya da göl kenarı.** Sessiz sakin huzurlu bir ortam. İnsanın kendiyle baş başa kalması için güzel bir yer. Kaostan uzaklaşmak için.”

Zehra: “Bu **baharın gelişi. Kar mı bahar mı?** Bahar. Ağaçlar çiçek açmış. Bir nehir kenarı. Bir sandal. Doğru görüyorsam. **Kar değil de ağaçlar çiçek açmışsa, resim renkli olsaydı, her yeri yemyeşil görecektik.** Bu ağacı da. **Beyaz çiçekler olacaktı. Dalları bembeyaz. Denizi mavi.** Huzurlu bir ortam aslında.”

Filiz: “Bu da **bahar. Renk siyah beyaz ama. Ağaç çiçekli çiçek açmış.** Bu kayak. Göl kenarına yakın bir yer gibi. Sakin huzurlu bir yer. Ördek var. Şurası nehir gibi. Dinlenme. Kelebekler. Bahar gelmiş. Kafa dinlemeye gitmiş birisi. Belli ki kayığı da çektiğine göre.”

Güler: “Dışarıda çok güzel bir ağaç. Ama **rüzgardan dalları kırılmış,** sallanmış gibi. Denizin kenarında kırık dökük sandal görüyorum. Ağaç köklü sağlam ama **rüzgardan dallarının parçalanacağını ve sürekli estikçe parçalanacak.** Kökü güçlü ama dalları zayıf bir ağaç. (?) Ağacın üstüne çıkmış bir insan görüyorum. O insanın sandalla döneceğini düşünüyorum.”

Nermin: “**Bahar gelmiş.** Küçük bir su kenarı çay dere gibi. Sandal var. Uzun süredir orada gibi sandal. Oralara da kimseler gelmemiş.”

Tek başına kalma kapasitesi hakkında bilgi veren 13B kartındaki duyumsal yanıt içeriğindeki cevaplar incelenmiştir.

13B

Şengül: “Kırsalda bir yer. Köy evi. Çocuğun ayakları da **çıplak.** Yoksulluk. Çok pejmürde değil üstü. Daha yırtık dökükleri var ya. Ama fakirlik yalnızlık. Hiç bir şeyi yok çünkü. Bana çağrıştırdıkları bu. **Sıcak. Güneş vurmuş.**”

Ayşe: “Ahşap bir evde küçük bir çocuk. Düşünceli üzgün. Bir şeye küsmüş. Oyun oynamıyor. Bir şeye canı sıkılmış. **Ayakları yalın ayak ama güneşli bir hava.** Ev yıkık dökük. **Yüzüne güneş vurmuş.** Düşünceli ve üzgün. Bir şey istemiş ve olmamış. Üzgün ve küskün.”

Gülhan: “Bir tane çocuk var. Yalnız, mutsuz. Bir şeyler istediği gibi gitmemiş. **Evin eşiğinde oturmuş.** Gitse gidemiyor ve kalamıyor. Bir şeylerden korkuyor gibi. Üzölmüş gibi. Baktığı aynada kendini görüyor. Adım attı ve gidecek gibi. Cesaretini toplasa mutlu olacak.”

Aysel: “Çocuk var. Bir şey yiyormuş gibi. Ailesinin durumu yok. Çiftçi bir ailenin çocuğu gibi. Paçaları katlanmış. Ayakkabısı yok. Eski ev. **Bulunduğu yer toz toprak.**”

Meryem: “Çocuk kapının önüne oturmuş. Annesini mi bekliyor? Arkadaşlarını mı bekliyor oynamak için? **Ayakları da çıplak.** Ayakkabısı yok.”

Nilgün: “Bir çocuk evinin kapısının önünde oturuyor. Burada otur dışarıya gitme eşikten dışarıya geçme demişler. **Aralık bir kapı var.** Burada mı otursam bir yerlere mi gitsem diye karar vermeye çalışan bir çocuk var.”

Nesrin: “Çok **kötü şartlarda, bakımsız bir evde** yalnız kalmış gidenlerin dönmesini bekleyen bir çocuk. İçerisi hiç güzel değil. O yüzden dışarıda kalmayı tercih ediyor. Çok mutsuz bence.”

Hilal: “Bu çocuk kara kara düşünüyor. Nasıl yaramazlık yapsam. Yok. Kara kara düşünüyor. Karamsar. Bir şeyler olmuş. Düşünüyor. **Yorulmuş aksine. Ailesine Yardım etmiş** olabilir. Sonuçta oturmuş düşünüyor. **Ahırın önünde çünkü çalışmış olabilir.”**

Birsen: “Yalnız bir çocuk. Kapıda oturmuş annesini bekliyor. Çenesine koymuş ellerini. **Eski ahşap bir ev. Loş karanlık bir ev.** Çocuğun ayakkabıları terlikleri yok. Eski bir resim gibi. Yalnız çocuk birisini bekliyor.”

Zehra: “Yalnız bir çocuk. Düşünceli. **Arkası karanlık. Ayakkabıları yok ayağında.** Belki buraya sığındı. Evin kapısı olmadığı belli. Yalnız kalmak istemiş bir şeyden kaçmış çünkü. Ayakkabısı bile yok. (?) Evine döner. Eviyle bağlantılı bir yer burası. Burası depo. **Hayvan barınağı gibi. Evinin bir bölümü. Evinin civarında. Evine ait bir yer.”**

Filiz: “Köy çocuğu gibi. Savaş bölgelerinde çok mağdur çocuk var. **Ayağında ayakkabı yok** ama onu dert ettiğini sanmıyorum. Muhtemelen hayal kuruyordur. Ailesi olmayadabilir savaş çocuğuyorsa eğer. Oturup düşündüğüne göre önünde heveslendirecek bir grup çocuk da olabilir. Onlara bakıp iç geçiriyormuş da olabilir.”

Bu kartlara ek olarak TAT'nin 11. Kartı hem çöken ve ulaşılması güç bir ilk nesneyi çağrıştırmasının yanı sıra bu yanıtların duyumsal içerikte verilmesi dikkat çekici olmuştur. 11.karta verilen yanıt örnekleri şu şekildedir:

Ayşe: “**Dağ gibi yamaç gibi. Su akıyor. Şelale sıçramış.** Arıya benzettim. Orada duruyor. **Kayalar taşlar şunlar. Akan bir su ve kayalık.** Uzun bir tırtıklı hayvan gelmiş. Bu hayvan bunu yemeye çalışıyor. Arkası dönük. Çok güzel bir hikaye olmaz. **Kasvetli ve korkutucu geldi. Tehlike var. Şuaradan aşağı düşsen ölürsün. Buradan yürünmez zaten yol yok. Karanlık ve ürkütücü.”**

Aysel: “Bu taraf **dağ**. Bu taraf yol. Ama burası **uçurum**. **Karanlık fırtınalı bir hava**. **Zor bir geçit**. Yol. Sanki şuradan gelen bir **ejderha gibi**. **Korkutucu bir rüya**.”

Berna: “Sanki **karanlık bir mağara var**. İçinde bir karınca gördüm. Karşısında daha güçlü bir hayvan var. Tilki gibi kurnaz. Buradayım güleyim der gibi. Karıncanın olduğu tarafta bir **aydınlık var**. Aydınlığa gitmesi için tilkinin önünden geçmesi lazım. Göze alması lazım. **Çok karanlık ve ürkütücü bir yer**. Risk almadığı sürece **o mağaradan çıkamaz**.”

Güler: “Dışarıda bir yer. **Güneş sanki vurmuş**. **Çok az su akan yer**. **Taşlar kenarında**. Şurada bir arı görüyorum. **Güneşin vurduğu ışıltılı yerde bir arı görüyorum**. Arkada, güzelliğin arkasından yılan kafası görüyorum. Oraya doğru kafasını uzatmış, oraya gelecekmiş gibi. Arı da mutlu şekilde kendini ağaç kütüğünün üstüne koymuş ve **güneşin tadını çıkarıyor**. Ama **o yılanın ona zarar vereceğini düşünüyorum**.”

Zehra: “Doğrusu böyle mi resmin? **Dağların arasında bir kanyon gibi**. **Yukarıdan akan bir su**. **Şelale gibi**. **Ağaçların gölgesi**. **Kayalar**. Sanki hayvan başı. Aradan uzanmış. Bir arı boyutlandırılmış. Arkada **hızlı akan şelalenin bir dumanı gibi**. İnsana o hissi verir ya. Hiç Karadeniz’e gittiniz mi? Orada görmüşsünüzdür.”

Filiz: “Doğa. Eşek mi yolda kalmış. Onu göremedim. Sanki yukarıya giden kabile var. Kayalar. **Siyah beyaz olmasından dolayı kasvetli duruyor**. **Deprem olmuş gibi**. **Uçurumlar oluşmuş gibi**. Kafilelerin çıktığı yol gibi ama çıkış yok. **Ucunda yol yok**. Orayı ziyaret etmeye gidiyorlar. **Geri dönüş yok gibi**. Geri dönüşte atlatmak zorunda. **Şelale var ve güzel köprü var**. **Kanyon var gibi**. **Gürül gürül akan bir su etrafa sıçramış gibi**.”

Nermin: “**Şelale var**. Çok boylu uzun dinazor **suya doğru hareket ediyor**. Başka bir canlı daha suya doğru hareket ediyor. Ormanlık bir alan. Sadece suya doğru hareket ettiğini düşünüyorum. Hayvanlar var.”

Nilgün: “Bu ne? Bir orman sanki çok ağaçlar var. Çok **ince bir yol, kayalar var.** Yukarıdan **taşlar düşmüş. Burada rüzgar, toz bulutu kalkmış.**”

Hatice: “Burası **karmakarışık. Savaş varmış gibi. Kaçıyorlarmış gibi.** Şu araba tekerliği. Şu arı. Şu da köprü. Bunlar da insan. Bu kemik. Burası orman. Ağaçlar var. Orman karışık. Arı var. Çıkmıyor. **Çalışıyor aydınlığa doğru.**”

Birsen: “Burası orman mı acaba? Su da var sanki. Karışık bir resim. **Taşlar var. Şurada su var.** Orman olabilir. Kütüğün üstünde bir hayvan görüyorum. Küçük. Karışık yer. **Dağ gibi patika yol gibi. Taşları görüyorum. İskelet** mi var şurada. Böyle uzun bir hayvan var şurada. **Karanlığın içine derinlemesine baktığımda.** Köpek kafası gördüm sağ tarafta. Rahatsız etmedi. Güzel.”

Havva: “Çok zor **çetin bir yol.** Bu yolu tırmanmak zirveye çıkmak çok zor. **Engeli. Tehlikeli. Çok büyük güç istiyor. Uçurumlarla dolu. Dağ var.** Dar yola baktığımda dağ yolu gibi geldi. **Uçurumun kenarında.** (?) Ağır aksak bütün gücüyle tırmanmaya çalışır. **Ömrü vefa eder mi zirveye varmaya bilmiyorum.**”

Nesrin: “**Fantastik** bir şey bu değil mi? Sıradışı hayvanların görünüşü var. **Çok büyük kayalık var. Kurtuluş yolu da zor. İncecik bir köprü var.** Bir insan kaçmaya çalışıyor. Başka bir insan kurtulmuş. Yaşam olarak çok zor bir yer. İnsanın burada **hayatta kalması çok zor.**”

Hilal: “**Dağda veya tepede ev gibi bir şey** var. Kuyruklu bir hayvan var. O kuyruk kafa da olabilir. Arı gibi. Burası dağ. **Buralar yamaç. Mağara var. Ormanda dağlık alanda zorda kalmışlar.** Bağlantı kuramadım. Zorda kalmak sanki. Leylak var sanki bir de.”

Hüsniye: “**Doğa felaketinin** bir anlık resmi. Kız var. **Köprü çökmüş.** Kız da köprünün dallarına tutunmuş. **Düşmemek için tutunuyor.**”

Gülhan: “Çok güzel **dağlar var. Şelale akıyor. Taşlık yol var.** Kendini orada bulan bir karınca var. Orada yaşıyor ama **taşlıkların oradan yılan çıkıyor.** Arkasından sokacak dağların içinden çıkıp karıncayı sokacak. **Hem huzurlu hem de ürkütücü. Sakinlik ve tedirginlik var.**”

Birgöl: “Sanki biri var. Düz dağa tırmanıyor. İz eskiden dağlara çıkardık. Sanki başaracak. Ama burada **bir yılan var**. Altta su var. yılan ona ulaşamaz. Kafayı kaldırmış **ama uzaklar birbirlerine**. Düz duvara tırmananın umurunda değil çünkü yetişemeyeceğini biliyor.”

Berrin: “Bir vadide yürüyen bir fil gibi görüyorum. **Vadi ürkütücü. Fil** de yavaş yavaş uzaklaşıyor. **Büyük kayalıklarla** dolu kenarları. Çok mu karamsar görüyorum ben.”

Ulviye: “**Dağlık bir yerde** bir kedi. Hayvan. İnsana benzetemiyorum. Acıkmıştır. Yemek arıyor dağın başında. Acıkmış. Yalnız kalmış.”

Şengöl: “Bu ne böyle. Doğru mu bakıyorum böyle. Hep **kayalık dağlık yer**. Çok dik yamaç. Şurada bir insan yatıyor gibi. Şurada da bir yaratık boynunu uzatmış. **Fantastik.**”

Sultan: “Şelale gibi bir yer. Yol var. şu nedir? Hayvan mı? Yılan ya da ağcın kökü. Şunun ne olduğunu anlayamadım. **Heyelan gibi deprem** gibi bir şey oluyor. Yılan ama kökü kalın. **Felaketi** andırıyor.”

Ferice: “Uzun yol. Tepeleri ağaçları aşmışlar. Bir karı koca **tüm engelleri aşmışlar.**”

TAT'nin arkaik anne imgesiyle ilişkili olan 11.kartı incelendiğinde, bu imgelerin persekütif endişe duygusunu uyandıran, genellikle güçlü, ürkütücü ve başa çıkmakta zorlandığını gösterir nitelikte olduğu görülmektedir. Ayrıca endişe verici bu imgeler aşırı duyumsal içerikte yanıtlarla birlikte verilmiş olup iç-dış sınır ayırımında bir hassasiyet olduğunu ve bu sınırları ayrıştıramadıklarını göstermektedir.

Duyum yanıtlarını incelemek için TAT'nin 19., 12BG, 13B ve 11. kart örneklerine bakıldığında hastaların duyumdan destek alarak duygulanımı tarif etmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu yanıtlarda duyumun duygulanımı örttüğüne dair bir görünümle karşı karşıya kalınmaktadır.

Bu hipotezle ilişkili olarak nesne ilişkilerinin incelenmesi açısından Rorschach Testi'nin 2. ve 3. kartlarına bakılmıştır. İki kişiyi anlatması nedeniyle nesne ilişkilerine giriş yaparak ilk nesneyle olan ilişkinin niteliğine gönderme yapan 2. kart, bu kartla birlikte yorumlanan benzer nesne ilişkilerinin artık tam olarak verilmesi gereken, kendisi ve ötekini tasarlama ve nesne ilişkilerine ait bilgiler verilmesi beklenen 3. kart yanıt örnekleri şu şekildedir;

Şengül:

Kart 2: “Şunlar suret. Kırmızı ama suret şunlar.”, “Karagözle Hacivat gibi göz burun.”

Kart 3: “Şunlar hayvan bacağı. Tırnak mı toynak mı derler.”, “İnsanın kafasına silüetine benziyor.”, “Şunlar ne kan mı?”

Ayşe:

Kart 2: “Cami minaresi kubbesi gibi”, “Avize gibi bir şey olabilir”, “Püsküllü bir şey sallanıyor”

Kart 3: “İki insan var bir şey tutuyorlar gibi. Dans mı yapıyorlar? Bir şey tutmuşlar gibi gösteri yapıyorlar”

Berrin:

Kart 2: “Cami kubbesi.”, “Ana rahmiymiş gibi.”

Kart 3: “İki sevgili arasında kalpler buluşmuş gibi”

Ulviye:

Kart 2: “İki tane küçük köpek gibi.” “Oturmuş iki tane insan.”

Kart 3: “Kurdele gibi bir şey var.”, “Hacivatla karagöz.”

Hüsniye:

Kart 2: “Kurukafa olur ya. Ağız boşluğu, göz çukurları. Bu renklisi. Renkli bir kuru kafanın değiştirilmiş hali.”

Kart 3: “Altta göğüs kafesini tutan.”, “İki maymun”

Gülhan:

Kart 2: “Şu biberon gibi bir şey. Paylaşıyorlar. Kardeş gibiler”

Kart 3: “İkisi de bir şey düşünüyorlar ama söylemiyorlar. Şu kırmızlar arka planda düşündükleri.”

Aysel:

Kart 2:” Kan varmış gibi üzerinde”

Kart 3:” Karafatma. Hamam böceği. Bunlar hep korktuğum şeyler.”

Meryem

Kart 2: “Maymun mu? Karşılıklı burunlarına bir şey almışlar. Kulakları, ayakları...”, “Alev”, “Mum mu?”

Kart 3: “Kenarlarındaki alev.”, “Şu ortadaki kırmızı olanı bir şeye benzetemedim. Kelebek mi desem”

Nilgün

Kart 2: “Gölleri kırmızıyla çizmişler.”

Kart 3: “İki tane uzaylı karşılıklı sohbet halindedeler.”, “Taş gibi de duruyor. Altta büyük bir taş üsteki daha küçüğü.”, “İki tane kalp karşılıklı.”, “Sihirli değneği olan sincap.”, “Dallar gibi ağacın.

Nesrin

Kart 2: “Füze aracı kalkacak. Altından ateşi çıkacak. Ateşlenmiş.”, “Birbirine bakan iki yüz. Ağızlarından da bir şey çıkıyor. Tükürükler saçar gibiler.”

Kart 3: “İki tane garson var. Masa ya da sandalyeyi çekiyorlar.”

Hatice

Kart 2: “Kalça kemiklerine benziyor.”, “Karın boşluğuna benziyor.”

Kart 3: “Bu da bayan kalçasına benziyor ama şekil bozukluğu var. Dağılmış. Bir bayanın kemiklerine benziyor. Sadece renkten mutlu diyebilirim.”, “Karn boşluğunda. Pembe olduğu için mutluluğu anımsattı.”

Birgül

Kart 2: “İki tane sanki **ışık mı** tutuyorlar. İki hayvan mutlu olmuşlar. Ellerini kaldırmışlar. **Üzgünler** sanki gözleri baksanıza. Şurada bir kutlama, bir birleşme var.

Kırmızı renkler nedir peki? Onlar onların elleri mi? Hareketler mutlu ama yüzleri üzgün.”

Kart 3: “Bu bir birleşme. Aşık mı olmuşlar. Kalpleri birbirine çarpıyor. Kırmızılar kalpleri.”, “Dik dik bakıyorlar birbirlerine.”, “Devamlı onların üzerinde gölge mi?”

Hilal

Kart 2: “Karaciğere benziyor. Ay akciğerler. Yanlış söyledim.”, “Şu kemik ne diyorlar. Leğen kemiği mi. Ona da benziyor.”, “Oturana iki insan. Şöyle yapıyorlar ellerini. Diz çökmüş Mevlevi şeyler.”

Kart 3: “İnsan figürü. Bir şeyler hazırlıyorlar. Birbirlerine bir sevgi bağları var.”, “İyi şeyler düşünüyorlar. Arkadakiler düşünceler.”

Birsen

Kart 2:” Palyaço iki tane. Ellerini çak yapıyorlar”

Kart 3: “Kırmızı kelebek gibi”, “Şunlar kulağına bir şey söylüyorlarmış gibi. Hayali bir şey olabilir. Belki de düşünce gibi de.”

Berna

Kart 2: “Sanki insan vücudundaki organlara benziyor şu alttaki kırmızı şeyler. Böbrek mi denir ciğer mi onlara benziyor. Kırmızı balık gördüm. Çocuklara söyleriz ya.”, “Karşılıklı tavşan gibi değil bunlar iki hayvan mı?”, “Köpek mi ayı mı yapıştırılmışlar. Ağız ağıza vermişler.”

Kart 3: “İki kalp gibi karşılıklı.”, “Zebaniler gibi. Vücudu ikiye bölünmüş gibi.”

Havva

Kart 2: “İnsanların iç organlarını hatırlattı. Kasık kısmı.”, “Akiğer.”, “Kalp.”

Kart 3: “İki kişinin karşılıklı yardımlaşması”

Zehra

Kart 2: “Kanayan bir kalp”, “Ayının suratı. Köpek suratı”.

Kart 3: “İki ayrı şey birleşmeye çalışıyor.”

Ferice

Kart 2: “Ayıcık. Ellerini birbirine vuruyorlar”

Kart 3: “Kırık bir ağaç gibi, çubuk gibi görüyorum.”

Filiz

Kart 2: İnsan kaburga kısmına benziyor, “Bir iki şeyin birleşmesi gibi”

Kart 3: İnsan iskeletine benziyor.”, “İki insan. Birbirine bakan, yerden eğilmiş bir şey almaya çalışmış gibi. Kalpleri de sanki dışarıya vurmuş.”, “sanki zihinleri düşünceleri gibi.

Güler

Kart 2: “insan iskeletinin mide, ciğerleri olur. Kaburga bölümü.”

Kart 3: “Biri sulu boya çalışması yapmışta dağılmış.”, “İnsan iskeletine benzettim”

Nermin

Kart 2: “Mesane değil de boşaltım sistemi gibi ama biraz yukarıda kalmış.”, “Pens kerpeten gibi bir alet ucuna benziyor”

Kart 3: “Kelebek”, “(^) Kurbağanın ön tarafına benzettim.”, “Böcek ya da sinek türü canlının üst kısmı gibi. Gövde kafa ve kollar.”, “iki insan kafası.”, “Kemik

parçası, et parçası kazanın içine atılmak ve değerlendirmek üzere. Kırmızılar kazanın içine düşen canlılar olabilir. Ya da cansız bir şeyler olabilir.”

Rorschach testinin 2. Ve 3. Kartında renk, gölgeleme gibi duyumsal yanıtlar dikkat çekici olmaktadır. *“Kırmızı ama suret şunlar.”*, *“Karagözle Hacivat”*, *“Renkli bir kurukafa”*, *“Alev”*, *“Mum”*, *“ışık mı tutuyorlar?”*, *“Palyaço”*, *“Suluboya”*, *“Kırmızı kelebek”*, *“kırmızı balık”*, *“Karafatma”*, *“Kan”*, *Kanayan kalp,”* *“Gölleri kırmızıyla çizmişler.”* gibi yanıtlar renklere özellikle vurgu yapıldığını düşündürmektedir. Bu yanıtlara yer yer *“Füze aracı”*, *“Püsküllü bir şey sallanıyor”* *“...Dans mı yapıyorlar? Bir şey tutmuşlar gibi gösteri yapıyorlar”* gibi yanıtlarla hareketlerin eklemlendiği de görülmektedir. Buna ek olarak boşluk yanıtlarına hassasiyetlerin olduğu görülmektedir; *“kaburga”*, *“kaburga kısmı”*, *“Mesane değil de boşaltım sistemi”*, *“Kasık kısmı”*, *“Leğen kemiği”*, *“biberon”*, *“avize”*, *“Cami kubbesi.”*, *“Ana rahmiymiş gibi.”*

Bunların yanı sıra birleşme, yapışma, birlikte bir şeyler yapmaya dair yanıt içerikleri de görülmektedir; *“iki ayrı şey birleşmeye çalışıyor.”*, *“iki şeyin birleşmesi gibi”*, *“İki kişinin karşılıklı yardımlaşması”*, *“Ağız ağıza vermişler.”*, *“Şurada bir kutlama, bir birleşme var.”* Ayrıca *“düşünce”* gibi tekrar eden soyut yanıtlar da dikkat çekici olmaktadır.

3.2.2. Duyumsallığın Ortaya Çıkışına Bağlı Olarak Hastaların Dayanak Alma Biçimlerinin Değerlendirilmesi

İlk hipotezle bağlantılı olarak hastalar duygulanımı ifade edemediği için, yorgunluk duygulanımının yerine geçiyor gibi gözükmektedir. 3BM kartında hastaların beden duruşlarına ve “yaslanma” gibi cevaplarından hareketle algıdan destek aldıkları düşünülmektedir. Yorgunluk ve kullanılan fiiller ötekenden destek almaya ve nesneden ayırışamamaya yöneliktir.

Bu hastalarda, birincil nesnenin belirsiz olması, net ve sabit olmaması, kötü yapılanmış olması bir nesnenin olduğu düşünülmektedir. Bu durum kırılğan bir kadınsı özdeşimi düşündürmüş olup, manik defanslar yetersiz kaldığında ortaya

çıkan depresyon çoğunlukla kas tonusundaki bir düşüşle kendisini gösterebilir. Bununla ilişkili olarak TAT Testinin 3BM kartında, beden formu üzerinden yanıtların geleceği beklenmektedir. Bununla ilişkili olarak 5. Kartta, manik hareketlerin eşlik etmesinin yanı sıra, acı verici belirtiler ve yorgunluk, iyileşme yetersizliğine dair yanıtların gelmesi beklenmiştir.

TAT'nin 3BM kartı ise aynı zamanda karakterin cinsiyetinin ve yaşının belirgin olmamasından dolayı kimlik/ identificatoires hakkındaki bilgileri yansıtabilir. Bedenin görüntüsü de bu kartta yansıtılabilir.

TAT testinin 3BM kart yanıtlarındaki beden duruşları ve “**yaslanma**”ya dair yanıt örnekleri şu şekildedir;

Şengül: “Şuradaki ne? Silah desem silah değil. **Dibe vurmuş birisi** ama ne anlamadım. (?) sonu gelmiş zaten. Ağlayacak, zırlayacak kalkacak yerinden. Silah dersek intihar meyilli birisi mi?”

Sultan: “Zavallı çaresiz bir insan. Evi barkı olmayan. **Sığınacak dalı olmayan.** Gerçi kendi evi mi yoksa sokaktaki bir tabure mi? Üzüntüden ağlıyor ya da uykuya dalmıştır. **Kendini dayamış ağlıyor.**”

Ayşe: “Çok üzgün biri. Uyumuyor. Üzülmüş içine kapanmış. Bir acısı var. Dinlenme gibi değil. Mutsuz biri. **Kötü bir duruşu var. Kamburu mu var** bunun? **Kolunu koyduğu** için belki de. Bu şekilde dinlenemez daha çok yorulur.”

Berrin: “Çok mutsuz bir kız var. Sıkıntılarını kimseye anlatmıyor. Yalnız kalarak kendini iyileştirmeye çalışıyor. **Yığılmış, bayılmış, aşırı çaresiz. Aşırı bitkin halde. Bitkin kolları.** (?) İstemediği şeyleri sürekli talep ediyor olabilirler. Anlatmadığı dertleri olabilir.”

Ulviye: “**Çömelmiş kambur** birisi. Erkek mi kadın mı seçemiyorum. Arkası dönük. Üzülüyor mu ağlıyor mu bilemeyeceğim. **Sırtı dönük kambur** birisi.”

Hüsniye: “Mutsuz çaresiz bir genç çocuk. **Hasta olabilir.** Kişisel olabilir. Kendini dinledikten sonra hayatına devam edecek.”

Gülhan: “Tamamen **tükenmişlik sendromu**. Benim halim. İçine kapanmış mutsuz. Umutsuz. **Yorgun. Yaşamaya hali olmayan** bir insan gibi geldi. Kendisiyle baş başa kalmış. İnsanlardan kendini soyutlanmış. Ama **yorgun, mecali kalmamış ama yıkılmamış. Oturuyor. Kalkacak ya da batacak.**”

Aysel: “Üzgün bir kadın. Yatağın kenarındaki koltuk mu? **Kafasını yaslamış ağlıyor**. Bir şeye çok kırılmış. Yalnız kalmış. Hikayenin sonunu bilemiyorum. Yanındaki figür ne bilmiyorum ama siyah beyaz olduğu için. Hayal kuruyor bir yandan neler yapabileceğine dair.”

Meryem: “**Başını koymuş bir yere. Sırtını kamburlaştırmış**. Ayaklarını altına almış. Ne yapıyor? Uyuyor mu? Yandaki yatak mı acaba?”

Nilgün: “Yazık bir kız çocuğu. İsteddiği olmamış galiba. Oturup kapanıp ağlamış. Ya da bir yatak. Çok sevdiği birisini kaybetmiş olabilir. Onu kaybetmemiş de olabilir. Büyük bir genç kadın. **Bacağı da tutmuyor** olabilir. İhtiyaç duyan. **Sırtı kambur. Sırtında büyük bir yük var. Ağrıları olabilir. Hasta da olabilir**. Ondan vazgeçtim daha dikkatli bakınca **sırtında yükü** var.”

Nesrin: “Çok kırılmış bir kız. Çaresiz. Ne yapacağını bilemiyor. Çaresiz kaldığı için ne yapacağını bilmiyor. Çok büyük mutsuzluk yaşıyor. **Omuzları çökmüş. Kafasını kapatmış, kendini içe çekmiş**. Tek başına kalmak istiyor.”

Hatice: “Bu da ağrıları var. **Yorgun ve yatmaya zamanı yok. Kafasını bir banka koymuş uyuyor. Çok yaşadım bunu**. Beni anımsatıyor.”

Birgül: “**Böyle benim gibi. Hayattan bıkmış. Kafayı kırmış. Kafayı yatağa gömmüş**. Kafayı yiyeceğim gibi duruyor. Düşünüyor. Nasıl yapacağını bilmiyor. İşin içinden çıkamadığı için bu halde.”

Hilal: “Hayatından o kadar bıkmış ki. Üzüntülü. Artık kendinden geçmiş. Hayattan bıkmış. **Bıkkınlık her tarafını sarmış. Ama bu arada yorgun da olabilir**. Neden diyeceksiniz. Yanında bir anahtar var. Yorgunluktan bitap düşmüş. Çok çalışıp uyuya kalmış da olabilir.”

Birsen: “Üzgün birisi var. **Baya uzun yere yığılmış. Başını dayamış koltuğa.** Üzüntülü geldi. Bir şeye üzölmüş. **Büyük üzüntü herhalde yere oturduğuna göre. Yakınını kaybetmiş gibi.** Babam öldüğünde ben de böyleydim. Hiç kafamı bile kaldıramıyordum. Öyle bir üzüntü sanki.”

Berna: “Birisi var ama oturup ağlıyor. **Kapaklanmış.** Mutsuz biri. Hastalıktan düşmüş gibi değil. Böyle düzenli bir şekilde düşemez çünkü insan. Bilinçli. Sonu iyi bitmez. Birinin yardımına ihtiyacı var kalkması için. **Sanki kafasını gömüp bir şeylerden kendini uzak tutmaya çalışıyor. Yok sayıyor belki de. Kalkması için bir ele ihtiyacı var.** Sevgilisinden falan mı ayrılmış acaba. Öyle hastalık falan gelmiyor aklıma. Kendini yere atıp şu şekilde gelmesi için umudunun olmaması lazım. Beklediği biri var.”

Havva: “Üzüntü içinde bir genç. Çocuk değil tam. Yetişkin gibi. Genç gibi geldi. Nedenini sorarsanız belki de anlaşılamamak. Belki de kendi iç dünyasını kimseye açamamak. Bu durumda da yaşadığı üzüntü. Üzerine yüklenen yüklerdir. Ağır gelmiştir. Onun üzüntüsüdür. Belki de çok yorgundur. **Başını koymuş çünkü yükleri ağır gelmiştir.** Üzerindeki yükleri belki alınırsa ayakta daha sağlam kalkabilir. Kendini bu kadar yorgun hissetmez.”

Zehra: “Bir çocuk mu bir erişkin mi bilmiyorum. **Sırtında kambur var.** Fiziksel bir kamburu var. **Hayatın getirdiği yük de altında ezilmiş.** Belki haksızlığa uğramıştır. Belki hakarete uğramıştır. Ama bir şeyden dolayı kapatmış kendini. Hayatına devam edecektir. Bazı insanlar zincirlerini kıramaz. Alıştığı gibi yaşar. O da bunlardan biri.”

Ferice: “Bayan var. **Kafasını yorganın üstüne koymuş** ağlıyor. **Bütün yorgunluk omuzlarının üzerine binmiş. Çünkü gücü kalmamış.**”

Filiz: “Kadın mı erkek mi bilemeyeceğim. Oturmuş ağlayan birisine benziyor. **Sırtı kambur gibi. Sırtında yükleri var. Artık bitmiş yorgun düşmüş.** Bir işçi de olabilir. **Yorgunluktan olduğu yerde uyuyakalmış gibi ama yükü ağır geldiği kesin.**”

Güler: “Bir kadın var. **Kendini kanepeye kapatmış. Yorgun görüyorum. Kamburu var** gibi görüyorum. Bir şeyleri çözme peşinde değil. Olaylara kendini kapatıp ağlamayı tercih ediyor. Bu böyle yaptığına göre hep böyle devam eder diye düşünüyorum.”

Nermin: “Feci üzgün. Fiziksel problemi var gibi. **Yani Notre Dame’ın Kamburu** gibi sırtında kamburu olan, kafası çıkık olan birisini hatırlatıyor. Yorulmuş. Çok yorulmuş. Durduğu yerde kalmış. İlk etapta **bitkin düşmüş, gücü kalmamış bir insan gibi**. Sanırım fiziksel sıkıntılarından dolayı kötü bir görüntüsü var. Sadece dinleniyor.”

Bu yanıtlardan algıdan dayanak alındığı ve duyumsala yaslanma olduğu gözükmektedir. Rorschach’daki yanıtlarda somuta, algıya dayandığı gibi görmek, dokunmak, duymak, işitmek gibi duyumsal yollarla TAT’deki yanıtlarından görüldüğü üzere hastaların dayanağı dışarda aradığı izlenimi oluşturmaktadır. Bu noktada içerden alınamayan dayanak dışardan duyumlardan mı alınıyor sorusu akla gelmektedir.

Duyumsallığın ortaya çıkışına bağlı olarak bu hastaların dayanak alma biçimlerine dair hipotezi TAT’nin 3BM kartı ve 10. kartı, Rorschach Testi’nin 5. ve 8. kartı ile değerlendirilmiştir

Rorschach Testinin 5. kartında duygulanımın bedensel olarak yansıtılmasına odaklanmaktadır. Duygulanımın bastırılması, Rorschach Testi’nde kinestetik cevapların fazla olması ve renk yanıtlarının fazlalığı ile sonuçlanabilir. Uyarım heyecanını işleyememe ve bunun eksikliği sembolizasyon süreçlerinin zorluğunu ifade edebilir. TAT Testinin 3BM kartıyla bağlantılı olarak Rorschach Testi’nin 5. kartına dair manik yanıt örneklerini içeren yanıt içerikleri şu şekildedir;

Nermin: “Kelebek.”, “Kelebeğin altında bir canlı var. Kertenkele timsah. **Bir şeylerin içinden çıkmaya çalışan. Bir şeylerin altından çıkmaya çalışıyor.**”

Ferice: “Yarasa. **Kanatlarını açmış uçuyor.**”

Birsen: “Bunlar da **tavus kuşu**. Birbirine yapışmışlar. Kanatlarını açmışlar.

Dans ediyorlar. Rahatsız olmadım. Güzel resim. (V) (^) Arı olabilir.”

Hilal: “Kelebek diyeceğim ama ilgisiz. **Uçan kelebek** ya da peri gibi bir şey. İnsan ama kanatları var. **Uçan karınca** diyecektim. Alakasız oldu ama karınca aklıma geldi. Olumlu anlamda.”

Şengül: “Kelebek. **Flamingo** kuğuların boynu olur ya. Ona benzettim. Yarasa asıl. Yarasa bu tamamen yarasayla uğraşıyorum.

Ayşe: “Timsah başı gibi.”, “Ceylan ayakları”, “Tavşanın kulakları.”, “**Tilki postu** gibi yere sereler.”

Ulviye: “Yarasa değil mi bu? ama kafası değişik. Kafası, kulakları tavşan gibi ama kanatları yarasa gibi. Tavşan mı? Yarasa mı?”

Hüsniye: “Kelebek değil mi bu?”

Gülhan: “Kelebek gibi ama kelebek de değil. Arkasını **dönmüş üzgün bir kelebek. Karamsar.** Uçmak istiyor ama uçamıyor. **Dona kalmış.**”

Filiz: “Kelebek”, “Yarasaya da benziyor. **Siyah olması yarasaya** benziyor ama şekil olarak daha çok kelebeğe benziyor.”

Nesrin: “Bu bir yarasa. Kanatlarını iki yana açmış. **Sanki teslim olmuş gibi.**”

Berna: “Melek gibi ama **kara melek.** Kocaman. Güç veriyor insana ama **karanlık.**”

Meryem: “Kuş. Şunlar da kanatları. Alt tarafı da kuşun ayakları diye düşünüyorum”.

Güler: “Yarasa ama kulaklarının yarasaya benzemediğini düşünüyorum. Ama kulaklarının yarasaya benzemediğini düşünüyorum. İki parçanın birleşimini görüyorum hep.”

Nilgün: “Uzaktan yarasa gibi”

Aysel: “Yarasa”

Havva: “Kelebek”

Sultan: “Kelebek”

Berrin: “Kelebek ya da”, “Yusufçuk gibi”

Birgül: “Tersi düzü var mı? Yarasa gibi bir şey. Başka bir şeye benzetemedim.”, “(^) Şöyle kelebek.”

Hatice: “Bu da tam kendisi yarasa kuşunun”

Zehra: “Benim de hayvanlarla aram çok iyi değildir ama neden hep hayvan görüyorum. Yarasa gibi. Hayvan figürü bu da.”

Duyumsala ve görsele dayandıkları düşünüldüğünde Rorschach Testi'nin pastel kartlarından biri olan 8. Kart yanıt örneklerinin incelenmesi için bu yanıtlar aşağıda belirtilmiştir.

Sultan

Kart 8: “İki hayvan”, “Yarasa”, “Kelebek”, “Uçan paraşüt”, “Ok yayı gibi geldi”

Ayşe

Kart 8: “Şunlar bir hayvan. Uzun ve iri. Sansar mı?”, “Burası bir kelebeği andırıyor.”, “şurası güzel bir ağaç.”, “Ters duran bir kurbağa”

Berrin

Kart 8 “Bir ağaç”, “İki aslan o ağacın yanlarından çıkıyor gibi. **Leopar.**”

Ulviye:

Kart 8: “Bunların ikisi aslan. Zirveye çıkacaklar.”, “Dağın zirvesine çıkmaya uğraşıyorlar.”, “**Şurada renkli bir kelebek var**”

Hüsniye,

Kart 8: “Sincap gibi duruyor ama değil. İki tane. Ağaca tırmanıyorlar. Renkler çok tatlı.”, “Bu ağaç değil sanki. Başka bir şey. Dal gibi gördüm önce.”

Gülhan

Kart 8: “İki tane fare.”, “Ortada yeşil bir şeyler var. Onları yiyerek besleniyor fareler. Yarıları sağlam yarıları onlara geçmiş. Sağlam olanlar da kalmayacak ama yaprak gibi ama çok da değil. Yeşil alan daha çok. Alttakiler onların rengi. Üstekileri de kendi renklerine çevirecekler. Güzel görüntü kaybolacak gibi”

Aysel

Kart 8: “**Rengarenk böcek.**”, “Şu hayvana benziyor.”, “(^) Şu bir kafatası.”, “Açık yeşil olan da bir yaratık gibi. Kollarını iki yana açmış. **Kötü karakterler.** Üsteki ona kusuyor gibi”

Meryem

Kart 8: “Kaplumbağa mı desem.”, “Balık mı desem.”, “Alttaki kelebek.”, “**Hayvanın bel kemiği.**”

Birsen

Kart 8: “Ağaç.”, “Tırmanan turuncular sürüngen. Altlarını çok benzetemiyorum resimlerin. Kırmızı yeşil renkler var.”, “Pembe kısım kedi gibi. Kollarını açmış bakıyor.”

Berna

Kart 8: “Çam ağacı gördüm”, “Bunlarda oraya tırmanmaya çalışan hayvanlar gibi. Hep bir uyumsuzluk var altla üst kısımlar arasında. Sanki bunlar ağaca tutunmaya çalışıyormuş gibi.”, “Bu da onu tutmaya çalışıyor yaratık mı hayvan mı? Sanki bütünün parçaları gibi.”, “Şurası insan vücudu da olabilir. Hepsi birbirine bağlıdır ya.”

Havva

Kart 8: “Sanki renklerden dolayı mutluluğun resmi”

Zehra

Kart 8: “Karşılıklı iki hayvan bir yere tırmanıyorlar.”, “Sanki yeşil alan, tişörtün yarım kalmış bedeni gibi.”

Filiz

Kart 8: “Sanki insan gövdesini andırdı. İnsan vücudu.”, “Çiçeklerin taç kısımları, iç kısımları. Onları da anımsatıyor. Daha renkli diğerlerine göre daha iyi.”, “İki tanesi vahşi hayvanlara benziyor.”, “Sırtlan gibi. Yüzü de var çok bariz.”, “Çakal da olabilir.”

Güler

Kart 8: “Ortada yine aynı gördüm. İnsanın üstten aşağı bir iskelet, boğaz, yutak, iç organları, kalça bölgesi gibi görüyorum.”, “Şu ikisi de aynı hayvan. Köpek olabilir.”, “Sulu boya çalışması yapılmış. Çok yaygın değil ama iki tarafta da aynı çalışma yapılmış.”, “Uçan hayvan modeli. Kelebek yarasaya benzetiyorum. Bunların ucu da birbirine bağlanmış.”

Nermin

Kart 8: “İki tane hayvan. Biraz mücadele vererek tırmanmaya çalışıyorlar. Şu uçları neden kullanmışlar acaba bir anlamı var mı?”, “Bir canlının iskeleti, omurgası gibi. Yemek borusu gibi. Alttaki bir canlıysa onunla bir bağlantısı var.”, “Bir kerpeten, pensenin ucunu görüyorum.”, “Biraz her yere ulaşmaya erişmeye çalışan ya da engellemeye çalışan bir varlık.”

Birgül

Kart 8: “(^) İnsanın gövdesi geldi bana.”, “Kenardakiler hayvan. Dağa tırmanıyorlar. Buraya çıkınca özgürlüğe kavuşuyorlar.”, “Kadın erkek tepede. Kadın

gelinlik giyinmiş. Kafa kafaya verip resim çektiriyorlar.”

Ferice

Kart 8: “Şunlar hayvan şekli. İkisi.”, “Şu da hayvan şekli. Karga değil. Hayvanlar ondan bir parça alıp bir tarafa çekiyorlar. Bir hayvanın adı ama unuttum.”

Hatice

Kart 8: “Bu da insan içi. İskelet. Omurilik.”, “Bu da erkeğin ki”, “Şu ikisi de domuza benziyor. Renk renk. Mutlu olacakmış gibi. İki tarafta domuz var. Kemiriyorlar gibi.”

Hilal

Kart 8: “Tırmanmaya çalışan iki tane hayvan figürü.”, “(^) böyle de güzel bir çiçek. Daha hareketli geldi.”

Nesrin

Kart 8: “Ayı mı, Fare mi bilemedim. Dağa tırmanıyorlar. Ayı sanki. Kötü bir şeyden kurtulup daha iyi bir yere çıkacaklarmış gibi. Kırmızı yer sıkıntılı. Yeşil yer daha iyi, huzurlu bir yer gibi. Kurtulmalarına çok az kalmış. Çünkü bir tek ayakları bağlı.”

Nilgün:

Kart 8: “Renkler var bu sefer. İçimi açtı. İskelet sistemi.”, “Kaburgaları hatırlattı.”, “İki pembelik iki iri fare gibi geldi.”, “Üst tarafları vücudun kasları.”, “Alt tarafları akciğerler.”, “Renkli kağıt üstünden ok işaretleri var.”

Şengül:

Kart 8: “Niye bunların hepsi birbirine yakın. Bir yere tırmanan bukalemun tarzı hayvan. Bacakları var. Tırmanıyorlar.”, “Bayrak gibi yeşiller.”

Sadece yüzleri gözüken bir kadın ve erkek olan çiftin yer aldığı TAT'nin 10. kartında çiftin libidinal yanını gösteren bu protokolda cinsel düzlemin yanı sıra duyumsala yönelik yanıtlar dikkat çekici olmuştur. Bu durum libidinal bağa yapılan yatırımın kalitesini sorgulamaya neden olmaktadır.

Ayşe: TAT 10: “Bu kız mı erkek mi? Sanki yaslanmış. **Sakallı, tüyleri var** ama tırnakları da var. Çocuğa sarılmış. Sevgisini gösteriyor. Samimiyet sıcaklık var. Sevgili gibi görünmüyorlar. Çocuk gibi.”

Aysel: TAT 10: “Bir erkek bir kadın. Kadın adamın göğsüne yatmış. Adam kadının **kokusunu içine çekiyor**. Kadın da gözlerini kapatmış.”

Birsen: TAT 10: “İki yaşlı erkek ve kadın. Kadın adamın göğsüne yaslanmış. Adam **bir şeyler fısıldıyor**. Kadın da mutlu gözüküyor. Elini de adamın üzerine koymuş. Mutlular.”

Berna: TAT 10: “Birbirini çok seven iki insan gördüm. Çok sevdiğiniz birine sarılırsınız ya gözlerinizi kapatırsınız sadece olduğunuz yeri hissetmek düşünmek istersiniz. Burunlarını birbirlerine dayamışlar. **Birbirlerinin kokularını almaktan rahatsız değiller**. Bir daha bir araya gelemeyeceklermiş gibi sarılmışlar. Mutlu biter.”

Hatice: TAT 10: “Bu bayan değil. Bu erkek. Bu da erkek. **Tırnakları kadına**, kulakları erkeğe benziyor. İkisi arasında kararsız kaldım. Ama erkeğin çocuğu varmış gibi. **Özleyip öpmüyor**. Eğer bayansa da ayrılarmış da birbirlerine hasret kalmışlar gibi. Sarılıyorlar. Uzakta oldukları için buluşmuşlar. Erkek öpecek. Huzuru onda bulacakmış gibi.”

Güler: TAT 10: “Bir kadın bir erkek mi? Bir kadının kocasına sarıldığın, kocasının da onu **alından öptüğünü düşünüyorum**. **Duygusal bir an**. Sanki kocası bir yere gidecek, ayrılacaklar, **onun hüznü** var. Ayrılacaklar kocası gidecek, kadın uğurluyor.”

Nesrin: TAT 10: “Erkek değil mi bu. İki yaşlı insan var. Birbirlerini çok seviyorlar. Çok büyük sevgiyle bağlanmışlar. Özlem duyuyorlar. İkisi de huzurlu. **Yorgunlar bir de.**”

Nermin: TAT 10: “Birine yakın olmaya destek olmaya çalışan kadın. Mecburiyetten yakın olmak zorunda kalmış. Erkek de desteklemeye çalışıyor. Ya da kadın **sadece yorgun. Yorgunluktan dayanmış yaslanmış erkeğe.** Çok güzel samimi bir görüntü gelmedi. Duygusal bir şey algılayamıyorum. Biraz erkeği daha samimi algılıyorum. Kadın daha nötr.”

TAT testinin 5. kartında, iç nesnelere temsili ve bu nesnelere ilişki kurma yöntemleri, bu kartta görülebilir. Açıkça görülen kadın karakterin anne imgesine atıfta bulunduğu 5. kartta bu temsilin kapsayıcı mı, olumlu mu olumsuz mu, istikrarlı mı yoksa güvensizlik hissini veren bir imge mi olduğunu değerlendirmek mümkün olmaktadır. Kartın öğeleri bazen annenin içeriğini, annenin bedeninin içine bağlı fantezilerle bağlantılı olarak da ortaya çıkabilen duyumsal çağrışımları (örneğin ışık oyunları, sıcaklık duyguları) temsil etmektedir. Mekana ilişkin yanıtların, özne ile birincil nesne arasındaki mesafeye ve özellikle karakterin kendini bulduğu eşikle simgelenen iç-dış sınırlarının kalitesine ilişkin göstergeler sağlaması da muhtemeldir. Bu karakter genellikle üstbenlik boyutunda verilir ancak özellikle bakışların aracılığıyla izinsiz giriş ve zulmedici temsilleri takip etmesi de muhtemeldir (Souza, 2014).

TAT'nin 5. Kartına verilen duyumsallığı çağrıştıran yanıt örnekleri şu şekildedir.

Havva: “Kadının arka tarafı, **fonu karanlık.** Bir kapı açıyor. Gayet güzel bir ortam. Artık düşlediği ortam mı bilemiyorum. Belki güzel ve huzurlu bir ortam istiyor. **O karanlıktan çıkmak istiyor. Umut ediyor.**”

Şengül: “Bu merakla bakıyor içeri. **Hizmetçi değil de bir şey arıyor gibi.** Yani çağrılmışta gelmiş değil de bir şey yokluyormuş gibi. **Bakıştan.**”

Sultan: “Bayan içerde kim varsa çocuğumu eşimi merakından mı **sesten** mi içerde kim var diye bakıyor. Ne oluyor ona bakıyor.”

Berrin: “Bir annenin hadi gelin yemek hazır diye **seslenmesi** gibi hissettim. Hikaye oluşturmam gerekiyordu değil mi ama oluşturmamam. Çocuklara kızıyordum bazen. Kendim yapamadım.”

Nilgün: “Kadın gece uyku arasında çocuklarına bakmış. Kapıyı açmış. **Güzel çiçekleri** olan masanın üstünde abajur var. Çok geç oldu hadi uykuya der gibi. Başını uzatmış azıcıkta endişeli duran bir büyük figürü, belki de abla.”

Hilal: “İçeriye girip birilerini **çağırıyor**. Yemek vakti olabilir. Ya da bir yere gideceklerdir. Eşini çocuklarını çağırıyor olabilir ya da birilerini arıyor olabilir odada.”

Güler: “Bir kadının kapıyı açıp odaya bakıyor. Ya eşinin çalışma odası ya da çocuğunun çalışma odasının olduğunu düşünüyorum. Kitaplar var rafta. Kadını bir anne gibi görüyorum. Aynı zamanda eşini yemeğe **çağırın bir** eş olarak görüyorum.”

Meryem: “Bu oda bayanın odası. Kapıyı açmış odaya girmeye çalışıyor. Biri ona **çiçek** almış.”

Filiz: “Bu da anne. **Çocuklar odada ne yapıyor diye kontrol etmeye odaya gelmiş**. Her şey yolunda mı uyudunuz mu diye. Meraklı gibi. Endişeli bakışı var. Bir de çok derin yırtmaç giyinmiş. Evine giriyor odasına giriyor sanki istemediği başka şeyle karşılaşılıyor sanki. Eşiyle ilgili olabilir. Çocuklarıyla ilgili olabilir. Çok dağıtmışlar evi. **Çok öfkeli olacak bir şey değil** şaşırtacak bir şey olabilir.”

Nermin: “**Oda da kontrol etmesi gereken birisi var sanırım**. Zaman zaman odayı açıp kontrol ediyor. İletişimleri de çok iyi değil. Biraz da kızgın gibi ama yine de merak edip bakıyor. Anne olabilir. Sıkıntılı anne-çocuk ilişkisi.”

Hatice: “Bu evin içi. Bu da pencere mi? Kapı. Fırsat bulup kapıdan bakmak mı istiyor? Evi toplu. Misafir gelmiş. Yorgun bir şekilde kapıyı açmak istiyor. Bunu

da ben çok yaşadım. Kitapları var. Birisinin kapısına gelmiş, tedirgin vuruyor. Acaba iyi mi karşılayacak, kızacak mı? Kapıyı tebessümle açıyor. Doktor ya da iş yeri yazıhanesi olabilir. Çünkü lamba ve kitap var.”

Berna: “Öfkeli bir kadın görüyorum. Anneniz açar ya odanızın kapısını neden bu oda dağınık der ya onun gibi. Sanki olmak istediği yerden memnun değil ama orada olmak zorunda. Umutsuz. İçindeki öfkeyi etrafa yansıtan biri. En azından bakış var. Bıkkınlık var ifadesinde.”

Ayşe: “**Kapıyı açmış bir kadın. Odada birini arıyor.** Kapıyı açmış ev halkından birini arayan anne. Soru işaretleri var kafasında. Birine bakınıyor. Önemli bir haber verecek ya da.”

Ulviye: “Kapıyı açmış bir hanım. **Odanın içine bakıyor.** Çocuklar orada mı uyudular mı diye. Belki çocuklar yok. Biz anneler öyleyiz ya. Meraklıyız.”

Birsen: “**Kapıdan bakan kadın anne gibi.** İçeriye bakıyor. Gerçi derin bir yırtmacı var ama genç bir kadın. İçeriye girmek istiyor. İçeriye giren bir kadın. Kapıdan bakar. Annemde biz yattıktan sonra gelir kapıdan bakardı. Babama kızmıştık sonra. Köpeğime ben de bakıyorum böyle merak edip.”

Hüsniye: “Kapısını açmış odaya bakan bir kadın. **Şaşkınlık ifadesi var kadında.** Beklemediği bir insanı görmüştür. Ya da olayların inandırıcı olmadığı bir ifade var.”

Gülhan: “Kadın içerde ailesine bakıyor. Oralardalar mı diye. Fedakar kadın gibi. **Kontrol ediyor. Düşünceli şüpheli bir kadın var.**”

Aysel: “**Meraklı bir kadın.** Birazda kötü niyetli. İçeriye kontrol ediyor. Kim ne yapıyor diye. Düzenli bir evi var. Kitaplar masanın üzerindeki düzenli.”

Nesrin: “Bu kadın odaya giriyor. **Girmeden içeri bakıyor. Ne var, ne yok gibi.** İstemediği birisi varsa girmeyecek. Çekingen ama aslında odaya girmek istemiyor. Ürkek, çekingen. O odada istemediği bir şey olabilir. Önceden kontrol ediyor.”

Zehra: “Burası bir salon galiba. Evin salon tarafı. Çünkü bir Konsol, yemek, kitaplık var. Bütün ailenin toplandığı yer. **Kontrolcü** bir anne var. Çocuklar yattı mı ne yaptı diye. Yatakta mı dercesine. Akşam olmuştur. Uyarıda bulunmak için kapıyı açmış olabilir. **Çünkü annenin yüzünde bir korku, öfke yok.** Ani bir olay olup da bir haber vermiş gibi bir durum yok.”

Ferice: “Bir bayan var. **Kapıyı açıyor ama suratsız.** Suratını asmış. Kime bakıyor bilmiyorum. Geline ya da oğluna kızıyor.”

TARTIŞMA

Bu çalışma İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, Anesteziyoloji Anabilim Dalı, Algoloji Bilim Dalı-Ağrı Polikliniğine başvurmuş, Fibromiyalji tanısı almış, yaşları 30 ile 61 arasında değişen toplam 22 yetişkin gönüllü hasta ile yüz yüze görüşülerek yürütülmüş bir çalışmadır. Ayrıca bu çalışma “*Fibromiyalji Sendromunda Babalık İşlevinin Rorschach Testiyle Değerlendirilmesi.*” yüksek lisans çalışmasının bir devamı niteliğindedir. Babalık işleviyle çalışılan bu araştırmadan çıkan sonuçlar bizi daha erken dönem ilk nesneyle olan ilişkiye, anneye yönlendirmiştir. Bu nedenle karşılaşılan sonuçlar daha arkaik bir dönemle çalışmasına ve duyumsallık gibi çok erken dönemlerdeki deneyimlerin anlaşılması için bu doktora tezinin yapılmasına yönlendirmiştir. Dolayısıyla uzun yıllar bu Ağrı polikliniğindeki hekimlerle iş birliği içinde çalışılmış olup, onlar tarafından da fibromiyalji sendromundaki bu “görünmez” hastalığa sahip hastaların esas olarak neyden şikayet ettikleri ve hastalığın kökenindeki psikolojik faktörlerin neler olabileceğine dair sorular merak edilmekteydi.

Farklı disiplinlerin iş birliği içinde olduğu bu çalışmaya yönlendirilmiş 6 fibromiyalji hastasının bu çalışmaya gönüllü katılmış oldukları ve devamında yapılacak haftada bir olan klinik görüşmelere devam etmek istemeleri dikkat çekici olmuştur. Ailesi ve yakınları tarafından yeterince anlaşıldığını düşünmeyen hastaların polikliniğe hekimler tarafından yapılan kontrollere düzenli olarak gelerek ve polikliniğe gelen diğer hastalarla da sosyal bir ağ kurarak bir paylaşım içerisinde. Bu açıdan düşünülürse poliklinik semptomlarını gösterebildikleri hatta bu araştırmayı yürüten psikologla “yüklerini” paylaşabildikleri bir “ortam” ve “alan” sunduğu düşünülebilir. Semptomlarını ve kendilerini bu denli anlatmak istemeleri, hastaların dışarda anlaşılmadıklarını düşündüğü gibi, erken dönemde de onları anlayan bir ilk nesnenin yeterince olamadığını ve projektif testlerden de hareketle duyumsal açıdan dayanak aldıklarına dair bir düşünceyi akla getirmiştir.

Psikosomatik açıdan bu hastalığın anlaşılması ve projektif testlerde karşılaşılan duyumsallık, olumsuz beden duruşu ve yorgunluk temalarının doğasını

sorgulamak çok önemli görünmüştür. Bu konular incelenirken Fibromiyalji hastalarının hastalıklarında öznel deneyimlerini önce şikayetleri yoluyla anlamaya çalışılmış olup, ardından duyumsallık üzerinden merak uyandıran hipotezler bağlamında bir perspektife oturtmaya çalışıldı.

Araştırmanın ilgi alanı, hastalıkta rol oynayan psikolojik süreçlerin karmaşıklığını araştırma alanını genişletmeye çalışarak projektif testlerle ölçmeye ve göstermeye çalışması olmuştur. Fibromiyaljide hep bir beden sorunsalı merkezi role sahiptir. Fibromiyalji hastalarının bedeni acı çeken, ağırlı ve “yüklerle” dolu ağırlı bir bedendir. Bu ağrı onları bir çeşit kabuk içinde donduran, bazen yürümelerini ve günlük hayatın temel hareketlerini yapmalarını engelleyen bir bedendir. Bu beden bazen onlara yabancı ve düşman, kontrol edilmesi imkansız görünebilir. Bu nedenle bu gönüllü ve her hafta klinik görüşmelere gelen hastalarla çalışılırken ağrıların yoğunlaştığı dönemde bazıları tarafından psikoloğa kendilerinin anlaşılmadıklarına, ağrıların hala geçmediğine yönelik şikayetler yönlendirilmiştir. Onlar acı çeker ve bir tür yardım çağrısında bulunurken bu ağrıları anlamayan, onunla bu acıyı çekmeyen ve ona çare olamayan klinisyen tarafından da yer yer bir şey yapma ihtiyacı hissedilmiş olup, olumsuzun aktarıldığı ilk nesnelere olma konumuna itildiği durum söz konusu olmuştur. Bu hastalar için anlaşılmak ve onların ağrılarına ortak olmak önemli bir husus olarak ön plana çıkmaktadır. Bu noktada bu hastalarla çalışılırken terapistin daha kucaklayıcı ve kapsayan, olumsuzu karşılama noktasında kapasitelerini geliştirebilmesi bir gereklilik olarak kendisini göstermektedir.

Fibromiyalji hastalarının bitmek tükenmek bilmeyen şikayetlerinin taşması ve destek talebinin kendisini göstermesiyle çevrelerindeki insanları yorduğu görülmektedir. Ancak çevrelerine yansıtılan yorgunluk, bir tür “zihinsel yıpranma”, ruhsal bir yorgunluktur.

Fibromiyalji tanısı alan yetişkin kadın hastalarda projektif yöntemler aracılığıyla duyumsallığın incelendiği bu çalışmada elde edilen bulgular psikanalitik kuram ışığında ve psikanalitik psikosomatik kuramın da kavramlarıyla ele alınmıştır. Duyumsallığa dair yanıt örneklerin hipotezler ışığında incelenmesiyle tüm bulgular birlikte ele alınıp çalışmanın bu bölümünde yorumlanacaktır.

Psikanalitik Psikosomatik açısından Fibromiyalji Sendromu ele alındığında ruhsallık ve beden arasındaki ayrılmaz ilişki her zaman bu hastalığa dair merak uyandırmaktadır. Hala daha nedenleri konusunda gizemini koruması bu hastalığa dair çalışmaların yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda duyumsallık konusunda Fibromiyalji Sendromunu konusunda hiç çalışılma yapılmamış olması bu çalışmanın önemini ve orjinalliğini ortaya koymaktadır.

Fibromiyalji tıp literatüründe oldukça sık çalışılan bir alan olmasına rağmen psikoloji alanında, özellikle psikanalitik kavramlarla yapılan çok az sayıda çalışma bulunmaktadır. Fransız ekolünde ve psikosomatik kavramlarla yapılan sınırlı sayıda çalışma mevcuttur. Bununla birlikte Türkçe literatürde duyumsallık konusunda psikanalitik açıdan yapılmış hiçbir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle çoğunlukla Fransızca akademik çalışmalardan yararlanılmıştır.

Bu çalışmada Paris Psikosomatik Okulu'nun ortaya koyduğu fikirler üzerinden bulgular değerlendirilip tartışılmıştır. Buradan hareketle bu çalışmayla Fibromiyalji Sendromu hakkında ruh-beden bütünlüğünü açısından ruhsal süreçleri anlama yolu açılmıştır. Freud'un 1914 yılındaki "Narsisizm Üzerine Bir Giriş"te vurgulamış olduğu gibi, hastalık durumunda nesne yatırımlarının geri çekilmesini, benliğe ve hasta bedene doğru gerilemesi vurgulamaktadır. Claude Smadja, bedensel hastalığın ortaya çıkmasının, çözümlenemeyen ruhsal bir çatışmanın bedene yansması neticesinde ortaya çıktığını belirtirken hastalık ile çözüm elde edilmiş bir durumdan söz etmektedir (Smadja, 2010).

Pierre Marty, psikosomatik hastalık karşısında ruhsal faktör yerine ayırt edici ilişkiyel bir şemayı ortaya koymaktadır. Bu şema, hasta ve hastalık arasındaki çatışmadır (Marty, M'Uzan, David; 2017). Claude Smadja, hastalığın organlarının sessiz devamlılığındaki bir kesilme olduğunu belirtmektedir. Ona göre, hastalık yaşam öyküsüne zorla dahil olarak, özneyi kaçınılmaz ve hayati öneme sahip duygulanımsal bir deneyimle karşı karşıya bırakmaktadır. Kişi yaşamının kaygı, acı, işlevsel kısıtlılıklar, tasarımlarının kaybı ve ölüm durumlarına bağlı duygulanımlarla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Bu kesilmede özne, bu büyük somato-ruhsal değişimle yalnız başına yüzleşmektedir. Hasta, hayatını koruma zorunluluğuyla

birlikte ulaşabileceği tüm kaynaklara bir tür yük getirmektedir. Bu durum biyolojik düzeyde olduğu kadar ruhsal düzeyde de gerçekleşmektedir. Amaç, çöküş deneyiminden kaçınabilmektir. Bazı kişiler, hasta olarak kaybettiklerine ilişkin keskin bir farkındalığa sahipken, diğerleri tam aksine hastalığın ortaya çıkışını ruhsal bir kurtuluş olarak karşılamaktadırlar. Smadja'ya göre, bu psikosomatik paradoks yalnızca öznenin ruhsal geçmişiyle ilişkili olarak incelendiğinde açıklanabilir olmaktadır. Bu kesilmeye yaşamın erken evreleri ve ruhsal ve somatik değişimin sonraki dönemleri ve belki de bunların hepsinden de önemlisi, hastalıktan önceki zaman da dahildir (Smadja, 2004).

Fibromiyalji hastalarının görüşmelerinde özellikle iki durum vurgulanır. Birincisi, ağrılar, bir değişimi işaret eden travmatik bir olay sonucu meydana gelebilir. Genellikle bu bir yaşla ilgilidir. Özellikle bu annesel yas, duygusal bir çöküştür veya duygusal ya da profesyonel bir başarısızlık olabilir. İkincisi ise genellikle bu hiperaktif kadınların ayrıcalıklı davranış savunmaları ve becerilerinin kullanımı ile ilgilidir. Kaslarının aşırı ve istemsiz kasılması onların bağlayıcı ve aşırı yatırım yaptıkları profesyonel hayatlarında, vahşi ve tatminsiz ideal benliğin taleplerini yerine getiren bir durum ile ilgilidir. Günlük hayattaki görevleri çetin bir sınav hatta bir yarışma olarak tanımlamaktadırlar (Aisenstein, 2020).

Bu fibromiyaljili kadınlar, sanki her zaman daha fazlasını yapmaları gereken içsel bir emirle karşı karşıya kalmış gibi kendilerini tüketmektedirler. Narsisistik güvence ve değerini arttırma arayışında olarak sürekli bir sonuç yükümlülüğünü ifade ederler. Michel Fain, Claude Smadja ve Gerard Szwec, bu hipertoniyi kendi savunma mekanizmalarının içinde sıkışıp kalan öznenin, kendini sakinleştirme süreçlerinde kendisini yatıştırmayı eylemde bulunarak ve heyecan arayarak yaptığını belirtmişlerdir. Fibromiyalji hastaları bedensel olarak gergin haldeyken bir yandan da ulaşılamaz bir arayış içinde kendilerini tüketirler. Fazlasıyla erkeksi ve aynı zamanda durmaksızın zarar görmüş ve onarmaya mecbur hissettikleri bir annenin ideal kızı olma yolunda performans gösterirler (Aisenstein, 2020).

Bu hastalarla çalışmış olan Marina Papageorgiou (2003), özellikle fibromiyalji kadınlarının hikayelerinde merkezi bir yapılandırmada bulunmuştur. Bu

hastalar çocukluk döneminde anneleri için çocuk terapist görevini üstlenmişlerdir ve anne-kız bağında belirli bir bozulma olduğu görülmektedir. Bir şekilde bu hastalar ruhsal olarak acı çeken bazen fiziksel olarak hasta veya engelli bir anneye bakmaya yönlendirilmişlerdir. Bu anneler, fiziksel olarak bağımlı olan ancak evin içinde ve dışında cesur, asi ve hiperaktif olarak tanımlanan- bazen sınırlı duygusal motor becerilerine rağmen- talepkar ve mükemmeliyetçi bir imge olarak gözükmektedir. Bu annesel karakterde hakim olan şey, aşırı fiziksel mevcudiyet ve kontrol arzudur. Her durumda fibromiyaljidenden muzdarip bu kadın hastalar, çocuklukları boyunca kendilerini annelerinin psikolojik ve fiziksel bütünlüğünden ahlaki ve fiziksel olarak sorumlu hissetmektedirler (Aisenstein, 2020).

Kronik fiziksel ağrıdan şikayetçi hastalarla karşılaşıldığında, ağırlı bir fiziksel deneyimle bağlantılı olan şikayetin aşırı bir yatırımı söz konusu olduğu görülmektedir. Bu deneyim, öznenin gerçek yaşamını olduğu kadar tüm ruhsal yaşamını da kapsamaktadır. Duygulanımsal renkleri ne olursa olsun, ruhsal deneyimlerle ilgili haz veya hoşnutsuzluk, üzüntü, ıstırap, öfke, aşk, nefret, şevk, kıskançlık gibi ifadeler çok azdır veya hiç yoktur (Papageorgiou, 2006).

Zorlayıcı şikayetin hafifletilmesi veya değiştirilmesi imkansız, sürdürülemez ve doktorlar için kafa karıştırıcı olan bu boyut, belirli ağrı yatırımının yaratılmasının kökenini oluşturmaktadır. Kronik patolojik biçiminde ağrının tıbbi bakış açısından biyolojik bir işlevi yoktur. Aksine kronik ağrısı olan hasta, ailesi ve toplum üzerinde ciddi duygusal, fiziksel, ekonomik ve sosyolojik stresler dayatan kötü bir güç olduğu düşünülerek sindirilmek ve hatta görmezden gelinmek istenir (Papageorgiou, 2006). Bundan hareketle çevresi tarafından anlaşılmadığını düşünen hastalarla psikanalitik bir çalışmanın yapılması hastalığın ruhsallık düzleminden nereye oturduğunun anlaşılması bakımından önem teşkil etmektedir.

Bedensel ağrı söz konusu olduğunda, ağırlı bedeninin yerinin narsistik olarak tanımlanması gereken ve benliği hedef alma eğiliminde olan sürekli bir yatırım kendisini göstermektedir. Bilinç tarafından temsil edilmeyen organlara veya bedeninin iç kısımlarına ilişkin ağrılar, temsillerin nesnesi olmaktadır (Papageorgiou, 2006).

M. Aisenstein'a göre (2000), acıya dayanma kapasitesi, annenin boşalımı, anlık dürtüsel doyumunu erteleme kapasitesiyle bağlantılıdır. Bu durum böylece çocuğun beklentiye yatırım yapmasına, arzusunun halüsinasyonla yerine getirilmesi ile hayal kırıklığının hoşnutsuzluğu arasındaki boşluğa katlanmasına izin verir (Aisenstein, 2000).

Hem “garip hem de tanıdık” bir misafir olarak hareket eden ağrının sonuçları, üzüntü, depresyon ve endişe duyguları olabilmektedir. Bu duygu asla ruhsal bir kayıp olarak tanımlanmayarak her zaman ağırlı veya uyuşma-karınçalanma gibi duyular, yanma veya soğukluk duyuları, gerginlik, karınçalanma ve kramplar, “bıçak kesiği” vb. ile bağlantılı olarak tarif edilmektedir. Ağrı şikayetinde göze çarpan şey, genel olarak yüceltici faaliyetler ve aynı zamanda bir şeyin imkansızlığıdır. Bunun yanı sıra, aşk ve iş ilişkileri, cinsellik, arkadaşlıklar, boş zaman gibi bir kez deneyimlenen doyumların veya kaybın üzüntülerini yeniden keşfetme yeteneği olarak nostaljik duygulanımın yokluğu söz konusudur. Genel olarak yüceltici faaliyetler, düşmanca ve tatmin edici olmayan bir nesneye karşı hoşnutsuzluk veya saldırganlık, hatta öfke veya nefret duygularını deneyimlemenin imkansızlığı görülmektedir. Bu hastalar kendilerini sevdikleriyle ve terapistleriyle karşılıklı bir hayal kırıklığı ve yanlış anlama sistemi içinde sıkışmış olarak tanımlasalar da burada eksik olan şey ifade etmekte zorlandıkları ruhsal çatışmaların yapısıdır (Papageorgiou, 2006).

Fibromiyaljide ağrı ve duyumsal yatırımı temsil eden somatik kaynaklara dönüş, bedensel sınırlar aracılığıyla sınırları hissetmenin ve deneyimlemenin bir yolu olarak da görülebilir. Bu gerileyici ancak savunmacı süreç, pahalıya mal olan bir iyileşme girişimi olarak görülebilir. Duyumsalın önemi aynı zamanda bir gerileme biçimi ve duygulanımın olumsuz bir kaderini belirlemektedir. Fakat Freud’un “İnhibisyon, Semptom ve Anksiyete” (1926) makalesindeki gerileme fikrine atıfta bulunulursa daha önce travma karşısında yeniden işlenmiş deneyimlerin izlerini kabul etme gibi pasivite kapasitesindeki ruhsallık için düzenleyici bir rol oynayabilir. O zaman terapötik bir ortam çerçevesinde duygulanım sürecinin yeniden canlandırılması olasılığı düşünülebilir. Bedensel kaynaklara başvurulması ilginç bir

yol gibi görünmektedir çünkü öznenin beden deneyimi yoluyla bir düşlemsel hayata erişmesine yardımcı olması muhtemel olabilmektedir. Psikoterapötik yaklaşım bedenın duyumsal deneyimini dile dahil ederek gevşemenin bedensel aracılığı yoluyla, bir öznelleştirme sürecini başlatmayı mümkün kılabilir. Ancak burada en anlamlı sonucu “Uygarlığın Huzursuzluğu’nda” sunan yine Freud'dur: “Sonunda, tüm ıstırap yalnızca duyumdur. Yalnızca onu deneyimlediğimiz sürece vardır ve bunu sadece bedenimizin belirli eğilimleri sayesinde deneyimlemekteyiz” (Freud, 1930).

Bu çalışmada Fibromiyalji tanısı alan 22 hastanın yarı yapılandırılmış psikanalitik görüşmelerden elde edilen veriler Rorschach ve TAT Testi incelenmiştir. Çalışmanın ortak bir bulgusu olarak fibromiyalji tanısı alan kadın hastalarda aşırı duyumsal yanıt örneklerinin olduğu göze çarpmaktadır. Diğer bir taraftan bu aşırı duyumsal yanıtlardan bu hastalığın nasıl duyumsandığı, onunla nasıl bir ilişki kurulduğu merak edilmiştir. Bu nedenle duyumların sembolizasyona nasıl etki ettiği araştırmanın temel sorularından birisidir. Bu bölümde hastaların duyumsala dair Rorschach ve TAT testlerindeki yanıt örnekleri detaylı bir biçimde değerlendirildikten sonra bununla ilişkili olarak iki hipotezde yer alan dayanak alma biçimleri tartışılacaktır.

Birçok çalışma duyum, duygulanım ve sembolizasyonun kurulmasında önem teşkil eden anne ile etkileşim içindeki karşılıklı ilişkiyi vurgulamaktadır. Bion, annesel ruhsal çalışmanın, düş kapasitesinin, çocuk için nasıl hissettiğini, algıların, bedensel duyumların ruhsallığa nasıl dönüştüğünü göstermiştir (Bion, 2014). Ayrılmadan farklı olarak, farklılaşmada zorluklar söz konusu olabilir. Burada kastedilen anneden farklı olarak farklı bir kimlik inşa ederek kendi kimliğini oluşturmasıdır. Bu nesnenin yani annenin arkaik ve persekütif özellikte olduğu varsayılarak bu ilişkide farklılaşamama, özne ve nesne arasında bir yapışma, kolaj gibi iç içe geçme durumu olduğu düşünülebilir. Bu durum kötü bir etki yaratarak sembolizasyon süreçlerinin bir bütün olarak iyi işleyememesine neden olur.

Fibromiyalji hastalarının sembolizasyon süreçlerindeki yetersizlik sonucu duyumsallığa aşırı yatırım yapacaklarına yönelik hipotezle ilişkili olarak nesne

ilişkilerinin incelenmesi açısından Rorschach Testi'nin 2. ve 3. kartlarına bakılmıştır. İki kişiyi anlatması nedeniyle nesne ilişkilerine giriş yaparak ilk nesneyle olan ilişkinin niteliğine gönderme yapan 2. kart, bu kartla birlikte yorumlanan benzer nesne ilişkilerinin artık tam olarak verilmesi gereken, kendisi ve ötekini tasarlama ve nesne ilişkilerine ait bilgiler verilmesi beklenen 3. kart yanıt örneklerinde hastaların renklere karşı hassasiyetleri dikkat çekici olmuştur.

Rorschach testinin 2. ve 3. kartında gölgeleme gibi duyumsallığı çağrıştıran yanıt örnekleri dikkat çekmiştir.

Şengül, kart 2: *“Karagözle Hacivat.”*

Ulviye, kart 3: *“Hacivatla karagöz.”*

Meryem, kart 2: *“Alev”, “Mum mu?”*

Meryem, kart 3: *“Kenarlarındaki alev.”*

Birgül, kart 2: *“İki tane sanki ışık mı tutuyorlar.”*

Birgül, kart 3: *“Devamlı onların üzerinde gölge mi?”*

Gölgeleme (estompaj) yanıtları renk geçişlerinde ve gölgelerde, özellikle griye duyarlılık tarafından belirlenen yanıtları içerir. Duyumsallığın bu özelliği, çağrışımların kalitesine göre çeşitli anlamlar kazanan belirli bir algısallığı açıklayabilir (Chabert ve ark, 2020). Difüzyon gölgelemeleri, kenar ve köşeleri belirgin olmayan yanıt türlerinden oluşur. Renklerin tonlamaları önem kazanarak ton farklılıklarına işaret edilir. Diğerlerinden daha az homojendirler ve savunmatik anlamlarını yansıtma etkilerinden ayırt etmek gerekmektedir (İkiz, 2017). Difüzyon içeren bu “E” yanıtlarının kullanımları, düşlemsel ortaya çıkışlarla ilgili olarak perde rolü oynayan ve böylece bastırma mekanizmalarına katılan belirsiz yanıtları vurgulamada savunmatik bir değer kazanmaktadır. Bu türde gölgeleme yanıtlarıyla bastırılmış temsili daha da maskeleyen belirsiz bir yanıtla pekiştirilmesi ve sonunda duygulanımın güçlkle ortaya çıkmasıyla karşılaşmaktadır. Muğlaklık ve belirsizlik arka planda asıl kaynaklanan çatışmayı gizlemenin bir yolu olarak kendisini göstermektedir (Chabert ve ark, 2020). Tekrar eden bu *“ışık”, “alev”, “karagöz-hacivat”, “mum”, “gölge”* yanıtları boşluğu duyumsal içeriklerle doldurmaya çalıştıklarını göstermektedir.

Nesnenin gölgesi ve ışığı söz konusu olduğunda bu birincil özdeşleşim, beden imgesinin üç boyutlu yapısının altında Balestriere'in ifadesiyle (2008) bir arka plan ekran oluşturabilir. Bu, kendi bedeninin deneyimlerinden kaynaklanan anne kucağının, bebeğin sırtını destekleyen annesel tutmanın içselleştirilmesi olacaktır, böylece bedensel benlik duyuların ve algıların kaynağı ile özdeşleştirilir.

Geneviève Haag'a göre ruhsal arka planın oluşumu da büyük ölçüde anne bakışına dayanmaktadır. Bu nedenle bir destek, dayanak, güvence matrisidir (Haag, 2004). “Temel ekran” kavramı André Green'in annenin negatif halüsinasyonun boş çerçevesine yakalandığı ve öznenin kendisi için bir çerçeveleme yapısı haline geldiği annenin çerçeveleme işlevi kavramını çağrıştırmaktadır. Bu, hem nesnenin gölgesinde, hem de onu koruyan bedensel benliğinin yüzeyindeki bir gölgede onun ışığı altında öznenin kendisini inşa etmek ve tanımak için kendini yansıtılabildiği aynanın çerçevesidir (Green, 1983).

André Green için ruhsallık, birinin olmadığı iki beden arasındaki ilişkidir. İç-dış ayrımının başka bir iç-iç ayrımıyla birleştiği bu ana fikri vurgulamak gerekir. Bu iki alt alan, farklılaşmalarının derinleştiğini göstermektedir. Birincisi, birincil bastırma sayesinde, birincil ssembolizasyon matrisi olarak kavranan bilinçdışı sistem haline gelir. İkincisi, altbenlik ve bilinçle sınırlanan düşünce alanı olan önbilinci oluşturur. Green, temsilde içe etki eden bastırma ile algıda dışa etki eden olumsuz halüsinasyon arasındaki ilişkiyi vurgular. Dolayısıyla olumsuz halüsinasyon, algıyla ilgili bir tür bastırma işlevi görecektir. Bastırmada temsil, anı izinin yatırımından gelir, oysa negatif halüsinasyonda duyumsal izin karşı yatırımı hakimdir ve temsil edilen eksik ve kayıp olacaktır (Green, 1983). Özne, nesnenin olmadığı yerdedir, çünkü artık iki kişilik bir beden yoktur. Negatif halüsinasyon, negatifin çalışmasına izin verir ve eksikliğin bir çözülme uğraşdır. Özne artık meme değildir, nesne dışarıda kalır, annenin bedeni ötekidir, ama nesneyle olan ilişki bir anı, çerçeve ve ayna olarak yazılır.

Rorschach testinin 2. ve 3. kartında renkler üzerinde yoğun bir şekilde yatırımın olması yine dikkat çekmiştir.

Şengül, kart 2: “Kırmızı ama suret şunlar.”
Şengül, kart 3: “Şunlar ne kan mı?”
Aysel, kart 2: “Kan varmış gibi üzerinde.”
Meryem, kart 3: “Kelebek mi desem.”
Nilgün, kart 2: “Gölleri kırmızıyla çizmişler.”
Nilgün, kart 3: “İki tane kalp karşılıklı.”
Birsen, kart 2: “Palyaço iki tane. Ellerini çak yapıyorlar.”
Birsen, kart 3: “Kırmızı kelebek gibi.”
Berna, kart 2: “Kırmızı balık gördüm.”
Zehra, kart 2: “Kanayan bir kalp.”
Güler, kart 3: “Biri sulu boya çalışması yapmışta dağılmış.”

Rorschach'daki bu renk yanıtları doğrudan duyumsallıkla ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır. Hastalarda 2. ve 3. kartın aşırı bir uyarılma yarattığı dikkat çekmektedir. Ayrıca, Aysel, kart 3: “Karafatma. Hamam böceği” ve Hüsniye, kart 2: “Renkli bir kuru kafanın değiştirilmiş hali.” yanıtıyla C’ yanıtı olarak renge aşırı yatırım yapıldığı dikkat çekici olmuştur.

Bununla birlikte, bu kartlarda zarar görmeye dair persekütif tarzda erken dönem ilk nesneye dair imgeleri aşağıdaki yanıtlarla görülmektedir.

Berna, kart 3: “Zebaniler gibi. Vücudu ikiye bölünmüş gibi.”
Şengül, kart 3: “Şunlar hayvan bacağı. Tırnak mı toynak mı derler.”,
Aysel, kart 3: “Karafatma. Hamam böceği”
Nilgün, kart 3: “İki tane uzaylı karşılıklı sohbet halindeler.”, “Taş gibi de duruyor.”
Nesrin, kart 2: “Füze aracı kalkacak. Altından ateşi çıkacak. Ateşlenmiş.”,
Nermin, kart 2: “Pens kerpeten gibi bir alet ucuna benziyor”

Duyumsallığa yapılan yatırım, gerileme ve ruhsal düzeyde duygulanımlardan sorumlu olan bir çatışmanın vurgulanmasına neden olabilmektedir. Bu da duygulanımlar ve temsiller arasındaki bağlantı sürecini engellediğini düşündürmektedir (Souza, 2014, s:261). Yine bu kartlarda gelen cevaplar arasında

olan “*kanayan kalp*”, “*kırık bir ağaç*” bu ezici imgeyle karşılaşılmasında kendilikle ilgili bir tasarım sunulduğunu akla getirmektedir.

Bununla birlikte, “*taş*”, “*tükürük*”, “*püsküllü bir şey*” yanıtları dokunmaya dair duyumsal içeriklerle kendisini göstermektedir. Gölgelemenin kullanılmasının, narsisistik kırılğanlıklar açısından endişeleri ortaya koyarken, onları giderme çabasının önemini vurguladığı görülmektedir. Bu dokunsal yanıt içerikleri karşısında dokunma duygusunun, çok erken dönemdeki bir duyarlılığın yeniden etkinleştirilmesini, anneyle bebeğin ilk temasına işaret ettiği düşünülmektedir. Bebeğin dünyayla ilk teması deri yoluyla olmaktadır. D. Anzieu'nun deri-benlik üzerine (1985) çalışmasından hareketle, bir yandan beden zarfının oluşturulmasında, diğer yandan nesne ilişkilerinin desteklenmesinde duyumsal temasların önemi kendisini göstermektedir. İlk duyarlılıktan itibaren, libidinal gelişimin gidişatını izleyen, oral, anal, hatta bazen genital kutuplara göre ifade edilen bir duyumsallık gelişir (Chabert ve ark, 2020). Bu ilk dönemdeki eksiklikler veya duyarlılıklar Rorschach testindeki “deri” yanıtlarıyla ortaya konmaktadır (İkiz, 2017).

Ayrıca boşluk yanıtlarına hassasiyetlerin olduğu görülmektedir; “*kaburga*”, “*kaburga kısmı*”, “*mesane değil de boşaltım sistemi*”, “*kasık kısmı*”, “*leğen kemiği*”, “*biberon*”, “*avize*”, “*cami kubbesi.*”, “*ana rahmiymiş gibi.*”. Algısal-duyumsal eklemlenme, boşluğa duyarlılığı ve onu telafi etme girişimlerini yoğunlaştırmaktadır. Bu cevaplardan hareketle boş kısmı doldurmaya yönelik bir çaba içinde oldukları fark edilmiştir. Bu beyaza atıfta bulunma, Pascal Roman'ın “*ilkel annesel zarf*” kavramını akla getirmiştir. Pascal Roman'a göre beyaz renk, erken dönem nesneyle ilgili olarak dürtüselliği harekete geçirerek, ilkel annesel bir zarf işlevini yerine getirmektedir. Bu noktada, beyaz ve boşluk, kapsayıcı bir rolü de ifade eder. Bu nedenle erken dönemdeki bağların kalitesiyle ilgili anıları ve duyumsal izlere sahip olmaktadır. Ayrıca sembolizasyon kapasitesini de gündeme getirmekte olduğu görülmektedir (Roman, 2001).

Bu hastaların depresif çekirdeklerinin güçlü olduğunu ve temsili işlemekte güçlük yaşadıkları düşünülmüştür. Rorschach testindeki bu boşluğa yönelik yanıtlarla bağlantılı olarak TAT testinin 19. kartındaki “*kar*”, “*beyaz*” yanıtlarıyla

birlikte düşünülduğünde bir ulaşılmazlık durumunu akla getirmiştir. Kapsanma eksikliğine, erken döneme ilişkin hassasiyete göndermelerin olduğu bir durum kendisini gösteriyor gibidir. Ayrıca yukarıda yer verilen bu kısmi yanıtlar genital cinsellik bağlamından uzak olarak daha çocuksu bir yere kaydıklarını düşündürmektedir. Kırmızı renkle dürtüyü işleme kapasitesine bakılmıştır. Libidinal mi yoksa yıkıcı bir taraftan mı bu dürtüyü işleyebilecek diye nesne ilişkilerine bakıldığında ikili insan şeklindeki banali görmekte zorlandıkları fark edilmiştir. Rengin yer aldığı bu duyumsal malzeme ile karşılaşıldığında yıkıcı ve libidinal dürtüleri işleyemedikleri görülmüştür. Bunun sonucunda bu işleyememe, ikililiği ortaya koyarken ancak Nesrin, kart 2: “Birbirine bakan iki yüz.” yanıtıyla hem tam bir beden ifadesi ortaya konamadan hem de ifade de bir bozuklukla sonuçlanarak kendisini göstermiştir.

Güler

Kart 2: “*İnsan iskeletinin mide, ciğerleri olur. Kaburga bölümü.*”

Şengül,

Kart 2: “*Karagözle Hacivat gibi göz burun.*”

Kart 3: “*Şunlar hayvan bacağı. Tırnak mı toynak mı derler.*”, “*İnsanın kafasına silüetine benziyor.*”

Ayşe,

Kart 3: “*İki insan var bir şey tutuyorlar gibi. Dans mı yapıyorlar? Bir şey tutmuşlar gibi gösteri yapıyorlar*”

Hüsniye:

Kart 2: “*Kurukafa olur ya. Ağız boşluğu, göz çukurları. Bu renklisi. Renkli bir kuru kafanın değiştirilmiş hali*”

Hilal,

Kart 3: *“İnsan figürü. Bir şeyler hazırlıyorlar.”*

Ferice,

Kart 3: *“Kırık bir ağaç gibi, çubuk gibi görüyorum.”*

Nilgün

Kart 3: *“Dallar gibi ağacın.”*

Nermin,

Kart 3: *“Kemik parçası, et parçası kazanın içine atılmak ve değerlendirmek üzere. Kırmızlar kazanın içine düşen canlılar olabilir. Ya da cansız bir şeyler olabilir.”*

Yukarıdaki örneklerde işlemlemeye çalışmakta olduklarını ancak bu anlatımdaki dikkat çeken bir anlatım bozukluğu ve ifadedeki anlam eksiklikleri dikkat çekmiştir. Bu da kartın renginden ve dokusundan kaynaklandığını düşündürmektedir. Söylemlerindeki birtakım mantıksal bozukluklar bu hastalarda zihinselleştirmenin eksik olduğunu ve bütünleştirmenin yetersizliklerini akla getirmektedir.

Hüsniye:

Kart 2: *“Kurukafa olur ya. Ağız boşluğu, göz çukurları. Bu renklisi. Renkli bir kuru kafanın değiştirilmiş hali.”*

Gülhan:

Kart 2: *“Şu biberon gibi bir şey. Paylaşıyorlar. Kardeş gibiler.”*

Birsen

Kart 3: *“Şunlar kulağına bir şey söylüyorlarmış gibi. Hayali bir şey olabilir. Belki de düşünce gibi de.”*

Yukarıdaki yanıtlarda ikili bir içerik sunulmaktadır ancak bunların insan mı hayvan mı olduğu konusundaki belirsizlik dikkat çekici olmuştur.

Ayrıca *“kurbağanın ön tarafına benzettim.”*, *“böcek ya da sinek türü canlının üst kısmı gibi”*, *“şunlar hayvan bacağı”*, *“ayının suratı. Köpek suratı”*, *“mesane değil de boşaltım sistemi”*, *“kasık kısmı”*, *“leğen kemiği”*, *“ana rahmiymiş gibi.”*, *“kalça kemiklerine benziyor.”*, *“karın boşluğuna benziyor.”*, *“insan kaburga kısmına benziyor, “insan iskeletine benziyor.”*, *“insan iskeletinin mide, ciğerleri olur. Kaburga bölümü.”* gibi anatomi yanıtlardan tek bir beden imgesi yerine, beden kısmi yerlerine atıfta bulunarak lokalize ettikleri görülmüştür.

Bu hastalardan 2. ve 3. kartlarda nesne temsiline dair yanıtlar beklenirken *“pens kerpeten”* *“avize”*, *“biberon”*, *“cami kubbesi”* nesne yanıtları verildikleri görülmüştür. Ayrıca *“zebani”*, *“karagöz hacivat”*, *“palyaço”*, *“uzaylı”*, *“mevlevi”* gibi (H) yanıtlarıyla tam bir gerçek bir insan yanıtları veremeyip, cinsiyetten arındırdıkları ve anonim kalan yanıtlar verdikleri fark edilmiştir. Bu yanıtlar bütün bir nesne tasarımından uzak olduğu gibi ruhsal biseksüelitenin de iyi işlenemediğini göstermektedir. Sadece Berrin, kart 3’te *“iki sevgili arasında kalpler buluşmuş gibi”* yanıtıyla iki insan figürünü libinal bir şekilde verebilmiştir.

2. ve 3. kart yanıt örneklerindeki kullanılan fiiller çok çarpıcı olmaktadır. *“iki insan var bir şey tutuyorlar gibi”*, *“iki sevgili arasında kalpler buluşmuş gibi”*, *“paylaşıyorlar. Kardeş gibiler”*, *“bir birleşme var.”*, *“bu bir birleşme.”*, *“köpek mi ayı mı yapıştırılmışlar. Ağız ağıza vermişler.”*, *“iki ayrı şey birleşmeye çalışıyor.”*, *“bir iki şeyin birleşmesi gibi”* yanıtları tutma ve yapışma bağlamında bir içeriği yansıtmaktadır. İki figür sembolize edilebildiğinde de burada sınırların belli olmadığı, birbirine geçme durumuyla karşı karşıya kalınmaktadır.

Dolayısıyla gölgelemeler, başvurdukları duyumsallıkla, temas yüzeylerinin yatırımı veya ortaya çıkardıkları erojen bölgeler yoluyla bireyselliğin inşasında güçlü bir şekilde yer alırlar. Ancak öte yandan, olası yeniden düzenlemelere izin verecek bir gerileme dinamiğine başvurarak, narsisistik ya da nesnel yetersizlikleriyle başa çıkma girişimini kendi içlerinde oluştururlar (Chabert ve ark, 2020).

Bu yanıtlara yer yer “füze aracı”, “püsküllü bir şey sallanıyor” “...dans mı yapıyorlar? bir şey tutmuşlar gibi gösteri yapıyorlar” gibi yanıtlarla hareketlerin eklemlendiği de görülmektedir. Hastalar tam bir imge vermekte zorlanmaktadırlar.

Bunların yanı sıra birleşme, yapışma, birlikte bir şeyler yapmaya dair yanıt içerikleri de görülmektedir; “iki ayrı şey birleşmeye çalışıyor.”, “iki şeyin birleşmesi gibi.”, “iki kişinin karşılıklı yardımlaşması.”, “ağız ağıza vermişler.”, “şurada bir kutlama, bir birleşme var.” Ayrıca “düşünce.” gibi tekrar eden soyut yanıtlar da dikkat çekici olmaktadır.

Sonuç olarak bu hastaların kırmızı rengi ne türde işlediklerini ve nesne ilişkilerinin ne tür içerikte olduğunun merak edilmesi dolayısıyla Rorschach testinin 2. ve 3. kart içerikleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Hastaların 2. ve 3. kartta nesne temsillerine bakıldığında bütün ve net bir ikili temsil vermekte aşırı zorlandıkları görülmüştür. Duygu ve temsili bağlayamadıkları dikkat çekici olmuştur. Bir hastada, Ferice: Kart 2: “Ayıcık. Ellerini birbirine vuruyorlar” yanıtıyla belirgin bir şekilde ikili ve net bir nesne ilişkisine dair içerik fark edilmiştir ancak bunu takip eden 3. kartta “Kırık bir ağaç gibi, çubuk gibi görüyorum.” yanıtıyla bu ikililiğin bozulduğu görülmüştür. Ayrıca ruhsal biseksüelitenin işlenemediği fark edilmiştir. Bu hastaların iki insanla özdeşim kuramadıkları çok çarpıcı olmuştur. İnsan yanıtı verseler de bunların genelde (H) yanıtıyla anonim kalarak, gerçek üstü varlıklar içeriğinde geldiği dikkat çekmiştir. Bütün bir cinsiyetin gerekliliklerini yerine getiremedikleri, net bir kadın-erkek figürü verememeleri genital düzeyde değil de daha çocuksu bir pozisyonda kaldıklarını düşündürmüştür. Duyumsala yapılan yoğun yatırım erken dönemi düşünmeyi gerekli kılmaktadır. Çocuksu pozisyonda kalınması bedenle ilişkinin de genital düzeyde olmayıp çocuksu kalarak net bir kadın-erkek özdeşimi sunulamamasını açıklamaktadır.

Bedene dair yanıtlarda kısmi lokalizasyonların olması özdeşimdeki güçlükleri akla getirmiştir. Boşlukları doldurma çabalarının ve söylemlerindeki birtakım mantıksal bozuklukların bu hastalarda temsil kapasitesindeki eksikliklerden kaynaklandığını düşündürmektedir.

Rorschach testindeki 2. Ve 3. kartlarda temsille duyguyu birleştirememeye ve net ifade edememe durumu nedeni belli olmayan temel depresyonu hatırlatmaktadır. Bu hipotezle bağlantılı olarak TAT testinin 11, 12BG, 13B ve 19. kartları ele alınmıştır.

Hastaların TAT testindeki 11, 12BG, 13B ve 19. kartlarında duyumsala dair verilen cevapların, depresif duygulanımın yerini aldığı düşünülmektedir. Duyumsalın kullanımının önemi, duygulanım ve temsil arasındaki mücadelede ortaya çıktığı görülmektedir. Duyumun kullanımı, depresif durumdan kaçınmak için bir müdahale olabilmektedir. Bu hastalarda, temsil ve duygulanımların söz konusu olduğu noktada duyumsal bir görüntüye yol açan regresif bir hareketin var olduğu düşünülebilir.

TAT'nin arkaik anne imgesiyle ilişkili olan 11. kartı incelendiğinde, bu imgelerin persekütif endişe duygusunu uyandıran, genellikle güçlü, ürkütücü ve başa çıkmakta zorlandığını gösterir nitelikte olduğu görülmektedir. Ayrıca endişe verici bu imgeler aşırı duyumsal içerikte yanıtlarla birlikte verilmiş olup iç-dış sınır ayırımında bir hassasiyet olduğunu ve bu sınırları ayırtıramadıklarını göstermektedir. Özellikle aşağıda belirtilen 11. kart yanıt örnekleri duyumsallığa dair içerikler sunmaktadır.

“Su akıyor. Şelale sıçramış”. “karanlık ve ürkütücü.”, “karanlık fırtınalı bir hava”, “korkutucu bir rüya.”, “karanlık bir mağara”, “bir aydınlık var”, “çok karanlık ve ürkütücü bir yer.”, “güneş sanki vurmuş.”, “güneşin vurduğu ışıltılı yer”, “yukarıdan akan bir su”, “şelale”, “ğaçların gölgesi”, “hızlı akan şelalenin bir dumanı”, “gürül gürül akan bir su etrafa sıçramış”, “rüzgar, toz bulutu kalkmış”, “çalışıyor aydınlığa doğru”, “Taşları görüyorum...Karanlığın içine derinlemesine baktığımda...”, “Şelale akıyor”.

Kişilerin erken dönemlerindeki endişe duygusunu karşılayabilme, resimdeki bir tasarımla birleştirebilme kapasiteleri bağlamında 11. karta bakıldığında (İkiz, 2021), arkaik anne ile bağın son derece rahatsızlık verici nitelikte hissedildiği görülmektedir. Katılımcıların bu endişe duygusuyla başa çıkmakta zorlandıkları dikkat çekici olmaktadır. Bu karta genel olarak tehlikeli ve korkucu yanıtlarıyla

birlikte persekütif nesnelere sundukları çarpıcı bir biçimde görülmektedir. “*Heyelan*”, “*felaket*”, “*savaş*”, “*deprem*”, “*rüzgar*” ve “*toz bulutu*” yanıtları kötü ve zarar verici türde yanıt örneklerini içermektedir.

Bununla birlikte “*dar geçit*”, “*uçurum*” ve “*çöken köprü*” yanıtları bu arkaik nesnenin her an çökecek türde bir içeriğe sahip olduğunu yansıtmaktadır. Ayrıca “*dağ*”, “*tepe*”, “*taşlık*” ve “*kayalık*” yanıtları bu nesnenin ulaşılması zor bir konumda olduğuna işaret etmektedir. Sonuç olarak 11. kart incelendiğinde katılımcıların ödipal yapılanmalarında bu endişenin ikincil süreçlerin çalışmamasıyla entelektüel ya da yaratıcı yollarla senaryolaştıramadığı dikkat çekici olmaktadır. Kartın genellikle kaos etrafında hikayeleştirildiği ön plana çıkmaktadır.

Bununla ilişkili olarak karşı karşıya kalınan duyumsal yanıtlara tekrar dönüldüğünde, tek başına kalma kapasitesi ve kayıplarla ilişkili olan TAT testinin 12BG kartındaki duyumsal yanıt örnekleri dikkat çekici olmuştur. “*Suluk*”, “*sonbahar*”, “*sararmış*”, “*soğuk hava*”, “*sessiz*”, “*bahar*”, “*güneşli hava*”, “*yeşillik nehir ya da göl kenarı*”, “*rüzgar yok*”, “*kar yağmış*”, “*kış*”, “*güneşli bir gün*”, “*siyah-beyaz*”, “*rüzgardan dallar kırılmış*”, “*rüzgar sürekli estikçe parçalanacak*”, “*beyaz çiçekler*”, “*dalları bembeyaz, denizi mavi*” gibi yanıtlarla yoğun bir biçimde yansıtılan duyumsallığa dair içeriklerle karşılaşmaktadır. Regresif yaşantılara gitmeye olanak veren bu kartta Rorschach testindeki gölgeleme yanıtlarıyla da benzerlik göstererek bir yandan bu duyumsal yanıtlara başvurarak karşı karşıya kalınan kayıplarda bu kayba dair duygulanımı karşılayacak bir ilk nesnenin yeterince olmadığını düşündürmektedir.

Tek başına kalma kapasitesi hakkında bilgi veren 13B kartındaki duyumsal yanıt içeriğindeki cevaplar incelenmiştir. Bu kartta arka tarafının karanlık ve ön tarafının daha aydınlık olmasından dolayı hastaların fazlasıyla etkilendiği görülmüştür. İç dış sorunsalına gönderme yapan bu kartta “*ayakları çıplak*”, “*sıcak*”, “*güneş vurmüş*”, “*ayakları yalın ayak ama güneşli bir hava*”, “*yüzüne güneş vurmüş*”, “*bulunduğu yer toz toprak*”, “*bakımsız bir ev*”, “*eski ahşap, loş karanlık bir ev*”, “*arkası karanlık*” “*ayakkabıları yok ayağında*” gibi yanıtlarla narsisistik düzlemde eksikliğe de göndermede bulunularak duyumsallığı çağrıştıran

türde içeriklerle karşılaşmıştır. Duyumsallıktan destek alınan bu yanıtlarda depresif duygulanımla baş etmedeki kapasitenin yetersiz olduğunu, tek kalmada yaşanan güçlüklerin var olabileceğini düşündürmüştür.

Sınırların nasıl ele alındığı, iç ve dışa ait kişinin ruhsal işleyişinin nasıl olduğunu ve bunlardan hareketle benlik işlevinin nasıl olduğunu incelemek için 19. kart yanıt örneklerine bakıldığında, *“karlarla kaplı”, “rüzgarlı”, “fırtınalı”, “soğuk”, “sarkan buz parçaları”, “sert bir esinti”, “ışık yanıyor”, “içerisi sıcak”, “bacası tüten”, “aydınlık”, “karanlık”, “karabulutlar geziyor”, “bulutlu”, dumanlı, “buğulu”, “Casper’ın kasabası”, “hayaletlerin dolaştığı fırtınalı bir hava”, “çizgi film kahramanının evi”, “Şirinlerin evi”* gibi sürekli tekrar eden bu tür yanıtlarda duyumsal bağlarla ve sınırlarla ilgili içeriklerle karşılaşmıştır. Karşılaşılan bu yoğun duyumsal yanıtlar uzak ve soğuk bir arkaik anne imgesine gönderme yaparken bir yandan verilen (H) içeriklerinden dolayı hastaların kendi ile ötekini, iç ve dışı ayırtırmakta güçlük yaşadıkları hatta iç ve dışın birbiri içerisine geçtiği, sınırların kaybolduğu görülmüştür.

TAT testinin 11, 12BG, 13B ve 19. kartlarındaki bu yoğun duyumsal yanıtlar bir yandan dürtülerin bağlanamamasıyla ilgili bir durumu akla getirmektedir. Freud, *“Haz İlkesinin Ötesinde”*de (1920), kendini koruma dürtülerinin libidinal karakterinde daha fazla ısrar ederek, cinsel dürtüyü koruyan şeyin Eros olduğunu kabul etmek ve benliğin narsisistik libidosunu soma hücrelerinin birbirine yapışmasını sağlayan libidonun katkılarından türetmek olduğunu vurgular. Smadja’ya göre Freud için, libidinal dürtülerin anlamı her şeyi bağlamak ve tutmaktır. Bu, benliğin erotik yatırımlarının azalmasının, onun yaşam dürtüleri tarafından terk edilmesinin onu, temel dokusunu, yani bedenini, yüzeyinde ve içinde oluşturan şeyin bağlarını çözme ve yok etme gibi antagonistik güçlere tabi tuttuğunu kesin bir biçimde anlamayı mümkün kılmaktadır (Smadja, 2014).

P. Marty (1976), evrimsel bir psikosomatik ekonomi doktrini geliştirmiştir. Bu, iki tür bireysel hareketin bir arada varolmasına ve değişmesine dayanmaktadır. Yaşam denilen ilki, hiyerarşik örgütlenmenin hareketleridir. Ölüm olarak adlandırılan ikincisi, düzensizlik hareketleridir. Böylece bireysel evrim, her birey

için, düzensizlik akımına az ya da çok dirençli sabitlenme-gerileme sistemlerinin kurulmasına yol açmaktadır. Genel olarak somatizasyonlar, bu savunma sistemlerinin başarısızlığından az çok kalıcı bir şekilde sonuçlanmasındır (Marty, 1976).

M. Fain (1971), çocuğunun ödipal yapısının tamamlanmamışlığını, annesi ve babasıyla olan erken ilişkisinde travmatik durumların önceliğiyle bağlantılı olarak somatize eden geleceği vurgular. Sonuç olarak, halüsinatuar arzusunun gerçekleşmesine giden yol az çok kalıcı olarak engellenir ve benlik erkenden özerk bir modda düzenlenir. Böylece dürtünün çözülme durumu, daha sonra dürtünün tekil bir yazgısı olarak yorumlanabilecek bedenselleştirmeler yatağını oluşturmaktadır (Fain, 1971).

Hastayı hastalığından itibaren ele alan tıbbi psikosomatik yaklaşımın aksine, psikanalitik yaklaşım onu bir somatizasyon sürecinin ruhsal işleyişindeki özdeşleşmeden ele alır. Böylece psikosomatik klinik, ancak psikanalistin hastasıyla kurduğu ilişkinin süzgecinden ortaya çıkar. Somatizasyon süreci, somatik bir durumun gelişimini destekleyen bir ruhsal olaylar zinciridir. Genellikle iki tür somatizasyon süreci ayırt edilir. Bunlar, gerileme yoluyla kendisini gösteren somatizasyon süreci ve dürtünün çözülmesiyle ortaya çıkan bir somatizasyon sürecidir. Bu iki ruhsal hareket, üzerinde geliştirdikleri zihinselleştirmenin kalitesiyle ilişkili olup bu durumda karşı karşıya kalmaktadır. Zihinselleştirme, psikosomatisyenler tarafından klasik olarak kullanılan ve tüm ruhsal ayrıntılandırma alanını kapsayan bir kavramdır. Bu nedenle zihinselleştirme, esas olarak bireyin temsili ve fantezi faaliyetiyle ilgilidir. Temsilleri birbirine bağlama işi önbilinç sisteminde yer aldığı sürece, zihinselleştirmenin niteliği ile önbilinç kalitesinin değerlendirilmesiyle hemen hemen eşdeğerdir.

Dürtü bağlarının çözülmesiyle gerçekleşen somatizasyon süreci, genellikle ölüme yol açabilen ilerleyici ve ciddi hastalıklarla sonuçlanan ruhsal bir süreçtir. Bu özellikle otoimmün hastalıklar ve kanser bağlamında düşünülebilir. Bu süreç genellikle ya benliğin nevrotik olmayan bir organizasyonunu sergileyen öznelere ya da derin ve erken narsisistik yaraları yeniden aktive eden ruhsal travmalardan

muzdarip kişilerde gelişebilir. Her durumda, narsisistik kayıp boyutu mevcuttur ve geçici veya kalıcı bir zihinselleştirme bozukluğunun önünü açabilir. Narsisistik kaybın bu boyutu, öznenin tüm psikosomatik dengesini değiştiren dürtüsel bir çözülme durumu yaratır. Ruhsal düzeyde, işlemsel yaşam adı altında gruplandırılmış belirli bir depresyon kalitesi, temel depresyon ve belirli bir düşünce kalitesi, işlemsel düşünce gibi semptomlar gözlemlenebilir (Smadja, 2012).

Duyum yanıtlarını incelemek için TAT'nin 11, 12BG, 13BM ve 19. kart örneklerine bakıldığında hastaların duyumdan destek alarak duygulanımı tarif etmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu yanıtlarda duyumun, duygulanımı örttüğüne dair bir görünümle karşı karşıya kalınmaktadır. Birincil nesnenin eksikliği ve bıraktığı izlerin az olması nedeniyle, özdeşim kurulamayıp, benliğin inşası ve sembolizasyonun oluşumu esnasında boşluklar, delikler meydana getirdiği düşünülebilir (Souza, 2014).

Maternal nesnenin kaybının ötesinde, onun temsilinin kaybı söz konusudur. İfade edilemediğinde, hem askıya alınmış hem donmuş görüntülerin temsil edilmeme riskine karşı şiddetli bir savunma oluşturulabilir.

Bu yanıtlardan hareketle ayrılmadan farklı olarak, farklılaşmada zorlukların olabileceği akla gelmektedir. Burada kastedilen anneden farklı olarak farklı bir kimlik inşa ederek kendi kimliğini oluşturmaktır. Bu nesnenin arkaik ve persekütif özellikte olduğu varsayılarak bu ilişkide farklılaşamama, özne ve nesne arasında bir yapışma, kolaj gibi iç içe geçme gibi bir durum olduğu düşünülebilir. Bu durum sembolizasyon süreçleri üzerinde hayati bir etki yapmaktadır. Sembolizasyon süreçlerinin bir bütün olarak iyi işleyememesi üzerinde kötü bir etki yaratarak bu süreçlerin işlenmesi engellenir. Nesne tamamen kaybedilmeyip, nesne ve özne arasında hiç ayrışma yaşamayıp bir iç içe geçme durumu olduğu için, sembolizasyona imkan verecek bir ara alan oluşması mümkün olmayacağı düşünülmektedir.

Ağrı deneyimiyle yaşamın en başından itibaren karşılaşılmaktadır. Bebek doğar doğmaz bir yeri ağrıyabilir. Ağrı hastalığı da bu yüzden ruhsal ağrıdan çok

ayrı bir şey olarak düşünülemez. Bu hastaların projektif testlerinde duyumun bu kadar yoğun kullanılması infantil süreçleri akla getirmektedir. Ağrıyan beden, erken çocukluk dönemine ilişkin süreçlerle ve aynı zamanda bir dil olarak dikkate alınmalıdır. Bu “dil” kelimelerin, ilk olarak sembolizasyondaki bir güçlükle ya da bastırılmış duygulanımlar olarak kendilerini başka türlü ifade edememesinden kaynaklı ama aynı zamanda arkaik süreçlerle ilgili ruhsal hareketler için bir çıkış noktası olarak, söz öncesi dönemde ve bedeninin konuştuğu yer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda beden temsil edilemeyen şeyleri temsil etme işlevini üstlenir ve hissedilen ve deneyimlenmiş olanları gizleme ve bastırma imkanı sunmaktadır.

Sembolizasyon, bir duygulanım (ağrı, tiksinti) ile somatik bir dışavurum (örneğin nevroz, kusma) arasındaki ilişkiyi belirtir. Bu anlamda birincinin ikinci aracılığıyla sembolize edildiği söylenebilir. Bedenin bu hareketi, dilin aracılığıyla yakından ilişkilidir. Bu örneğin; “Yüzüne bir darbe gibi vurdu”, “Kalbime bir darbe vuruldu”, “Kafamda bir şey var”, “Bunu yutmam gerekiyor” gibi sıradan bir dilin kullanımında görülebilir (Assoun, 2002). Bu ifadeler ile semptomlar arasındaki bu örtüşmeyi sözlü anlatımın kaynağını duyumların canlandırdığı düşünülmektedir. Freud semptomun histerik dilinin bize dilin bilinçdışı hakkında bilgi verdiğini keşfetmiştir (Freud, 1895). Böylece sembol ile semptomun, dil ve beden arasında bir kaynaşmayı düşünmek gerekli olmaktadır. Sözlü ifadedeki lokasyon organ tarafından gerçekleştirilmiş gibidir. Mecazi anlam, fiziksel bir semptomun özel bir anlamı haline gelir (Assoun, 2002).

Beden, duygulanımlar ve temsiller arasındaki bağlantılara saldırıldığında veya ekonomik olarak aşırı heyecanla karşılaşıldığında sembolizasyondan duyuma bir gerileme sağlayan bir yer olarak kendisini göstermektedir. İlerleyen süreçlerde gerilemenin artması durumunda ruhsallık düzensizleşmeye ve düşüncenin donmasına yol açmaktadır.

Ayrıca bu kadar duyumsallığa dair yanıt içeriklerinin olması annenin heyecanları karşılama kapasitesinin yetersiz olduğunu düşündürmektedir.

Pascal Roman (1997), somatik bozukluklar ve sembolizasyon zorluğu arasındaki ilişkiyi projektif testler üzerinden ele almıştır. Ona göre projektif testler, öznenin sembolizasyon işlemlerinin görülebileceği bir yer olarak tasavvur edilebilir. Onun sembolizasyon felaketleri olarak adlandırdığı, temsil-şey ile temsil-söz arasındaki bağlantının başarısızlığını ifade eder. Ama aynı zamanda somatik olanın önceliği altında bir yeniden yapılanmayı da ifade etmektedir. Rorschach testinde psikosomatik bozukluklara sahip kişilerin yanıtlarına ilişkin ana eksenleri tanımlamaya çalışmıştır. Duyumsal bir deneyimin ortaya çıkmasının testte bedene dair ifadelerin somatik boşalım yöntemlerini yansıttığından söz etmiştir. Öznenin malzemeye karartma, ışık-gölge gibi duyumsal yanıtları anatomik ve bedensel yanıtları sıklıkla “bedensel halüsinasyon” tezahürlerini açıklamaktadır (Roman, 1997).

İlk hipotezle ilgili olarak bu kartlarda yoğun bir biçimde duyumsal yanıtlarla karşılaşılması sembolizasyondaki bir güçlük sebebiyle olduğunu düşürmüştür.

Duyumsallığın ortaya çıkışına bağlı olarak bu hastaların dayanak alma biçimlerine dair ikinci hipotezde Rorschach Testi’nin 5. kartı ve 8. kartı ile TAT’nin 3BM ve 10. kartı değerlendirilmiştir. Fibromiyalji hastaları duygulanımlarını ifade etmekte zorlandıkları için, yorgunluk duygulanımının yerine geçiyor gibi gözükmektedir.

Rorschach testi’nin 5. kartında, manik hareketlerin ve renk yanıtlarının eşlik etmesinin yanı sıra, acı verici belirtiler ve yorgunluk, düşme, çökme hareketlerinin, iyileşme yetersizliğine dair yanıtlar görülmektedir. TAT Testinin 3BM kartıyla bağlantılı olarak Rorschach Testinin 5. kartına dair manik yanıt örneklerini içeren yanıt içerikleri şu şekildedir;

Nermin: “Kelebek.”, “Kelebeğin altında bir canlı var. Kertenkele timsah. **Bir şeylerin içinden çıkmaya çalışan. Bir şeylerin altından çıkmaya çalışıyor.**”

Ferice: “Yarasa. **Kanatlarını açmış uçuyor.**”

Birsen: “Bunlar da **tavus kuşu**. Birbirine yapışmışlar. Kanatlarını açmışlar. **Dans ediyorlar**. Rahatsız olmadım. Güzel resim. (V) (^) Arı olabilir.”

Hilal: “Kelebek diyeceğim ama ilgisiz. **Uçan kelebek** ya da peri gibi bir şey. İnsan ama kanatları var. **Uçan karınca** diyecektim. Alakasız oldu ama karınca aklıma geldi. Olumlu anlamda.”

Bu yanıtlarda hastaların bütün bir kimlik tasarımı sunabildikleri ancak hareket içeriğini katarak sundukları farkedilmiştir.

Şengül: “Kelebek. **Flamingo** kuğuların boynu olur ya. Ona benzettim. Yarasa asıl. Yarasa bu tamamen yarasayla uğraşıyorum.

Berna: “Melek gibi ama **kara melek**. Kocaman. Güç veriyor insana ama **karanlık**.”

Filiz: “Kelebek”, “Yarasaya da benziyor. **Siyah olması yarasaya** benziyor ama şekil olarak daha çok kelebeğe benziyor.”

Ayşe: “Timsah başı gibi.”, “Ceylan ayakları”, “Tavşanın kulakları.”, “**Tilki postu** gibi yere sereler.”

Gülhan: “Kelebek gibi ama kelebek de değil. Arkasını **dönmüş üzgün bir kelebek**. **Karamsar**. Uçmak istiyor ama uçamıyor. **Dona kalmış**.”

Nesrin: “Bu bir yarasa. Kanatlarını iki yana açmış. **Sanki teslim olmuş gibi**.”

Bu yanıtlarda ise siyah-beyaz bir içerikte olduğu düşünüldüğünde C' kodlaması olarak renk kattıkları görülmüştür. Ayrıca “*post, karamsar, kara melek, karanlık, dona kalmak, teslim olmuş*” yanıtları depresif bir tonla karşılaşmaya yol açmış ve duyumsaldan dayanak aldıklarını akla getirmiştir.

Rorschach Testinin 5. kartında duygulanımın bedensel olarak yansıtılmasına odaklanmaktadır. Duygulanımın bastırılması, Rorschach testinde kinestetik cevapların çok az olması veya hiç olmaması ve herhangi bir cinsel veya agresif sembolizmin varlığını gösteren renk yanıtlarının yokluğu ile sonuçlanabilir. Ayrıca

“dona kalmış”, “kara melek”, “karanlık”, “tilki postu” gibi duyumsal yanıtları, uyarım heyecanını işleyememe ve bunun eksikliği sembolizasyon süreçlerinin zorluğunu ifade edebilir.

Rorschach testi'nin 5. kartından sonra malzemenin değiştiği ilk pastel kart olan 8. kart ele alınmıştır. 8. kartla karşılaştıklarında rengi görebildikleri ancak yine bedensel bir uğraşıya girdikleri görülmüştür. Duyumsala ve görsele dayandıkları düşünüldüğünde Rorschach testi'nin pastel kartlarından biri olan 8. kart yanıt örneklerinin incelenmesi için bu yanıtlar aşağıda belirtilmiştir.

“Leopar.”, “Şurada renkli bir kelebek var”, “Renkler çok tatlı.”, “Sanki renklerden dolayı mutluluğun resmi”, “Çiçeklerin taç kısımları, iç kısımları. Onları da anımsatıyor. Daha renkli diğerlerine göre daha iyi.” yanıtlarından renkleri ve iç-dış arasındaki farkı görebildikleri farkedilmiştir.

Chabert' göre 8. kart, öznenin kendisine sunulan malzemede duyumsal istekle başa çıkmak için yaptığı düzenlemelerin açığa çıkartılacağı özellikte bir içeriğe sahiptir (Chabert, 2020).

Pastel kartlara olan duyarlılık kinestetik kutbun üstünlüğü ile tezat oluşturmaktadır. Bu durum çevresel talepler karşısında büyük heyecan uyandırır ve uyarım kalkanları problemiğini ifade etmektedir. Burada renkler pregenital döneme dair ilişkideki daha temel tepkileri kamufüle etmek için kullanılıyor gibi görünmektedir. Bu hareket, örneğin, duygusal deneyimi gösterememesi veya hatta olmaması nedeniyle dikkat çekicidir.

“Üstekileri de kendi renklerine çevirecekler. **Güzel görüntü kaybolacak gibi**”, “**Rengarenk böcek...Kötü karakterler. Üsteki ona kusuyor gibi.**” yanıtlarından renkleri ve iç-dış arasındaki farkı görebildiklerini ancak olumsuz bir imgeye de çevrilebildiği görülmüştür.

“**Hayyanın bel kemiği.**”, “**Şurası insan vücudu da olabilir. Hepsi birbirine bağlıdır ya.**”, “**...yarım kalmış bedeni gibi.**”, “**Sanki insan gövdesini andırdı. İnsan vücudu.**”, “**İnsanın üstten aşağı bir iskelet, boğaz, yutak, iç organları, kalça bölgesi**”

gibi görüyorum.”, “*Bir canlının iskeleti, omurgası gibi. Yemek borusu gibi.*”, “*İnsanın gövdesi geldi bana.*”, “*Bu da insan içi. İskelet. Omurluk.*”, “*İskelet sistemi.*”, “*Kaburgaları hatırlattı.*”, “*Üst tarafları vücudun kasları.*”, “*Alt tarafları akciğerler.*” yanıtlardan hareketle bedensele, beden içine dair bir uğraş içinde oldukları görülmüştür. 8. karttaki uğraş tüm bir beden imgesini vermekten ziyade daha çok anatomi yanıtlarının ön plana çıktığını göstermektedir. Renk ve hareket verilebilmekte ancak hastalar 8. kartta çarpıcı bir şekilde beden içi yanıtlarına gönderme yapmaktadırlar. Test malzemesi 8. kartta rengin eklenmesiyle birlikte değişse de hastalar yine de kendi problematiği ile ilgili olarak beden için tasarımlar sunmaya sürdürmektedirler. İskelet, gövde, omurluk, bel kemiği, kaburga gibi yanıtlar bedeni bütün ve dik tutan kısımları olması dolayısıyla hastaların sağlamlığa gönderme yaptıklarını düşündürmektedir. Bu yanıtlardan hastaların bedenin taşıyıcı özelliğini ile ilgili uğraşlarını düşündürmektedir.

Rorschach testi'nin 5. kartı ve 8. kartıyla ilişkili olarak TAT testinin 3BM kartına gelindiğinde beden üzerinden bakıldığında olumsuz türde bir beden duruşu yansıttıkları görülmüştür

3BM kartında hastaların beden duruşlarına ve “*yaslanma*” gibi cevaplarından hareketle algıdan destek aldıkları düşünülmektedir. Yorgunluk ve bununla ilişkili olarak kullanılan fiiller ötekenden destek almaya ve nesneden ayırışamamaya yönelik olduğu düşünülmektedir. TAT Testinin 3BM kartında, beden formu üzerinden yanıtlar görülmektedir. Hastaların TAT testinin 3BM kart yanıtlarındaki beden duruşları ve “*yaslanma*”ya dair yanıt örnekleri şu şekildedir;

Şengül: “...**Dibe vurmuş birisi** ama ne anlamadım.”

Sultan: “...**Sıgıncak dalı olmayan.** ...Üzüntüden ağlıyor ya da uykuya dalmıştır. **Kendini dayamış ağlıyor.**”

Ayşe: “...Bir acısı var...**Kötü bir duruşu var. Kamburu mu var** bunun? **Kolunu koyduğu** için belki de. Bu şekilde dinlenemez daha çok yorulur.”

Berrin: "...Yalnız kalarak kendini iyileştirmeye çalışıyor. **Yığılmış, bayılmış, aşırı çaresiz. Aşırı bitkin halde. Bitkin kolları.**"

Ulviye: "**Çömelmiş kambur** birisi. ...Üzülüyor mu ağlıyor mu bilemeyeceğim. **Sırtı dönük kambur** birisi."

Gülhan: "Tamamen **tükenmişlik sendromu**. Benim halim. İçine kapanmış mutsuz. Umutsuz. **Yorgun. Yaşamaya hali olmayan** bir insan gibi geldi. ...**yorgun, mecali kalmamış ama yıkılmamış. Oturuyor. Kalkacak ya da batacak.**"

Aysel: "...**Kafasını yaslamış ağlıyor**. Bir şeye çok kırılmış. Yalnız kalmış..."

Meryem: "**Başını koymuş bir yere. Sırtını kamburlaştırmış...**"

Nilgün: "...**Sırtı kambur. Sırtında büyük bir yük var. Ağrıları olabilir. Hasta da olabilir**. Ondan vazgeçtim daha dikkatli bakınca **sırtında yükü** var."

Nesrin: "...**Omuzları çökmüş. Kafasını kapatmış, kendini içe çekmiş**. Tek başına kalmak istiyor."

Hatice: "Ağrıları var. **Yorgun ve yatmaya zamanı yok. Kafasını bir banka koymuş uyuyor. Çok yaşadım bunu**. Beni anımsatıyor."

Birgül: "**Böyle benim gibi. Hayattan bıkmış. Kafayı kırmış. Kafayı yatağa gömmüş...**"

Hilal: "...**Bıkkınlık her tarafını sarmış. Ama bu arada yorgun da olabilir...**"

Birsen: "...**Baya uzun yere yığılmış. Başını dayamış koltuğa. Büyük üzüntü herhalde yere oturduğuna göre. Yakınına kaybetmiş gibi**. Babam öldüğünde ben de böyleydim. Hiç kafamı bile kaldıramıyordum..."

Berna: “Birisi var ama oturup ağlıyor. **Kapaklanmış**. ...Birinin yardımına ihtiyacı var kalkması için. **Sanki kafasını gömüp bir şeylerden kendini uzak tutmaya çalışıyor. Yok sayıyor belki de. Kalkması için bir ele ihtiyacı var...**”

Havva: “...Belki de çok yorgundur. **Başını koymuş çünkü yükleri ağır gelmiştir**. Üzerindeki yükleri belki alınırsa ayakta daha sağlam kalkabilir. Kendini bu kadar yorgun hissetmez.”

Zehra: “... **Sırtında kambur var**. Fiziksel bir kamburu var. **Hayatın getirdiği yük de altında ezilmiş**. ...”

Ferice: “Bayan var. **Kafasını yorganın üstüne koymuş** ağlıyor. **Bütün yorgunluk omuzlarının üzerine binmiş. Çünkü gücü kalmamış**.”

Filiz: “Kadın mı erkek mi bilemeyeceğim. Oturmuş ağlayan birisine benziyor. **Sırtı kambur gibi. Sırtında yükleri var**. ... **Yorgunluktan olduğu yerde uyuyakalmış gibi ama yükü ağır geldiği kesin**.”

Güler: “Bir kadın var. **Kendini kanepeye kapatmış. Yorgun görüyorum. Kamburu var** gibi görüyorum. Bir şeyleri çözme peşinde değil. Olaylara kendini kapatıp ağlamayı tercih ediyor.”

Nermin: “Feci üzgün. Fiziksel problemi var gibi. **Yani Notre Dame’ın Kamburu** gibi sırtında kamburu olan, kafası çıkık olan birisini hatırlatıyor. Yorulmuş. Çok yorulmuş. Durduğu yerde kalmış. İlk etapta **bitkin düşmüş, gücü kalmamış bir insan gibi...**”

Bu yanıtlardan algıdan dayanak alındığı ve duyumsala yaslanma olduğu gözükmektedir. Rorschach’daki yanıtlarda somuta, algıya dayandığı gibi görmek, dokunmak, duymak, işitmek gibi duyumsal yollarla TAT’deki yanıtlarından görüldüğü üzere hastaların dayanağı dışarda aradığı izlenimi oluşmaktadır. Bu noktada içerden alınamayan dayanak dışardan, duyumlardan alındığını akla getirmektedir.

Ayrıca yukarıda belirtilen kartlara ek olarak benzer şekilde TAT'nin 11. kartında da görüldüğü üzere düşme ve çökmeyi çağrıştıran “*dar geçit*”, “*uçurum*” ve “*çöken köprü*” gibi içeriklerle karşılaşmış olup, bu karta verilen yanıt örnekleri de dikkat çekici olmuştur.

Bu yanıtlarda yatırım yapılan nesnenin yokluğunun uyandırdığı memnuniyetsizliğin gölgesinde, nesnenin kaybolması riskinden daha çok, bu aynı nesnenin temsilinin kaybolması tehlikesine dair bir uyarım sinyali, otomatik içe doğru patlama korkusu olabilir (Botella ve Botella, 2001).

Bu hastalarda karşılaştığımız aşırı duyumsal yanıtlar bir tür duyumsala dayanma ve yaslanma biçiminde olup, duygulanımsal ifadedeki yetersizliğe bir çözüm olarak duyumsala yaslanma ve oradan destek arayışı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu duyumsala yaslanma yaşamın çok erken dönemlerinde görülmektedir. Bu psikosomatik türde bir çözüm olan duyumsala yaslanma M. Klein'in paranoid pozisyonuna gelmeden, şizoparanoide pozisyonda kaldıkları 0-2 aylık arası bebeğin henüz anlama kapasitesi yokken, dil öncesi dönemde, duyumların söze gelmediği, dilin projeksiyonun olmadığı dönemi düşünmeyi gerekli kılmaktadır. Bu durum bebeğin bir yas içinde olduğunu, birincil nesnenin yeteri kadar uyarı kalkını sağlamadığı, duygulanıma yatırım yapmadığı ve bunun sonucunda kişinin temsillerle bağ kuramadığı durumu ortaya çıkarmaktadır (Klein, 1946). Buradan hareketle hastaların birincil nesneden ayrışmadığını ve bunun neticesinde duyumsala aşırı bir yatırım yaptıklarını düşündürmektedir. “İçsel nesne” teriminin Klein tarafından kullanımı, her şeyden önce, içsel nesnelerin somut gerçekliğinin çok ilkel deneyimine atıfta bulunmaktadır. İçsel nesnelere bu şekilde deneyimleme yaşam boyunca devam eder. Duyumsal aygıt geliştikçe bedensel deneyim, farklı, daha az arkaik bir değerlendirme için olasılıkları kullanır. Bu durum “nesnelerin zihinsel temsilleri” olarak adlandırılan şeyle sonuçlanır (Grosskurth, 1990).

Winnicott, nesneyle başlangıçtaki birincil narsisistik birliği yavaş yavaş dönüştüren ve nesne ilişkisine götüren ardışık deneyimleri şöyle anlatır: Bebeğin tüm güçlülüğünü deneyimlemesine ve öznel nesnelere yaratmasına izin veren birincil annelik meşguliyeti sayesinde “yeterince iyi” bir birincil narsisizm deneyimi; üçüncü

bir alanın varlığı, çocuk ile annesi arasındaki geçiş alanı, oyun alanı ve birincil simgeleştirme; yalnız kalabilme kapasitesi; nesneyi kullanma ve kendisinin kullanılmasına izin verme kapasitesidir. Anne-bebek biyolojik matrisini yeniden oluşturarak, “birincil anne meşguliyeti” annenin bebeğiyle sezgisel olarak özdeşleşerek onun duygularını bilmesini ve ihtiyaçlarına cevap vermesini sağlar, böylece ilk ayrılığı, doğumu tolere edilebilir hale getirir. Ben ile ben olmayan arasındaki ayrılma hareketlerini tolere edilebilir kılan, annenin değişmezliği sayesinde “sürekli var olma hissinin” kalıcılığıdır. Ancak aynı zamanda, “yaratıcı oyun, sembollerin kullanımı ve nihayetinde kültürel yaşamı oluşturacak her şey tarafından doldurulan potansiyel alan sayesinde ayrılığın önlendiği söylenebilir” (Winnicott, 1971).

Winnicott, annenin mevcudiyeti karşısında temsilinin inşasında gerekli bir ilk aşama kuramsallaştırmaktadır. Bebek, anneyi bulduğunda-yarattığında algıladığı sanrısını görür. R. Roussillon'a göre (1991), sembolize edilecek ilk nesne olan anne, kendisini “yok edilemez, dönüştürülebilir, kullanılabilir, tersine çevrilebilir, sadık ve sürekli şekillendirilebilir bir ortam” olarak sunar. Geçiş nesnesi, birincil narsisistik durum ile nesne ilişkisi arasındaki ilk geçişi sembolize eder. Özne nesneyi yarattığında, özne zorunlu olarak nesneyi yok etme eğiliminde olan dürtüsel doyumunu aramaz. Ama anne belli bir süreden sonra yok olduğunda, onun temsilinin anısı silinir ve içsel nesnenin geçiş fenomeninin aşamalı olarak silinmesi gerçekleşir (Winnicott, 1958).

Bu bağlamda düşünüldüğünde bu hastaların duyumsala bu şekilde yoğun yatırımda bulunmaları annelerinin “birincil anne meşguliyeti”ni yerine getiremedikleri, şekillendirilebilir bir ortam sunamadıklarını akla gelmektedir. Annenin çocuğuna yaptığı yatırım, bebeğin dünyayı gerçekten deneyimlemesini ve hissetmesini sağlar. Burada Winnicott (1965), annenin bebeğinin ihtiyaçlarını anlamasının yeterli olmadığını, “tutmak” dediği inceliklerin de farkında olması gerektiğini vurguluyor. Winnicott, “tutmayı” empatinin temeli ve annenin yaşamı tehdit eden bebeğin ihtiyaçlarını tanımlamasına izin veren duyguları sınırlama olarak tanımlar. Bu noktada bu hastaların annelerinin “var olmanın sürekliliğini”

beslemesine, benliğin mekansal-zamansal benlik duygusunun gelişimi olan benlikle bütünleşmesini güçlendirmesine izin veren (İkiz, 2016), güvenli ve sakin bir ortam sağlayamadıklarını düşündürmektedir.

Fibromiyalji Sendromu genellikle kadınlarda görülen, ağrı ve yorgunlukla yakından ilişkili olan bir hastalıktır. Bu kadınsı hastalıkta anneyle olan özdeşime dair bir merak uyandırmaktadır. Özdeşleşme her şeyden önce kendine mal etme işlemini ifade etmektedir. Yani özne farkında olmaksızın bilinçdışı süreçlerle nesnenin bir özelliğine el koymaktadır. Aynı zamanda bu süreç simetrik veya karşılıklı olarak da işleyebilmektedir. Nesne de özneye dayattığı, edilgen olarak katılması gereken bir özelliğe el koyabilir (Chabert, 2022). Freud, “Yas ve melankoli”de histerik özdeşleşme ve narsisistik özdeşleşmeyi çözümleyerek özdeşleşmenin biçimlerini birbirinden ayırmıştır. Narsisistik özdeşleşmede terk edilen nesne yatırımı, histerik özdeşleşmede varlığını ve etkinliğini sürdürmektedir. Ancak bu özdeşleşme türü birbirinden ayrılrsa da bunların bir ortak kökü olduğu düşünülmektedir. Narsisistik özdeşleşme histerik özdeşleşmeye göre daha kökensel ve arkaiktir. Histerik özdeşleşmeye doğru ilk adım ve onun temelini aldığı bir unsurdur (Freud, 1915).

Catherine Chabert'e göre, kendilik temsilinin doğası, depresif düzensizliklerin ayırıcı tanısında değerli bir unsurdur. Ancak Fibromiyaljide söz konusu olan depresyon, dışsal bir gerçeklikte illa ki üzüntü duygulanımlarıyla değil, bir aktivizm, hatta manik bir ajitasyon ile yorgunluk ve şiddetli ağrı anları arasındaki salınımla ifade edilir. Catherine Chabert'in melankoli ile anne ve kadınsı arasındaki bağlantı üzerine olan ve bu çalışmaya yansımada, öznenin kadınsı özdeşleşmesini vurguladığını görülmektedir (Chabert, 2022). Bu hastaların yanıtlarında karşılaşılan nesnenin, “kötü farklılaşmış” türde bir anne figürü olduğu görülmektedir. Talepkar ve zorba olan nesne karşısında öznenin imkansız bir ideale ulaşmaya çalıştığı görülmüştür.

Chabert'e göre (2022), narsisistik özdeşleşme kadınsı özelliktedir. Bu bağlamda bu hastaların ayrışamama etrafındaki sorunsaldan bakılacak olup ve kadınsı melankoli etrafında düşünüldüğünde Freud'un bakış açısından bakıldığında melankolide, nesne yatırımının zayıf ve az dayanıklı olduğu görülmektedir. Hayal

kırıklığıyla zarar gördüğünde, nesneye arkasını döner ve benliğe doğru çekilir. Benliğe karşı saldırı ve nesneye karşı saldırıyla iç içe geçer. Melankolideki kendine yönelik suçlamalarda, benlik ve nesne arasındaki fark feshedilmiştir. Nesne, bilinç dışı olarak en az öznenin benliği kadar eleştirilmekte ve küçümsenmektedir. Freud'u takip ederek narsisizmin sadece saldırgan değil dürtüsel ve cinsel bir yazgı olduğunu kabul eder ve bu cinselin kökensel varlığını tanırsak, narsisistik cinselliği nitelendiren cinsiyet farkı ve kastrasyonun reddinin, farkın tüm göstergelerine karşı melankolik mücadelenin bir parçası olduğu görülmüş olur. Bu durum en az kadını kadar erkeksiye de dokunan bir farksızlaşma biçimindedir. Bu demek oluyor ki tüm melankolik devinimler cinsellikten arındırmayı hedefler. Melankolinin mümkün kıldığı, özne ve nesne farkının ötesinde, erkeksi ve kadını arasındaki farkı inkâr etmektir. Dolayısıyla melankolik olanın annesel ve kadınıyla olan bağı, asla yitirilmeyen ve narsisistik özdeşleşme yoluyla her zaman mevcut bulunan bir nesneyi kendisinde cisimleştiren bir anne figürünü, el koymanın, yaşam ve ölümün güçlü bir modeli olarak dayatmasıdır (Chabert, 2022).

Bu açıdan ele alındığında melankolik bir bileşene sahip bu Fibromiyaljili hastaların 3BM kartındaki yanıtlarından yorgunluğa ve “yaşlanmaya” dair göndermelerinin bu kadar dikkat çekmesi, söz konusu depresyonun nesnesi olmadığı için daha narsisistik, daha arkaik bir şeye dayandığını düşündürmüştür.

Marilia Aisenstein, yorgunluğu kadını mazoşizm bağlamında ele almıştır. Acı verici gerilime yatırımının kadınlarda daha “kolay” veya “yaygın” olduğu düşünülebileceğinden söz etmiştir. Bu anlamda yorgunluğu acı verici bir gerilim olarak düşünmek mümkündür. Dolayısıyla onu hemen boşaltmayı amaçlamadan yatırım yapma imkanı oluşmaktadır (Aisenstein, 2020). Somut ve organik bir nedensellik olmaksızın, fibromiyalji semptomları sağlık alanında hala gizemini ve anlaşılmazlığını sürdürmektedir. Tıp bilimi açısından bu hastalığın sınıflandırılması tartışmalara yol açmaya devam etmektedir. Histerinin bir tezahürü olarak görülebilmektedir. Ağrılara ve yorgunluğa ek olarak diğer işlevsel, fizyolojik, genellikle birikerek artan ve tüm sistemi etkileyen semptomlar da eklenir. Hastalar

ağrıları azaldığında daha iyi hissedebilirler ancak diğer yandan yorgunluk devam eder ve daha fazla şikayet etme eğilimi göstermektedirler (Aisenstein, 2020).

Ağrı, erken ilişkilerin ve pasivite deneyiminin kalitesiyle bağlantılı olan mazoşizmi düşünmeyi gerekli kılar. Bu hastalarda persekütif ve tehdit edici bir pregenital anne imgesinin olduğu varsayılarak, bu nesneden yeterince farklılaşamadaki sorunların olabileceğini ve bunun sonucunda kadınsı kimliğin inşasını tehlikeye sokacağı düşünülmektedir.

Szwec, yorgunluk sinyallerinin tanınmamasında, dinlenerek tersine çevrilebilen yorgunlukların neden duyulmadığı üzerine fikirlerini paylaşırken, yorgunluk tükenmeye doğru gidiyorsa, bunun nedeninin organizmanın savunma rolünü oynayamaması ve artık beden bilgeliliğine katılmamasından kaynaklandığından bahsetmiştir (Szwec, 2021).

Bu evreyi düşünürken bu dayanak alma tarzının nasıl ve ne türde olduğuna dair soruları beraberinde getirmektedir. Bu dayanak alma biçimi depresif pozisyon şeklinde olabilir. Öfkeyi, kızgınlığı ve/veya üzümlüğü anlatabilir. Kendi bedenine, içine dönme biçiminde olarak negatif narsisizm şeklinde olabilir. Örneğin, hastaların “*kambur*” yanıtları bu türde bir dayanak alma biçimini sunmaktadır.

Fibromiyalji hastalarının bedeni acı çeken ve ağırlı bir bedendir. Bu ağrıları bir tür sırtta “yük” olarak donduran, bazen yürümelerini ve günlük yaşamlarının temel hareketlerini gerçekleştirmelerini engelleyen bir beden olarak karşımıza çıkar. Bu beden bazen yabancı ve düşmanca görünebilir çünkü kontrol edilmesi imkansızdır. Karşılaştığımız fibromiyalji hastaları kendilerini “küçük yaşlı kadınlar” olarak ifade ederler ve bu bozulmuş beden imgesi derin bir narsisistik yara oluşturmaktadır. Bu noktada etkilenen benlik temsilidir.

Bu nedenle, özellikle 3BM kartında karşılaştığımız karakterle aşırı identifiye olunarak bedenin duruşuna yönelik olan **negatif narsisizmin** sunulması duyumsal dayanak noktasında belirleyici olmaktadır.

Bu hastaların 3BM kartında algıdan, duyumdan destek aldıkları görülmüştür. Görsel beden postürünün olması hastalara çok açık bir biçimde yardım ettiğini düşündürmektedir. Klinik bulgulara dayanarak, hiperaktivite ve fibromiyalji yakın zamanda karşılaştırılmış olup “bazı klinik durumlar, hiperaktivite ve fibromiyaljinin, özellikle önemli narsisistik kırılma ile ilgili olarak benzer bir savunma işlevi göstermesinin muhtemel olduğunu göstermektedir. (Furlanetto ve Spoljar, 2017).

Bu hastalarda, birincil nesnenin belirsiz olması, net ve sabit olmaması, kötü yapılanmış bir nesnenin olduğu düşünülmektedir. Bu durum kırılma bir kadınsı özdeşimi düşündürmüş olup, manik defanslar yetersiz kaldığında ortaya çıkan depresyon çoğunlukla kas tonusundaki bir düşüşle kendisini gösterebilir. Yorgunluk, depresyonun bir biçimidir, kendini nesnesiz depresyon olarak gösterebilir.

Bu hastalarda görülen yorgunluk, hayati hareketin kaybı, depresyonun eşdeğeri olarak görülebilir. Bu bağlamda, bu depresyonun “melankolik” bir bileşenin de beden tarafından ağrı yoluyla taşındığı düşünülmektedir. Ağrı, başlangıçta nesneye yöneltilen bu saldırganlığın kendine karşı tersine çevrilmesinin “harekete geçen” boyutunu taşıyor gibi gözükmektedir. Bu, hem nesneyle bir bağı sürdürme boyutuna hem de yatırım yapılan nesnenin bir “statüsüne” sahip olmak gibi görünmektedir. Bedensel ağrı aynı zamanda ve paradoksal olarak, var olmaya devam etme hissini sürdürmenin bir yolunu temsil etmektedir. Aynı zamanda benliğin patlamasını önlemek için depresif bir düşüş yoluyla bir müdahale gibi de gözükmektedir. Manik savunmaların çökmesi böylece çok ilkel kaygıları ve savunmaları ve saldırgan dürtüleri bastırma hareketlerini devreye sokmaktadır. Fibromiyaljide söz konusu depresyon, dışsal bir gerçeklikte illa ki üzüntü duygulanımlarıyla ifade edilmez, daha ziyade aktivizm, hatta manik ajitasyon ile yorgunluk ve yoğun ağrı anları arasındaki bir salınımla ifade edilir. Bedenin burada “yabancı bir beden”, zulmeden, tehdit eden, endişe yaratan bir dış nesne değerine sahip olduğu gibi görünmektedir (Souza, 2014).

Yorgunluk vasıtasıyla ağrıda melankolik bir bileşen de görülebilir. Bu depresyonun nesnesi olmadığı için daha narsisistik ve daha arkaik bir şeye dayandığı düşünülebilir. Narsisistik bir kimliğe bağlanma, nesnenin libidinal yatırımına

karşıdır. Yanıtlarda, hayati tonun düşüşü olarak, benliğin temsilini ve beden imgesini acı verecek şekilde dönüştürdüğü görülmektedir. Hastalar iç ve dış sınırları karıştırarak karakterin bedeninde bulmaktadır.

Bu durum hastalıktan önceki aşırı hareket ile çelişen bir yorgunluk olarak düşünülmektedir. Bu, bir çeşit tükenme, hayati bir hızın kaybı, gücün bitmesidir. Manik savunmanın çöküşü bu nedenle kaygıyı ve çok ilkel savunmaları devreye sokmaktadır. Bu söz konusu yorgunluk, üzüntü duygulanımlarının ifadesi olmayan bir depresyona eşdeğer bir beden teşkil etmektedir.

Manik defanslar yetersiz kaldığında ortaya çıkan depresyon çoğunlukla kas tonusundaki bir düşüşle kendisini gösterebilir. Bu durumu, kadınsı melankolinin düşlemsel bir bileşeni olarak da ele alınabilir. Tüm depresyonlarda bir kayıp vardır ve bununla yüzleşilir. Burada kayıp sorunsalı ne şekilde ele alındığı sorusu akla gelmektedir. Sembolizasyon süreçlerinin iyi işlememesi sonucu eksiğin deneyimlenmesinde bir sıkıntı yaşanır. Alain de Mijola ve Salem Shentoub'un (1973) belirttiği yasın çalışılmadığına yönelik bir başarısızlık ortaya çıkar. Bu da melankolik bir modeli düşündürmektedir.

Melankolik süreçteki benlik gibi nesnenin saldırıya uğrayan bir bedeni fikri üzerinde düşünüldüğünde, saldırgan dürtüler benliği değil, aynı zamanda bitkin ve yorgun olan olan bedeni de zayıflatır. Fibromiyalji'deki yorgunluğu melankolik bir görünüm ile depresif bir karşılığı olarak görülmesine yol açan bu fikirdir. Bu benliği ruhsal çöküşe karşı korumaya çalışıyormuş gibi görünen pahalıya mal olan sistemde, "ağrı" savunması, aynı zamanda nesneyi dolambaçlı bir şekilde hedef alacak ve özdeşleşmelerin narsisistik yaygınlığını ve sonuç olarak narsisistik eğilimini gösterebilecek bir kendi kendini yok etme yolunu da oluşturacaktır. Nesne temsilinin tutarsızlığı, yani yokluğu, burada eksiklik değil, nesnenin gerçekleşmesi için bir arayış içinde olduğunu düşündürür. Bu görüşe göre, arayış tükenmişliğe yol açabilir, çünkü bu hareket zamanla simgeleştirme ve bastırmaya izin verebilecek süreçlerin etkinliğine saldırır. Michel Fain, bu tür bir süreçte bilinçdışının kendisinin gerileme tehdidi altında olması nedeniyle somatik kaynaklara dönme eğiliminde olduğuna dikkat çekmiştir (Fain, 1966). Rüyalardan bahseden Freud, gerilemeyi orijinal

duyumsal temsil kaynaklarına dönüş olarak tanımlar. Michel Fain, bu harekette mevcut olan agresif aşırı yükün, farklılaşmamış bir heyecana dönüştüğünü vurgulamaktadır. Bu durumda, enerji harcanması o kadar büyük olur ki, tükenmeye yol açar. Bu nedenle psikosomatik gerileme, burada başarısız savunma mekanizmalarının yerine geçecek bir değer taşımaktadır.

Hastaların beden temsilleriyle ilgili önemli bilgi veren bu kartta hastaların sürekli olarak kendi meseleleri olan badensel bir uğraş içinde oldukları farkedilmiştir. 3BM kartında ise “kambur” şeklindeki beden duruşları yaslanma fiileri üzerinden çarpıcı bir şekilde kendini göstermiştir.

Rorschach testinin yapısı gereği zor ve sembolizasyonu farklı bir düzeyde olmasını gerekli kıldığından dolayı duyumsal yanıtlar TAT testinde daha çok çarpıcı bir biçimde kendisini göstermiştir.

TAT testinin 3BM kartında yaslanma yanıtlarının dikkat çekmesiyle birlikte beden temsili edilme biçiminin ne türde ifade edildiğinin incelenmesi için TAT'nin 10. kartı ele alınmıştır. Bu kartta ötekiyle olan ilişkide libidinal ton vermesi beklenirken yaslanma ve dayanma gibi içeriklerin geldiği görülmüştür. Hastaların hüzünlü bir ifade sundukları farkedilmiştir.

TAT testinin 10. kartında bütün bir beden olmadığı, sadece iki insanın bedeninin üst kısmının yer aldığı düşünüldüğünde bu malzeme verildiğinde kişinin bir beden bütünlüğünü düşlemlenmesi beklenmektedir. Libidinal yanıtların beklendiği bu kartta daha çok “yaslanma”, “sarılma” ve “yorgunluk” yanıtlarıyla karşılaşmıştır. Ayrıca duyumsal açıdan “Sakallı, tüyleri var”, “kokusunu içine çekiyor”, “Birbirlerinin kokularını almaktan rahatsız değiller”, “bir şeyler fısıldıyor” gibi içeriklerle karşılaşmıştır. Bu yanıtlardan hareketle bu hastaların libidinal tondan ziyade daha çok yaslanma içerikleriyle algıya ve duyumsala kaydıkları düşünülmektedir. Hastalar beden bütünlüğünü temsil etmekte zorlanmaktadırlar.

Bu kartta siyah- beyaz karşıtlığı ile ifade edilen dramatik esintiden etkilenilebilir. Bu durumun duyumsalı daha ön plana çıkarma olasılığı olabilmektedir

(Chabert, 2018). Hastaların çifte dair düşlemlerine bakılan bu kartta siyah- beyaz bir yapıda olması dolayısıyla duyumsaldan destek aldıkları farkedilmiştir.

Sadece yüzlerin yer aldığı bu kartta bedene ne türde bir gönderme yapacakları ele alınmıştır. Fibromiyalji hastaları bedensel bir hastalık yaşadıkları için bedeni temsil edebildikleri, çift yanıtlarını verebildikleri ancak bunu duyumsalı devreye sokarak yapabildikleri görülmüştür. “Hüzün” katarak kartın dramatik esintisinden etkilendikleri ve melankoliyi harekete geçirdikleri fark edilmiştir.

Bu çalışmanın hipotezlerinde yer almayan ancak dikkat çeken başka duyumsal yanıtlarla da karşılaşmıştır.

TAT testinde, iç nesnelere temsili ve bu nesnelere ilişki kurma yöntemleri, 5. kartta görülebilir. Açıkça görülen kadın karakterin anne imgesine atıfta bulunduğu 5.kartta bu temsilin kapsayıcı mı, olumlu mu olumsuz mu, istikrarlı mı yoksa güvensizlik hissini veren bir imge mi olduğunu değerlendirmek mümkün olmaktadır. Kartın öğeleri bazen annenin içeriğini, annenin bedeninin içine bağlı fantezilerle bağlantılı olarak da ortaya çıkabilen duyumsal çağrışımları (örneğin ışık oyunları, sıcaklık duyguları) temsil etmektedir (Souza, 2014). TAT'nin 5. kartına verilen duyumsallığı çağrıştıran yanıt örnekleri aşağıdaki gibidir;

Havva: “Kadının arka tarafı, **fonu karanlık**. Bir kapı açıyor. Gayet güzel bir ortam. Artık düşlediği ortam mı bilemiyorum. Belki güzel ve huzurlu bir ortam istiyor. **O karanlıktan çıkmak istiyor. Umut ediyor.**”

Sultan: “Bayan içerde kim varsa çocuğumu eşimi merakından mı **sesten** mi içerde kim var diye bakıyor. Ne oluyor ona bakıyor.”

Berrin: “Bir annenin hadi gelin yemek hazır diye **seslenmesi** gibi hissettim. Hikaye oluşturmam gerekiyordu değil mi ama oluşturamadım. Çocuklara kızıyordum bazen. Kendim yapamadım.”

Hilal: “İçeriye girip birilerini **çağırıyor**. Yemek vakti olabilir. Ya da bir yere gideceklerdir. Eşini çocuklarını çağırıyor olabilir. Ya da birilerini arıyor olabilir odada.”

Güler: “Bir kadının kapıyı açıp odaya bakıyor. Ya eşinin çalışma odası ya da çocuğunun çalışma odasının olduğunu düşünüyorum. Kitaplar var rafta. Kadını bir anne gibi görüyorum. Aynı zamanda eşini yemeğe **çağırın bir** eş olarak görüyorum.”

Nilgün: “Kadın gece uyku arasında çocuklarına bakmış. Kapıyı açmış. **Güzel çiçekleri** olan masanın üstünde abajur var. Çok geç oldu hadi uykuya der gibi. Başını uzatmış azıcıkta endişeli duran bir büyük figürü, belki de abla.”

Meryem: “Bu oda bayanın odası. Kapıyı açmış odaya girmeye çalışıyor. Biri ona **çiçek** almış.”

Bu yanıt örneklerinde gölgeleme, ışık gibi duyumsal içerikler sunulduğu gibi sesin de eklenmesi dikkat çekici olmuştur.

TAT testinin 5. kartında mekana ilişkin yanıtların, özne ile birincil nesne arasındaki mesafeye ve özellikle karakterin kendini bulduğu eşikle simgelenen iç-dış sınırlarının kalitesine ilişkin göstergeler sağlaması da muhtemeldir. Bu karakter genellikle üstbenlik boyutunda verilir ancak özellikle bakışların aracılığıyla izinsiz giriş ve zulmedici temsilleri takip etmesi de mümkün olmaktadır. Buna işaret eden yanıt örnekleri aşağıdaki gibi belirtilmektedir;

Filiz: “Bu da anne. **Çocuklar odada ne yapıyor diye kontrol etmeye odaya gelmiş.** Her şey yolunda mı uyudunuz mu diye. Meraklı gibi. Endişeli bakışı var. Bir de çok derin yırtmaç giyinmiş. Evine giriyor odasına giriyor sanki istemediği başka şeyle karşılaşılıyor sanki. Eşiyle ilgili olabilir. Çocuklarıyla ilgili olabilir. Çok dağıtmışlar evi. **Çok öfkeli olacak bir şey değil** şaşırtacak bir şey olabilir.”

Nermin: “**Oda da kontrol etmesi gereken birisi var sanırım.** Zaman zaman odayı açıp kontrol ediyor. İletişimleri de çok iyi değil. Biraz da kızgın gibi ama yine de merak edip bakıyor. Anne olabilir. Daha çok anne gibi. Sıkıntılı anne-çocuk ilişkisi.”

Şengül: “Bu merakla bakıyor içeri. **Hizmetçi değil de bir şey arıyor gibi.** Yani çağrılmışta gelmiş değil de bir şey yokluyormuş gibi. **Bakıştan.**”

Hatice: “Bu evin içi. Bu da pencere mi? Kapı. Fırsat bulup kapıdan bakmak mı istiyor? Evi toplu. Misafir gelmiş. Yorgun bir şekilde kapıyı açmak istiyor. Bunu da ben çok yaşadım. Kitapları var. birisinin kapısına gelmiş, tedirgin vuruyor. Acaba iyi mi karşılayacak, kızacak mı? Kapıyı tebessümle açıyor. Doktor ya da iş yeri yazıhanesi olabilir. Çünkü **lamba** ve kitap var.”

Berna: “Öfkeli bir kadın görüyorum. Anneniz açar ya odanızın kapısını neden bu oda dağınık der ya onun gibi. Sanki olmak istediği yerden memnun değil ama orada olmak zorunda. Umutsuz. İçindeki öfkeyi etrafa yansıtan biri. En azından bakış var. Bıkkınlık var ifadesinde.”

Ayşe: “**Kapıyı açmış bir kadın. Odada birini arıyor.** Kapıyı açmış ev halkından birini arayan anne. Soru işaretleri var kafasında. Birine bakınıyor. Önemli bir haber verecek ya da.”

Ulviye: “Kapıyı açmış bir hanım. **Odanın içine bakıyor.** Çocuklar orada mı uyudular mı diye. Belki çocuklar yok. Biz anneler öyleyiz ya. Meraklıyız.”

Birsen: “**Kapıdan bakan kadın anne gibi.** içeriye bakıyor. Gerçi derin bir yırtmacı var ama genç bir kadın. İçeriye girmek istiyor. İçeriye giren bir kadın. Kapıdan bakar. Annemde biz yattıktan sonra gelir kapıdan bakardı. Babama kızmıştık sonra. Köpeğime ben de bakıyorum böyle merak edip.”

Hüsniye: “Kapısını açmış odaya bakan bir kadın. **Şaşkınlık ifadesi var kadında.** Beklemediği bir insanı görmüştür. Ya da olayların inandırıcı olmadığı bir ifade var.”

Gülhan: “Kadın içerde ailesine bakıyor. Oralardalar mı diye. Fedakar kadın gibi. **Kontrol ediyor. Düşünceli şüpheli bir kadın var.**”

Aysel: “**Meraklı bir kadın.** Birazda kötü niyetli. İçeriye kontrol ediyor. Kim ne yapıyor diye. Düzenli bir evi var. Kitaplar masanın üzerindeki düzenli.”

Nesrin: “Bu kadın odaya giriyor. **Girmeden içeri bakıyor. Ne var, ne yok gibi.** istemediği birisi varsa girmeyecek. Çekingen ama aslında odaya girmek

istemiyor. Ürkek, çekingen. O odada istemediği bir şey olabilir. Önceden kontrol ediyor.”

Zehra: “Burası bir salon galiba. Evin salon tarafı. Çünkü bir Konsol, yemek, kitaplık var. Bütün ailenin toplandığı yer. **Kontrolcü** bir anne var. Çocuklar yattı mı ne yaptı diye. Yatakta mı dercesine. Akşam olmuştur. Uyarıda bulunmak için kapıyı açmış olabilir. **Çünkü annenin yüzünde bir korku, öfke yok.** Ani bir olay olup da bir haber vermiş gibi bir durum yok.”

Ferice: “Bir bayan var. **Kapıyı açıyor ama suratsız.** Suratını asmış. Kime bakıyor bilmiyorum. Geline ya da oğluna kızıyor.”

TAT testinin 5. kartında iç nesnelere temsili ve bu nesnelere ilişki kurma yöntemleri değerlendirildiğinde mekanla anne bedeni arasında bir bağlantı kurulduğunda bu yanıtlarda mekana dair bir merakın olduğu görülmektedir. Yanıtlardaki “karanlık”, “seslenme”, “bakış”, “çağırılma” duyumsal türde içerikler sunmakta olup aynı zamanda “kontrolcü”, “meraklı” yanıtları tedirgin edici nitelikte bir anne imgesi sunduğu görülmektedir. Bu imgenin güvensizlik hissini veren bir imge olduğu ile karşı karşıya kalınmaktadır.

SONUÇ

Tezin bu bölümünde projektif test sonuçlarında dikkat çeken ortak yanıtlar kuramsal bilgiler ışığında değerlendirilecektir.

Fibromiyalji Sendromunda duyumsallığın değerlendirildiği bu çalışmada öncelikle Rorschach testi yanıtlarına bakıldığında; “*lades kemiği, leğen kemiği, insan omurgası, flamingo kuğuların boynu, insanın kafası, akciğer, tırnak ve toynak*” yanıtlarıyla bedene ve bedenine içine yönelik yanıtları çok ön plandadır.

Beden içine gönderme yapan yanıtlar, içsel ve dışsal olanın ayırımındaki güçlük ile bize sınırların hassasiyetini göstermektedir ve hem ruhsal açıdan hem de beden sınırlarının hassasiyeti söz konusudur. Bedenin içinin temsil edilmeye ihtiyacı var gibi gözükmektedir. Ancak somut iç organ yanıtları aracılığıyla belki de bütün bir beden imgesine ulaşabilecektir.

Marianne Baudin, kadınsı beden sınırlarıyla ilgili olarak cinsel temsillerin, özdeşimlerin tanımlanmasını mümkün kılan insan hareket temsillerine dikkat çekmiştir. Kadınsı cinsellik açısından önemi olan “anatomi” yanıtları, kadınsı karakterlerle veya dişi hayvanlarla ilgili olmaktadır. “Boşluğun”un temsili ise, bir boşluk yerine geçebilecek “nesne”, “coğrafya” veya “bitki” yanıtlarına karşılık gelebilir (Baudin, 1995).

Rorschach testindeki duyumsal yanıtları değerlendirdiğimizde, örneğin; “*karanlık*”, “*gölgeli portre*”, “*dona kalma*”, “*alev*”, “*mum*”, “*su almış çamur gibi*” yanıtları gölgelemeye başvurulduğunu göstermektedir.

Claude de Tychey'ye göre, kadınsı cinsiyetin “olumlu bir şekilde yatırım yapılmış bir genital gerçeklik olarak” inkarının tezahürleri şeklinde Rorschach testinde “annenin ve kadınsı olanı çağrıştıran gizli içerikleri” algılanmayarak reddedilmesi, yanıtların olgusal veya çığ bir şekilde sunulması, arkaik temsillerle bağlantılı hoşnutsuzluk kaynağı şeklinde karşımıza çıkabilmektedir (Tychey, 1994).

Bununla birlikte renklerin tonlamaları önem kazanmaktadır. Duyumsallık bağlamında bakıldığında tonlamaya karşı duyarlılık depresif hareketleri uyandıran bir görünüm sunmaktadır. Ayrıca dokunsal açıdan duyumsal yanıtları çağrıştıran “*post*”, “*tüy*”, “*hayvan derisi*”, “*bıyık*”, “*sakallı*”, “*derisi yüzülmüş yere serilmiş aslan postu*”, “*yünlü, pofidik, koruyucu bir yelek*” yanıtları da yer almaktadır.

Catherine Chabert'in işaret ettiği üzere öznenin pasif konumuna geri dönme kapasitesini incelemek üzere 6. kartta genel bir yanıt olarak hayvan derisi etrafında temsil edilen türde yanıtlar karşımıza çıkabilmektedir. Kişinin banal yanıtlar vermesi durumunda onunla ilişkili ve haz boyutuna sahip pasif bir konumun yatırımını açıklayacak örneğin ipeksi bir koyun derisi gibi sıfatlara dikkat edilmektedir. Ayrıca, verilen diğer yanıtlar cinsel veya saldırgan bir değere sahip çığ içerik ortaya çıkmadan, iyi bir biçimsel kaliteye sahip olmalıdır (Chabert, 1983).

Rorschach'daki manik yanıtlarda somuta, algıya dayandığı gibi, TAT'deki hikayelerinde ortaya çıktığı üzere “görmek”, “dokunmak”, “duymak”, “işitmek”, “hissetmek” gibi duyumsal yollarla hastaların dayanağı dışarda aradığı izlenimi oluşmaktadır. Bu noktada ruhsallığın içinde yeterli oranda karışılanamayan dayanmaya yönelik ihtiyaç, dış gerçeklikten duyular aracılığıyla mı karşılanmaya çalışılıyor sorusu akla gelmektedir.

Beden, çocuksu erken dönemden gelenlerle inşa edildiği düşünülebilir ve aynı zamanda dil olarak ele alınabilir. Bu “dil”, önce simgeleştirme güçlüğü nedeniyle ya da bastırılmış duygulanımların kendilerini başka türlü ifade edemediği için sözcüklerin eksik olduğu yerlerde devreye girmektedir. Aynı zamanda arkaik olana bağlı ruhsal hareketler için bir çıkış yolu olarak, söz öncesi dönemde bulunduğumuz ve konuşan bedendir. O zaman beden, temsil edilemeyen temsil etme işleviyle yüklenmektedir. Duygu ve deneyimler düzeyinde olup biteni saklama ve bastırma olanağı sunar. Beden hem özneliğin yavaş yavaş geliştiği, hem de sembolizasyondan duyuma bir tür gerilemeye izin veren bir yer olarak düşünülebilir. Duyumsallık bu noktada ortaya çıkıyor gibi görünmektedir. Duygulanımlar ve temsil arasındaki bağlar saldırıya uğradığında ya da ekonomik düzeyde aşırı uyarılmalarla karşı karşıya kalındığında, ruhsallık düzensizleşir ve düşünce donar.

Bu hastalarda duyumsala dayanma ve yaslanma, duygulanımsal ifadedeki yetersizliğe bir çözüm olarak karşımıza çıkıyor gibi görünmektedir. Bu duyumsala yaslanma yaşamın çok erken dönemlerinde görülmektedir. Psikosomatik türde bir çözümü akla getiren duyumsala yaslanma M. Klein'in paranoid pozisyonuna gelinmeden, 0-2 aylık arası bebeğin henüz anlama kapasitesi yokken, dil öncesi dönemde, duyuların söze gelmediği, dilin projeksiyonun olmadığı dönemi düşünmeyi gerekli kılmaktadır. Bu durum bebeğin bir yas içinde olduğunu, birincil nesnenin yeteri kadar uyarı kalkanı sağlamadığı, duygulanıma yatırım yapmadığı ve bunun sonucunda kişinin temsillerle bağ kuramadığı durumu ortaya çıkarmaktadır (Klein, 1946). Hastanın dili, kullandığı anlatım ve bedene dair projeksiyonları ele alınırken hastanın çocuksu dünyası ve o dünyada karşılanmamış ihtiyaçları göz önünde tutularak ele alınmalıdır. Buradan hareketle hastaların birincil nesneden ayrışmadığını ve bunun neticesinde duyumsala aşırı bir yatırım yaptıkları düşünülmektedir. "İçsel nesne" teriminin Klein tarafından kullanımı, her şeyden önce, içsel nesnelerin somut gerçekliğinin çok ilkel deneyimine atıfta bulunmaktadır. İçsel nesnelere bu şekilde deneyimleme yaşam boyunca devam eder. Duyumsal aygıt geliştikçe bedensel deneyim, farklı, daha az arkaik bir değerlendirme için olasılıkları kullanır. Bu durum "nesnelerin zihinsel temsilleri" olarak adlandırılan şeyle sonuçlanır (Grosskurth, 1990). Bu evreyi düşünürken bu dayanak alma biçimi depresif pozisyon şeklinde olabilir. Öfkeyi, kızgınlığı ve/veya üzünlüğü anlatabilir. Kendi bedenine dönme biçiminde olarak negatif narsisizm şeklinde olabilir. Örneğin, hastaların "kambur" yanıtları bu türde bir dayanak alma biçimini sunmaktadır.

Tematik algı testi, çalışmaya dahil olan fibromiyalji hastalarının duyumsala dair yanıt örneklerini rahatlıkla verebildiklerini göstermektedir. Özellikle 11, 12BG, 13B ve 19. kartlarda yoğun bir biçimde duyumsal yanıtlarla karşılaşmıştır. Bu yanıtlarda karşılaşılan duyumsallığın depresif duygulanımın yerini aldığı düşünülmektedir. Duyumsalın kullanımının önemi, duygulanım ve temsil arasındaki mücadelede ortaya çıktığı görülmektedir. Duyumun kullanımı, depresif durumdan kaçınmak için bir müdahale şeklinde kendisini düşündürmüştür. Bu hastalarda, duyumsal bir görüntüye yol açan regresif bir hareketin var olduğu sonucuna varılabilir.

TAT testinin 11. kartında güçlü, ürkütücü arkaik anne imgesine dair yanıt örnekleri duyumsallığa dair içeriklerle birlikte sunulduğu görülmüştür. Katılımcıların kaos etrafında hikayeleştirme yaptıkları bu kartta endişe duygusuyla başa çıkmakta zorlandıkları ve bunun için de duyumsala başvurdukları düşünülmüştür. Bununla birlikte “dar geçit”, “uçurum” ve “çöken köprü” yanıtları bu arkaik nesnenin her an çökecek türde bir içeriğe sahip olduğunu yansıtmaktadır.

Bununla ilişkili olarak, tek başına kalma kapasitesi ve kayıplarla ilişkili olan TAT testinin 12BG kartındaki duyumsal yanıt örnekleri yine dikkat çekici olmuştur. Regresif yaşantılara gitmeye olanak veren 12 BG kartında gölgelemeye dair yanıt örnekleri, Rorschach testindeki gölgeleme yanıtlarıyla da benzerlik göstermiştir. Ayrıca karşı karşıya kalınan kayıplarda bu kayba dair duygulanımı karşılayacak bir ilk nesnenin yeterince olmadığı ve bu nedenle duyumsal yanıtlara başvurdukları düşünülmüştür.

Tek başına kalma kapasitesi hakkında bilgi veren TAT testinin 13B kartındaki duyumsal yanıt içeriğindeki cevaplar incelenmiştir. Bu kartın yapısında, arka fonun daha karanlık ve ön kısmın ise daha aydınlık olması hastaları fazlasıyla etkilemiştir. İç dış sorunsalına gönderme yapan bu kartta narsisistik düzlemde eksikliğe de göndermede bulunularak duyumsallığı çağrıştıran türde içeriklerle karşılaşmıştır. Depresif duygulanımla baş etmedeki kapasitenin yetersiz olduğunu düşündürmüştür.

Sınırlarla ilgili bilgi veren, iç ve dışa ait kişinin ruhsal işleyişinin nasıl olduğunu inceleme fırsatı sunan 19. kart yanıt örneklerinde sürekli tekrar eden yoğun biçimdeki duyumsal yanıt içerikleriyle karşı karşıya kalınmıştır. Bu duyumsal yanıtlar uzak ve soğuk bir arkaik anne imgesine gönderme yaparken bir yandan Rorschach testinin 2. ve 3. kartlarında “zebani”, “karagöz hacivat”, “palyaço”, “uzaylı”, “mevlevi” gibi (H) yanıtlarından dolayı hastaların kendi ile ötekini, iç ve dışı ayırtırmakta güçlük yaşadıkları, hatta iç ve dışın birbiri içerisine geçtiği, sınırların kaybolduğuna dair bilgiler alınmıştır.

Roussillon'a göre, duyumsallık birincil düzeyde, anneye olan bağı temel bileşenlerinden biridir ve bu sebeple de bir simgeleştirme durumunu sağlamaktadır. (Roussillon, 1999). Bu görüntüleri ve sözlü temsilleri bekleyen duyumsal verilerin dönüşümü sağlanamadığında karşısında ölüm dürtüsünün tezahürleri kendisini gösterebilmektedir. Bu hastalarda dile getirilemeyen bedeni olarak görülen ağrıda, bir biçimlendirme çalışmasının sorgulaması önerilebilir. Var olmanın sürekliliği duygusundaki bir kopuşun izlerinin takip edilmesinde duyumsallığın düşünülmesi gündeme gelmektedir. O halde duyumsallık, kendinde bir eksiklik değil de bir benlik eksikliğinin olması ölçüsünde değerlendirilebilir. Var olma duygusundaki eksikliğin, asimile olmamış duyumsal izlenimler etrafında yapılan bir çalışmadan ötekine bağlanması bakımından, duyumsallık ayrıcalıklı bir yol olarak düşünülebilir (Barouh-Cohen, 2014).

Birincil simgeleştirmeler bedensel ve duyumsal-algısal anılardan bilinçdışındaki temsillere, şeylere geçişi sağlar. Özellikle annenin çocuğuyla konuşması, duygularını adlandırması ve aynı zamanda annenin yeni doğan bebeğiyle ruhsallığının karşılaştığı nesnelere libidinal olarak dünyayı konuşma şekli bunu sağlamaktadır. P. Aulagnier (1975) annenin duygusunun, çocuğun bedeninde ona duyduğu sevginin yerleşmesiyle duyum ile ayrıcalıklı bir bağda duygulanımın ortaya çıktığını öne sürmektedir. P. Aulagnier, annelik duygusunun bu somatik bileşenle bedenden bedene aktarıldığını, duygusal bir beden temasıyla çocuğunkine dokunduğunu, haz almadan dokunan bir elle, hazzı deneyimleyen bir elin çocukta aynı hissi yaratmadığını söyler. Bu şekilde, duyumsal tepkinin ve onun ruhsal deneyim üzerindeki etkisinin değiştirilmesiyle, ruhsal olarak metabolize edilebilir nesneden ruhsal olarak var olan nesneye doğru bir geçiş vardır. Böylece annenin duygusu duyumsal-erojen beden düzeyinde kaydedilir ve bebeğin ruhsallığı kendisine yöneltilen söylemlerle ilişkilendirilir. Böylece duyumsal beden ile ruhsallığın ve var olma duygusunun ortaya çıktığı ilişki bedeni arasındaki karşılaşmayı sağlar (Barouh-Cohen, 2014).

R. Roussillon'un nesnenin simgeleştirme işlevini vurgulayan önermesi, ruhsallığın bedensel temelleri hakkında düşünmeyi gerekli kılmaktadır. Roussillon'a

göre, simgeleştirme işlevi iki şekilde oluşur. İlki nesne temel ötekiliği içinde “simgeleştirilecek” bir nesnedir ve aynı zamanda birincil simgeleştirmenin gerekliliklerine hizmet eden “simgeselleştirilecek” bir nesnedir. Sembolize edilecek nesnenin, bebeğin dürtüsünü tatmin etmek için bedenini, ruhsal mevcudiyetini özneye açık hale getirendir. Aynı zamanda, yeterince farklılaşmış olmakla birlikte, bebeğin gelişimi için gerekli olan ayna işlevine hizmet etmek için kendi özneliğini geçici olarak askıya alma ihtimali olan bir nesnedir. Daha sonra, çocuk büyüdüğünde ve giderek artan hayal kırıklığına katlanabildiğinde, ilerleyen uyumsuzluğunun yerine ikame etmeyi sembolize etmek için tekrar nesneye geri dönecektir. Bu durum, çocuğun bu şekilde yaratılan eksikliği sembolize etmesi için başka nesnelere kullanmasına izin vermesini olanaklı kılar. Bu temel deneyim, bebeğin daha sonra oyun oynama ve bir şekilde nesnenin yokluğunun kullanımını kendi başına elde etme yeteneğinin gelişimine dayanır. Sembolize edilecek nesne, animizm mantığına göre, çocuğun gelişiminde karşılaştığı ilk médium malléable nesnesidir. Bu nesne, şekillendirilebilir aracı nesnedir. Geçiş ve ara alanda şekillendirilebilir, nasıl şekil verilirse öyle kalacak bir oyun hamuruna benzetilmektedir. Çocuk tarafından uygun olması için, temsili faaliyetin kendisine somut, algılanabilir temsilciler verebilmesi gerekir. R. Roussillon tarafından hatırlanan médium malléable, nesnesinin niteliklerine karşılık gelir ki bunlar yıkılmazlık, aşırı duyarlılık, belirsiz dönüşüm, koşulsuz kullanılabilirlik ve şekil verilebilirliktir. Şekil verilebilir nesnenin (médium malléable) kullanılmasıyla mümkün kılınan duyuşsal ve duyuşsal-motor maddeleştirme, çocuğun ilişki alanı dışında şekillendirilebilir bir ortamı kullanma yeteneğinin daha sonra bağı olacağı, anneyle beden bedene ilk deneyimine dayanır (Roussillon, 2001).

Roussillon’a göre, yoğurulabilir ortam, oynanabilir, şekil verilebilir nesne, temsil sürecinin geçiş nesnesidir (Roussillon, 1991). Bu hastalarda ilk nesnenin sembolize edilecek, oynanabilir, şekillendirilebilir bir şekil verilebilir nesnesinin eksikliğinden ötürü sembolizasyonun işleyememesine bağı olarak duyuşsal yanıtlar ayrıntılı olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Aşırı duyuşsal yanıtlar bu hastaların hastalığını daha çok duyuşsallık üzerinden nasıl deneyimlediklerini düşündürmüştür. Yoğun bir biçimde duyuşsallığın kullanımı ve duygulanıma yer

verilememesi temsil ile bağ kurmadaki güçlüğü ve dolayısıyla sembolizasyonun iyi işleyemediğini akla getirmiştir. Bu da aslında IPSO kavramlarıyla ele alındığında hastaların zihinselleştirme süreçlerindeki eksikliği hatırlatmakta, yeterince iyi bir zihinselleştirme yapılamaması sonucu bedenselleştirmenin ortaya çıkabileceğini düşündürmüştür (Marty, 2012). Ayrıca hastaların projektif testlerinden hareketle bu duyumsal yanıtlarının varlığı sınırlar konusunda iç-dış ayrımını ayırtıramadıklarını akla getirmektedir.

TAT testinin 3BM kartında yorgunluk teması ve bununla ilişkili olarak kullanılan fiiller dikkat çekici olup, beden duruşlarına ve “*yaslanma*” gibi cevaplarından hareketle algıdan destek aldıkları düşünülmüştür. TAT Testinin 3BM kartında, olumsuz narsistik türde beden formu üzerinden yanıtların gelmesi ötekinden destek almaya ve nesneden ayırışamamaya yönelik olduğunu düşündürmüştür. Fibromiyaljili hastaların 3BM kartındaki yanıtlarından yorgunluğa ve “*yaslanmaya*” dair göndermelerinin bu kadar dikkat çekmesi, söz konusu depresyonun nesnesi olmadığı için daha narsistik, daha arkaik bir şeye dayandığını düşündürmüştür. Ayrıca algıdan dayanak alındığı ve duyumsala *yaslanma* olduğu gözükmektedir. Rorschach’daki yanıtlarda somuta, algıya dayandığı gibi görmek, dokunmak, duymak, işitmek gibi duyumsal yollarla TAT’deki yanıtlarından görüldüğü üzere hastaların dayanağı dışarda aradığı izlenimi oluşmaktadır. Bu noktada içerden alınamayan dayanak dışardan, duyumlardan alındığını akla getirmektedir.

Bedenin temsil edilme biçimlerinin değerlendirilmesi için TAT’nin 10. kartı ele alınmıştır. Bu kartta ötekiyle olan ilişkide libidinal ton vermesi beklenirken *yaslanma* ve *dayanma* gibi içeriklerin geldiği görülmüştür. Hastaların hüznü bir ifade sundukları farkedilmiştir. Libidinal yanıtların beklendiği bu kartta daha çok “*yaslanma*”, “*sarıлма*” ve “*yorgunluk*” yanıtlarıyla karşılaşmıştır. Bu yanıtlardan hareketle bu hastaların libidinal tondan ziyade daha çok *yaslanma* içerikleriyle algıya ve duyumsala kaydıkları görülmüştür. Hastalar daha çok 10. karttaki siyah- beyaz karşıtlığı ile ifade edilen dramatik esintiden etkilenilerek bedenin bütünlüğünü temsil

etmekte zorlanmışlardır. Ortaya çıkan “hüzün” temasıyla birlikte kartın dramatik esintisinden etkilenerak kadınsı melankoliyi de gündeme getirmişlerdir.

Fibromiyalji hastalarının bedeni acı çeken ve ağırlı bir bedendir. Bu ağrılar bir tür sırta “yük” olarak kendini gösteren, bazen yürümelerini ve günlük yaşamlarını gerçekleştirmelerini engelleyen bir beden olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu beden bazen yabancı ve düşmanca görünebilir çünkü kontrol edilmesi imkansızdır.

Bu hastaların projektif testlerinde duyumun bu kadar yoğun olarak kendisini göstermesi çocuksu süreçleri akla getirmektedir. Ağrıyan beden, sembolizasyondaki bir güçlkle ya da bastırılmış duygulanımlar olarak kendilerini başka türlü ifade edememesinden kaynaklı olarak karşımıza çıkıyor olabilir.

Beden ruhsal hareketler için bir çıkış noktası olarak, söz öncesi dönemde temsil edilemeyen şeyleri temsil etme işlevini üstlenir. Ayrıca hissedilen ve deneyimlenmiş olanları gizleme ve bastırma imkanı sunmaktadır.

Beden, duygulanımlar ve temsiller arasındaki bağlantılara saldırıldığında veya ekonomik olarak aşırı heyecanla karşılaşıldığında sembolizasyondan duyuma bir gerileme sağlayan bir yer olarak kendisini göstermektedir.

Bu yanıtlar temsilden uzak, duyuma oldukça yakın gözükmektedir. Projektif testlerdeki duyumun kullanımının önemi, depresif durumdan kaçınmaya yönelik bir mücadele olabilir. Ayrıca bu yanıtlar, duysal bir görüntüye yol açan gerileyici bir hareketin varlığını düşündürmektedir. Ağrıya yönelik yatırım, bedenin sınırlarını “hissetmenin” bir yolu olarak da görülebilir.

Bazı hastalar tarafından hastalık kalıcı olarak acı verici bir mahkumiyet olarak anlaşılırken bazıları tarafından hastalıkla baş edebildikleri ve hastalığın ruhsal boyutlarını düşünmeye açık bir durumda deneyimledikleri farkedilmiştir. Marianne Baudin’e göre (2013), yetişkinin içindeki çocuk, çaresizlik, neslere duyduğu açlık, duyumsallığı ile her zaman mutlak bir biçimde varlığını göstermektedir ve ilk sıradaki yerini geri almaya hazırdır. Nevrotik bastırmaların ortadan kalktığı ve

psikosomatik “kriz” durumlarının ortaya çıktığı bazı psikopatolojik durumlarda duyumsallığın tuttuğu ayrıcalıklı bir yer vardır (Baudin, 2013).

Kronik ağrı, ölüm dürtüsünün ve nesnesizleştirmenin sinsice çalıştığı temel depresyonun “sessizliğinden” farklıdır. Düzensizleştirmenin yatağını yapan ve sıklıkla ciddi bir somatizasyonun patlak vermesinden önce gelen temel depresyonun sessizliğinin aksine, kronik ağrı hastalarının genellikle bu tür somatizasyonlardan korunduğu açıktır. Sanki, ona sıklıkla eşlik eden diğer geri dönüşü olabın ve iyi huylu olarak nitelendirilebilecek somatizasyonların yanı sıra, ağrının başlangıcı, yas sırasında açılan tehlikeli gerileme yolunu başka yöne çeviren veya daha doğrusu askıya alan, neredeyse dolaysız bir saplanma düzeyi oluşturabilir. Bu, nostaljik bir nesnenin kurulmasına yol açmadığı için özneyi bir çaresizlik ile karşı karşıya bırakabilir (Papageorgiou, 2006).

Ağrı yaşayan Fibromiyalji sendromuna sahip bu hastaların duyuma yoğun bir şekilde başvurularının nedenleri merak edilmiştir. Ağrı ve duyumlara dönüş benliği koruma adına hastalığı özel bir anlamda deneyimlediklerine dair fikir vermektedir. Paul Denis (2015), fiziksel acıya ruhsallığın organizasyonunun bir işlevi olarak atıfta bulunmaktadır. Acının bir panik hali tarafından, ruhsallığı istila edecek geniş bir endişe tarafından boğulacağı travmatik bir düzensizliğe karşı koruma sağladığından söz etmektedir (Denis, 2015). Duyumdan destek almanın bir anlamda benliği koruyucu bir işlev sunduğunu düşündürmektedir.

Duyumlar aracılığıyla depresif duygulanım ile ancak başa çıkılabilmektedir. Ayrıca temsil kapasitesindeki eksiklik de duyumlara daha fazla oranda yatırım yapılmasına sebep olmaktadır. Duygulanımın algının yerini aldığı bu yatırım, kronik ağrı yaratma olasılığını sunmaktadır.

Ruhsallık tarafından tedavi edilemeyen şey bedende ifade bulur ve boşalım beden tarafından gerçekleşir. Bu savunma biçimleri düşlemsel yaşama karşı bir siper oluşturmaktadır. Ruhsallık onu canlandırabilecek şeylerden boşaltılır. Bu noktada çoğu şey algıya geri döner (André ve Louët, 2021). Bu noktada Winnicott’un (1967), “Eğer annenin yüzü tepki vermiyorsa ayna, bakabileceğiniz ama bakmak zorunda

olmadığınız bir şey haline gelir” sözü kendini düşünmenin güç olduğunu hatırlatmaktadır (Winnicott, 1967). Düşlemsel yaşamına erişim engellenir, duyu-sal-motor aktivitenin yoğunluğu ruhsallığı zorlar, bedensel duyumlar ruhsal çalışmayı durdurma noktasına getirir. Zaman sonsuz bir şimdide donar. Bu savunma yöntemleri, algılanan tehlikeye ve melankolik boyutu sorgulanabilecek depresif bir çöküş tehlikesine bağlı olabilmektedir (André ve Louët, 2021).

Genel olarak, bu hastalarda duygulanımın ifadesinin güç olduğunu görülmektedir. TAT testinin figüratif olması dolayısıyla duygulanımların ifadesinin daha eklenilebilir olması belirtilirken (Souza, 2014), bu çalışmada fibromiyalji hastalarının TAT protokollerinde duyumsallığın çok daha ön plana çıktığı görülmüştür. Duyumsal olana yapılan bu vurgu, duygulanımları çevreye, dış zarf düzeyinde itmeye çalışan ruhsal bir harekete tanıklık eden bir gerileme biçimi oluşturur gibi gözükmektedir. Tüm bu manevralar, simgeleştirme süreçlerindeki başarısızlığın boyutlarını ve bu sürecin istikrarsızlığının altında yatan dürtüsel uyarımı işlemenin zorluğunu, hatta yetersizliğini göstermektedir. Ayrıca uyarım kalkmasının büyük orandaki kırılmağını da yansıtmaktadırlar.

Ağrı, narsisistik bir savunma değeri olan melankolik bir yaratımdır. Dolayısıyla “fibromiyalji çözümü” paradoksal bir şekilde narsisizmi korumayı amaçlamaktadır. Bu, fibromiyaljide ağrının rollerinden birinin var olmanın sürekliliğini deneyimlemek olabileceğini düşündürmektedir. Ağrı, ayrılığı içselleştirme kapasitelerinin yetersizliği ve üzüntü duygusu ile kaybın temsili arasındaki kopuş nedeniyle, depresyonun dışı vuran melankoli bileşeni olarak da görülebilir. Bu nedenle fibromiyalji melankolik bir süreç olarak da düşünülebilir.

Bu araştırmada duyumsal araştırılırken duygulanımsal bağlamda negatif narsisizm ele alınmıştır. Fibromiyalji hastalarının ağrı duyum eşliğinde, erken dönemdeki dokunmaya dair baş etmede güçlükleri dikkati çekmektedir. Projektif testlerdeki algıya ve beyaza olan yatırımlarından hareketle boşluğa birtakım hassasiyetlerin olduğu düşünülmektedir. Bu hastaların kendilerine narsisistik yatırımları yetersiz olmakla birlikte erojen mazoşizmlerinin dolayısıyla dayanma kapasitelerinin de eksik olduğu düşünülmektedir. Hastaların projektif test

bulgularından hareketle verdikleri yanıtlarda algısal olana yapışma ve buna yönelik ötekine ihtiyaç gözlenmektedir. Psikosomatik bir çözüm gibi de düşünülebilecek olan ağrı, duyumsala gönderme yapmaktadır. Duyumsallık kişinin hissedebileceği en erken erotizasyondur. Bu hastaların ötekine yönelik dayanma arzusunun oldukça fazla olduğu ve negatif narsisizmden beslenme ihtiyaçlarının olduğu görülmüştür. Bu nedenle bu kişilerin daha çok duyumsal yatırımda buldukları fark edilmiştir. Sonuç olarak tüm bu bulgular neticesinde özellikle duyumsal içeriğin fazlalığı bu hastaların erojen mazoşizmde eksikliklerinin olduğunu düşündürmüştür. Bu noktada bu hastalarla çalışırken kişilerin dürtülerinin çalışmasını sağlayabilmek ve bu kişileri ruhsal alana çekmenin önemli olacağı düşünülmektedir.

Ruhsal çalışmanın bedeni, olası somatik düzensizlik hareketlerine karşı koruyucu işlevinin olduğu düşünülürse bu hastalarla psikanalitik terapi çalışması yoluyla kelimeler ve şeyler, duyumsallık, duygulanımlar ve temsiller arasında bağlantı kurma yollarını bulma fırsatı yaratabilir. Başka bir deyişle, zarfların duyumsal sınaması yoluyla duygulanımlar ve temsiller arasında bir bağlantı faaliyeti, aktarım çalışmasının ilerleyen sürecinde yer alabilir. Nesnesizleştirme hareketinin başlattığı melankoliye kayma risklerini dengeleyebileceğini düşündürmektedir.

Bu hastalarla terapötik bir ortam çerçevesinde duygulanım sürecinin yeniden canlandırılması olasılığı düşünülebilir. Bedensel kaynaklara başvurulması ilginç bir yol gibi görünmektedir çünkü öznenin beden deneyimi yoluyla bir düşlemsel hayata erişmesine yardımcı olması muhtemel olabilmektedir. Psikoterapötik yaklaşım bedenini yaslandığı bu duyumsal deneyimini dile dahil ederek, bir öznelendirme sürecini başlatmayı mümkün kılabilir.

Son olarak D.W. Winnicott'un "Hiçbir gerçek mutlak veya nihai değildir. Önemli olan düşünme eylemi, hissetme ve yansıtma özgürlüğüdür." sözüne yer vererek bu yorgunluk ve ağrıyla ilişkili Fibromiyalji sendromu da hissetmenin yolu için bir kapı aralıyorsa, hastaların bu özgürleştirici deneyimde taşıdıkları fiziksel ve ruhsal "yüklerin" daha iyi anlaşılması için fırsat yaratacağı düşünülebilir. Böylece bu başvuru "hissetmenin" yolu herhangi önemli bir nesne için minimum var olmanın bir yolu olarak görülebilir. Ağrıdaki bu sınırlar sorunu, bedeni dikkate alan terapötik

yaklaşımlara yer açmakta ve bu yaklaşımlar böylece öznenin beden deneyimi yoluyla bir düşlem hayatına erişmesine izin verebilir. Psikanalitik psikosomatik temelli terapötik yaklaşım bedenün duygusal deneyimini dile dökerek, gevşemenin bedensel aracılığı yoluyla, bir öznelleştirme sürecinin başlatılmasına izin verebilir.

Hastaların bedenlerinde deneyimledikleri anlamdan uzak olduğu düşünölen ağrılarına anlam vermek, düşünceye gelemeyeni düşöndürmeye çalışmak ve dilde yer bulamayana sözlerle bir yer açmak için bu hastalara terapötik olarak eşlik ederek klinik çalışmalar yapmak ve yanısıra projektif testlerin kullanıldığı psikanalitik araştırmalar yoluyla da bu kişilerin ruhsal acılarını duymaya ve anlamaya çalışmak son derece önem arz etmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın insan ruhsallığının zenginliği ve çeşitliliği karşısında hastadan hareketle hastalığın anlaşılmasına, psikanalitik psikosomatik yaklaşım bakış açısıyla ve projektif testlerin katkısıyla fibromiyaljiyi ele alırken zihni, bedeni ve ruhsallığı bir bütün olarak anlayabilme üzerine literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünölmüştür.

KAYNAKÇA

- Aisenstein, M., Rappoport de Aisemberg, E. (2010). *Psychosomatics Today, A Psychoanalytic Perspective*. Psychoanalytic Ideas and Application Series, Karnac, London.
- Aisenstein M. (2000), *L'Énigme du masochisme*. PUF, Paris. 109-128.
- Aisenstein, M. (2020). La Fatigue, Un Masochisme "Au Féminin". *Désir, Douleur, Pensée, Masochisme originaire et théorie psychanalytique*, Ithaque, Paris.
- André, J., Louët, E. (2021). Là où ça fait mal, je ne souffre pas. *Corps et Psychisme*, 78, 103-115.
- Anzieu, D. (1985) *Le moi-peau*. Dunod, Paris.
- Anzieu D. (1991). La construction de l'autonomie : rôle des enveloppes psychiques. *Autonomies, Construction et Limites*, Marseille, Éditions des Hommes et Perspectives, 20-29.
- Aristoteles, (2001). *Ruh üzerine*. (Çev. Z. Özcan), Alfa Yayınevi, 2. Baskı İstanbul
- Assoun, P. (2002). L'inconscient organique: Pouvoirs du symbole et travail du symptôme. *Revue française de psychosomatique*, 21:53-73.
- Ata, A. M., Çetin, A. (2015). Fibromiyalji tanımı, epidemiyolojisi. *Türkiye Klinikleri J PM&R-Special Topics*, 8(3):1-4.
- Balestriere, L. (2008). *Freud et la question des origines*, De Boeck Supérieur, Paris.
- Baudelaire, C. (2006). Paris sıkıntısı. (Çev. T. Yücel), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Klasikler Dizisi. İstanbul.

- Baudin, M. (1995). Représentations féminines et masculines chez des patientes présentant un syndrome sec. *Problématiques du féminin, Psychologie clinique et projective*, 1/2, Dunod, Paris. 199-215.
- Baudin, M. (2013). Görevler ve İletimler: Bedenin Bazı Gizlerinin Kaynakları. *Beden ve Ailenin Acıları*, (Çev. B. Kolbay), Bağlam Yayınları, İstanbul. 15-24.
- Barouh-Cohen, S. (2014). Le corps de l'indicible. *Adolescence*, 324, 787-796
- Bennett, R. M., Friend, R., Marcus, D., Bernstein, C., Han, B.K., Yachoui, R. (2014). Criteria for the diagnosis of fibromyalgia: validation of the modified 2010 preliminary American College of Rheumatology criteria and the development of alternative criteria. *Arthritis Care Res (Hoboken)*. 66(9):1364-1373.
- Bick, E. (1998). L'expérience de la peau dans les relations d'objet précoces [1967]. *Écrits de Martha Harris et d'Esther Bick*, Larmor Plage, Éditions du Hublot, 135-39.
- Bion, W. R. (1962). *Aux sources de l'expérience*. Aux sources de l'expérience, PUF, Paris, 2003, 19-73.
- Bion, W.R. (1982). *The Long Weekend: 1897-1919 (Part of a Life)*. F. Bion (Ed.), Abingdon: The Fleetwood Press.
- Bion, W.R. (1984). *Transformations*. PUF, Paris, [1965].
- Bion, W. R. (2014). *Yaşayarak Öğrenmek*. (Çev. T. Güvenir, L. İşcanlı Ekin), Bağlam Yayınları, İstanbul
- Bleger, J. (1967). *Symbiose et ambiguïté*. PUF, Paris. [1981].
- Boisseuil, A. (2014). Temporalités sensorielles en quête de sens chez une adolescente. *Adolescence*, 324, 847-856.

- Bollas, C. (1989). L'objet transformationnel. *Revue française de psychanalyse*, 3/4, 1181-1199.
- Botella, C., Botella, S. (1995). Sur le processus analytique : du perceptif aux causalités psychiques, *Revue française de psychanalyse*, 2, 349-367.
- Botella, C., Botella, S. (2001). *La figurabilité psychique*. In Press, Paris.
- Boubli, M. (2002). Autosensualité, procédés autocalmants et créativité. *Clinique psychanalytique de la sensorialité*, Dunod, Paris, 59-93.
- Bram, A. D., Gottschalk, K. A., & Leeds, W. M. (2018). Emotional Regulation in Women with Chronic Fatigue Syndrome and Depression: Internal Representations and Adaptive Defenses. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 66(4), 701–741.
- Braunschweig, D., Fain., M. (1975). *La nuit, le jour. Essai psychanalytique sur le fonctionnement mental*, Paris, PUF
- Breton, D. L. (2005). *Acının antropolojisi*, (Çev. İ. Yerguz), Sel yayıncılık, İstanbul.
- Bronstein, C. (2012). Perspectives psychosomatiques : la recherche du sens. *L'Année psychanalytique internationale*, 2012 (1), 167-196.
- Buzzati, D. (2020). *Tatar Çölü*. (23.Baskı) (Çev. H. Uğur Tanrıöver), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Canguilhem, G. (2013). *Le normal et le pathologique*. PUF, Paris.
- Calvino, I. (2021). *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu*. (20. Baskı) (Çev. E. Yücesan Cendey), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Castoriadis-Aulagnier P. (1975). *La Violence de l'interprétation. Du pictogramme à l'énoncé*. Paris, Puf.
- Chabert, C. (1983), *Le Rorschach en clinique adulte: interprétation psychanalytique*. Paris, Dunod, [1997].

- Chabert, C. (1998), *Psychanalyse et méthodes projectives*. Dunod, Paris.
- Chabert, C. (2018) *Manuel de Psychologie Et de Psychopathologie Clinique Générale*. (3. Basım), René Roussillon (Ed.), Elsevier Masson.
- Chabert, C., Louët, E., Azoulay, C., Verdon, B. (2020). *Manuel du Rorschach et du TAT Interprétation Psychanalytique*. Dunod, Paris.
- Chabert, C. (2022) *Melankolik Kadınsı*, (Çev. K. İlbaşı), Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Charreton, G., Colin, V., Duez, B. (2003). À la Rencontre des Sujets SDF, Demandes de Traces ou Traces de Demandes. *Psychologie clinique*, 16, 73-86.
- Chervet, E. (2016). Les « sensations de processus ». Remarques sur l'association libre et le rôle des sensations internes chez Freud. *Revue française de psychanalyse*, 80, 951-961.
- Choy, E., Perrot, S., Leon, T. (2010). A patient survey of the impact of fibromyalgia and the journey to diagnosis. *BMC Health Serv Res* 10,102.
- Corcos, M. (2014). Sensorialité=fragments épars-morceaux vivants: Expérience clinique, survol littéraire. *Adolescence*, 324, 857-864.
- Çetin, N., Yalbuздаğ, Ş.A., Cabıoğlu, M.T., Turhan, N. (2009). Fibromiyalji sendromunda yaşam kalitesi üzerine etkili faktörler. *Turk J Rheumatol*, 24(2):77-81.
- Çetin, B. (2014). *Fibromiyalji Hastalığında Nesnel Uyku Değişkenlerinin, Ruhsal, İmmünolojik ve Ağrı Değişkenleri ile İlişkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu, İstanbul İli (Anadolu Kuzey) Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreterliği Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi.

- Dallaire, E. (2011). *La fibromyalgie et ses aspects intrapsychiques, Essai de 3ème cycle présenté comme exigence partielle au doctorat de psychologie*. Université du Québec à Trois Rivières.
- David, M. (1989). *Le placement familial, de la pratique à la théorie*. ESF, Paris.
- Denis, P. (2015). Restriction de la douleur, douleur de la restriction. C. Chabert (Ed.), *La Douleur*, Érès, Toulouse, 31-44.
- Denis, P. (2016). Usages et devenir des sensations. *Revue française de psychanalyse*, 80, 942-950.
- Denis, P. (2002). *Emprise et satisfaction*. Rapport au 52e congrès des Psychanalystes de langues romanes, *Revue française de psychanalyse*, 5, PUF, Paris, 1394-1394.
- Descartes, R. (2015), *Meditasyonlar*, (Çev. Ç. Dürüşken), Alfa Yayınları, İstanbul. [1641].
- Despinoy, M., Pinol – Douriez, M. (2002). Sensations et perceptions dans la clinique psychanalytique. *Clinique psychanalytique de la sensorialité*. Dunod, Paris, 5-26.
- Dolto, F. (1984). *L'Image inconsciente du corps*. Le Seuil, Paris.
- Durmanova, H. (2010). La sensorialité dans le lien: une matière première en quête de sens. *Le Divan familial*, 25, 49-65.
- Durozard, C. (2015). *Jeux et Enjeux de la Violence Infantile*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), École Doctorale EPIC, Institut de Psychologie, Centre de Recherche en Psychologie et Psychopathologie Clinique, Université Lumière-Lyon II.
- Dymon, T. E. (2015). Fibromyalgia. *ACSAP Neurologic and Psychiatric Care*, 1(5):18.

- Ellman, P., Shaw, D. (1950). The Chronic “Rheumatic” and his Pains. Psychosomatic Aspects of Chronic Non-articular, Rheumatism. In *Annals of Rheumatic Disease*, 1950/9, 341–357.
- Emmanuelli, M., Pheulpin, M., Bruguière, P. (2005). Un destin des affects dans la dépression : l'émoussement affectif. Élaboration d'une méthodologie de recherche à partir des épreuves projectives. *Bulletin de psychologie*, 476(2), 195-205.
- Evcik, D., Ketenci, A., Sindel, D. (2019). The Turkish Society of Physical Medicine and Rehabilitation (TSPMR) guideline recommendations for the management of fibromyalgia syndrome. *Turk J Phys Med Rehabil*, 65:111-23.
- Evcik, D., Ketenci, A., Sindel D. (2018). *Fibromiyalji Tanı ve Tedavi Önerileri*. Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Derneği, Yelken Basım, İstanbul.
- Fain, M. (1966). Régression et psychosomatique. *Revue Française de Psychanalyse*, 1966/4, 30, 451-456.
- Fain, M. (1971). Prélude à la vie fantasmatique. *Revue Française de Psychanalyse*, 3-4, PUF, Paris.
- Fain, M. (1990). À propos de l'hypocondrie. *Les Cahiers du Centre de psychanalyse et de psychothérapie*, 21, 73-82.
- Fenichel, O. (1953). *La théorie psychanalytique des névroses*. (Çev. M. Schlumberger, C. Pidoux, M. Cahen, M. Fain), PUF, Paris.
- Fine, A. (1992). La régression comme organisateur de l'économie psychosomatique. Questionnement. *Revue française de psychanalyse*, 56(4), 1115-1127.
- Fischer, S., Cleveland, S.E. (1958). *Body images and personality*. Princeton, Van Nostrand, New York.

- Fitzcharles, M.A., Ste-Marie, P.A., Goldenberg, D.L., Pereira, J.X., Abbey, S., Choinière, M. (2012). *Canadian Guidelines for the Diagnosis and Management of Fibromyalgia Syndrome*. <http://fmguidelines.ca/> Erişim tarihi: 10.09.2021
- Fraiberg, S., Adelson, E., Shapiro, V. (1975). Fantômes dans la chambre d'enfants. *Psychiatrie de l'enfant*, 26, 1.
- Freud, S. (1891). *The Complete Letters of Sigmund Freud to Wilhelm Fliess*. 1887-1904, 42: 29-30
- Freud, S. (1895a). *Letter from Freud to Fliess. October 31, 1895*. The Complete Letters of Sigmund Freud to Wilhelm Fliess, 1887-1904 42:147-149.
- Freud S. (1895d). *Studies on Hysteria*. Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud. London: Hogarth Press, Vol.2, xxxii 1–335.
- Freud, S. (1896). *The Complete Letters of Sigmund Freud to Wilhelm Fliess*. 1887-1904,42:207-214.
- Freud, S. (1900). *The Interpretation of Dreams*. The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume IV (1900): The Interpretation of Dreams (First Part), ix-627.
- Freud, S. (1901). *The Psychopathology of Everyday Life*. The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume VI (1901): The Psychopathology of Everyday Life, vii 296.
- Freud, S. (1905c). *Jokes and their Relation to the Unconscious*. The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume VIII (1905). The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud 8:i-vi.

- Freud, S. (1905d). *Three Essays on the Theory of Sexuality*. The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume VII (1901-1905): A Case of Hysteria, Three Essays on Sexuality and Other Works, 123-246.
- Freud, S. (1909d). *Notes upon a case of obsessional neurosis*. The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume X, 151-318.
- Freud, S. (1913). *Totem and Taboo*. The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XIII (1913- 1914): Totem and Taboo and Other Works, vii-162.
- Freud, S. (1914). *On Narcissism: An Introduction*. The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XIV. Hogarth Press, London.
- Freud, S. (1915). *Mourning and Melancholia*. Standard Edition, 14: 239-260. London: Hogarth Press.
- Freud, S. (1915e), *L'inconscient, Métapsychologie*. (Çev. J. Laplanche, J.-B. Pontalis), Gallimard, Paris, 1968.
- Freud, S. (1917). *Introductory Lectures on Psycho-Analysis*. The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XVI (1916-1917).
- Freud, S. (1920). *Haz İlkesinin Ötesinde*. 4. Basım, Metis Yayınları, İstanbul. (2014).
- Freud, S. (1923). *Ben ve Id*. 4. Basım, Metis Yayınları, İstanbul. (2014).
- Freud, S. (1924). Le problème économique du masochisme, *Névrose, Psychose et perversion*, (Çev. D. Guérineau), PUF, Paris, 1973.
- Freud, S. (1925). La négation. *Œuvres complètes, XVII*, PUF, Paris, 1992.

- Freud, S. (1926). *Inhibition, symptôme et angoisse* (Çev. M. Tort), PUF, Paris, 1968.
- Freud, S. (1930). *Civilization and its Discontents*. The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XXI (1927-1931): The Future of an Illusion, Civilization and its Discontents, and Other Works, 57-146.
- Freud, S. (1940a [1938]), *Abrégé de psychanalyse*. (Çev. A. Berman, J. Laplanche), PUF, Paris.
- Freud, S. (1950c). *Project for a Scientific Psychology*, The Standard Edition of the Complete Works of Sigmund Freud, Volume I (1886-1899): Pre-Psycho-Analytic Publications and Unpublished Drafts, 281-391.
- Furlanetto, A., Spoljar, P. (2017). De l'hyperactivité à la fibromyalgie: une dette insolvable (étude de cas). *Cliniques méditerranéennes*, 2(96), 19-35.
- Fürüzan. (2009). *Gecenin öteki yüzü*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- Galvez-Sánchez, C. M., Reyes Del Paso, G. A. (2020). Diagnostic Criteria for Fibromyalgia: Critical Review and Future Perspectives. *Journal of clinical medicine*, 9(4), 1219.
- Gergely, G. (1998). Naissance de la capacité de régulation des affects. *Prendre soin du jeune enfant*, Ramonville-Saint-Agne, Érès, 64-74.
- Gibeault, A. (2010). Symbolisation, projection et identification projective. *Chemins de la symbolisation*. PUF, Paris. 145-186
- Givre, P. (2014). Corps évanescent : arrimage auto-sensuel et sensoriel. *Adolescence*, 324, 705-717.
- Godfrind, J. (1993). *Les deux courants du transfert: Le symbole, entre corps et psyché*. PUF, Paris.

- Golse, B. (2016). Des sens au sens: la place de la sensorialité éprouver, percevoir, construire. *Revue française de psychanalyse*, 80, 998-1011.
- Gotlieb, D. (2009). *Fibromyalgia*. <http://www.arthritis.co.za/fibromyalgia.html>
14.09.2020 tarihli erişim.
- Gouvinnhas, C., Veiga, D., Mendonça, L., Sampaio, R., Azevedo, L. F., Castro-Lopes J. M. (2017). Interventional Pain Management in Multidisciplinary Chronic Pain Clinics: A Prospective Multicenter Cohort Study with One-Year Follow-Up, *Hindawi, Pain Research and Treatment*, 2017:8402413.
- Gowers, W.R. (1904). Lumbago: Its lessons and analogues. *Br Med J.*, 1:117–121.
- Green, A. (1972). Note sur les processus tertiaires: à propos des critères psychanalytiques de la normalité, *Revue française de psychanalyse*, 36/3.
- Green, A. (1977). Conceptions of affect. *Int. J. Psycho-Anal.*, 58:129-156.
- Green A. (1983). *Narcissisme de vie narcissisme de mort*. Les Editions de Minuit, Paris.
- Green, A. (1999). *The Fabric of affect in the psychoanalytic discourse*. (Çev.A. Sheridan), New Library of Psychoanalysis, Routledge, London.
- Groddeck, G. (1923). *Le livre du ça*. Gallimard, Paris. 1973.
- Grosskurth, P. (1990). *Melanie Klein, son monde, son œuvre*, PUF, Paris.
- Guinot, M., Golse, B. (2018). Les destins de la dyssensorialité. Enfant singulier, particularités plurielles. *Journal de la psychanalyse de l'enfant*, 8, 167-184.
- Haag, G. (2000). Le moi corporel, “*L’enfant, ses parents et le psychanalyste*”. Bayard, Paris.

- Haag, G. (2004), Sexualité orale et Moi corporel, *Topique*, 2004/2, 87, 23-45.
- Hench, P.K. (1976). Nonarticular rheumatism, Twenty Second Rheumatism review: Review of the American and English literature for years 1973 and 1974. *Arthritis and Rheumatism*, 19 (6), 1081-1089.
- Hocaoğlu Uzunkaya, A. (2019). *Bir Stres Türü Olarak Kronik Ağrı ve Sağlık Sonuçları Arasındaki İlişkide Ağrıyla Başetme Stratejilerinin Aracı Rolü: Özetkinlik İnançlarının Rolü*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.
- Isaacs, S. (1952). Nature et fonction du fantasme. *Développements de la psychanalyse*, Klein M., Heimann P., Isaacs S., Rivière J., PUF, Paris. 1966.
- Isakower, O. (1938). Contribution à la psychopathologie des phénomènes associés à l'endormissement, *Nouvelle Revue de psychanalyse*, (Çev. C. A. Kantor), 1972, 5, p. 197-209.
- İkiz, T. (2005). *Psikanaliz konuşmaları*. Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- İkiz, T. (2012). *Anne-çocuk ilişkisinde kendini sakinleştirme yöntemleri*, T. Parman (Ed.), *Psikanaliz Yazıları 11- Psikosomatik*, 2. Basım, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Ikiz, T. (2016). Mères aveugles de bébés en souffrance. *Topique*, 135, 85-93.
- İkiz, T. (2017). *Rorschach testi psikanalitik yorum kodlama ve uygulamalar*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- İkiz, T. (2021). *Tematik Algı Testi (TAT). Psikanalitik yönelimli el kitabı*. Bağlam Yayıncılık, İstanbul. 4. Basım.
- Jeammet, P. (2014). Le sensoriel : un antidote aux émotions. *Adolescence*, 324, 695-703
- Jousselin, C. (2016). *Se plaindre de douleur*. Saint-Denis: Connaissances et Savoirs.

- Kia, S., Choy, E. (2017). Update on treatment guideline in fibromyalgia syndrome with focus on pharmacology. *The Biomedicines*, 5(20)
- Klein. M. (1946). *Notes sur quelques mécanismes schizoïdes*. Klein M. et Col., Développements de la psychanalyse, PUF, Paris, 1966, 274-300.
- Koç, K. (2017). *Fibromiyalji Sendromunda Babalık İşlevinin Rorschach Testiyle Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.
- Koç, K., Yavuz Sever E. (2018). *Fibromiyalji Sendromunda Babalık İşlevinin Rorschach Testiyle Değerlendirilmesi*. *Yansıtma Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi*, *Beden Sorunsalları I*, 29, 95-108
- Koniceckis, A. (2008), *De génération en génération: la subjectivation et les liens précoces*. PUF, Paris.
- Koniceckis, A. (2009). Filiations sensorielles et processus de subjectivation. *Le Divan familial*, 22, 33-45.
- Koniceckis, A. (2012). Subjectivation et sensorialité: les embryons de sens. *La Vie psychique du bébé*, Mellier D., Ciccone A. et Koniceckis A. (dir.), Dunod, Paris.
- Koniceckis, A. (2016). Les sensations entre plasticité, ombre et arrière-plan. *Revue française de psychanalyse*, 80, 1012-1023.
- Kristeva, J. (1998). *L'avenir d'une révolte*. Calmann-Lévy, Paris.
- Laplanche, J., Pontalis, J. B. (1973). *The language of psychoanalysis*. W. W. Norton, London.
- Limlini, P. (2015). Sempozyum açılış konuşması. yay.haz. Y. Cengiz, *Acıyan beden-psikosomatiğe psikanalitik bakışlar*, Psike İstanbul Psikanaliz Kitaplığı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

- Lombardi, R. (2018). Expérience sensuelle, seconde peau défensive et éclipse du corps: Quelques réflexions sur Tustin et Ferrari. *Journal de la psychanalyse de l'enfant*, 8, 111-132.
- Lorriot, S. (2022). Secret et ravage : un nouage dans la douleur: À propos d'un cas de fibromyalgie. *Perspectives Psy*, 61, 174-179.
- Makul, Y., Baykal -Şahin, H. (2022). Fibromiyalji sendromlu hastalarda huzursuz bacak sendromu sıklığı ve ilişkili faktörler. *Journal of Physical Medicine and Rehabilitation Science*, 25(3):324-31.
- Marty, P., Fain, M. (1955). Importance du rôle de la motricité dans la relation d'objet. *Revue Française de Psychanalyse*, 19,1-2, 205-284.
- Marty, P. (1976). Les mouvements individuels de vie et de mort. *Essai d'économie psychosomatique*, Payot, Paris.
- Marty, P. (1980). *L'ordre psychosomatique: les mouvements individuels de vie et de mort, Désorganisation et regressio*. Payot, Paris.
- Marty, P. (2012). *Zihinselleştirme ve psikosomatik*. (Çev. E. Yavuz Sever), Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Marty, P., M'Uzan, M., David, C. (2017). *Psikosomatik Soruşturma, Yedi Klinik Gözlem*. (Çev. P. Akgün, E. İlem, A. E. Yavuz Sever), Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Matha, C. (2014). Adolescence meurtrie : entre rêve et sensorialité. *Adolescence*, 324, 719-733.
- Maupassant, Guy de. (2015). *Le Horla*. (Çev. S. R. Kırkoğlu), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Maupassant, Guy de. (2022). *Nehirde İntihar*. Dorlion Yayınevi, İstanbul

- Mazars, C. (2014). Le champ de la voix dans le « slam poésie ». *Adolescence*, 324, 771-786
- McDougall, J. (1973). L'idéal hermaphrodite et ses avatars. *Nouvelle Revue de psychanalyse*, 7, 263-275.
- Meltzer, D. (1975b). À propos du démantèlement. *Clinique psychanalytique de la sensorialité*, Dunod, Paris. 189-197.
- Meltzer, D. (1980). *Explorations dans le monde de l'autisme*. Payot, Paris.
- Michaux, H. (1929). *Je suis né troué, Ecuador, Journal de Voyage*. Nouvelle édition revue et corrigée, Gallimard, Paris. 2006.
- Mijolla de A., Shentoub de. S. A. (1973). *Pour une psychanalyse de l'alcoolisme*. Payot, Paris.
- Mijola de A. (2002). *Dictionnaire International de la Psychanalyse : Concepts, Notions, Biographies, Œuvres, Événements, Institutions*. Golse, B. Mijolla-Mellor de S., Perron, R. (Ed.), Calmann-Lévy, Paris.
- Milner, M. (1990). Le rôle de l'illusion dans la formation du symbole. *Journal de la psychanalyse de l'enfant*, 8, 244-278.
- Mitrani, J. (2018). Sensualité, auto-sensualité et sexualité dans l'œuvre de Frances Tustin. *Journal de la psychanalyse de l'enfant*, 8, 89-110.
- Nazlıkul, H. (2014). Fibromiyalji Sendromu. *Bilimsel Tamamlayıcı Tıp, Regülasyon ve Nöralterapi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2.
- Neruda, P. (1995). *La Centaine d'amour*, (Çev. J. Marcenac, A. Bonhomme), Gallimard, Paris.
- Niemi, T., Lombardi, R. (2008). Run or die: phenomena at the body-mind border. *Scandinavian Psychoanalytic Review*, 31, 95-104.

- Nicholas, M., Vlaeyen, J. W. S., Rief, W., Barke, A., Aziz, Q., Benoliel, R., Cohen, M., Evers, S., Giamberardino, M. A., Goebel, A., Korwisi, B., Perrot, S., Svensson, P., Wang, S-J., Treede, R-D., & IASP Taskforce for the Classification of Chronic Pain (2019). The IASP classification of chronic pain for ICD-11: chronic primary pain. *Pain*, 160(1), 28-37.
- Ogden, T. H. (1994). *Les Sujets de l'analyse*. Ithaque, Paris, 2014.
- Ogden T. (2012). *Cet Art qu'est la psychanalyse. Rêver des rêves introuvés et des cris interrompus*, Ithaque, Paris.
- Papageorgiou, M. (2003). L'insoutenable Légèreté du Corps de la Mère. *Revue Française de Psychosomatique*, 2/24, 127-144.
- Papageorgiou, M. (2006). De la nostalgie à la douleur de l'impossible départ. *Revue française de psychosomatique*, 30, 39-54.
- Parat, C. (1995). *L'affect partagé*. PUF, Paris.
- Parman, T. (2012). *Psikosomatik tarihi ve çocuk psikosomatiği*. Psikanaliz Yazıları 11- Psikosomatik, 2.Basım, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Pheulpin, M. C., Baudin, M., Bruguière, P., Chabert, C. (2017). *Clinique des états du corps, Approche psychanalytique et projective*. Dunod, Malakoff.
- Pitici, C., Mathieu, F., Charreton, G. (2010). Un transfert sensoriel. La sensorialité comme amarrage et mode d'accès à la vie psychique chez les sujets gravement précaires ou SDF. *Bulletin de psychologie*, 508, 241-247.
- Plath, S. (2012). *Johnny panik ve rüyaların kutsal kitabı*, (Çev. O. Boynudelik), Kırmızı Kedi Yayınları, İstanbul.
- Prat, R. (2016). "Se sentir bien" ou "voir rouge": la sensation comme généalogie de l'affect. *Revue française de psychanalyse*, 80, 1024-1037.

- Press, J. (2015). Somatik hastalarla çalışmak: bazı kuramsal ve karşıaktarımsal meseleler, *Acıyan beden psikosomatiğe psikanalitik bakışlar*, Psike İstanbul Psikanaliz Kitaplığı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Proust, M. (2008). *Kayıp zamanın izinde Guermantes tarafı* (Çev. R. Hakmen), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Proust, M. (2021). *Kayıp zamanın izinde Swann'ların Tarafı*, (Çev. R. Hakmen), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul. 25. Baskı.
- Ribble, M. (1939). The Significance of the Infantile Sucking for the Psychic Development. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 90,4, 455-463.
- Racine, J. (2015). *Andromaque*. FB Editions, Paris.
- Roman, P. (1997). *Troubles somatiques et catastrophes de symbolisation*. Psychosomatique, Psychologie clinique et projective, 3:75-87.
- Roman, P. (2001). Des Enveloppes Psychiques aux Enveloppes Projectives: Travail de la Symbolisation et Paradoxe de la Négativité. *Psychologie Clinique et Projective*, 7: 71-84.
- Roussillon, R. (1991). *Paradoxes et situations limites de la psychanalyse*. PUF, Paris.
- Roussillon, R. (1999). *Agonie, clivage et symbolisation*. PUF, Paris.
- Roussillon R. (2001). *L'objet « médium malléable » et la conscience de soi, L'Autre*. 2, 241-254.
- Roussillon, R. (2020). *Le travail de symbolisation*. <https://reneroussillon.com/le-travail-de-symbolisation-2/> 20.10.2020 tarihli erişim.

- Saïet, M. (2016). "Wool-gathering", Objet transitionnel et exploration sensorielle. *Revue française de psychanalyse*, 80, 988-997.
- Schmid-Kitsikis E. (2012). Deux notions souvent confondues, sensorialité et sensualité. Y-a-t-il une nécessité théorico-clinique à les distinguer? *Bulletin du Groupe lyonnais de psychanalyse Rhône-Alpes*, 71,160-173.
- Schmid-Kitsikis, E. (2016). Plaisir sensoriel, plaisir sensuel. Quel combat pour quel "objet"? *Revue française de psychanalyse*, 80, 962-974.
- Schmid-Kitsiki, E. (2020). *Emoi sensoriel, plaisir sensuel – Le monde secret de l'éprouvé*. Éditions In Press, Paris.
- Simmel, E. (1944). Self-Preservation and the Death Instinct. *Psychoanalytic Quarterly*, 13, 2, 160-185.
- Siracusa, R., Paola, R.D., Cuzzocrea, S. (2021). Fibromyalgia: pathogenesis, mechanisms, diagnosis and treatment options update. *Int J Mol Sci.*, 22:3891.
- Smadja, C. (2004). La dépression inachevée. *Revue française de psychanalyse*, 4(4), 1239-1252.
- Smadja, C. (2005). *The psychosomatic paradox: Psychoanalytical studies*. Fain M, preface, Brewer AM, translator. London: Free Association Books. [(2001). *La vie opératoire: études psychanalytiques*. Paris: PUF.]
- Smadja, C. (2010). The place of affect in the psychosomatic economy. M. Aisenstein, E. Rappoport de Aisemberg (Ed.), *Psychosomatics Today, A Psychoanalytic Perspective*, Karnac, London.
- Smadja, C. (2012). Introduction à la psychosomatique, *Manuel de psychiatrie clinique et psychopathologique de l'adulte*, PUF, Paris. 197-212.
- Smadja, C. (2014). Le modèle pulsionnel de la psychosomatique. *Revue française de psychosomatique*, 45, 11-30.

- Souza, L. C. (2014). *Le féminin, douleur et fatigue: Approche en psychopathologie psychanalytique de l'expérience subjective de la fibromyalgie*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Université Paris 13
- Souza, L. C., Baudin, M., Pheulpin, M. (2017). Les éprouvés du corps et le corps éprouvé de la fibromyalgie. *Psychologie clinique et projective*, 23, 267-284.
- Spitz, R. (1951). *Psychoanalytic Study of the Child*. International Universities Press, New York,
- Spitz, R. (1955). La cavité primitive. *Revue française de psychanalyse*, 23: 2, 1959, 205-234.
- Stathopoulos, G. (2016). Du rôle de l'endoperception corporelle à partir d'un cas de vulvodynie. *Revue française de psychosomatique*, 49, 133-146.
- Steiner, J. (1993). *Psychic Retreats*. Routledge, London.
- Stern, D.N. (1999). *Le Monde interpersonnel du nourrisson*. PUF, Paris.
- Szwec, G. (2003). La fatigue qui ne joue plus son rôle de signal. *Revue française de psychanalyse*, 2, 24, 37-43
- Szwec, G. (2021). *L'épuisement activement recherche. Au bout du rouleau, Récits Cliniques*. PUF, Paris.
- Şensoy, B. Ö. (2022). *Çaya Banılan Madlen: Annesel Yapılandırmada Tat Duyumunun Yeri*. İstanbul Psikanaliz Derneği 22 Ekim 2022 "Yitik Zamanı Bulabilir Miyiz?" etkinliği konuşması.
- Tardos, A., David, M. (1991). De la valeur de l'activité libre du bébé dans l'élaboration du self. *Devenir*, 4, 9-33.

- Tertemiz, O. F., Tepe, N. (2022). İki Nokta Diskriminasyon Testi Fibromiyaljinin Tanısında Yeni Bir Tanı Yöntemi midir?. *Arch Neuropsychiatry*, 59:87–90
- Thompson, C. (2002). Destins de la sensation, *La Vie sensorielle*. PUF, Paris, 99-108.
- Tunç, A. (2011). *Suzan defter*. Can Yayınları, İstanbul.
- Tustin, F. (1977). *Autisme et psychose chez l'enfant*. Seuil, Paris.
- Tustin, F. (1986). *Les états autistiques chez l'enfant*. Seuil, Paris.
- Tustin, F. (1990). *Autisme et protection*, Seuil, Paris.
- Tychev, C. (1994). *L'approche des dépressions à travers le test de Rorschach*. EAP, Paris.
- Wessely, S., Nimnuan, C., Sharpe, M. (1999). Functional somatic syndromes: one or many?. *Lancet*, 354, 936 -939.
- Winnicott, D.W. (1945). Le développement affectif primaire. *De la pédiatrie à la psychanalyse*, Payot, Paris, 1969, 33-47.
- Winnicott, D.W. (1950). Aggression in Relation to Emotional Development. *Through Pediatrics to Psychoanalysis*, Routledge, London.
- Winnicott, D. R. (1958). *Through Pediatrics to Psychoanalysis*, Londres, Tavistock.
- Winnicott, D.W. (1961). Adolescence: Struggling Through the Doldrums. *Family and Individual Development*, Routledge, London.
- Winnicott, D.W. (1965). *The maturation process and the facilitating environment; studies in the theory of emotional development*. International Psychoanalytic Library, 64: 1- 276, The Hogarth Press and the Institution of Psychoanalysis, London.
- Winnicott D. W. (1967). Le rôle du miroir de la mère et de la famille dans le développement de l'enfant. *Nouvelle revue française de psychanalyse*, 10, automne 1974, Gallimard, Paris. 79-86.

- Winnicott, D.W. (1971). Geçiş nesneleri ve geçiş olguları, *Oyun ve Gerçeklik*, Metis Yayınları, İstanbul, 2017
- Winnicott, D.W. (1989), La crainte de l'effondrement. *La Crainte de l'effondrement et autres situations cliniques*, Gallimard, Paris, 2000.
- Winnicott, D. W. (1992). *Le bébé et sa mère*, Payot, Paris.
- Winnicott, D.W. (2017). *İnsan doğası*, Pinhan Yayıncılık, İstanbul
- Wolfe, F., Smythe, H.A., Yunus, M.B., Bennett, R.M., Bombardier, C., Goldenberg, D.L. (1990). The American College of Rheumatology 1990 criteria for the classification of fibromyalgia. Report of the multicenter criteria committee. *Arthritis Rheum*, 33(2):160-172.
- Wolfe, F., Clauw. J. D., Fitzcharles, M., Goldenberg, L. D., Häuser, W., Katz, L. R et al. (2011). Fibromyalgia criteria and severity scales for clinical and epidemiological studies: a modification of the ACR preliminary diagnostic criteria for fibromyalgia. *J Rheumatol*. 38(6):1113-1122.
- Wolfe, F., Clauw. J. D., Fitzcharles, M., Goldenberg, L. D., Häuser, W., Katz, L. R., J. P. Mease., Russell. S. A., Russell. I. J., Walitt. B. (2016). Revisions to the 2010/2011 Fibromyalgia Diagnostic Criteria 2016 Revised Fibromyalgia Criteria, *Seminars in Arthritis and Rheumatism*, 46(3): 319-329.
- Vandenbroucke, B. (2007). Les sensorialités en psychanalyse. *Cahiers jungiens de psychanalyse*. 122(2), 73-81.
- Yavuz, A. E. (2009). *Fibromiyalji Sendromunda Negatif Kavramı ve Ölüm Dürtüsünün İzleri: Projektif Yöntemler ile Değerlendirme*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.

Yunus, M., Masi, A., Calabro, J., Miller, K., Feigenbaum, S. (1981). Primary fibromyalgia (fibrositis): Clinical study of 50 patients with matched clinical controls. *Semin Arthritis Rheum*, 24:151-71.

Yücel, B. (2000). *Ağrılı Hastanın Psikiyatrik Değerlendirmesi*. S. Erdine, (Ed.), Ağrı, Nobel Tıp Kitabevleri, 62- 68.

Zadorozny, O. G. (1990). Fibromyalgia: Does it Exist?. *Can Fam Physician*, 36:1603.

Zarka, Y. C. (2014). Je pense donc je suis un cerveau !. *Cités*, 4(60), PUF, Paris, 3-12.

<http://atilf.atilf.fr>, 29.08.2022 tarihli erişim.

EKLER

EK 1. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

ADI SOYADI:

TARİH:

YAŞ:

MESLEK:

MEDENİ DURUM:

FİBROMİYALJİYE DAİR HASTANIN KLİNİK GEÇMİŞİ

SÜRE

ALINAN TEDAVİLER

DİĞER HASTALIKLARA İLİŞKİN KLİNİK GEÇMİŞ

ORGANİK.....

PSİKİYATRİK (VARSA ALINAN TEDAVİLER).....

EK 2. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu çalışma İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü Doktora Programı Kapsamında Dr. Öğr. Üyesi A. Elif Yavuz-Sever'in danışmanlığında Arş. Gör. Kübra Koç tarafından yürütülecektir. Bu çalışmanın amacı fibromiyalji sendromunda ruhsal süreçlerin hastalık üzerindeki etkilerini anlamaktır.

Çalışma 2 test ile ruhsal bir çalışmadan oluşacaktır. Yaklaşık 60 dakikanızı alacaktır.

Doldurduğunuz her form gizli tutulacaktır. İsminiz kesinlikle paylaşılmayacaktır.

Onay: yukarıdaki bilgileri okudum ve bu çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

İmza:

Rorschach Protokolü

54 yaşında Bayan N.

Yanıtlar	Anket	Kodlama
<p>Kart 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İnsanın leğen kemiği. 2. Ortadaki düz durmamızı sağlayan kemik. 3. İki kenarlarındaki köpek yüzü. Kulakları var. 4. Şunlar üçgen. 5. Şurada da bir kurt yüzü var. Gözleri çok çıkmış. 6. Veya köpek. Şunlar gözleri. 		<p>D F- Anatomi Dd F- Anatomi</p> <p>Dd F+ Ad</p> <p>DdBl F+ Sembol Dd F- Ad</p> <p>Dd F- A</p>
<p>Kart 2</p> <p>Şok</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. (^) Gölleri kırmızıyla çizmişler. 8. Akciğerlerimize benziyor. 9. Şurası incelmış bir şey. Tam çıkartamadım ne olabilir. Kalem, kalem. 		<p>Dd FC Doğa D F+ Anatomi D F- Nesne</p>
<p>Kart 3</p> <ol style="list-style-type: none"> 10. İki tane uzaylı karşılıklı sohbet halindeler. 11. Taş gibi de duruyor. Altta büyük bir taş üsteki daha küçüğü. 12. İki tane kalp karşılıklı. 13. Bayanın ayakkabısı, topuğu. 14. Bu da bacağı gibi. 15. Elinde bir değnek var da. Sincap gibi. kuyruk kısmında. Uzaylılara uzatıyorlar. Sihirli değneği olan sincap. 16. Dallar gibi ağacın. 	<p>Küçükken üst üste taşlar dizedik.</p>	<p>D K (H)</p> <p>D F- Doğa</p> <p>D F+ Anatomi(BAN)</p> <p>Dd F+ Nesne D F+ Hd D F+ A</p> <p>D F+ Bitki</p>
<p>Kart 4</p> <ol style="list-style-type: none"> 17. Bir dev sanki. İnce topuklu ayakkabılarını giyinmiş. Dev hissi verdi. 18. Büyük bir kuş olarak 		<p>G F+ (H)</p>

<p>da düşünebiliriz. Siyah beyazlarla. Küçükte olsa kanat gibi.</p> <p>19. Tepede açık koyu grilerin arasında kirli beyaz gibi bir mum var. Aslında sıkıntının arasından bir mum çıkmış gibi.</p>		<p>D FC' A</p> <p>D FC' Nesne</p>
<p>Kart 5</p> <p>20. Uzaktan yarasa gibi.</p>		<p>G F+ A(BAN)</p>
<p>Kart 6</p> <p>21. Anneannemin evinde yerde kuzu postu vardı. Onu anımsattı.</p> <p>22. Ceket gibi de duruyor. Fermuarı da var sanki. Abesle iştil mi?</p>		<p>D FE A</p> <p>D F+ Nesne</p>
<p>Kart 7</p> <p>23. İki tane kuzu karşılıklı gelmiş. Yüz yüze dönmüşler. Şu uçları dudakları. Baya bir şey... patilerini öne doğru uzatmışlar. Bir yere koşturuyorlar ama yolda birbirlerine bir şey söylüyorlar gibi.</p> <p>24. Küçük siyahlığın içinden ince bir mum çıkmış yanmaktan.</p> <p>25. (^) Kadın silüeti geldi bir anda. Saçları çok büyük. Arkadan topuz yapmışlar.</p>		<p>Dd Kan A</p> <p>D FC' Nesne</p> <p>Dd F+ H</p>
<p>Kart 8</p> <p>26. Renkler var bu sefer. İçimi açtı. İskelet sistemi.</p> <p>27. Kaburgaları hatırlattı.</p> <p>28. İki pembelik iki iri fare gibi geldi.</p> <p>29. (^) üst tarafları vücudun kasları.</p> <p>30. Alt tarafları akciğerler.</p> <p>31. Renkli kağıt üstünden ok işaretleri var.</p>		<p>Dd F- Anatomi</p> <p>D F- Anatomi</p> <p>D F+ A</p> <p>D F- Anatomi</p> <p>Dd F+ Anatomi</p> <p>D CF Nesne</p>
<p>Kart 9</p> <p>32. Harita böyle. Ovalar dağlar şeklinde.</p> <p>33. İki gözleri, birbirine</p>		<p>G F± Coğrafya</p> <p>D F- A</p>

bakan balık gibi geldi.		
Kart 10 34. Mürekkep dağıtmışsın gibi. Leke 35. Deniz atı. 36. Ülkenin haritası gibi.		D F± Parça D F+ A D F± Coğrafya

En beğendiği: 10,7,3: renkliydi.

En beğenmediği: 4: çok sıkıntı vardı.

Psikogram

R:36	G:3	G%8	F:28	F%77	H:1	H%3
Süre: 37dk	D:22		F+:15	F+%53	Hd:1	
	Dd:10	D%61	F-:10	F+ geliştirilmiş %66	(H):2	
	Ddbl:1		F±:3	F-%35	H/...(vars a):	
					A:9	A%25
			K:1		Ad:2	
			kan:1		(A):0	
					A/...(vars a):	
			FC:1		Nesne:6	
			CF:1		Coğrafya: 2	
			C:0		Anatomi: 8	
			FC':3		Parça:1	
			C'F:0		Bitki:1	
			C':0		Sembol:1	
			FE:0		Doğa:2	
			EF:0		BAN:1	
			E:0			
			Fclob:0			
			clobF:0			
			Clob:0		RED:0	
	TRI:1/1,5				Şok:1	
	T.F:1/0				...	
	RC%30					

TAT

1

Kemana bakıyor. Keman çalmaya zorlanan bir çocuk. Yüzünü ellerinin arasına almış ekmana bakıyor. Sonunda öğrenecek iyi bir keman sanatçısı olacak ama bunun için çok çalışması gerektiğini biliyor.

2

Okumayı çok isteyen bir kız. Hatta giyiminden kuşamından öğretmen olan biri. Bir köyde çalışıyor. Köylü genç adam atıyla toprağın sürüyor. Herhalde bu kadın ablası ya da karısı. Kadıncağz da hamile. Daha küçük aylarda ama hamile ve eşinin ettikleri yerden ürün almayı hayal ediyor. Küçük küçük kerpiç evler var. Buralardan çıkıp büyük kente gidip öğretmen olmaya hayallerini gerçekleştirmek istiyor.

3BM

Yazık bir kız çocuğu. İsteddiği olmamış galiba. Oturup kapanıp ağlamış. Ya da bir yatak. Çok sevdiği birisini kaybetmiş olabilir. Onu kaybetmemiş de olabilir. Büyük bir genç kadın. Bacağı da tutmuyor olabilir. İhtiyaç duyan. Sırtı kambur. Sırtında büyük bir yük var. Ağrıları olabilir. Hasta da olabilir. Ondan vazgeçtim daha dikkatli bakınca sırtında yükü var.

4

Sevdiğini anlatmaya çalışan bir kadın ama onu pek dinlemeyen istemeyen gözleri başka yerde bir erkek. Kadın baya hırpalamış kendisini. Tırnaklarını adamın bedenine geçirmiş ya da sıkılmış ama adam oralı değil.

5

Kadın gece uyku arasında çocuklarına bakmış. Kapıyı açmış. Güzel çiçekleri olan masanın üstünde abajur var. Çok geç oldu hadi uykuya der gibi. Başını uzatmış azıcıkta endişeli duran bir büyük figürü, belki de abla.

6GF

Baba sanki ağzına piposuyla beraber hayatla ilgili kızına bir şeyler öğütüyor. Kızı babasını dinliyor ama içinden de of sen de ne söylüyorsun der gibi bir hali var.

7GF

Küçük bir kız çocuğu. Bebeği elinde sanki. Bizler bebeğimizi daha kucağımıza alırdık. O biraz uzak tutmuş bebeği. Yanındaki şöyle yapsan daha iyi olur der gibi bir şeyler anlatıyor. Kız da pek dinlemiyor. Yüzünü arkaya çevirmiş. Beni bıraksa da gitsem bebeğimle oynasam diyor.

9GF

Alttaki kadın uzun elbisesini tutmuş iki yanından, bir yere koşturuyor. Saçları arkaya gitmiş. Bir yere koşturuyor. Endişeli bir şekilde. Yukarıda başka bir hanım da nereye koşuyor der gibi onu izliyor.

10

Birbirlerine sevgiyle sarılmış bir erkek bir bayan var. Evli insanlar olabilir. Abi kardeş olabilir. Adam alnından öpüyor kadını. Kadın kendini çok iyi hissediyor.

11

Bu ne? Bir orman sanki çok ağaçlar var. Çok ince bir yol, kayalar var. Yukarıdan taşlar düşmüş. Burada rüzgar, toz bulutu kalkmış.

12BG

Bahar. İlbahar gelmiş. Çok güzel bir ağaç. Çiçeklenmiş. Ağacın alt kısmı. Çok yıllık değil. Kısa gövde, cılız bir ağaç. Ama üst kısmı dallar çiçekler şaşırtıyor. Cılız olan bir ağaçtan bu kadar dallar çıkabilir mi? Derenin kenarında kayık var. Su var.

13B

Bir çocuk evinin kapısının önünde oturuyor. Burada otur dışarıya gitme eşikten dışarıya geçme demişler. Aralık bir kapı var. Burada mı otursam bir yerlere mi gitsem diye karar vermeye çalışan bir çocuk var.

13MF

Adam yüzünü kapatmış. Yapmaması gereken bir şey yapmış ve pişmanlık duymuş. Kadın da yatıyor ama ilginç bir şekilde. Vücudunun yarısı açık. Bu şekilde oluşu kadının uyumasının ötesinde ya da adam giyinmiş. Erken saatte dışarıya çıkıyor.

19

Kar yağmış. Küçük ev ya da arka arkaya evler. Camlarından içerisi görünüyor. Alçak evler. Sıkıntı var sanki bu evlerde. Özellikle öndeki evde. Arkadaki evin camı da çok cam gibi durmuyor. Soğuk. Rüzgar var. Bacası yanmıyor.

16

Eskiye eskide bırakmış. Yapılan haksızlıkları umursamayan, görmeyen ve önüne bakan bembeyaz bir sayfa açıp geleceğe umutla bakar. Bütün borçlarından arınıp mutlu, huzurlu, sevgi dolu, inanan N... 'nin hikayesi olsun isterdim.

EK-3: Etik Kurul Kararı

Tarih ve Sayı: 11.10.2022-1307325

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu
Başkanlığı

Sayı :E-35980450-663.05-1307325
Konu :Kübra KOÇ

Sayın Arş. Gör. Kübra KOÇ

İlgi : 12.08.2022 tarihli, 1146877 sayılı yazı

Sorumlu araştırmacılığını üstlendiğiniz 2019/157 dosya numaralı "Fibromiyalji Sendromunda Duyumsallığın Projektif Testlerle Değerlendirilmesi" başlıklı çalışma, Kurulumuzun 12.09.2022 tarih ve 08 sayılı toplantısında görüşülerek etik yönden uygun bulunmuş olup, karar ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. N. Tolga SARUÇ
Başkan

Ek:Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Kararı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSNT4NENF4 Pin Kodu :36762

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-universitesi-ebys>

Istanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü

34452 Beyazıt/Fatih-Istanbul

Tei : 0212 440 20 89 Faks : 0212 440 20 88

e-posta : sosyalbilimleretikkurul@istanbul.edu.tr Elektronik Ağ : www.istanbul.edu.tr

Keş Adresi: istanbuluniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için : Süleyman ARIK

Dahili : 10689

Belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

Tarih ve Sayı: 05.10.2022-1293543

İlgili makama,

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Doktora Öğrencisi Kübra KOÇ'un "Fibromiyalji Sendromunda Kadınsı Özdeşimin Aktiflik ve Pasiflik Bağlamında Projektif Testlerle Değerlendirilmesi" başlıklı 2019/157 dosya numaralı ile onaylanan çalışması " Fibromiyalji Sendromunda Duyumsallığın Projektif Testlerle Değerlendirilmesi" olarak değiştirilmesi 12.09.2022 tarihinde gerçekleşen inceleme sonucunda, oybirliği uygun bulunmuştur. Gereğini bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Unvanı / Adı / Soyadı	Kurumu	Araştırma ile ilgili	Karar	İmza
Prof. Dr. Naci Tolga SARUÇ (Başkan)	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Çiğdem Börke TUNALI (Başkan Yardımcısı)	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Eray YURTSEVEN (Başkan Yardımcısı)	İstanbul Tıp Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Aydın TOPALOĞLU	İlahiyat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	İZİNLİ
Prof. Dr. Yasemin İŞIKTAÇ	Hukuk Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Selahattin KARABINAR	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Seyhan NİŞEL	İşletme Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	İZİNLİ
Prof. Dr. Selim YAZICI	Siyasal Bilgiler Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	İZİNLİ
Prof. Dr. Rasim İlker GÖKBULUT	Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Enes KABAĞCI	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Haluk ZÜLFİKAR	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Hanife Özlem SERTEL BERK	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Şerife Sema KARAKELLE	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Göklem TEKDEMİR	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Dr. Öğr. Üyesi Bengi PİRİM DÜŞGÖR	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Elif YAVUZ SEVER	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	AKADEMİK DANIŞMAN OLDUĞUNDAN İMZALAMADI
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Güven GÜNVER	İstanbul Tıp Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Kübra Koç

Akademik Ünvanlar: Araştırma Görevlisi

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü,
2014- 2023

EĞİTİM

Yurtdışı Eğitim ve Araştırma : 2021-2022 Paris 13 Üniversitesi /
Psikoloji

Doktora : 2018- 2022 İstanbul Üniversitesi /
Psikoloji

Yüksek Lisans : 2014-2017 İstanbul Üniversitesi /
Psikoloji

Lisans : 2008-2012 İstanbul Aydın Üniversitesi
/Psikoloji

Doktora Tez Konusu: “Fibromiyalji Sendromunda Duyumsallığın Projektif Testlerle Değerlendirilmesi” 2022

Yüksek Lisans Tez Konusu: “Fibromiyalji Sendromunda Babalık İşlevinin Rorschach Testi ile Değerlendirilmesi” 2017

YABANCI DİL :İngilizce - İleri Seviye

:Fransızca- Orta Seviye

BİLİMSEL YAYINLAR

Hakemli Dergilerde Yayımlanan Makaleler

- [1] **Koç, K.**, Pirim Düşgör, B. (2023). Vitiligo Tanısı Almış Bir Ergenin Ayrılık Sorunsalının Projektif Testlerle Değerlendirilmesi. *Yansıtma Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi*: 38.
- [2] Pirim Düşgör, B., Kalem, E., **Koç, K.**, İkiz, E. T. (2021). 14-19 Yaş Aralığındaki Ergen Örnekleminde Savunma Düzenekleri ve Ergen Ruhsal Gelişimi üzerine TAT ile Bir Araştırma, *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, cilt.8, sayı.2, 272-294
- [3] **Koç, K.**, Yavuz- Sever, E. (2018). Fibromiyalji Sendromunda Babalık İşlevinin Rorschach Testiyle Değerlendirilmesi. *Yansıtma Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi*: 29. 95-108

Kitap Bölümü

- [1] **Koç, K.**, Yavuz Sever, E., (2022). Fibromiyalji Hastalarının Kliniğinde Babalık İşlevi: Enstüel Söylemler, *Babalık İşlevi, Kuram, Kültür ve Klinik*. İdeal Yayıncılık, İstanbul.
- [2] **Koç, K.**, Yavuz Sever, E., (2022). Fibromiyalji Tanısı Almış Bir Olgunun Duyumsallığa Dair Yatırımının Projektif Testlerle Değerlendirilmesi. *Klinik Araştırmalar Işığında Psikanalitik Psikopatoloji ve Projektif Testler*. Bağlam Yayınları, İstanbul. 255-275
- [3] **Koç, K.**, Yavuz Sever, E., (2020). Göç ve Etkileri, Güvenlik, Toplum, Kadın, Çocuk, Ekonomi, Dış Politika, Bölüm adı: Göçün Psikolojik Yansımaları: Gitmek mi zor kalmak mı?, Pegem Akademi, Editör: Prof. Dr. Mehmet Karakaş, Doç.Dr. Demet Çak, Basım sayısı:1, s.73-84, ISBN:978-625-7676-43-4. Proje No: T.C. İçişleri Bakanlığı IGSDDB 2020/ 1

Bildiri

Uluslararası Kongreler: Sözlü Bildiri ve Poster

- [1] **Koç. K.**, Yavuz Sever A.E (2022). Archaic Maternal Images of Fibromyalgia Patients in TAT. 23.Uluslararası Rorschach ve Projektif Testler Kongresi. 12-15 Temmuz 2022, Cenevre, İsviçre.
- [2] Yavuz Sever A.E., Tekdemir, G., **Koç. K.**, Erdoğan, F., Çakıcı, D. (2022). Evaluation of Psychic Functioning of Patients Diagnosed with Idiopathic Epilepsy with Projective Tests and with Method Phenomenological Analysis of Disease Experiences. 23.Uluslararası Rorschach ve Projektif Testler Kongresi. 12-15 Temmuz 2022, Cenevre, İsviçre.
- [3] **Koç. K.**, Yavuz Sever A. E (2022). Negative narcissism within the context of sensory responses in Fibromyalgia, 23.Uluslararası Rorschach ve Projektif Testler Kongresi. 12-15 Temmuz 2022, Cenevre, İsviçre.
- [4] Pirim Düşgör, B., Kalem E., Tüzün Akgün O., **Koç K.** (2019). "The Investigation of Defence Mechanisms and Identity Development in a Turkish Adolescent Population Between the Ages of 14 - 19 Using the Thematic Apperception Test", XXIII. International Society of Rorschach and Projective Methods, UnB, Brazil, 17-19 Nisan
- [5] **Koç K.**, Pirim Düşgör B. (2019). "Observations of Trauma Findings in an Anorexia Case with Projective Tests", XXIII. International Society of Rorschach and Projective Methods, Brazil, 17-19 Nisan
- [6] **Koç K.**, Yavuz Sever A.E. (2019). "Use of Sensations as a Somatic Solution in Fibromyalgia", XXIII. International Society of the Rorschach and Projective Methods, UnB, Brazil, 17-19 Nisan
- [7] **Koç, K.**, Yavuz- Sever, E. (2017). The Evaluation of the Paternal Function in Fibromyalgia Sendrome With The Rorschach Test. 12. Uluslararası Rorschach ve Projektif Testler Kongresi, Paris 17-21 Temmuz

Ulusal Kongreler: Sözlü Bildiri

- [1] **Koç, K.**, Pirim Düşgör, B. (2021). Vitiligo Tanısı Almış Bir Ergenin Ruhsallığının Projektif Testlerle Değerlendirilmesi, 5. Ulusal Rorschach ve Projektif Testler Kongresi- 100. Yılında Rorschach Testi. İstanbul, Türkiye.
- [2] **Koç, K.**, Yavuz Sever A.E (2021). Fibromiyalji Sendromlu Hastaların Projektif Testlerdeki Duyumsallığın İzleri. 5. Ulusal Rorschach ve Projektif Testler Kongresi- 100. Yılında Rorschach Testi. İstanbul, Türkiye.
- [3] **Koç, K.**, Yavuz- Sever, E. (2018). Fibromiyalji Sendromunda Babalık İşlevinin Rorschach Testiyle Değerlendirilmesi. 4. Ulusal Rorschach ve Projektif Testler Kongresi. İstanbul Üniversitesi 5-7 Eylül
- [4] **Koç, K.**, Yavuz- Sever, E. (2018). Fibromiyalji Sendromu Tanısı Almış Bir Hastanın Projektif Testlerdeki Bulguları. 4. Ulusal Rorschach ve Projektif Testler Kongresi. İstanbul Üniversitesi 5-7 Eylül
- [5] **Koç, K.**, Pirim- Düşgör, B. (2018). Anoreksiya Tanısı Almış Bir Ergen Vakasındaki Travmatik İzlerin Projektif Testlerle Değerlendirilmesi. 4. Ulusal Rorschach ve Projektif Testler Kongresi. İstanbul Üniversitesi 5-7 Eylül

Davetli Kongre ve Sempozyum Görevleri

- [1] İstanbul Edebiyat Fakültesi 11. Doktora- Master Günleri, Fibromiyalji Sendromunda Duyumsallığın Projektif Testlerle Değerlendirilmesi, Konuşmacı, Türkiye, 18 Mart 2022
- [2] Klinik Araştırmalar Işığında Psikanalitik Psikopatoloji ve Projektif Testler, Kitapla Buluşma Etkinliği, Bağlam Yayınları, 18 Şubat 2022.
- [3] Programme Scientifique de la Journée Doctorale de L'UTRPP, “L'évaluation de sensorialité dans le syndrome de fibromyalgie avec des tests projectifs” Doktora Günleri Davetli Konuşmacı, Paris 13 Üniversitesi, Fransa, 3 Haziran 2021
- [4] “Güncel Psikopatolojiler ve Kültürel Yaklaşımlar”, Rorschach ve Projektif Testler Derneği, “Fibromiyaljide Kültürel Göndermeler ve Somatik Bir Çözüm Olarak Duyumların Kullanımı”, Konuşmacı, Türkiye, Aralık, 2019
- [5] İstanbul Edebiyat Fakültesi Doktora-Master Günleri, “Fibromiyalji Hastalarıyla Çalışmak”, Konuşmacı, Türkiye, 2 Mart 2018

- [6] Psikopatolojiler ve Projektif Testlerle Vaka Çalışmaları Dizisi, “Kronik Ağrıya Psikopatolojik Yaklaşım ve Projektif Testlerle Değerlendirme”, Vakayı Sunan, Türkiye, 15 Nisan 2018
- [7] İstanbul Edebiyat Fakültesi Doktora- Master Günleri, “Fibromiyalji Sendromunda Babalık İşlevinin Rorschach Testiyle Değerlendirilmesi”, Konuşmacı, Türkiye, Mart 2017

Desteklenen Projeler

- [1] Yavuz-Sever A. E., Tekdemir, G., **Koç, K.**, Diğer Resmi Kurumlarca Desteklenen Proje, “Üniversite Öğrencilerinde Narsisistik Özellikler ile Kültürel Benlik Yönelimi, Cinsiyet Rolü ve Kişiler Arası İlişki Tasarımı Arasındaki İlişki”, 2017 - 2020
- [2] Yavuz-Sever A. E., Tekdemir, G., **Koç K.** Erdoğan F., Çakıcı, D., Diğer Resmi Kurumlarca Desteklenen Proje “İdiyopatik Epilepsi Teşhisi Almış Hastaların Ruhsal İşleyişlerinin Projektif Testlerle ve Hastalık Deneyimlerinin Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Yöntemi İle Değerlendirilmesi”, 2020- devam ediyor

Alınan Eğitimler

- [1] TAT, Dr. Öğr. Üyesi Bengi Pirim Düşgör (Rorschach ve Projektif Testler Derneğinde) süpervizyonunda, 2 yıl süren test uygulama, değerlendirme ve rapor yazımını kapsayan eğitim süreci 2018’de tamamlanmıştır.
- [2] Rorschach Testi - Dr. Öğr. Üyesi Bengi Pirim Düşgör (Rorschach ve Projektif Testler Derneği) süpervizyonunda, 2 yıl süren test uygulama, değerlendirme ve rapor yazımını kapsayan eğitim süreci Haziran 2016’de tamamlanmıştır.
- [3] İstanbul Psikanaliz Derneği tarafından Şubat-Haziran 2022 tarihleri arasında verilen “Psikanalize Giriş Konferansları” Seminerlerini tamamlamıştır.
- [4] Fransız Kültür Merkezi’nde 2018-2020 tarihleri arasında ve Fondation Robert de Sorbonne’da 2021-2022 tarihleri arasında Fransızca eğitimi almıştır.

Üyesi Olunan Bilimsel / Mesleki Kuruluşlar

Rorschach ve Projektif Testler Derneği

İstanbul Psikanalitik Psikosomatik Derneği

